KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ZARAR SİGORTALARINDA TEMİNATIN KAPSAMI

Bahaeddin BERBER

Yüksek Lisans Tezi

KONYA
Aralık 2024

ZARAR SİGORTALARINDA TEMİNATIN KAPSAMI

Bahaeddin BERBER

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Aytekin ÇELİK

Tez Savunma Jürisi:
Dr. Öğr. Üyesi Bedia GÜLEŞ
Dr. Öğr. Üyesi Oğuz YOLAL

Konya
Aralık 2024

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.[1]

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren … ay ertelenmiştir.[2]

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.[3][4]

30 Aralık 2024

_____

Bahaeddin BERBER

[1] MADDE 6(1) Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

[2] MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

[3] MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

[4] MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Öğretim Üyesi Aytekin ÇELİK danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

30 Aralık 2024

_____

Bahaeddin BERBER

TEŞEKKÜR

30 Aralık 2024 tarihinde oy birliğiyle kabul edilen Zarar Sigortalarında Teminatın Kapsamı başlıklı yüksek lisans tez çalışmam için öncelikle danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Aytekin ÇELİK'e daha sonra yapıcı eleştirileriyle tezime büyük katkı sağlayan jüri üyeleri Dr. Öğretim Üyesi Bedia GÜLEŞ ve Dr. Öğretim Üyesi Oğuz YOLAL hocalarıma ve hukuk nosyonunu kazanmamda büyük katkısı olan Doç. Dr. Hakkı Mert DOĞU hocama teşekkür ederim.

Desteklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen aileme teşekkürü ise bir borç bilirim.

30 Aralık 2024 Bahaeddin BERBER

ÖZET

Bahaeddin BERBER

Zarar Sigortalarında Teminatın Kapsamı

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2024

Günümüzde teknolojideki gelişmelerle birlikte hayatın içerisindeki rizikoların sayısı artmıştır. Malvarlığını rizikolara karşı korumak isteyen kişiler de sigortaya yönelmiştir. Bu sebeple zarar sigortalarının önemi artmıştır. Ancak sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınacak rizikoların belirlenmesi gerekmektedir. Çalışmamızın amacı da zarar sigortalarında teminatının kapsamının nasıl belirleneceğinin tespitidir. Bu kapsamda özellikle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve sigorta genel şartlarının üzerinde durulmuştur. Ayrıca 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve sigorta genel şartları dışında sigorta sözleşmesiyle teminatının kapsamının nasıl belirleneceği de irdelenmiştir. Sigorta teminatının sınırlandırılması ve teminatın kapsamına ilişkin olarak uygulamada çok sayıda sorun ortaya çıkması sebebiyle çalışmada bu sorunlara cevap aranmış ve yargı kararlarının ne yönde olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada sadece maddi hukuk değil sigorta teminatı kapsamında sigorta tazminatının elde edilmesi açısından önemli olan usuli meselelere de değinilmiştir. Çalışmanın ilk olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre teminatın kapsamının belirlenmesine ilişkin esaslar ve teminatın konu, zaman, kişi ve miktar bakımından kapsamı incelenmiştir. Sonraki bölümde ise sigorta genel şartlarına ve sigorta sözleşmesine göre teminatın kapsamı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda bazı önemli sigorta genel şartları ile sözleşme klozlarına yer verilmiştir. Diğer bölümde ise sigortacının yükümlülüklerini yerine getirmemesinin sigorta teminatı üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde ise teminata ilişkin uyuşmazlıklarının çözümü ele alınmıştır. Son olarak sigorta teminatına ilişkin bazı sorunlar hakkında çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Sigorta, Teminat, Riziko, Sigorta Genel Şartları

ABSTRACT

Bahaeddin BERBER

Scope of Coverage in Damage Insurance

Master's Thesis

Konya, 2024

Today, with the developments in technology, the number of risks in life has increased. People who want to protect their assets against risks have also turned to insurance. For this reason, the importance of loss insurances has increased. However, it is necessary to determine the risks to be covered by the insurance contract. The purpose of our study is to determine how to determine the scope of coverage in loss insurance. In this context, the Turkish Commercial Code No. 6102 and the general terms and conditions of insurance are particularly emphasized. In addition to the Turkish Commercial Code No. 6102 and the general terms and conditions of insurance, how to determine the scope of coverage by insurance contract is also analyzed. Since many problems arise in practice regarding the limitation of the insurance coverage and the scope of the coverage, the study seeks answers to these problems and examines the judicial decisions. The study examines not only substantive law but also procedural issues that are important for obtaining insurance compensation within the scope of insurance coverage. In the first part of the study, the principles regarding the determination of the scope of the coverage according to the Turkish Commercial Code No. 6102 and the scope of the coverage in terms of subject, time, person and amount are analyzed. In the next section, the scope of the coverage according to the general terms of insurance and the insurance contract is analyzed. In this context, some important general terms of insurance and contract clauses are analyzed. In the next section, the effect of the insurer's failure to fulfill its obligations on the insurance coverage is analyzed. In the fourth section, the resolution of disputes regarding coverage is analyzed. Finally, some solutions are proposed for some problems related to insurance coverage.

Keywords

Insurance, Coverage, Risk, General Conditions of Insurance

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY i
BİLDİRİM ii
ETİK BEYAN iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZET v
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER vii
KISALTMALAR DİZİNİ ix
1. GİRİŞ 1
2. TÜRK TİCARET KANUNUNA GÖRE TEMİNATIN KAPSAMI 6
2.1. Teminatın Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Esaslar 6
2.1.1. Bütün Rizikolar Esası (Umumilik Prensibi/Rizikonun Genelliği) 6
2.1.2. Belirli Rizikolar Esası (Hususilik Prensibi) 7
2.1.3. Türk Hukuku Açısından Uygulanan Esas 8
2.2. Konu, Zaman, Kişi ve Miktar Bakımından Teminatın Kapsamı 12
2.2.1. Konu Bakımından 13
2.2.2. Zaman Bakımından 23
2.2.3. Kişi Bakımından 54
2.2.4. Miktar Bakımından 76
3. SİGORTA GENEL ŞARTLARINA VE SİGORTA SÖZLEŞMESİNE GÖRE TEMİNATIN KAPSAMI 107
3.1. Sigorta Genel Şartlarına Göre Teminatın Kapsamı 107
3.1.1. Genel Olarak 107
3.1.2. Sigorta Genel Şartlarının Hukuki Niteliği 108
3.1.3. Sigorta Genel Şartlarındaki Değişikliğin Teminata Etkisi 109
3.1.4. Uygulamada Sık Karşılaşılan Bazı Zarar Sigortaları Genel Şartlarına Göre Teminatın Kapsamı 110
3.2. Sigorta Sözleşmesine Göre Teminatın Kapsamı 157
3.2.1. Malın Ayıbından Kaynaklanan Zararların Teminat Kapsamında Olup Olmayacağının Belirlenmesi 158
3.2.2. Sigortalının Rizikonun Gerçekleşmesi Sebebiyle Uğradığı Kazanç Kaybının Teminat Kapsamında Olup Olmayacağının Belirlenmesi 167

3.2.3. Rizikonun Teminat Kapsamında Olup Olmaması Açısından Başka Şartların Aranıp Aranmayacağının Belirlenmesi 169
3.2.4. Sigortacının Gerçek Zarardan Fazlasını Ödeyip Ödemeyeceğinin Belirlenmesi (Yeni Değer Sigortası) 172
3.2.5. Sigortacının Zararın Belirli Bir Kısmından Sorumlu Olmayacağının Belirlenmesi (Muafiyet Klozu) 175
3.2.6. Tazmin Türünün Belirlenmesi 177
4. SİGORTACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ YERİNE GETİRMEMESİNİN SİGORTA TEMİNATI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 180
4.1. Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlali 180
4.1.1. Genel Olarak Aydınlatma Yükümlülüğü 180
4.1.2. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlali ve Sonuçları 184
4.1.3. Sigorta Sözleşmesine veya Teklifnameye Aykırı Poliçe Düzenlenmesinin Aydınlatma Yükümlülüğü ile İlişkisi 187
4.2. Poliçe Verme Yükümlülüğünün İhlali 189
5. TEMİNATINA İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ 192
5.1. Dava Yoluyla Çözümü 192
5.1.1. Görevli Mahkeme 192
5.1.2. Yetkili Mahkeme 196
5.1.3. İspat 199
5.2. Tahkim veya Arabuluculuk Yoluyla Çözümü 207
5.2.1. Tahkim 207
5.2.2. Arabuluculuk 216
5.3. Zamanaşımı 219
6. SONUÇ 225
KAYNAKLAR 230
ÖZGEÇMİŞ 244

KISALTMALAR DİZİNİ

ASK	: 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu
B. No	: Başvuru Numarası
B.	: Baskı
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
D.	: Dairesi
dn.	: Dipnot
E.	: Esas Numarası
E.T.	: Erişim Tarihi
eTTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
GK	: Genel Kurul
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSGŞ	: Hırsızlık Sigortası Genel Şartları
HUAK	: 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
İBBGK	: İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İnÜHFD	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar Numarası
km.	: Kilometre
KTK	: 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
m.	: Madde
MÖHUK	: 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MTK	: 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu

SK	: 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
STİY	: Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik
STK	: Sigorta Tahkim Komisyonu
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TFM	: Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi
THD	: Terazi Hukuk Dergisi
THH	: Tüketici Hakem Heyeti
TL	: Türk Lirası
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
VVG	: Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu
Y.	: Yıl
YİBHGK	: Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu
YSGŞ	: Yangın Sigortası Genel Şartları
ZDSGŞ	: Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları
ZMSS	: Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları

1. GİRİŞ

Sigorta sözleşmesi en yalın hâli ile sigortacının, rizikoyu taşıdığı bunun karşılığında ise sigorta ettirenin, prim ödeme borcu altına girdiği her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olarak tanımlanabilir[1]. Tanımdan da anlaşılacağı üzere sigortacının, asli edim yükümlülüğü rizikoyu taşımaktadır[2]. Ancak sigorta ettirenin aksine sigortacının asli edim yükümlülüğü (taşıdığı riziko), sigorta türüne göre değişmektedir. Sigortacı; mal sigortalarında, sigortalının malvarlığının aktifini azaltacak rizikoları, sorumluluk

[1] **ÇEKER**, Mustafa, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*, Karahan Kitabevi, B. 25, Adana, 2022, s. 55; **KANER**, İnci Deniz, *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, B. 4, İstanbul, 2021, s. 5; **KENDER**, Rayegân, *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, B. 17, İstanbul, 2021, s. 332; **ÜNAN**, Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt 1: Genel Hükümler (Madde 1401-1452)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 12; **KUBİLAY**, Huriye, *Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku*, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İzmir, 1999, s. 27. Sigorta sözleşmesinde sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün aktif bir edim olmaması sebebiyle sigorta sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olmadığını ifade eden yazarlar bulunmaktadır. Söz konusu tartışma hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **TÜZEMEN ATİK**, Ebru/**YOLAL**, Oğuz, *Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcunun Muacceliyeti*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 25-27; **ÖZDAMAR**, Mehmet, *Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 64-67. *Can* ise borcun doğumu ile ifası arasındaki farklılığın gözden kaçırıldığını belirterek, sigortacının sigorta tazminatını/bedelini ödeme borcunun şarta bağlı bir borç ve sigorta sözleşmesinin iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğunu belirtmektedir. Bu yöndeki açıklamaları için bkz. **CAN**, Mertol, *Türk Özel Sigorta Hukuku*, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 273. Aynı yönde bkz. **ULUĞ**, İlknur, Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler. *Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği*, 2004, Kasım, İstanbul, s. 309; **KAYIHAN**, Şaban / **BAĞCI**, Ömer, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, Umuttepe Yayınları, B.3, Kocaeli, 2018, s. 121; **ÖZDAMAR**, s. 67; **ÖZDAMAR**, Mehmet / **DOĞAN**, Burak, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 51; **OMAĞ**, Merih Kemal, *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 138; **KIRKAYAK**, Gökhan, "*Sigorta Sözleşmesinin Kurulmasına İlişkin Hukuki Sorunlar*", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, s. 6-7; **ÇAPA**, Sadık, "*Geçmişe Etkili Sigorta*", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2014, C. 18, S. 3-4, s. 351; **GÜNAY**, M. Barış, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, B. 4, Ankara, 2022, s. 60; **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, İrem, *Şematik Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, B. 2, Ankara, 2022, s. 38; **KÖSE**, Yasin, *Hekimlik Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 43. Bu hususstaki tartışmalar için bkz. **ÖZDAMAR**, s. 64 dn. 76. Sigorta sözleşmesinin tanımı hususunda bir fikir birliğinin olmadığı yönünde bkz. **ERİŞ,** Gönen, *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, B. 2, Ankara, 2022, s. 23.

[2] **DEMİR**, İsmail, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 162; **AYHAN**, Rıza / **ÇAĞLAR**, Hayrettin/**ÖZDAMAR**, Mehmet, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, B. 4, Ankara, 2020, s. 198; **DEMİRAYAK ÜNAL**, Ezgi Başak, "*Sigorta Sözleşmesi Hukuku*", (Ed. Kemal Şenocak), Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk, Ankara, 2021, s. 73; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 191; **KARA**, Hacı, *Sigorta Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, B. 2, İstanbul, 2021, s. 198; **BOZKURT**, Tamer, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, B. 13, Ankara, 2022, s. 172; **KENDER**, s. 332; **ÇEKER**, s. 76; **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, s. 66; **ÖZDAMAR**, Mehmet / **DOĞAN**, Burak, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 55; **GÜNAY**, s. 76; **KÖSE**, s. 97; **ÜNSAL**, Oğuzhan, *Rehinli Eşya Üzerindeki Menfaatlerin Sigortalanması ve Hukuki Sonuçları*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 95. "*Sigorta sözleşmesinin tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğu, sigortacının asli ediminin rizikoyu taşıma (himaye sağlama) borcu iken sigorta ettirenin asli edimini ise prim ödeme borcu oluşturduğu sonucuna ulaşılmaktadır.*" Yargıtay HGK., E. 2017/2795, K. 2021/1178, T. 7.10.2021. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., E. 2017/1301, K. 2020/878, T. 11.11.2020.

sigortalarında ise malvarlığının pasifini artıracak rizikoları taşımaktadır[3]. Ancak sigortacı, sigortalının malvarlığının aktifini azaltacak veya pasifini artıracak bütün rizikoları teminat altına alamaz. Çünkü teknolojinin de gelişmesi ile hayatımızda malvarlığımızın aktifinin azalmasına veya pasifinin artmasına sebebiyet verebilecek çok sayıda riziko bulunmaktadır[4]. Bu sebeple bütün rizikoların bilinmesi, poliçeye dercedilmesi ve teminat altına alınması imkânsızdır[5]. Fiilen bütün rizikoların tespiti mümkün olmadığı gibi sigorta tekniği ve ekonomisi de buna izin vermemektedir[6]. Zira bütün rizikolardan dolayı sigortacının sorumlu olacağının kararlaştırılması, sigortacının sorumluluğunu aşırı şekilde ağırlaştıracaktır. Nitekim sigorta ettiren de böyle bir şeyi istemeyecektir. Zira sigortacı tarafından taşınan riziko arttıkça, prim de artacaktır[7]. Bu sebeple sigortacının taşıdığı rizikoların, sınırlandırılması ve kapsamının açıkça belirlenmesi[8] gerekmektedir[9]. Açıklanan sebeplerle, rizikonun kapsamının belirlenmesine ilişkin sınırlandırmalar hem sigortacı hem de sigorta ettiren lehinedir. Bu sınırlandırmalar; kanun, sigorta genel şartları ve sigorta sözleşmesi ile yapılmaktadır. İşte kanun, sigorta genel şartları ve sigorta sözleşmesi ile yapılan sınırlamalar neticesinde

---

[3] Çalışma konusunun zarar sigortaları olması sebebiyle meblağ sigortalarına ilişkin rizikolara değinilmemiştir. Korunan menfaat açısından yapılan benzer bir açıklama için bkz. **KÖROĞLU ÖLMEZ**, Belin, "*Sigorta Sözleşmelerinde Ahlâka Aykırılık: Genelev Örneği*", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2022, C. 12, S. 2, s. 1052.

[4] **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 77; **DEMİR**, s. 164.

[5] **AYLİ**, Ali, *İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 135; **AKGÜN**, Evrim, "*Sigorta Sözleşmelerinde Teminatın Kapsamına Genel Bir Bakış*", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2017, C. 12, S. 153-154, s. 90; **DEMİR**, s. 164; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 77.

[6] **AKGÜN**, s. 90; **AYLİ**, s. 135; **DEMİR**, s. 164; **KARA**, s. 173; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 77; **SAAT**, Dursun, *Makina Kırılması Sigortasında Riziko*, On İki Levha Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 45. Böyle bir yükümlülüğün sigortacı açısından ağır olduğu yönünde bkz. **KENDER**, s. 337.

[7] **AYLİ**, s. 135. Sigortalanabilir riskin aynı zamanda düşük prime sahip olması gerektiği yönünde bkz. **KUBİLAY**, s. 46.

[8] Özellikle zarar sigortalarında bu belirlemenin yapılmasının zor olduğu yönünde bkz. **DEMİR**, s. 164. Yangın ve kaza sigortaları açısından böyle bir durumun olduğu yönünde bkz. **KENDER**, s. 334. *Ayhan/Çağlar/Özdamar*'ın "*Mal sigortalarında sigorta sözleşmesiyle hangi rizikonun; sorumluluk sigortalarında da hangi olayların güvence altına alındığının belirtilmesi*" gerektiğini ifade ettiği yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 137.

[9] **ÇEKER**, s. 76; **KENDER**, s. 334; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 77; **KARA**, s. 173; **AKGÜN**, s. 90; **SAAT**, s. 45.

sigortacının, taşıdığı rizikolara "*sigorta teminatı*" denilmektedir[10]. Sigortacı, sadece teminat kapsamına giren rizikolardan kaynaklanan zarardan[11] sorumludur[12].

Sigorta teminatı verilebilmesi için aynı veya benzer riziko ile karşı karşıya kalan çok sayıda kişinin olması ve riziko hakkında istatistiki bilgiye sahip olunması gerekmektedir[13]. Zira sigortacılık faaliyeti, bilim ve tekniğe dayalıdır[14]. Sigortacılık faaliyetinde veriler değerlendirerek rizikonun gerçekleşme olasılığı gerçeğe en yakın şekilde tespit edilir[15]. Bu değerlendirme neticesinde teminat verilebilecek rizikolar ve primler belirlenir. Bu sebeple her türlü riziko için sigorta teminatı verilemeyecek olup rizikonun kapsamının sınırlandırılması gerekmektedir. Doktrinde genel itibariyle rizikonun kapsamına ilişkin sınırlandırmanın; tür, yer, zaman ve miktar bakımından yapılması gerektiği belirtilmektedir[16]. Ancak sınırlandırmanın, kişi bakımından da yapılması mümkündür. Sigorta sözleşmesinin tarafları; kanuna, sigorta genel şartlarına ve TMK m.2'ye aykırı olmamak koşuluyla her türlü sınırlandırmayı yapılabilir. Ancak rizikonun kapsamına ilişkin olarak tür, yer, zaman, miktar ve kişi bakımından yapılabilecek sınırlandırmalar hakkında açıklamalarda bulunmak yerinde olur.

Tür bakımından sınırlandırma, rizikonun gerçeklemesine sebep olacak olayın belirlenmesidir. Zira riziko çok farklı sebeplerden kaynaklanabilmektedir. Bu sebeple riziko hangi sebepler neticesinde meydana gelirse teminat kapsamında kalacağının belirlenmesi gerekmektedir. Sigorta konusu malın, yangın veya hırsızlık rizikosuna karşı sigortalanması, rizikonun tür bakımından sınırlandırmasına örnek olarak verilebilir[17].

---

[10] Sigorta teminatının, "*sigorta ettirenin sözleşme akdedilirken sınırları belirlenen rizikonun gerçekleşmesi sonucunda sigortacıdan talebe hak kazandığı edim*" olduğu yönünde bkz. **AKGÜN**, s. 90. Diğer bir tanım için bkz. **ŞÜKÜR**, Görkem, *Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortalarında Riziko*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 71.

[11] Çalışma konusunun zarar sigortaları olması sebebiyle "*zarar*" ifadesi kullanılmıştır. Yoksa meblağ sigortalarında, sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan meblağın ödenmesi için rizikonun gerçeklemesi yeterli olup bir zararın ortaya çıkmasının gerekmediği yönünde bkz. **BOZKURT**, s. 26; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 47; **ÇEKER**, s. 24.

[12] **BOZKURT**, s. 134; **ÇEKER**, s. 76.

[13] **DEMİR**, s. 85; **KARA**, s. 41.

[14] **KARA**, s. 41.

[15] **DEMİR**, s. 85.

[16] **KUBİLAY**, s. 46; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 77; **DEMİR**, s. 164; **ŞÜKÜR**, s. 72. Birincil ve ikincil sınırlama olmak üzere iki ana sınırlandırmanın olduğu yönünde bkz. **SAAT**, s. 46 vd.

[17] **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 77.

Yer bakımından sınırlandırma, riziko, coğrafi olarak nerede meydana gelirse sigortacının sorumlu olacağının belirlenmesidir. Hırsızlık veya yangın sigortaları açısından sigorta konusu evin veya imalathanenin belirlenmesi bu kapsamdadır. Motorlu kara araçları açısından bu sınırlandırma ülke sınırları ile yapılmaktadır. Bu tür sigortalarda Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen rizikolar teminat kapsamında kabul edilmektedir. Ancak kara araçları kasko sigortası genel şartlarına göre ek sözleşme ile yurt dışında gerçekleşen rizikolar da teminat altına alınabilmektedir. Uygulamada bütün Dünya'da gerçekleşen rizikolar teminat altına alınmakla birlikte Afganistan, Irak ve Suriye gibi ülkelerde gerçekleşen rizikolar teminat dışı bırakılabilmektedir[18]. Nakliyat sigortasında aracın, belirli bir ülkeden geçmesi hâlinde rizikonun teminat kapsamı dışında kalacağı yönünde anlaşmalar da yapılmaktadır[19]. Ancak bütün sigorta poliçelerinde sayılan ülkelerde gerçekleşen rizikoların teminat kapsamı dışında bırakıldığı söylenemez. Adı geçen ülkelerin varış yeri olarak belirlendiği nakliyat sigortaları da yapılmaktadır[20]. Sayılan ülkelerin teminat dışı bırakılmasının sebebi genellikle sigorta teminatı sağlanacak olan zaman diliminde ilgili ülkelerdeki savaş ve iç karışıklıklardır. Sigortacı da sorumluluğunu ağırlaştıracak bu rizikoyu taşımak istememektedir. Ancak ilgili savaş veya iç karışıklık sona erdiğinde ve risk hesaplanabilir olduğunda sigortacı, ilgili yerlerde gerçekleşen rizikoları teminat altına almaktan çekinmeyecektir.

Zaman bakımından sınırlandırma, sigortacının hangi zaman diliminde meydana gelen rizikolar sebebiyle sorumlu olacağının belirlenmesidir. Zira sigortacının, sözleşmenin akdedilmesinden sonra gerçekleşen bütün rizikolardan sınırsız bir süre ile sorumlu olması

---

[18] "*Somut olayda, davacıya ait araç Suriye gümrüğünde zarar görmüş, kasko sigorta poliçesinde sigortalı aracın uğrayacağı hasar tüm dünyada (Irak ve Afganistan hariç) 150.000 TL kasko poliçe limitiyle sınırlı olarak teminat kapsamına alınmış…*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/1464, K. 2016/6273, T. 23.5.2016. Ayrıca bkz. https://www.oykugrup.com.tr/Uploads/Document/b74f1f16-6590-4167-a10a-ce46afbd9842.pdf?v-637115004394577429 (E.T. 24.12.2023); https://www.anadolusigorta.com.tr/i/content/21_1_kasko-kitapcigi.pdf (E.T. 24.12.2023).

[19] "*…sigorta poliçesinde sanction klozuyla taşımanın İran üzerinden yapılması halinde rizikonun teminat kapsamında olmayacağının belirlendiği…*" Yargıtay 11. HD., E. 2016/8918, K. 2017/6870, T. 4.12.2017; "*…emtia blok abonman sigorta poliçesinin özel şartlarında yer alan "yaptırım klozunda"..... yapılacak sevkiyatlar ve / veya bu ülkeler üzerinden geçirilerek yapılacak her türlü taşımalar "trans taşımalar"da dahil olmak üzere sigorta teminatı dışında bırakılmıştır*" İstanbul Anadolu 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2015/948, K. 2018/1055, T. 23.10.2018.

[20] "*İlk derece mahkemesince, iddia, savunma, bilirkişi raporu ve dosya kapsamına göre; 01.04.2014 tarihli Abonman Sigorta Poliçesinden sonra yapılan 29.05.2014 tarihli Blok Emtia Abonman Poliçesinde sevkiyatın bitiş yerinin Afganistan olarak belirlendiği…*" Yargıtay 11. HD., E. 2020/1038, K. 2020/5640, T. 2.12.2020.

mümkün değildir. Bu sebeple zaman bakımından sınırlandırma da elzemdir. Taraflar sözleşme kurulduktan sonra ne kadar süre ile sigortacının, rizikoyu taşıyacağına karar vermektedirler. Prim de buna göre belirlenmektedir. Sigorta sözleşmelerinde kural sözleşmenin kurulmasından sonraki belirli bir süre içerisinde gerçekleşen rizikoların teminat altına alınmasıdır. Ancak belirli şartların varlığı hâlinde sözleşmenin kurulmasından önceki rizikolar için de sigorta sözleşmesi akdedilebilir.

Miktar bakımından sınırlandırma, sigortacının, rizikonun gerçekleşmesi hâlinde sorumlu olacağı miktarının belirlenmesidir. Taraflar ayrıca sözleşme[21] ile sigortacının belirli bir miktara kadar olan zararlardan veya zararın belirli bir kısmından sorumlu olmayacağını da kararlaştırabilirler.

Kişi bakımından sınırlandırma, rizikonun kim veya kimler tarafından gerçekleştirmesi hâlinde sigortacının sorumlu olacağının belirlenmesidir. Buradaki belirleme sigortalı dışındaki kişilere ilişkindir. Zira sigorta sözleşmesi ile sigortalının, menfaati sigortalanmaktadır. Sigorta sözleşmesi ile menfaati sigortalanan sigortalının, kendi ihmalinden kaynaklanan zararın teminat kapsamı dışında bırakılacağının kabul edilmesi sigorta mantığı ile uyuşmamaktadır[22]. Aksinin kabulü hâlinde sigorta sözleşmesini akdetmenin pratik bir yararı kalmamaktadır. Bu sebeple sigortalı dışındaki kişilerin, rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet vermesi hâlinde, sigortacının sorumluluğuna ilişkin olarak TTK m.1429 ve 1473/2'te düzenleme yapılmıştır.

[21] Zorunlu deprem sigortası açısından %2'lik muafiyet, özel şart niteliğinde olmayıp, sigorta genel şartının bir parçasıdır. Genel şart düzenlemesi için bkz. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları A.6.

[22] Sigortalının hem sigorta korumasından faydalanan hem de menfaati sigorta edilen kişi olduğu yönünde bkz. **DEMİR**, s. 159.

2. TÜRK TİCARET KANUNUNA GÖRE TEMİNATIN KAPSAMI

Türk Sigorta Hukuku açısından sigorta teminatına ilişkin temel düzenlemeler 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yapılmıştır. Bu sebeple TTK'nin sigorta teminatına ilişkin hükümlerinin öncelikle ele alınması gerekmektedir. Aşağıda TTK'nin teminatın kapsamının belirlenmesine ilişkin kabul ettiği esas ile teminatın konu, zaman, kişi ve miktar bakımından kapsamı incelenmektedir.

2.1. Teminatın Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Esaslar

Sigorta hukuku açısından teminat, sigortacının, sigorta sözleşmesi ile taşımayı üstlendiği konu, yer, zaman, kişi ve miktar gibi hususlar açısından sınırlandırılmış rizikoyu ifade etmektedir[23]. Özellikle zarar sigortaları[24] açısından rizikonun meydana gelmesine neden olacak çok sayıda sebebin bulunması dolayısıyla sigortacının, sorumlu olacağı rizikoların belirlenmesi büyük önem arz etmektedir[25].

Teminat kapsamında kalan rizikoların belirlenmesine ilişkin olarak "*bütün rizikolar esası*" ve "*belirli rizikolar esası*" bulunmaktadır. Türk hukuku açısından iki esas hakkında da kanuni düzenleme mevcut olup aşağıda öncelikle bu esaslar izah edilmektedir. Akabinde Türk hukuku açısından hangi sistemin geçerli olduğu yönündeki kanaatimiz açıklanacaktır.

2.1.1. Bütün Rizikolar Esası (Umumilik Prensibi/Rizikonun Genelliği)

Bütün rizikolar esası (all risks), sigortacının kural olarak bütün rizikoları teminat altına aldığını ifade etmektedir. Bütün rizikolar esasında, rizikolar tek tek sayılmak yerine genel olarak ifade edilmekte ve kural olarak bütün rizikoların sigorta teminatı kapsamında olduğu kabul edilmektedir. Ancak teminat dışı hâller, özel olarak kararlaştırılarak, sigorta

[23] Sigorta teminatının "*sigorta ettirenin sözleşme akdedilirken sınırları belirlenen rizikonun gerçekleşmesi sonucunda sigortacıdan talebe hak kazandığı edim*" olduğu yönünde bkz. **AKGÜN**, s. 90.

[24] Can sigortalarındaki hastalık, kaza ve ölüm gibi rizikoların tespitinin daha kolay olduğu yönünde bkz. **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 76; **KARA**, s. 178.

[25] **KARA**, s. 178; **DEMİR**, s. 164; **ALHAN**, Yunus, "*6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri*", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2023, C. 18, S. 2, s. 825.

teminatı daraltılabilmektedir[26]. Teminat dışı olduğu belirtilmeyen bütün rizikolar, sebebi ne olursa olsun sigorta teminatı kapsamında kalmaktadır[27].

Bütün rizikolar esası, kaynağını eski dönemdeki sigorta uygulamasından almaktadır. Zira eskiden rizikolar, harp ve harp dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktaydı[28]. Harp rizikolarına karşı sigortalar devlete ait sigorta şirketleri tarafından, harp rizikoları dışında kalan bütün rizikolar ise özel sigorta şirketleri tarafından sigorta edilmekteydi. Özel sigorta şirketleri tarafından yapılan sigortalar, harp dışındaki bütün rizikoları teminat altına aldığı için bütün rizikolar esası kabul edilmekteydi. Bütün rizikolar esası da bu uygulamadan doğmaktadır[29].

Bütün rizikolar esası doktrinde "*Umumilik Prensibi*" olarak da ifadesi edilmektedir. Umumilik prensibi de kendi içerisinde "*Tam Umumilik Prensibi*" ve "*Daraltılmış Umumilik Prensibi*" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tam umumilik prensibinde, taraflar, sadece teminat dışında kalan hâlleri kararlaştırmaktadır. Daraltılmış umumilik prensibinde ise kanun koyucu, esas itibariyle umumilik prensibini kabul etmekle birlikte, belirli rizikoların teminat kapsamına alınmasını yasaklamaktadır[30].

2.1.2. Belirli Rizikolar Esası (Hususilik Prensibi)

Belirli rizikolar esasında (named perils[31]), sigortacı, bütün rizikolar esasının aksine genel olarak bütün rizikoları değil sadece tek tek belirlenen rizikoları teminat altına almaktadır[32]. Belirli rizikolar esasına göre bir rizikonun teminat kapsamında olup olmadığı iki dereceli bir inceleme neticesinde ortaya çıkmaktadır. Buna göre ilk olarak ilgili rizikonun sigorta sözleşmesinde teminat altına alındığı belirtilen rizikolardan olup olmadığına bakılır. Eğer teminat kapsamında sayılmamış ise sigortacının sorumluluğu

---

[26] **AYLİ**, s.34; **AKGÜN**, s. 92; **CAN**, s. 38; **HACIÖMEROĞLU**, Abdülhamid Oğuzhan, *Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 50.

[27] **OMAĞ**, s. 341; **ÜNAN**, C. I, s. 91.

[28] **ÜNAN**, C. I, s. 89.

[29] **ÜNAN**, C. I, s. 89-90.

[30] eTTK m.1281 daraltılmış umumilik prensibine örnektir. Tam ve daraltılmış umumilik prensipleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **HACIÖMEROĞLU**, s. 50-52.

[31] **ÖZKAN**, s. 72; **AKGÜN**, s. 93; **ATAMER**, Kerim, *Deniz Ticareti Hukuku Cilt I*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 77.

[32] **OMAĞ**, s. 341; **AKGÜN**, s. 93.

söz konusu olmayacaktır. Teminat kapsamında ise bu hâlde teminat dışı hâllerin incelenmesi gerekmektedir. Riziko, teminat dışı hâllerden birisinin kapsamında kalmıyorsa, sigortacı sorumlu olacaktır. Ancak teminat dışı hâllerden birisinin kapsamında kalıyorsa, sigortacı rizikodan sorumlu olmayacaktır[33].

2.1.3. Türk Hukuku Açısından Uygulanan Esas

Sigortacılık Kanunu m.11/4'teki "*Sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış riskler açıkça belirtilir. Belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılır*." şeklindeki hüküm ile Sigortacılık Kanunu açısından bütün rizikolar esasının kabul edildiği anlaşılmaktadır[34]. Hükmün amacı gerekçede "*sigorta sözleşmelerinin teminatlarına ilişkin açıklamaların uzun ve karışık olarak düzenlenmesi suretiyle sigortalının aldatılmasını ve eksik teminatlar nedeniyle mağdur edilmesini engellemek*" şeklinde açıklanmıştır.

Ünan, teminat kapsamına girmeyen bütün hâllerin sayılması imkânın bulunmadığı gerekçesiyle hükmün uygulanabilir olmadığını ifade etmiştir[35]. Ayrıca bu düzenlemeyi, bir şeyin elma olması hâlinde, elma olmayan her türlü şeyin belirtilmesi gerektiği şeklindeki örnek ile izah etmiştir[36]. *Kabukçuoğlu Özer* ise bu düzenleme açısından teminat dışında bırakılanlar hariç olmak üzere, sigorta sözleşmesinin konusu ile ilgili olan genel şartlarda teminat dışı bırakılmamış, kanuna ve ahlaka aykırı olmayan rizikoların teminat kapsamında olduğu kanaatindedir[37].

Hazine Müsteşarlığı tarafından 09.10.2007 tarihinde çıkartılan 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 11'inci Maddesinin Dördüncü Fıkrasının Uygulanmasına İlişkin Genelge'de SK m.11/4'ün akla gelecek bütün riskleri değil, sigorta konusu ile bağlantılı ve genel şartlarda teminat altına alınamayacak veya ek sözleşme ile teminat altına alınabilecek

---

[33] **ÜNAN**, C. I, s. 91.

[34] **COŞKUN**, Mahmut, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 68; **ÜNAN**, C. I, s. 93; **SAAT**, s. 46; **ÖZKAN**, Aktan, "*Rizikonun Genelliği/Özelliği Perspektifinden Covıd19'un Sigorta Sözleşmelerine Etkisi*", Yaşar Hukuk Dergisi, Y. 2020, C. 2, S. 2, s. 72.

[35] **ÜNAN**, C. I, s. 95.

[36] **ÜNAN**, C. I, s. 95.

[37] **KABUKÇUOĞLU ÖZER**, Fatma Dilek, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 164.

olanlar dışındaki risklerin, teminat kapsamında olduğu yönünde anlaşılması gerektiği belirtilmiştir[38].

Kanaatimizce SK m.11/4'ün uygulama şekline ilişkin *Kabukçuoğlu Özer*'in görüşü gerekçeden de anlaşılacağı üzere hükmün amacına daha uygundur. Zira bu hüküm ile kanun koyucu, sigorta ettireni, güçlü sigortacı karşısında korumak istemiştir. Teminat kapsamına giren ve girmeyen hususların sınırının özellikle genel şartlarda belirtilen hâller ile sınırlı olarak kabulü, düzenlemenin amacına daha uygun düşecektir. Ancak her sigorta türü için bir genel şart bulunmamaktadır. Ayrıca düzenlemenin daha ayrıntılı ve tartışmalardan uzak şekilde kaleme alınması da gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu m.1409/1'deki "*Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumlu…*" olduğu şeklindeki düzenleme ile belirli rizikolar esasını benimsenmiştir. Bu hüküm ile eTTK'da benimsenen bütün rizikolar esasından vazgeçilmiştir[39]. Ancak TTK m.1409 hükmü nispi emredici nitelikte olup TTK m.1452/3 gereği sigorta ettiren ve sigortalı lehine olacak şekilde değiştirilebilmektedir. Bu hâlde tarafların, sigorta sözleşmesi ile bütün rizikolar esasını kabul etmeleri de mümkündür[40]. Ayrıca kanun koyucu tarafından TTK m.1409/2'de "*Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının*

[38] "*Sigortacılık Kanunu'nun 11/4 maddesi hükmü öncelikle sigorta konusuyla birlikte değerlendirilmelidir. Diğer bir ifade ile söz konusu hükmün sınırını, sigortacının hangi riske karşı teminat verdiğini gösteren sözleşmenin konusu teşkil eder. Örneğin, yangın riskine karşı teminat veren bir sözleşmede, hırsızlığın veya dolu gibi yangınla ilgili olmayan risklerin teminat dışında bırakıldığının belirtilmesine gerek yoktur. Zira, sigorta sözleşmesinin konusu gereği yangın dışındaki tüm riskler, zaten sigorta teminatının dışındadır. Sözleşmelerde yer alan "teminat dışı" kavramı ise, sigorta konusu içinde kalsa bile teminat verilemeyecek hallere ilişkindir. Bu noktada, Türk Ticaret Kanunu'nun 1266 ve 1281 inci maddelerinde olduğu gibi Sigortacılık Kanunu'nun 11/4 maddesi hükmü de, sigorta konusu ile ilgili olmayan risklerin dahi sözleşmede teminat dışı olarak gösterileceği, bu yapılmamışsa dünyadaki tüm risklerin sigorta kapsamı içinde sayılacağı şeklinde yorumlanamaz. Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde söz konusu madde uygulamasında; a) Teminat dışı haller sigorta konusu ile bağlantılı olarak belirlenecek, b) Genel şartlarda mutlak veya aksine sözleşme yapılabilir olmakla birlikte ilke olarak teminat dışı bırakılanlar haricindeki tüm hususlar, sigorta konusu içinde kalmak kaydıyla teminat içinde sayılacaktır.*"

[39] **KUBİLAY**, Huriye, "*Oto Kiralama Klozlu Kasko Sigortası İle Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü*", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2013, C. 17, S. 4, s. 60. eTTK m.1281/1: "*Sigortacı, harb ve isyandan başka bir sebeple mallara arız olan telef ve tagayyür gibi bütün hasarlardan mesul olur.*"

[40] İnşaat sigortası genel şartları, all risks esasına göre düzenlenmiştir.

sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir." denilmek suretiyle rizikonun teminat dışında kaldığını sigortacının ispat etmesi gerektiği düzenlenmiştir[41].

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 17.04.2019 tarihinde vermiş olduğu "*Dosya kapsamındaki sigorta poliçesi tarafların iradesi ile kurulmuş bir sözleşme olup T.T.K. hükümlerine göre geçersiz olan hususlar haricinde düzenlemelerinin gözününe alınması gerekir. Sigorta sözleşmesinde herhangi bir kayıt ve teminat olmadığından açıkta bulunan muhteviyatta meydana gelen zararların teminat harici hasar olarak değerlendirilmesi gerekli iken mahkemece bu husus tartışılmadan açıkta bulunan muhteviyat kavramının sigortalı lehine yorumlanması ilkesi gereği zarar gören malzemelerin karşılanması gerektiği şeklinde görüş bildiren bilirkişi raporu doğrultusunda karar verilmiş olması doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir*." şeklindeki karar ile belirli rizikolar esasını benimsemiştir[42]. Ancak Yargıtay 17. Hukuk Dairesi 26.11.2020 tarihinde vermiş olduğu "*Sigortacılık Kanunun 11/4 maddesi gereği sigorta poliçesinde kapsam dışı bırakıldığı açıkça belirtilmeyen risklerin teminat kapsamında sayılacağı ve yine TTK'nın 1409 maddesi uyarınca rizikonun teminat dışında kaldığının ispat yükünün sigorta şirketine ait olduğu gözetildiğinde, itirazın reddedilmesi sonuç itibari ile doğru olup kararın değişik bu gerekçeyle onanması gerekmiştir*." şeklindeki kararı ile bütün rizikolar esasını benimsemiştir[43].

---

[41] Sözleşmede öngörülen rizikonun nasıl teminat dışı kalacağı hususundaki eleştiri ve yeni hüküm önerisi için bkz. **OMAĞ**, s. 351. Hatalı bir ifade olduğu yönünde bkz. **KENDER**, s. 339.

[42] Yargıtay 17. HD., E. 2016/2825, K. 2019/4896, T. 17.4.2019. (https://www.lexpera.com.tr/)

[43] Yargıtay 17. HD., E. 2020/211, K. 2020/7767, T. 26.11.2020. Aynı yönde bkz. "*5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11 inci maddesinin 4 üncü fıkrasında belirildiği gibi sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış risklerin açıkça belirtilmesi gerektiği, belirtilmemiş olan risklerin teminat kapsamında sayılacağı, buna göre davaya konu olayın poliçenin "4.17 Özel Şartlar" başlığında teminat kapsamı dışındaki haller olarak sayılan sekiz maddenin içinde bulunmadığı anlaşılmasına göre, İtiraz Hakem Heyetince davacının talebinin teminat kapsamında olduğu kabul edilmek suretiyle işin esasına girilerek bir karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirmeyle yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru olmamış kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir*." Yargıtay 4. HD., E. 2022/11852, K. 2023/852, T. 23.1.2023; "*Poliçe kapsamı ile birlikte fırtına ve hortum klozunun değerlendirilmesi, ayrıca, poliçenin kapsamına alınmayan teminat dışı hallerin tek tek, açıkça ve tereddüte mahal vermeyecek şekilde genel ya da özel şartlar altında sayılmasının gerekli olup olmadığı hususunda değerlendirme yapılması ve 1409. madde uyarınca ispat yükünün davalı sigortacı üzerinde olduğunun gözetilmesi gerekirken, poliçe hükümleri, ilgili kloz ve genel şartlar yeterince değerlendirilmeksizin eksik incelemeye dayalı olarak davanın reddi yönünde hüküm kurulması doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2016/5230, K. 2017/7423, T. 20.12.2017; "*Sigortacılık Kanunun 11/4 maddesi gereği sigorta poliçesinde kapsam dışı bırakıldığı açıkça belirtilmeyen risklerin teminat kapsamında sayılacağı ve yine TTK'nın 1409 maddesi uyarınca rizikonun teminat dışında kaldığının ispat yükünün sigorta şirketine ait olduğu gözetildiğinde, davalı ... şirketinin istinaf başvurusunun reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur*." İstanbul BAM, 17. HD., E. 2019/582, K. 2019/1929, T. 24.10.2019; "*Poliçedeki*

Sigorta Tahkim Komisyonu da vermiş olduğu "*Sigortalı binanın yıkılması halinde riziko teminat altına alınmış olsa dahi, somut poliçede, bina yıkılmasına bağlı olsa dahi hangi durumların teminat dışında olduğu tek tek sayılmış, bu konuda muafiyetler ve ayrıntılar tek tek sayma yoluyla belirtilmiştir. Poliçede, sigortalı binanın yıkılması rizikosu, yandaki binanın üzerine devrilmesinden kaynaklanması hali için, bu konuda açıkça bir istisna/muafiyet getirilmediği için, Poliçede öngörülen rizikonun (sigortalı binanın yıkılması) poliçe teminatında olduğunu kabul etmek gerekmiş, davalı vekilinin bu yöndeki itirazının reddi gerekmiştir.*" şeklindeki karar ile bütün rizikolar esasını benimsemiştir[44].

Teminat altına alınan rizikonun belirlenmesine ilişkin olan SK m.11/4 ve TTK m.1409/1 hükümlerinin birbiri ile çeliştiği açıktır. Her iki hükmün de özel hüküm niteliği taşıması sebebiyle "*Lex Specialis*" ilkesi uygulanamaz[45]. Bu hâlde düzenlemelerin yürürlüğe

---

sorumluluğun kapsamının belirlenmesinde poliçe genel ve özel şartlarının birlikte değerlendirilmesi gerekir. Taşıma rizikoları teminat altına alındığına göre, kapsam dışında kaldığı açıkça poliçede belirtilmeyen rizikolar, teminat kapsamında kabul edilmelidir. Bu açıklamalar ışığında somut olaya bakıldığında, olayın oluş şekli itibariyle rizikonun teminat dışında kaldığına dair poliçede bir istisna düzenlenmemiştir. Hangi hallerde tazminat ödenmeyeceği poliçede sınırlı olarak sayılmış olup, somut olayı kapsayan bir istisna bulunmadığından, ilk derece mahkemesince davalının sorumluluğu yönünde karar verilmiş olması isabetli bulunmuş, bu konudaki istinaf sebepleri haklı bulunmamıştır." İstanbul BAM, 14. HD., E. 2018/221, K. 2018/1049, T. 11.10.2018.

[44] Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2017/İHK-2046, T. 11.6.2017. Aynı yönde bkz. "*Davaya konu edilen boru tıkanmasının ve hasarın, zaman içinde kendiliğinden oluştuğunu ve bu nedenle sigorta kapsamı dışında olduğunu ileri süren sigortacının 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 11/4 ve TTK. nun 1409/2 maddesi uyarınca bu durumu kanıtlaması gerekir*." Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2018/82186, T. 18.12.2018; "*Araç anahtarının sigortalı veya aracı kullanımına tahsis ettiği kişinin üzerinden çalınması hali açıkça teminat dışında bırakılmadığından ve esasen bu yöndeki bir özel şart geçerli olamayacağından, Heyetimizce, gerçekleşen rizikonun sigorta teminatı kapsamına girdiği sonucuna varılmıştır*." Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2011/258, T. 4.4.2011.

[45] TTK m.1409'un SK m.11/4'e göre özel ve emredici bir hüküm niteliği taşıdığı yönünde bkz. **SAAT**, s. 46. *Hacıömeroğlu* Sigortacılık Kanunu'nun Türk Ticaret Kanunu'na göre özel bir kanun olduğu ve bu sebeple SK m.11/4'teki hükmün önceki tarihli özel hüküm, TTK m.1409/1'deki hükmün ise sonraki tarihli genel hüküm niteliği taşıdığı, doktrinde ağırlıklı olan görüşün genel hükmün önceki tarihli özel hükmü kaldırmayacağı yönünde olmasına rağmen hükmün konuluş amacının (ratio legis) bütün sigorta hukuku açısından umumilik prensibini kaldırmak olduğu bu sebeple SK m.11/4'ün ilga olduğunu ifade etmektedir. **HACIÖMEROĞLU**, s. 56-57. Netice olarak bu görüşe katılsak da gerekçe olarak bu görüşe katılmamaktayız. Zira önceki-sonraki kanun, özel-genel kanun değil önceki-sonraki hüküm, özel-genel hüküm vardır. "*Lex Specialis*" veya "*Lex Posterior*" gibi ilkeler uygulanırken kanuna göre değil hükmün niteliğine göre bir belirleme yapılmalıdır. Aksi hâlde yanlış neticelere ulaşılacaktır. Hem TTK m.1409/1 hem de SK m.11/4 aynı hususu (teminatın belirlenmesi esası) düzenlemektedir. Bu hâlde iki hüküm arasında bir özel hüküm genel hüküm ilişkisi mevcut değildir. Zira her iki hüküm de teminatın belirlenmesine ilişkin olup birbirine göre daha özel nitelikte bir düzenleme getirmemektedir. Örneğin iki kanuni düzenlemeden birisi sadece sorumluluk sigortaları için düzenleme yapsaydı bu hâlde onun sorumluluk sigortaları açısından özel hüküm olduğu söylenebilirdi. Netice itibariyle her iki hüküm de bütün sigorta sözleşmeleri açısından düzenleme getirmekte olup aralarında özel hüküm genel hüküm ilişkisi yoktur. Bu sebeple hükümler arasında önceki hüküm sonraki hüküm ilişkisine göre bir sonuca ulaşılmalıdır. Lex Specialis hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ÇAĞA**, Tahir, "*Özel Hüküm Genel Hükmü Daima Bertaraf Eder Mi?*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 1991, S. 3, s. 366-375.

girdikleri tarihlere bakmak gerekmektedir. Sigortacılık Kanunu 14/06/2007 tarihinde resmî gazetede yayımlandığı tarihte yürürlüğe girmiştir[46]. TTK ise 01/07/2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yürürlük tarihlerinden açıkça anlaşılacağı üzere ilgili hükümler açısından bir öncelik sonralık ilişkisi mevcuttur. Kanaatimizce sonraki tarihli hüküm olan TTK m.1409/1 hükmü "*Lex Posterior*" ilkesi gereğince SK m.11/4'ü ilga etmiştir[47]. Bu sebeple Türk hukuku açısından TTK m.1409/1 hükmünün uygulanması gerektiği kanaatindeyiz[48]. Ancak hangi esas kabul edilirse edilsin, Türk sigorta hukuku açısından esas sorunun aydınlatma yükümlülüğü olduğu kanaatindeyiz. *Ünan*, TTK m.1423'te düzenlenen aydınlatma yükümlülüğü ile SK m.11/4 hükmü vasıtasıyla ulaşılmak istenen amaca ulaşıldığını[49] ifade etse de kanaatimizce durum böyle değildir. Zira TTK m.1423 hükmü, sigortacıyı aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmeye teşvik eden bir düzenlemedir[50]. Bu sebeple hangi esas benimsenirse benimsensin, sigorta ettirenin bilinçli ve aydınlatılmış olarak akdetmediği bütün sigorta sözleşmelerinin, sigorta ettirenin (ve toplumun) aleyhine olacağı kanaatindeyiz.

2.2. Konu, Zaman, Kişi ve Miktar Bakımından Teminatın Kapsamı

Sigortacının, sigorta sözleşmesiyle sağladığı sigorta teminatının belirli sınırları bulunmaktadır. Bu bölümde TTK'nin sigorta teminatının konu, zaman, kişi ve miktar bakımından kapsamına ilişkin hükümleri değerlendirilmektedir. TTK'de yer bakımından teminatın kapsamına ilişkin bir hüküm bulunmaması sebebiyle bu bölümde sigorta teminatı bu açıdan değerlendirilmemektedir.

---

[46] Sigortacılık Kanunu 14/06/2007 tarihinde m.46/1-a'de bahsedilen hükümler hariç olmak üzere yürürlüğe girmiş olup SK m.11/4 yürürlüğü ertelenen hükümlerden değildir.

[47] TTK m.1409'un, SK m.11/4'ü örtülü olarak ilga ettiği yönünde bkz. **ÖZKAN**, s. 72. TTK'nın SK'dan sonra yürürlüğe girmesi ve sigorta sözleşmesine ilişkin hükümlerin TTK'da yer alması gerekmesi sebebiyle SK m.11/4 hükmünün uygulanmaması gerektiği yönünde bkz. **AKGÜN**, s. 97. Ayrıca bkz. **KÖROĞLU ÖLMEZ**, s. 1056.

[48] Aynı yönde bkz. **ORBAY ORTAÇ**, Nurdan/**KÖROĞLU ÖLMEZ**, Belin, *Sigorta Hukuku Uygulama Kitabı*, Seçkin Yayıncılık, B. 2, Ankara, 2024, s.23. Yargıtay 11. HD., E. 2021/5843, K. 2023/512, T. 25.01.2023.

[49] **ÜNAN**, C. I, s. 94.

[50] Aydınlatma yükümlülüğünün ihlali hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **DOLAR**, Neyzen Fehmi, *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü (TTK m. 1423)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 186-234; **ER**, Sefa, *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 395-510; **ÇEKER**, s. 82-83; **YETİŞ ŞAMLI**, Kübra, "*Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler*", MÜHFHAD, Y. 2016, C. 22, S. 3, s. 2977-3004; **AVCI**, Zehra, "*Sigorta Sözleşmesinde Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü*", THD, Y. 2019, C. 14, S. 155, s. 1338-1351.

2.2.1. Konu Bakımından

Konu bakımından teminatın kapsamı başlığı altında sigorta teminatı altına alınabilecek rizikonun özellikleri incelenmektedir. Ayrıca TTK m.1404 kapsamında teminat altına alınmayacak rizikolar da ele alınmaktadır.

2.2.1.1. Sigorta Teminatı Altına Alınabilecek Rizikolar

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde tarafların karşılıklı asli edim yükümlülükleri bulunmaktadır[51]. Sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenin asli edim yükümlülüğü sigorta primini ödemek[52], sigortacının asli edim yükümlülüğü ise rizikoyu taşımaktır[53]. Sigorta ettirenin asli edim yükümlülüğü, esas itibariyle para borcunun ödenmesidir. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün tespiti açısından ilk olarak rizikonun[54] belirlenmesi gerekir. Türk doktrininde kavramsal olarak riziko yerine "*risk*" ifadesi de kullanılmaktadır[55]. Sözlük anlamlarının aynı olması sebebiyle Türk sigorta hukuku açısından bu iki kavram arasında bir fark bulunmamaktadır. Hem riziko hem de risk kavramları günlük dilde olumsuz bir anlama sahiptir. Doktrindeki bir görüşe göre, günlük dilde risk kavramı olumsuz anlamda kullanılmasına rağmen, kavramın farklı yönleri bulunmakta olup sigorta hukuku açısından olumlu hadiselerin de risk kavramı dahilinde kabul edilebileceği ifade edilmektedir[56]. Özellikle yaşama şartına bağlı hayat sigortalarında sigortalının yaşamasının olumlu olduğu ve sigorta hukuku açısından risk

---

[51] **EREN**, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, B. 23, Ankara, 2018, s. 211.

[52] **BOZKURT**, s. 53; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 48; **DEMİR**, s. 169; **KARA**, s. 240; **KAYIHAN**, Şaban/**SELANİK**, Atakan Adem, *Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 24.

[53] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 198; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 191; **KARA**, s. 198; **KENDER**, s. 332.

[54] Riziko, sigorta sözleşmesinin varlık sebebini oluşturmaktadır. Sigorta sözleşmesinin en esaslı unsurunun riziko olduğu yönünde bkz. **KARA**, s. 198; **KENDER**, s. 332; **HACIÖMEROĞLU**, s. 41; **ÖZKAN**, s. 71.

[55] **CAN**, s. 7; **HACIÖMEROĞLU**, s. 41. Hangi terimin kullanılması gerektiği hususundaki tartışmalar için bkz. **YENER**, Merve İrem, *Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 39.

[56] **BORA**, Erhan, *Sigorta Hukuku*, Ankara, 2020, s.57-58; **BOZER**, Ali, *Sigorta Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 35; **HACIÖMEROĞLU**, s. 42-43; **KÖROĞLU ÖLMEZ**, s. 1055.

olarak kabul edilebileceği belirtilmektedir[57]. Aynı şekilde sağlık sigortasında yeni doğan bebeğin doğum masraflarının karşılanmasında da bir olumsuzluğun bulunmadığı ifade edilmektedir[58]. Ancak zarar sigortaları açısından rizikonun olumsuz bir anlam taşıdığını söylemek mümkündür.

Kanun koyucu, "*riziko*" ifadesini kullanmış olmasına rağmen rizikonun tanımını yapmamıştır. Rizikonun tanımı açısından doktrinde bir fikir birliği olmayıp farklı tanımlar yapılmıştır[59]. Kanaatimizce zarar sigortaları açısından riziko, gerçekleşmesi objektif olarak belirsiz ve kural olarak ileriye yönelik sigortalının malvarlığının aktifini azaltacak veya pasifini artıracak olaydır.

Kanun koyucu, rizikoya ilişkin bir tanımlama yapmadığı gibi teminat altına alınabilecek rizikonun özellikleri açısından da bir belirleme yapmamıştır[60]. Bu sebeple sigorta teminatı altına alınabilecek rizikonun sahip olması gereken özellikler hakkında da bir açıklama yapılması gerekmektedir. Öncelikle riziko, günlük kullanımda olduğu gibi zarar sigortalarında da olumsuz bir anlam taşımaktadır. Ancak her olumsuzluk riziko olarak kabul edilemez. Bu sebeple rizikonun bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir.

---

[57] **ÜNAN**, Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku: Cilt III: Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler: İkinci Bölüm: Can Sigortaları (Madde 1487-1520)*, On İki Levha Yayıncılık. İstanbul, 2017, s. 6; **HACIÖMEROĞLU**, s. 42-43; **KABUKÇUOĞLU ÖZER**, F. Dilek, *Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2005, s. 34. Rizikonun genellikle olumsuz bir sonuç doğurduğu yönünde bkz. **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, İrem, *Şematik Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, B. 2, Ankara, 2022, s. 47.

[58] **BORA**, s. 58.

[59] Rizikoya ilişkin olarak doktrinde yapılan bazı tanımlar şöyledir; "*İstenmeyen sonuçları yaratan vakıalar*" **CAN**, s. 7; "*Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği önceden bilinmeyen, veya gerçekleşeceği kesin olsa dahi ne zaman meydana geleceği bilinmeyen olay*" **ÜNAN**, C. I, s. 14; "*Genel olarak ileride gerçekleşmesi muhtemel ve zarar veya başkaca uygun olmayan bir hal ve ihtiyaç doğuran olay*" **KENDER**, s. 332; "*Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan, ancak gerçekleşmesi halinde zarar veya diğer bir ekonomik bir ihtiyaç doğuran olay*" **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 76; "*Zarar verme özelliği olan olayların gerçekleşme olasılığı*" **ÇEKER**, s. 64; "*Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan, ancak gerçekleşmesi halinde zarar veya diğer bir ekonomik bir ihtiyaç doğuran, sigorta sistemi içinde tanımlanan ve koruma altına alınan olaylar*" **KARA**, s. 174-175; "*Sigorta sözleşmesinin konusunu teşkil eden olay ve olaylar*" **KANER,** s. 6-7; "*İleride gerçekleşmesi muhtemel olan fakat gerçekleşip gerçekleşmeyeceği önceden bilinmeyen, sigortacının ödeme yükümlülüğünün ortaya çıkmasına neden olan olaylar*" **BOZKURT**, s. 54; "*ileride gerçekleşmesi olası zararı ya da uygun bulunmayan bir olayı*" **ERİŞ**, s. 25; "*Sigorta sistemi içerisinde tanımlanan ve koruma altına alınan zarar verici olaylar*" **ÖZDAMAR/DOĞAN**, s. 18-19; "*Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği önceden bilinmeyen veya gerçekleşeceği kesin olmakla birlikte ne zaman meydana geleceği belli olmayan bir olaydır*" **ULAŞ**, Işıl/**BEKTAŞ**, İbrahim, *Ulaş Sigorta Hukuku Birinci Cilt Zarar Sigortaları I*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2023, s. 51.

[60] Kanun koyucu TTK m.1404'te teminat altına alınamayacak hususları belirtmiştir. Bunlar bir sonraki bölümde incelenecektir.

Rizikonun, para ile ölçülebilir bir menfaate yönelik olması gerekmektedir[61]. Çünkü TTK m.1401'de zarar sigortaları açısından kişinin para ile ölçülebilir menfaatinin sigortalanabileceği belirtilmiştir[62]. "*Para ile ölçülebilir*" ifadesiyle iktisadi sonuçlar meydana getiren rizikolar kastedilmektedir[63]. Örneğin para ile ölçülebilir maddi bir değeri bulunmayan kum tanesinin sigortalanması mümkün değildir. Ancak yıkanmış ve elenmiş bir ton kum sigortalanabilir. Zira para ile ölçülebilir bir değeri bulunmaktadır. Para ile ölçülebilir olma kriteri vasıtasıyla sigorta konusu mala atfedilen manevi değer, sigorta açısından ortadan kalkmakta ve herkes tarafından kabul edilen gerçek değer geçerli olmaktadır[64]. Para ile ölçülebilen menfaate ilişkin riziko, aynı zamanda sigortalının malvarlığının aktifini azaltmalı ya da pasifini artırmalıdır[65].

Rizikonun yukarıdaki özellikleri taşıması tek başına yeterli değildir. Ayrıca sigorta sözleşmesinin akdedilmesi esnasında sözleşmenin tarafları, rizikonun gerçekleştiğini veya gerçekleşmesinin imkânsız hâle geldiğini bilmemelidir. Kanun koyucu bu hususta geçmişe etkili sigorta özelinde TTK m.1458'de düzenleme getirmiştir. TTK m.1458 düzenlemesine göre gerçekleşmiş yahut gerçekleşmesi imkânsız[66] olan rizikolar sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınamaz. Rizikoya ilişkin böyle bir durumun varlığına rağmen sigorta sözleşmesi akdedilmişse, tarafların bu durumu bilip bilmemesine göre ortaya çıkan sonuçlar değişebilmektedir. Rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşmesinin imkânsız hâle geldiği sigortacı ile sigorta ettiren ve sigorta sözleşmesinin varlığından haberdar olan sigortalı tarafından biliniyor ise sigorta sözleşmesi geçersizdir. Bu durum sigorta ettiren veya sigortalıdan herhangi biri tarafından bilinmesine rağmen sigortacı

---

[61] **ULUĞ**, s. 322.

[62] Anglo-Amerikan hukuku açısından sigortalanabilir menfaatin belirlenmesine ilişkin "hukukî menfaat (legal interest)" ve "gerçek beklenti (factual expectation)" şeklinde iki temel teori hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **TOPSOY**, s. 146-147.

[63] **DOLAR**, s. 33.

[64] **ULUĞ**, s. 322.

[65] **CEBE**, Memet Sinan, *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 33; **AYDOĞMUŞ**, Hale, *Ürün Sorumluluk Sigortasında Teminatın Kapsamı ve Riziko*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 88. Can sigortalarında sigortalının malvarlığı değil hayatı veya sağlığı söz konusu olup zarar şartının aranmadığı yönünde bkz. **AKGÜN**, Evrim, "*Sigorta Sözleşmelerinde Teminatın Kapsamına Genel Bir Bakış*", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2017, C. 12, S. 153-154, s. 91.

[66] Gerçekleşmesi imkânsız olan olayların riziko olarak değerlendirilemeyeceği yönünde bkz. **KANER**, s. 7; **ÇEKER**, s. 65; **ULUĞ**, s. 320; **ULAŞ**, s. 31.

tarafından bilinmiyorsa, sigortacı sigorta sözleşmesi ile bağlı olmaz. Ancak bu son durumda sigortacı kararlaştırılan primin tamamına hak kazanır (TTK m. 1458)[67].

Sigorta hukuku açısından sigortalanabilir risk tesadüfi olmalıdır[68]. Rizikonun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin veya gerçekleşeceği kesin[69] ise ne zaman vuku bulacağının belirli olmamasına riskin tesadüfi olması denilmektedir[70]. Bu sebeple taraf iradelerine bağlı olaylar riziko olarak kabul edilemez[71]. Bir belirsizlik bulunmakla birlikte tesadüfi risklere oranla daha sınırlı bir belirsizliğin bulunduğu risklere, tesadüfi olmayan risk denilmektedir. Tesadüfi olmayan risklere; ticari riskler, işletme riskleri, spekülatif riskler veya karar riskleri adı da verilmektedir[72]. Tesadüfi olmayan riskler, sınırlı bir belirsizlik içermeleri sebebiyle sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınamaz[73]. Yatırım kararları bu tür risklere örnek olarak verilebilir. Zira yatırım kararlarında iki ihtimal vardır: Yatırımda bulunan ya kâr edecek ya da zarar edecektir[74]. Görüldüğü üzere burada sınırlı belirsizlik söz konusudur. Aynı zamanda tesadüfi olmayan risklerde, taraf iradelerinin de etkili olduğu[75] düşünüldüğünde, sigorta hukuku açısından riziko olarak kabul edilmeleri mümkün değildir.

Kural olarak sigorta sözleşmesi ile primin veya ilk taksitin ödenmesinden sonra gerçekleşecek rizikolar teminat altına alınmaktadır[76]. Bu kuralın istisnasını ise geçmişe

---

[67] Bu durum hem sigorta ettiren hem de sigortacı tarafından bilinmiyor ise sigorta sözleşmesinin geçerli olduğu yönünde bkz. **KENDER**, s. 333. Bu hâlin mefruz riziko (risque putatif) olduğu yönünde bkz. **İMRE**, Zahit, "*Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması*", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Y. 1946, C. 12, S. 1, s. 282.

[68] **KARA**, s. 175; **ÖZDAMAR/DOĞAN**, s. 18; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 136; **DEMİR**, s. 162; **DOLAR**, 33; **ÖZKURTELLER**, Gözde, *Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Trafik Sigortasında Riziko*, Yetkin Yayıncılık, B. 10, Ankara, 2022, s. 25.

[69] Hayat sigortaları açısından ölüm olayının bu kapsamda olduğu yönünde bkz. **ÖZDAMAR/DOĞAN**, s. 18.

[70] **HACIÖMEROĞLU**, s. 44; **CAN**, s. 9; **KARAYALÇIN**, Yaşar, *Risk – Sigorta - Risk Yönetimi (Özel Sigorta Hukukuna Giriş)*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1984, s. 2.

[71] **DEMİR**, s. 162; **KENDER**, s. 332; **FİDAN**, İsmail, "*Sorumluluk Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi*", Ankara Barosu Dergisi, Y. 2005, S. 2005/2, s. 33.

[72] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 136; **DOLAR**, s. 33.

[73] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 136; **CAN**, s. 9-10; **ULUĞ**, s. 311; **DOLAR**, s. 33-34.

[74] **KARAYALÇIN**, s. 2; **DOLAR**, s. 34.

[75] Taraf iradelerine bağlı olayların riziko olarak kabul edilemeyeceği yönünde bkz. **KENDER**, s. 332; **ULUĞ**, s. 309.

[76] **BOZER**, s. 35; **ÇEKER**, s. 65.

etkili sigorta oluşturmaktadır[77]. Geçmişe etkili sigorta[78] vasıtasıyla sözleşmenin kurulmasından önce gerçekleşmiş olan rizikolar da teminat altına alınabilmektedir.

2.2.1.2. Sigorta Teminatı Altına Alınamayacak Rizikolar

Bu bölümde TTK m.1404 hükmü esas alınarak sigorta teminatı altına alınamayacak rizikolar incelenmektedir. Ayrıca bu hususta uygulamada karşılaşılması muhtemel hâllere de değinilmektedir.

a. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu m.1404'te geçerli olmayan sigorta başlığı altında "*Sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine[79], ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz.*" şeklindeki hüküm düzenlenmiştir. İlgili hüküm 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m.27/1 ile paralellik[80] göstermekte olup özel bir düzenleme getirmemesi sebebiyle eleştirilmektedir[81].

---

[77] Sigorta sözleşmeleri kural olarak ileriye etkili olmakla birlikte geçmişe etkili sigortaların bu kuralın istisnasını oluşturduğu yönünde bkz. **ÇAPA**, s. 341; **BOZKURT**, s. 54-55.

[78] Geçmişe etkili sigorta 2.2.3.3.a başlığı altında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

[79] "*Çocuk ve Genç İşçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğin "ek-..." listesinde çocuk ve genç işçilerin çalıştırılamayacağı işlerin sayıldığı, ağır ve tehlikeli işler yönetmeliğinde 18 yaşını doldurmamış kişilerin çalıştırılmasının yasak işler kapsamına dahil edildiği, bu kapsamda müteveffa ...'in davacıya ait şantiyede yapı .../...işçisi olarak çalıştırılmasının kanunda yasaklandığı, davacının kanunda yasaklanan bu eylemini sigorta poliçesi ile güvence altına almasının mümkün olmadığı gerekçesiyle asıl ve birleşen davanın reddine karar verilmiştir...ONANMASINA...*" Yargıtay 11. HD., E. 2018/850, K. 2019/1631, T. 27.02.2019.

[80] TTK m.1404'te sadece "*konusu imkânsız olan*" ifadesine yer verilmemiştir.

[81] **ÜNAN**, C. I, s. 57 vd. Kanun koyucu, sigorta teminatı altına alınamayacak rizikoları TTK m.1404'te TBK m.27'ye benzer şekilde genel olarak düzenlemiştir. Ancak teminat altına alınamayacak rizikolar açısından özel olarak bir belirleme yapmamıştır. Bu sebeple özellikle savaş, ihtilal, ayaklanma ve iç savaş gibi olağanüstü hâllerde gerçekleşen rizikoların, sigorta teminatı kapsamında olup olmayacağı bir belirsizlik taşımaktadır. Fakat Kara Araçları Kasko Sigortası, Yangın Sigortası, Bina Tamamlama Sigortası ve Hırsızlık Sigortası gibi bazı sigortalara ait genel şartlarında "*Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (Savaş ilan edilmiş olsun olmasın), iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen zarar...*" hâllerinin teminat kapsamına alınamayacağı açıkça düzenlenmiştir. Temel rizikolardan olan bu hâllerde sorumluluğun toplum tarafından karşılanması gerektiği yönünde bkz. **ULUĞ**, s. 313. Çünkü sayılan bu hâllerde rizikonun gerçekleşme olasılığının aktüerya hesaplarında öngörülenin çok üzerinde olacağı da açıktır. Böyle bir hâlde sigortacı istese de ödeme yapamayacaktır. Zira sigorta ettirenlerden alınan primler, bu ihtimale göre hesaplanmamıştır. Sayılan hâller teminat kapsamında olsa idi, bu hâlde de primler çok yükseleceği için hiç kimse bu rizikonun teminat altına alındığı sigorta sözleşmesini fiilen akdedemeyecektir. Sigortacıların da felaket düzeyindeki bu büyük rizikoları sigortalamak istemeyeceği

Türk Ticaret Kanunu m.1404 hükmüne göre ahlaka ve kamu düzenine aykırı olması sebebiyle bir kumarhane veya randevu evinin[82] uğradığı zararın ya da kişilik haklarını ihlal etmesi sebebiyle bir işverenin işçisine kötü muamelesinden (işkence, hakaret, taciz) doğan tazminat sorumluluğunun sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınması mümkün değildir[83].

Türk Ticaret Kanunu m.1404 düzenlemesine bir itiraz olmamakla birlikte doktrinde hükmünün geniş yorumlanması hâlinde sigorta sözleşmesini geçersiz hale getirerek amacı aşan sonuçlara neden olunabileceği belirtilmektedir[84]. Örneğin, kişinin sollama yasağına uymaması kamu düzenine aykırılık olup, kişinin sollama yasağına rağmen sollama yapması neticesinde kaza yapması hâlinde TTK m.1404 gereği sigorta sözleşmesi geçersiz olacağı için sigortacı herhangi bir sigorta tazminatı ödemesinde bulunmayacaktır[85].

---

yönünde bkz. **CEBE**, s. 34. Ayrıca sayılan sebepler çoğu zaman "*Sosyal Risk İlkesi*" gereğince idarenin sorumluluğunu doğuracaktır. Kişiler, sayılan hâllerde idarenin kusuru olmasa bile toplumun bir parçası olmaları sebebiyle zarara uğramaktadırlar. Sosyal risk ilkesi gereğince bu hâllerde kusur ve illiyet bağı aranmaksızın idarenin sorumluluğu doğmaktadır. Sosyal risk hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **AKYILMAZ,** Bahtiyar / **SEZGİNER,** Murat / **KAYA**, Cemil, *Türk İdare Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, B. 16, Ankara, 2023, s. 164; **KALABALIK**, Halil, *Türk İdare Hukuku Dersleri Cilt-II*, Seçkin Yayıncılık, B. 5, Ankara, 2021, s. 362-364; **ATAY**, Ender Ethem, *İdare Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, B.3, Ankara, 2022, s. 421-425.) Kişilerin, devlet tarafından korunduğu böyle durumlar için sigorta yaptırmasında çoğu zaman menfaatleri bulunmamaktadır. Ancak sosyal risk ilkesinin "*kamusal sigorta*" olacak şekilde yorumlanmaması gerektiği de doktrinde ifade edilmektedir. Bu görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **YILDIRIM**, Ramazan / **ÇINARLI**, Serkan, *Türk İdare Hukuku Dersleri Cilt:II*, Astana Yayınları, Ankara, 2019, s. 307-308; **BAYER**, Çağrı, "*Danıştay Kararları Işığında Sosyal Risk İlkesi*", Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, Y. 2018, C. 1, S. 1, s. 57-58.

[82] 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu m.128 ve Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü ile varlığı hukuken kabul edilen genelevler ve genel kadınlar açısından aynı sonuca varılıp varılamayacağı ayrıca tartışılması gereken bir husustur. Genelev işletenler ve genel kadınlar tarafından yapılacak sigorta sözleşmesinin ahlaka aykırı olmadığı yönünde bkz. **KÖROĞLU ÖLMEZ**, s. 1069-1070. Fuhşa ilişkin olarak Türk hukukundaki düzenlemeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **DURSUN**, Hasan, "*Fuhşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2011, S. 93, s. 405-442. Genelevlerin ticari işletme olup olmadığı hususundaki değerlendirme için bkz. **BATTAL**, Ahmet, "*Ticari İşletme Kıstasları Karşısında Genelevlerin Durumu*", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 1992, S. 5, s. 207-224. Yargıtay tarafından 2016 yılında verilen bir karardan genelevlerin, ticaret sicil ve vergi kayıtlarının bulunduğu ayrıca devredilebildiği anlaşılmaktadır. İlgili karar için bkz. Yargıtay 10. HD., E. 2016/490, K. 2016/2329, T. 18.2.2016.

[83] Benzer yönde bkz. **DEMİR**, s. 164.

[84] **HACIÖMEROĞLU**, s. 33.

[85] Benzer örnekler için bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 58. *Ünan*'a göre alkol sebebiyle gerçekleşen rizikolar açısından; sağlık ve kaza sigortalarının belirli şartlarda yapılabileceğini kabul edilmelidir. Zorunlu sorumluluk sigortaları açısından ise sigortacının zarar görene ödeme yükümlülüğü olmalı ancak sigorta ettirene rücu edilmelidir. Eşya sigortalarında alkol sebebiyle oluşan rizikolar teminat dışında bırakılabileceği yönünde bkz. **ÜNAN**, Samim, "*Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin Araç Üzerindeki Rehin, Alkollü Araç Kullanılması*

b. Teminat Altına Alınamayacak Rizikolar Açısından Uygulamada Karşılaşılabilecek Bazı Sorunlar

Sigorta teminatı altına alınamayacak rizikolar TTK m.1404'te düzenlenmiştir. Ancak sigorta genel şartlarında veya sigorta sözleşmelerinde yer verilen bazı rizikoların TTK m.1404 kapsamında olup olmadığı bu bölümde ele alınmaktadır.

Kanunlarda çok sayıda emredici hüküm bulunmasına rağmen emredici niteliği en ağır basan kanunlar ceza kanunlarıdır. Ceza kanunlarındaki emredici hükümlere aykırılığın yaptırımı olarak hapis cezasının yanında adli para cezaları da öngörülmektedir. Bu sebeple adli para cezaları, suç niteliğindeki fiillerin müeyyidelerinden birisi olarak tanımlanabilir[86].

Adli para cezalarının para ile ölçülebilir olması sebebiyle sorumluluk sigortası vasıtasıyla teminat altına alınıp alınamayacağı tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre sorumluluk sigortaları ile özel hukuktan doğan sorumluluğun teminat altına alınabileceği, cezai sorumluluk sebebiyle ödenmesi gereken bedelin teminat altına alınamayacağı belirtilmektedir[87]. Diğer bir görüşe göre ise kanunda sorumluluk sigortası ile himaye altına alınacak sorumluluğun özel hukuk kaynaklı mı yoksa ceza hukuku kaynaklı mı olduğu yönünde bir ayrım yapılmadığı bu sebeple kasıt bulunmadığı sürece sorumluluğun teminat kapsamına alınabileceği belirtilmektedir[88]. Keza "*Bağımsız Denetçilik Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları*" ile "*Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları*" A.4.3 ve "*Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları*" A.4.2'de adli ve idari para cezalarının ek sözleşme ile teminat altına alınabileceği düzenlenmiştir.

---

ve Araçtaki Değer Kaybı Sorunlarını Ele Alan Kara Araçları Kasko Sigortası ile İlgili 2.5.2013 Gün ve 2013/1998-6148 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXVII, Bankacılık Enstitüsü, Ankara, 2013, s. 126-127. Ahlaka aykırı sigorta sözleşmeleri açısından yapılan değerlendirme için bkz. **KÖROĞLU ÖLMEZ**, s. 1070. TTK m.1404'e aykırılığın TTK m.1452/2 kapsamında düzenlenmesinin daha uygun olacağı yönünde bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 60.

[86] **ARTUK**, M. Emin / **GÖKCEN**, Ahmet / **ALŞAHİN**, M. Emin / **ÇAKIR**, Kerim, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, B. 12, Ankara, 2018, s. 875.

[87] Bu hususta doktrinde ileri sürülen görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **HACIÖMEROĞLU**, s. 34-35. Sorumluluk sigortası vasıtasıyla idari ve cezai sorumluluğun değil özel hukuk sorumluluğunun teminat altına alındığı yönünde bkz. **ALHAN**, s. 813.

[88] **HIZIR**, Serdar, "*Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2009, S. 86, s. 275-276. Yazar ayrıca kabahatlerin de sorumluluk sigortası kapsamına alınabileceği kanaatindedir.

Adli para cezalarının sorumluluk sigortası ile sigortalanamayacağı yönündeki görüş, cezanın amacı düşünüldüğünde kanaatimizce daha yerindedir. Bilindiği üzere günümüzde cezanın; kefaret, özel önleme ve genel önlemeyi sağladığı kabul edilmektedir[89]. Sorumluluk sigortası ile adli para cezalarının teminat altına alınması hâlinde cezanın, ıslah etme ve caydırıcılık işlevini yerine getirmesi engellenmiş olacaktır. Sonuç olarak para cezasının büyük bir kısmının diğer prim sahipleri tarafından ödenecek olması da cezanın şahsiliği[90] ilkesini ortadan kaldıracaktır. Ayrıca kamu düzeni ağır şekilde bozulacaktır. Bu sebeplerle adli para cezalarının, sorumluluk sigortası ile teminat altına alınamayacağı ve teminat verilmesi hâlinde ise sigorta sözleşmesinin tamamen geçersiz olacağı kanaatindeyiz.

Kabahatler, suçlara göre haksızlık niteliği daha düşük olan fiillerdir. İdari para cezaları da kabahat niteliğindeki fiillerin müeyyidelerindendir[91]. İdari yaptırımların da amacı cezalar ile benzer niteliktedir[92]. "*Bağımsız Denetçilik Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları*", "*Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları*" ve "*Ürün Sorumluluk Sigortası Genel Şartları*" gibi bazı sigorta genel şartlarında ve sigorta şirketlerinin "*siber risk/güvenlik sigortası*" adı altında yaptıkları sigortalarda Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından verilecek olan idari para cezaları için teminat verilmektedir[93]. Yukarıda adli para cezaları açısından izah ettiğimiz gerekçeler, idari para cezaları açısından da geçerlidir. Bu sebeplerle idari para cezalarının, sorumluluk sigortası ile teminat altına alınamayacağı ve teminat verilmesi hâlinde ise sigorta sözleşmesi TTK m.1452/1 gereği tamamen geçersiz olacaktır[94].

---

[89] **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇINAR**, s. 772; **ÖZBEK**, Veli Özer / **DOĞAN**, Koray / **BACAKSIZ**, Pınar, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 13, Ankara, 2022, s. 601; **ÇETİNTÜRK**, Ekrem / **TÖNGÜR**, Ali Rıza, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 366; **KOCA**, Mahmut / **ÜZÜLMEZ**, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, B. 15, Ankara, 2022, s. 574.

[90] Aynı yönde bkz. **HACIÖMEROĞLU**, s. 35.

[91] **ARTUK**, M. Emin / **GÖKCEN**, Ahmet / **ALŞAHİN**, M. Emin / **ÇAKIR**, Kerim, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, B. 12, Ankara, 2018, s. 875.

[92] **YEŞİL**, İsmail, "*Ceza Hukuku Genel İlkelerinin İdari Cezalara Uygulanabilirliği*", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 64.

[93] https://www.anadolusigorta.com.tr/urunler/isyeri-ve-kobi-sigortalari/ticari-siber-guvenlik-sigortasi, E.T. 28.02.2023); https://www.evrimsigorta.com.tr/tr/ticari-siber-guvenlik-paketi-policesi, (E.T. 28.02.2023); https://www.isbank.com.tr/is-ticari/ticari-siber-guvenlik-paketi, (E. T. 28.02.2023).

[94] Aynı yönde bkz. **HACIÖMEROĞLU**, s. 36-37.

Türk Ceza Kanunu m.50'de hâkime, kısa süreli hapis cezasını seçenek yaptırımlara çevirme hususunda kural[95] olarak takdir hakkı tanınmıştır. TCK m.50/1-b'de "*Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesi*" şeklinde bir seçenek yaptırım da düzenlenmiştir. Adli para cezası dışındaki seçenek yaptırımların hukuki niteliğinin; ceza[96] ve tedbir[97] olduğu yönünde görüşler olduğu gibi ne ceza ne de tedbir olduğu[98] yönünde bir görüş de bulunmakta olup doktrinde seçenek yaptırımların hukuki niteliği hakkında görüş birliği bulunmamaktadır. Her ne kadar mağdurun veya kamunun uğradığı zararın tazmini yönündeki yaptırımın hukuki niteliği tartışmalı olsa da sonuç itibariyle seçenek yaptırımlar ceza hukuku kurumu olup amaç "*kısa süreli hapis cezalarının infaz kurumunda çektirilmesinin doğurduğu sakıncaları*"[99] ortadan kaldırmaktır. Yukarıda cezanın amacına ilişkin açıklamalarımız burada da geçerliliğini sürdürmektedir. Bu hâlde bir suçun neticesinde ceza mahkemesi tarafından sanığın, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın tazminine mahkûm[100] edilmesi hâlinde bu sigorta teminatı kapsamında kabul edilmemelidir[101]. Tazmin etme ifadesi sebebiyle bunun bir özel hukuk kurumu olduğu yönünde bir itirazda bulunulması doğaldır. Fakat Türk hukuku açısından hiçbir tazminat yükümlülüğü ödenmediği takdirde hapis cezasına dönüşmez[102]. Ancak ceza

---

[95] Hâkimin seçenek yaptırımlara karar vermesinin zorunlu olduğu hâl TCK m.50/3'de "*Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrada yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir.*" şeklinde düzenlenmiştir.

[96] **BAYRAK**, Adem, "*Denetimli Serbestlik Kapsamındaki Seçenek Yaptırımlar*", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2013, s. 85; **DOĞAN**, Duygu Çağlar, *Hapis Cezasına Ve İnfazına Seçenek Kurumlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 207.

[97] **YILMAZ**, Sibel, "*Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar*", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s. 76.

[98] **ÖZGENÇ**, İzzet , *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 18, Ankara, 2022, s. 835.

[99] Bkz. TTK m.50 gerekçesi.

[100] TCK m.50/5: "*Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adlî para cezası veya tedbirdir.*"

[101] Özel hukuk karakterli bir müeyyide olduğu ve bu sebeple sigorta teminatı kapsamına alınabileceği yönünde bkz. **HACIÖMEROĞLU**, s. 34.

[102] Taahhüdü ihlal (2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu m.340) ve nafaka borcunun ödenmemesi (İİK m.344) gibi hâllerde tazyik hapsi söz konusu olsa da burada tazminat yükümlülüğünden kaynaklı bir hapis söz konusu değildir. Zira taahhüdü ihlalde, kişi tazminat yükümlülüğünden kaynaklı olarak değil verdiği taahhüdü yerine getirmediğinden bu yaptırma tabi tutulmaktadır. Nafaka ise tazminat niteliğine haiz

mahkemesi tarafından seçenek yaptırım olarak zararın tazminine hükmedilmesi hâlinde bu yaptırım yerine getirilmezse artık hapis cezası olarak uygulanır[103]. İzah edilen sebeplerle TCK m.50/1-b'deki tazmin yaptırımının özel hukuk kurumu olduğunu söylemek güçtür. Bu hâlde TCK m.50/1-b'deki tazmin yükümlülüğünün sigorta teminatı altına alınamayacağı kanaatindeyiz.

Pek çok alanda olduğu gibi yapı inşasında da uyulması gereken bazı kurallar ve izin alınması gereken bazı idari merciler bulunmaktadır. Yapı inşasına ilişkin temel düzenleme de 3194 sayılı İmar Kanunu ve ikincil mevzuatta yapılmıştır. İşbu mevzuat düzenlemelerine göre ruhsat, hukuka uygun yapının varlığı açısından önemli bir gerekliliktir. Bu gerekliliğe uymayan yani esas itibariyle ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak inşa edilen yapılara da kaçak (imara aykırı) yapı denilmektedir[104]. Ancak Türkiye'de ruhsatsız yapı oldukça yaygındır. Bu sebeple hukuka aykırı olan ruhsatsız yapılar için sigorta sözleşmesi yapılıp yapılamayacağı sorusu gündeme gelmektedir.

Sigortacının kanuni halefiyetinden doğan rücu davasında, Samsun Asliye Ticaret Mahkemesi; sigortalanan iş yerinin, işyeri açma ve çalıştırma ruhsatının bulunmaması sebebiyle sigorta sözleşmesinin TTK m.1404 ve 1452 gereği geçersiz olduğuna ve kanuni halefiyet gereği davalıya rücu edilemeyeceğini belirtmiştir. Ancak alacağın temliki hükümlerine dayanılması sebebiyle davanın kabulüne karar verilmiştir[105].

Yargıtay ise kaçak yapıya DASK poliçesi yapan sigorta şirketinin, davada yapının kaçak olduğunu ileri sürmesini ve buna dayanılarak davanın reddine karar verilmesini, dürüstlük kuralına ve hakkaniyete aykırı bulmuştur[106]. Yargıtay önüne gelen başka bir

olmadığından hapis cezasına dönüşen bir tazminat yükümlülüğü söz konusu değildir. Tazyik hapsine ilişkin diğer örnekler için bkz. İİK m.76, 338/2, 343 ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun m.13.

[103] TCK m.50/5: "*Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi halinde, infaz hâkimliği kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhal infaz edilir. Bu durumda, beşinci fıkra hükmü uygulanmaz.*"

[104] Kaçak (imara aykırı) yapının tanımı ve örnekleri açısından bkz. **GENÇ**, Mustafa, *İmar Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 235 vd.; **SANCAKDAR**, Oğuz, *İmar Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 486 vd; **KALABALIK**, Halil, *İmar Hukuku Dersleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 569 vd.

[105] Samsun Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2020/706, K. 2021/1110, T. 24.12.2021. Aynı yönde bkz. Samsun Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2019/277, K. 2021/1023, T. 08.12.2021.

[106] Yargıtay 17. HD., E. 2016/1556, K. 2019/2251, T. 28.2.2019.

uyuşmazlıkta da sigorta edilen binanın, kaçak olmasının sigorta sözleşmesini geçersiz hâle getirmeyeceğine karar vermiştir[107].

2.2.2. Zaman Bakımından

Sigorta sözleşmesinin tarafları, sözleşmenin ne kadar süre ile geçerli olacağını kararlaştırabilirler. İşte bu süre, sigorta süresi olup sigortacının sigorta himayesini sağladığı zaman dilimini ifade etmektedir[108]. Taraflar sözleşme süresini kararlaştırmamış ise süre, TTK m.1410 gereği yerel teamül ile hâl ve şartlar dikkate alınarak mahkeme tarafından belirlenecektir[109]. Ancak sigorta uygulamasında, sözleşme süresine yer verildiği için hükmün uygulama alanı oldukça dardır[110]. Ayrıca sigorta genel şartlarında ekseriyetle sigortanın Türkiye saati ile 12.00 başlandığı ve aynı saatte bittiği düzenlenmektedir.

Yeri gelmişken sigorta süresi ile sigorta döneminin aynı şeyleri ifade etmediğini de belirtmek isteriz. Sigorta süresi, sigortacının himaye süresini belirten hukuki bir kavram iken; sigorta dönemi primin belirlenmesini sağlayan teknik bir kavramdır[111]. Bu iki süre eşit olabileceği gibi sigorta süresi içerisinde birden fazla sigorta dönemi olabilmektedir[112]. TTK m.1411'de daha kısa bir zaman dilimi belirlenmemiş ise prim açısından sigorta döneminin bir yıl olduğu düzenlenmiştir[113].

Sigorta süresi, doktrinde kendi içerisinde şekli, teknik ve maddi süre olarak üçe ayrılmaktadır[114]. Şekli süre, sigorta sözleşmesinin taraflar arasında geçerli bir şekilde

---

[107] Yargıtay 17. HD., E. 2014/14406, K. 2016/10344, T. 11.10.2016. Sigortalanan binanın kaçak olmasının ancak tazminatta indirim sebebi olabileceği yönündeki karar için bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2018/4110, K. 2019/1860, T. 28.3.2019.

[108] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 168; **ÜNAN**, C. I, s. 115.

[109] TTK m.1410: "*Süre, sözleşmeyle kararlaştırılmamış ise, taraf iradeleri, yerel teamül ile hâl ve şartlar göz önünde bulundurularak, mahkemece belirlenir.*"

[110] **ÜNAN**, C. I, s. 115-116; **BORA**, s. 106.

[111] **BORA**, s. 109; **KARA**, s. 167.

[112] **KARA**, s. 167; **BORA**, s. 109.

[113] TTK m.1411 hükmü sebebiyle TTK'nin primin bölünmezliği ilkesini kabul ettiği yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 169; **BORA**, s. 109. Primin bölünebilirliği ilkesinin benimsendiği yönündeki görüş için bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 120; **TÜZEMEN ATİK/YOLAL**, s. 32.

[114] **KENDER**, s. 268 vd.; **KARA**, s. 167 vd.; **BORA**, s. 106; **BOZKURT**, s. 127-128; **YOLAL**, Oğuz, *Geçmişe Etkili Sigorta*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 57.

kurulması ile başlar[115]. Sigorta sözleşmesinin sona ermesi ile şekli süre de sona erer[116]. Teknik süre, sigorta ettirenin sigortacıya karşı olan prim borcunun devam ettiği süreyi ifade eder[117]. Sigorta ettirenin prim ödeme borcu kural olarak poliçenin kendisine teslimi ile muaccel hale gelir (TTK m.1431/1)[118]. Teknik sürenin, şekli süreden daha uzun olması mümkündür[119]. Sigorta sözleşmesinin süresi sona ermesine rağmen sigorta ettirenin prim ödeme borcunun devam etmesi bu duruma örnek olarak verilebilir[120]. Maddi sigorta süresi, sigortacının rizikoyu taşıdığı süreyi ifade eder[121]. Maddi süre kural olarak primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlar (TTK m.1421/1).

2.2.2.1. Mal ve Sorumluluk Sigortaları Açısından

Sigortacı, maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşen rizikolardan dolayı sorumludur. Bu sebeple rizikonun ne zaman gerçekleştiğini tespit etmek gerekmektedir. Bu başlık altında mal ve sorumluluk sigortaları açısından ne zaman gerçekleşen rizikoların teminat kapsamında olacağı ayrı ayrı incelenmektedir.

---

[115] **DEMİR**, s. 176; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 151; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 201 dn. 117; **KENDER**, s. 268; **KARA**, s. 167-168; **BORA**, s. 106; **BOZKURT**, s. 127; **ÇAPA**, s. 342; **HACIÖMEROĞLU**, s. 113-114; **YOLAL**, s. 58; **SAAT**, s. 52; **ATAMER**, Kerim, "*Geçmişe Etkili Sigorta*", Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 232; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 61.

[116] **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 151; **HACIÖMEROĞLU**, s. 114; **KENDER**, s. 268; **YOLAL**, s. 59; **DEMİR**, s. 176.

[117] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 201 dn. 117; **KENDER**, s. 269; **KARA**, s. 168; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 153; **BORA**, s. 106; **YOLAL**, s. 61; **DEMİR**, s. 176; **SAAT**, s. 53.

[118] **ÜNAN**, C. I, s. 334; **KENDER**, s. 276; **BOZKURT**, s 189; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 217, **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, s. 88, **ÖZDAMAR**, s. 207. Aksi yönde bkz. **DEMİRSATAN**, s. 368. İlmuhaber verilmesinin sigorta prim borcunu muaccel hale getirmeyeceği yönünde bkz. **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 217-218; **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, İrem, "*6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu*", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 2012, S. 22, s. 211.

[119] **KENDER**, s. 269; **KARA**, s. 168.

[120] Aynı yönde bkz. **KARA**, s. 168.

[121] **ATAMER**, s. 232; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 201 dn. 117; **BORA**, s. 106; **KENDER**, s. 268; **KARA**, s. 169; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 152; **YOLAL**, s. 59; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 61; **SAAT**, s. 53.

a. Mal Sigortaları Bakımından

Bütün sözleşmelerde olduğu gibi sigorta sözleşmelerinde de taraflar, sözleşmenin ne kadar süre ile geçerli olacağını kararlaştırabilir[122]. Yukarıda da izah edildiği üzere sigorta sözleşmesinin geçerli olarak kurulması ile sona ermesi arasında geçen zamana şekli süre denilmektedir[123]. Ancak salt sigorta sözleşmesinin kurulması veya poliçenin tanzimi sigortacının sorumluluğunu başlatmamaktadır. Sigortacının sorumluluğu kural olarak primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlamaktadır (TTK m.1421/1)[124]. Sözleşme süresi sona ermesi ile de sigortacının rizikoyu taşıdığı zaman dilimi sona ermektedir. Aslında bu zaman dilimi yukarıda ifade edilen maddi süreye karşılık gelmektedir.

İzah ettiğimiz üzere, poliçe düzenlendikten ve prim veya ilk taksit ödendikten sonra gerçekleşen rizikolar teminat kapsamında kalmaktadır. Ancak uygulamada sigorta ettirenlerin riziko gerçekleştikten sonra sigorta sözleşmesi yaptıkları görülmektedir[125]. Riziko gerçekleştikten sonra sigorta sözleşmesi akdedilmesindeki amaç, sanki araç sigorta teminatı altındayken riziko gerçekleşmiş algısını oluşturarak sigorta tazminatının alınmak istenmesidir. Riziko gerçekleştikten sonra sigorta poliçesinin düzenlendiğini iddia eden sigortacı bunu ispatlamalıdır[126].

Yargıtay riziko gerçekleştikten sonra sigorta sözleşmesi yapıldığı yönündeki itirazların bulunduğu davalarda; rizikonun gerçekleştiği, poliçenin tanzim edildiği ve primin tahsil edildiği saat belirlenerek sigortacının sorumlu olup olmadığına karar verilmesi gerektiğine hükmetmektedir[127]. Rizikonun gerçekleşmesinden çok kısa bir süre önce poliçe düzenlenmesi hâlinde ise rizikonun poliçe düzenlenmeden önce gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılması ve poliçe gerçekten rizikodan önce düzenlenmişse

[122] Sözleşme süresinin kararlaştırılmaması ihtimali yukarıda TTK m.1410 çerçevesinde açıklanmıştır.

[123] **YOLAL**, s. 58-59; **DEMİR**, s. 176; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 151; **HACIÖMEROĞLU**, s. 113-114.

[124] Sigorta teminatının primin veya ilk taksitin ödenmesiyle başlayacağı kuralının istisnaları hakkında ayrıntılı açıklama aşağıda yer almaktadır.

[125] Hasar sonrası sigortalamanın (past posting) sigorta hilelerinden birisi olarak kabul edildiği yönünde bkz. **DOĞAN**, Burak/ **AZİZAĞAOĞLU**, Hasan Tahsin, "*Zarar Sigortalarına İlişkin Hileli Sigorta Taleplerinin İngiliz Hukuku Nazarında Değerlendirilmesi*", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2022, C. 12, S.1, s. 462-463.

[126] Yargıtay 17. HD., E. 2015/17006, K. 2016/4217, T. 4.4.2016; Yargıtay 17. HD., E. 2019/653, K. 2020/6779, T. 10.11.2020.

[127] Yargıtay 17. HD., E. 2016/2576, K. 2018/11900, T. 10.12.2018.

primin ödenip ödenmediğinin incelerek karar verilmesi gerektiği belirtilmektedir[128]. Yargıtay emtia nakliyesi sigortasında cumartesi günü akdedilen sigorta sözleşmesinin, teklif tarihi olarak bilgisayar sistemi tarafından otomatik olarak izleyen ilk iş gününü göstermesi iddiası karşısında sigortacının bilgisayar ve benzeri kayıtlarının incelenmesi gerektiğine karar vermiştir[129].

b. Sorumluluk Sigortaları Bakımından

Sigortacı kural olarak sözleşme süresi içerisinde gerçekleşen rizikolardan sorumlu olmaktadır. Ancak kanun koyucu, zorunlu sorumluluk sigortacılarının sözleşme sona erdikten sonra da sorumlu olacağını TTK m. 1484/2'de düzenlenmiştir. Bu sebeple sorumluluk sigortalarında zaman bakımından teminatın kapsamı sözleşme süresi içerisinde ve sözleşmesi süresi dışındaki rizikolar açısından ayrı ayrı incelenmektedir.

Sorumluluk sigortalarında, sigortalının üçüncü kişilere verdiği zarar sebebiyle sigortacı teminat miktarı ile sınırlı olarak sorumludur. Zaman bakımından teminatın kapsamı esas itibariyle mal sigortaları ile aynıdır. Yani rizikonun maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Ancak sorumluluk sigortalarında rizikonun ne zaman gerçekleştiği sorunu gündeme gelmektedir. Zira sorumluluğu doğuran olayın gerçekleşmesi, zararın ortaya çıkması ve zarar sorumlusunun zarardan haberdar olması farklı zamanlarda gerçekleşebilmektedir. Rizikonun bu anlardan hangisinde gerçekleştiği belirsizdir. İşte bu yüzden sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleştiği anı tespit eden farklı teoriler ortaya konmuştur. Ancak bu teorilerden; olay esası, zarar esası ve talep esası olmak üzere üç teori öne çıkmaktadır[130].

Olay esasına (sebep olayı teorisi) göre riziko, sigortalının sorumluluğuna neden olan olayın vuku ile gerçekleşmektedir[131]. Olay esasına göre yapılan sorumluluk sigortalarında sigortacının sorumlu olması için sigortalının sorumluluğa neden olan olayın, maddi

[128] Yargıtay 17. HD., E. 2014/7869, K. 2014/7121, T. 06.05.2014; Ankara BAM, 26. HD., E. 2019/957, K. 2021/1864, T. 21.10.2021; İstanbul BAM, 9. HD., E. 2018/3232, K. 2020/3744, T. 22.10.2020; İstanbul BAM, 9. HD., E. 2019/1243, K. 2020/144, T. 30.1.2020.

[129] Yargıtay 11. HD., E. 2013/15684, K. 2014/3599, T. 26.2.2014.

[130] Teoriler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ŞÜKÜR**, s. 76 vd.; **HACIÖMEROĞLU**, s. 81 vd.

[131] **FİDAN**, s. 40; **YAZICIOĞLU**, Riziko, s. 425; **HACIÖMEROĞLU**, s. 83; **ULAŞ**, s. 771.

sigorta süresi içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir[132]. Olay esasına göre yapılan sorumluluk sigortaları, maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşen olaylar sebebiyle sigorta sözleşmesi sona erdikten sonra da sigortalıya sigorta himayesi sağlamaktadır[133]. Zira maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşen olaylar sebebiyle doğan sorumluluk daha sonra talep edilse de sigortacının sorumluluğu devam edecektir[134]. Olay esası benimsenerek yapılan sigorta sözleşmelerinde, sigortacının uzun süre sorumluluk ile karşı karşıya kalma ihtimali bulunması sebebiyle primler yüksek olmaktadır[135]. Doktrindeki bir görüşe göre olay esasına göre yapılan sigorta sözleşmelerinde, rizikonun maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleştiğini sigorta ettiren ispatlamalıdır[136]. Ancak TTK m.1409/2'deki teminat dışı hâlin sigortacı tarafından ispatlanması gerektiği yönündeki hüküm düşünüldüğünde ispat yükünün sigortacı üzerinde olduğunu kabul etmek gerekir. Bu sebeple olay esasına göre yapılan sigorta sözleşmelerinde de rizikonun maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşmediğini ispat yükü TTK m.1409/2 gereği sigortacıya aittir. Fakat TTK m.1446/2'ye aykırı olarak ihbar mükellefiyeti kasten yerine getirilmez veya iyi niyet kurallarına aykırı olarak teminat kapsamı dışındaki bir riziko teminat kapsamında imiş gibi ihbar edilirse ispat yükünün yer değiştirdiği kabul edilmelidir[137].

Zarar esasına (zarar olayı teorisi) göre rizikonun gerçekleşme anı, zararın vuku bulduğu andır[138]. Bu esasa göre eğer zarar maddi sigorta süresi içerisinde ortaya çıkarsa sigortacı

---

[132] **AYDOĞMUŞ**, Hale, *Ürün Sorumluluk Sigortasında Teminatın Kapsamı ve Riziko*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 95; **HACIÖMEROĞLU**, s. 84. "*Olay esasına göre kurulmuş sorumluluk sigortası sözleşmelerinde sigortacının koruma sağlama edimi olayın (sigorta ettirenin sorumluluğuna yol açan veya açtığı öne sürülen hukuka aykırı davranışın) sigorta süresi içinde meydana gelmiş olmasına; zarar esasına göre kurulan sözleşmelerde ise zararın sigorta süresi içinde ortaya çıkmış bulunmasına bağlıdır.*" Yargıtay HGK., E. 2017/412, K. 2021/296, T. 18.3.2021.

[133] **AYDOĞMUŞ**, s. 95; **YAZICIOĞLU**, Riziko, s. 425-426; **HACIÖMEROĞLU**, s. 85.

[134] "*…olay esaslı sigortalarda zararın ne zaman gerçekleştiği önem taşımamakta, sadece zarara sebep olan olayın sözleşme süresi içinde (veya geçmişe etkili sigorta teminatı söz konusu ise olayı bilmemek kaydıyla bu süre içinde) meydana gelmesi aranmaktadır. Başka bir deyişle olay esaslı sorumluluk sigortalarında olay sözleşme süresi içerinde gerçekleşmiş ise zarar ve tazminat talebi sigorta sözleşmesinin süresinden sonra söz konusu olsa dahi teminat kapsamında kalmaktadır.*" Yargıtay HGK., E. 2017/412, K. 2021/296, T. 18.3.2021.

[135] **HACIÖMEROĞLU**, s. 87; **AYDOĞMUŞ**, s. 97.

[136] **YAZICIOĞLU**, Riziko, s. 426; **HACIÖMEROĞLU**, s. 87.

[137] Sigorta uyuşmazlıklarındaki ispat yükü hakkında aşağıda yer alan ispat başlığında daha ayrıntılı bilgi verilmiştir.

[138] **FİDAN**, s. 42; **YAZICIOĞLU**, Riziko, s. 426; **HACIÖMEROĞLU**, s. 88-89.

sorumlu olacaktır[139]. Zarar esası açısından zarara sebep olan olay maddi sigorta süresinden önce gerçekleşse ve tazminat maddi sigorta süresinden sonra talep edilse de sigortacı sorumlu olmaya devam eder[140].

Talep esasına (tazminat talebinin ileri sürülmesi teorisi) göre rizikonun gerçekleştiği an, zarar görenin tazminat talebinde bulunduğu andır[141]. Sigortacı, maddi sigorta süresi içerisinde talep edilen tazminatlardan sorumlu olmaktadır[142]. Bu esasa göre rizikonun gerçekleştiği anın tespiti diğer esaslara göre daha kolaydır[143]. Zira talepte bulunulan anın ispatı ile rizikonun gerçekleştiği an kolaylıkla tespit edilebilmektedir.

Talep esası açısından tazminat talebinin, dava açmak veya icra takibi başlatmak suretiyle ileri sürülmesi mecburiyeti bulunmamaktadır. İhtarname vasıtasıyla ve hatta sözlü olarak da tazminat talebinde bulunulması hâlinde de rizikonun gerçekleştiği kabul edilmelidir[144]. Arabuluculuğa tabi uyuşmazlıklarda, arabuluculuk görüşmesine davet edilme tarihi rizikonun gerçekleşme anı olarak kabul edilmelidir. Dava yoluyla tazminatın talep edildiği durumlarda, davalı sigorta ettiren dava dilekçesinin kendisine tebliğinden önce vatandaş uyap aracılığıyla davadan haberdar olabilir. Bu hususun önemli olduğu iki ihtimal söz konusudur. Bunlardan ilki, sigorta ettirenin uyaptan aleyhine dava açıldığını öğrendikten sonra talep esaslı sorumluluk sigortası yaptırmasıdır. İkincisi ise davayı uyaptan öğrendiği anda maddi sigorta süresinin içerisinde bulunmasına rağmen tebliğ tarihinde sigorta himayesinin sona ermiş olmasıdır. İlk durumda riziko açısından subjektif belirsizlik söz konusu olmadığı için sigorta sözleşmesi geçersizdir. İkinci durumda ise

---

[139] **HACIÖMEROĞLU**, s. 89. "…*sorumluluk sigortası sözleşmelerinde sigortacının koruma sağlama edimi olayın… zarar esasına göre kurulan sözleşmelerde ise zararın sigorta süresi içinde ortaya çıkmış bulunmasına bağlıdır.*" Yargıtay HGK., E. 2017/412, K. 2021/296, T. 18.3.2021.

[140] **HACIÖMEROĞLU**, s. 89.

[141] **FİDAN**, s. 44; **YAZICIOĞLU**, Riziko, s. 427; **HACIÖMEROĞLU**, s. 94. "*Talep esasına (claims made) göre kurulan sorumluluk sigortası sözleşmelerinde riziko, zarar gören tarafından sigorta ettiren aleyhine talepte bulunulduğu anda gerçekleşmiş sayılmaktadır.*" Yargıtay HGK., E. 2017/412, K. 2021/296, T. 18.3.2021.

[142] **HACIÖMEROĞLU**, s. 95.

[143] **FİDAN**, s. 44; **YAZICIOĞLU**, Riziko, s. 427; **HACIÖMEROĞLU**, s. 95.

[144] "*Talep esasına göre kurulan bu sözleşmelerde zararın mutlaka sigorta ettirenden ihtar, icra takibi veya mahkeme yoluyla talep edilmesi gerekmemektedir. Zarar gören sözlü olarak da zararını talep edebileceği gibi, zarar görenin olayı ve zararı sorumlu olduğundan bahisle sigorta ettirene bildirmesi de zararın talep edildiği anlamına gelmektedir.*" Yargıtay HGK., E. 2017/412, K. 2021/296, T. 18.3.2021. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., E. 2020/655, K. 2022/1349, T. 20.10.2022. Ancak sözlü talebin ispatının oldukça zor olduğunu belirtmek isteriz.

talebin dolayısıyla rizikonun sigorta süresi içerisinde gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Ancak sigorta ettirenin bu hâlde durumu sigortacıya bildirmesi olası uyuşmazlıkların önüne geçecektir. Bu örneklerdeki öğrenme hâlinin ispatının[145], mahkemeden uyap detaylı evrak işlem kütüğü bilgilerinin incelenmesinin talep edilmesi suretiyle mümkün olabileceği kanaatindeyiz.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleşme anı açısından uygulanacak olan esasa dair açık bir hüküm bulunmamaktaydı[146]. Ancak kanun koyucu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.1473'teki düzenlemesi ile sorumluluk sigortalarında olay esasını kabul etmiştir[147]. TTK m.1473 düzenlemesine göre taraflar aksini kararlaştırmadıkça maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşen rizikolardan kaynaklı zarar daha sonra talep edilse de sigorta teminatı kapsamındadır. Hükmün gerekçesinde sorumluluk sigortalarında kural olarak olay esasının kabul edilmesinin sebebi olarak, sigortacının, geçmiş dönemlerdeki olay sebebiyle uğranılan zararlardan sorumlu tutulmasının sorumluluk sigortalarının uygulamasını azaltıcı etkisi gösterilmiştir. Ayrıca zarardan haberdar olan kötü niyetli sigorta ettirenlerin engellenmesi amacının da bulunduğu belirtilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu m.1473'te olay esasının aksine sözleşme yapılabileceği açıkça belirtilmiştir. Buna göre taraflar zarar veya talep esasını da kararlaştırabilecektir. Keza birden fazla esasın birlikte olduğu karma esasa göre sorumluluk sigortası yapılması da mümkündür[148]. Nitekim mesleki sorumluluk sigortası genel şartları A.1'de sigorta sözleşmesinin karma esaslı olarak yapılabileceği düzenlenmiştir.

---

[145] Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru yoluna başvurulacak kararın tebliğden önce uyap üzerinden öğrenilmesi hâlinde sürenin bu tarihten itibaren başlayacağına karar vermektedir. Bu yöndeki karar için bkz. *Hüseyin Aşkan*, B. No: 2017/15649, 21/7/2020.

[146] "*…6762 sayılı TTK'de düzenleme olmamakla birlikte 6102 sayılı TTK'nin 1473/1 maddesinde taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, sorumluluk sigortalarında riziko anı için olay esasını benimsemiştir…*" Yargıtay HGK., E. 2017/412, K. 2021/296, T. 18.3.2021.

[147] **YETİŞ ŞAMLI**, Kübra, "Sigortalının Rizikonun Gerçekleşmesine Bağlı Görevleri", Sigorta Hukuku Sempozyumları Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1–2 Aralık 2017 İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2–3 Şubat 2018 Bursa, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 560-561; **KARA**, Hacı, "*Yargıtay ve Hakem Kararlarına Göre Hekimin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2021, S. 152, s. 266; **HACIÖMEROĞLU**, s. 105; **YAZICIOĞLU**, Riziko, s. 430; **ÖZKURTELLER**, 27. TTK m.1473'ten olay esasının kural olarak kabul edildiği anlaşılmakla birlikte TTK m.1475'in gerekçesinde talep esasının kural olduğu ifade edilmiştir. Bu durumun TTK'nin hazırlanmasındaki bir özensizlik olduğu yönünde bkz. **YAZICIOĞLU**, Riziko, s. 431.

[148] **YETİŞ ŞAMLI**, Görev, s. 561. "*…sorumluluk sigortasında rizikonun gerçekleşme anı "olay", "zarar" veya "talep" esaslarından biri üzerine kurulmuş olabileceği gibi karma şekilde de sözleşme içeriğine dâhil*

Önceki bölümlerde ayrıntılı olarak izah edildiği üzere sigortacı, maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşen rizikolardan sorumludur. Maddi sigorta süresinden sonra gerçekleşen rizikolardan sigortacı sorumlu tutulamaz. Ancak kanun koyucu bu kurala zorunlu sorumluluk sigortaları açısından TTK m.1484/2 ile bir istisna getirmiştir[149]. Hükme göre sigortacı, zorunlu sorumluluk sigortasının süresinin dolduğunu yetkili makamlara[150] bildirdikten sonraki bir ay boyunca zarar görenlere karşı sorumlu olmaya devam edecektir. Bu düzenleme sebebiyle şekli sigorta süresi sona ermesine rağmen maddi sigorta süresi (sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü) devam etmektedir[151]. Bu hâlde sigortacının sonraki sorumluluğu bulunmaktadır[152]. Bu düzenleme kamu menfaati gözetilerek ihdas edilmiş olup zorunlu sorumluluk sigortalarının amacını yerine getirebilmesi ve denetlenebilmesi için yapılmıştır[153].

Düzenleme ile sadece zarar görenler açısından sigortacıya talepte bulunma imkânı sağlanmıştır. Yoksa sigorta ettiren, sigorta süresinden sonra bir aylık süre içerisinde gerçekleşen zararlar sebebiyle yaptığı ödemeler için sigortacıya başvuramayacaktır. Sigortacının, zarar görene karşı sorumluluğu da sınırsız değildir. Sigortacının sorumluluğu, zorunlu teminat miktarı ile sınırlıdır[154]. Ancak TTK m.1484/3 gereği sosyal güvenlik kurumu tarafından karşılanan zararlar açısından sigortacı, zarar görene karşı sorumlu olmayacaktır.

---

edilmiş olabilir." Yargıtay HGK., E. 2017/412, K. 2021/296, T. 18.3.2021. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., E. 2020/655, K. 2022/1349, T. 20.10.2022.

[149] **HACIÖMEROĞLU**, Abdülhamid Oğuzhan, "*Zorunlu Sorumluluk Sigortacısının Sonraki Sorumluluğu*", BATİDER, Y. 2020, C. 36, S. 2, s. 171.

[150] Yetkili makamın de facto olarak "*Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi*" olduğu yönünde bkz. **ÜNAN**, Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı kitap Kitap Sigorta Hukuku Cilt II: Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm: Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486)*, On İki Levha Yayıncılık İstanbul, 2018, s. 422; **YENER**, Merve İrem, "*Sorumluluk Sigortaları*", (Ed. Kemal Şenocak), Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk, Ankara, 2021, s. 126. Her zorunlu sorumluluk sigortası açısından Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'nin yetkili makam olarak kabul edilemeyeceği yönünde bkz. **HACIÖMEROĞLU**, Sonraki Sorumluluk, s. 177. TTK m.1484/2'de belirtilen hususların bildirileceği makamın açıkça düzenlenmesi gerektiği yönünde bkz. **SOPACI ÖZTUNA**, Birgül, "*6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484.Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü*", MÜHFHAD, Y. 2012, C. 18, S. 2, s. 711.

[151] **BOZKURT**, s. 132.

[152] **ÜNAN**, C. II, s. 423; **HACIÖMEROĞLU**, Sonraki Sorumluluk, s. 171.

[153] Bkz. TTK m.1484 gerekçesi.

[154] **HACIÖMEROĞLU**, Sonraki Sorumluluk, s. 180.

Sigortacı, bildirimde bulunmazsa sorumluluğu devam etmekle birlikte bir aylık süre başlamayacaktır[155]. Doktrinde sözleşme sona ermeden bir ay veya daha önce bildirimde bulunulması halinde sigortacının sonraki sorumluluğunun söz konusu olmayacağı belirtilmektedir[156]. Ayrıca yeni bir sorumluluk sigortası kurulmuşsa artık sigortacının sonraki sorumluluğundan bahsedilemez[157]. Zira bu hâlde düzenlemenin amacına yeni sigorta sözleşmesi vasıtasıyla ulaşılmış olmaktadır[158]. Buna rağmen eski sigortacıyı sırf bildirimde bulunmaması sebebiyle sorumlu tutmak hakkaniyete uygun olmayacaktır.

Sigortacının, sonraki sorumluluğu sebebiyle sigortalıya rücu edip edemeyeceği hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak kanun koyucunun amacının, sorumluluğu sigortacının üzerine bırakmak değil sadece zarar görene tahsil kolaylığı sağlamak olduğu düşünüldüğünde sigortacı, zarar görene ödediği bedel için sigortalıya rücu edebilmelidir[159].

2.2.2.2. Sigortacının Rizikoyu Taşıma Yükümlülüğünün Başlaması Açısından

Sigorta sözleşmelerinde sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü kural olarak primin veya ilk taksitin ödenmesiyle başlamaktadır. Ancak geçmişe etkili sigorta, geçici sigorta, karada ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigorta bu kuralın istisnasını teşkil etmektedir. Aşağıda sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün başlama anına ilişkin kural ve istisnalar incelenmektedir.

a. Sigorta Sözleşmesinin Kurulmasından Önce Başlaması (Geçmişe Etkili Sigorta)

Sigorta sözleşmeleri, aksine hüküm yoksa sözleşme akdedildikten sonra gerçekleşecek rizikoları teminat altına alır[160]. Geleceğe etkili sigortada sigorta teminatı, TTK m.1421/1 gereği primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlar. Yani salt geleceğe etkili sigorta

---

[155] **HACIÖMEROĞLU**, Sonraki Sorumluluk, s. 174.

[156] **ÜNAN**, C. II, s. 424; **HACIÖMEROĞLU**, Sonraki Sorumluluk, s. 174.

[157] **HACIÖMEROĞLU**, Sonraki Sorumluluk, s. 179.

[158] **HACIÖMEROĞLU**, Sonraki Sorumluluk, s. 179.

[159] **SOPACI ÖZTUNA**, s. 713; **HACIÖMEROĞLU**, Sonraki Sorumluluk, s. 186.

[160] **ATAMER**, s. 232; **ÜNAN**, C. II, s. 76; **ÇAPA**, s. 350; **BOZKURT**, s. 131; **YOLAL**, s. 99; **ŞENOCAK**, Kemal, "*Geçici Sigorta Himayesi (Geçici Güvence)*", BATİDER, Y. 2003, C. 22, S. 1, s. 60. Alman hukuku'nda geleceğe değil geçmişe yönelik sigortaya ilişkin düzenleme bulunduğu yönünde bkz. **YOLAL**, s. 35.

sözleşmesinin akdedilmesi sigorta teminatını başlatmaz. Bu sebeple sigorta sözleşmesinin akdedilmesinden önceki zamanda veya sözleşmenin akdedilmesinden sonra ancak prim veya ilk taksit ödenmeden gerçekleşen rizikolar teminat kapsamı dışındadır. Ancak geleceğe etkili sigorta her zaman sigorta ettirenlerin ihtiyaçlarını karşılamayabilir. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce gerçekleşme ihtimali olan rizikoları da teminat altına almak isteyebilir. Örneğin henüz yeni avukatlığa başlamış bir kişinin geçmişe etkili mesleki sorumluluk sigortası yaptırmasında herhangi bir menfaati yoktur. Zira mesleki olarak sorumluluğunu doğuracak bir işlemde bulunmamıştır. Ancak dört yıldır avukatlık mesleği ile iştigal eden bir kişi mesleki sorumluluk sigortası yaptırmaya karar verdiğinde meslekte geçen dört yılının da sigorta himayesinde olmasını isteyebilir. Bu hâlde geçmişe etkili sigorta yaptırılabilir. Sigorta sözleşmenin kurulmasından önceki bir tarihten itibaren sigorta himayesinin başlatılması hâlinde geçmişe etkili sigorta söz konusudur[161]. Verilen örnekten de anlaşılacağı üzere geçmişe etkili sigortada maddi süre, şekli sürenden önce başlamaktadır[162]. Geçmişe etkili sigorta bu yönüyle olağan sigorta sözleşmelerinden ayrılmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, maddi sürenin (sigorta himayesinin) başlayacağı tarihin açıkça belirtilmesi gerekliliğidir[163]. Aksi takdirde riziko gerçekleştiği anda, rizikonun maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda birtakım sorunlar ortaya çıkabilecektir.

Türk Ticaret Kanunu m.1458'de[164] sigorta himayesinin sözleşme kurulmadan önceki bir tarihten itibaren başlayacağı düzenlenerek geçmişe etkili sigorta sözleşmesi yapılmasına olanak sağlamıştır. Geçmişe etkili sigorta yaptırılması geleceğe etkili sigorta yaptırılmasına engel değildir. Salt geçmişe etkili sigorta yaptırılabileceği[165] gibi hem

---

[161] **YOLAL**, s. 33; **SAAT**, s. 53.

[162] **ATAMER**, s. 232; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 60; **ÜNAN**, C. II, s. 77; **BOZKURT**, s. 131; **YOLAL**, s. 34; **ÇAPA**, s. 345; **KARA**, s. 170; **HACIÖMEROĞLU**, s. 141; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 62. TTK m.1421'de maddi sürenin, prim veya ilk taksit ödemesinden itibaren başlayacağı kuralının aksine sözleşme yapılabileceği açıkça belirtilmiştir. Ancak bu anlaşma TTK m.1452/3 gereği geçmişe etkili sigortalarda olduğu gibi ancak sigorta ettiren lehine olabilir.

[163] **HACIÖMEROĞLU**, s. 142.

[164] TTK m.1421 sayesinde geçmişe etkili sigorta sözleşmesi yapılabilmesinin de mümkün olduğu ancak kanun koyucunun, belirsizlik oluşmasının önene geçmek ve kanuna karşı hile yapılmasını önlemek adına TTK m.1458 hükmünü düzenlediği yönünde bkz. **ÇAPA**, s. 347.

[165] **ATAMER**, s. 233; **ÜNAN**, C. II, s. 79; **YOLAL**, s. 68; **KARA**, s. 170.

geçmişe hem geleceğe etkili sigorta yaptırılması da mümkündür[166]. Örneğin meslek hayatına son veren bir doktorun artık geleceğe etkili mesleki sorumluluk sigortası yaptırmasında menfaati yoktur. Ancak meslek hayatına devam eden bir doktorun hem geçmişe hem geleceğe etkili sigorta yaptırmasında menfaati vardır. Yeri gelmişken geçmişe etkili sigortanın, sorumluluk sigortaları için de uygulanabileceğinin TTK m.1485'te açıkça düzenlendiğini belirtmek isteriz[167]. Bu anlatımdan sonra ilk bakışta geçmişe etkili sigortanın, sigorta ettirenin lehine ve sigortacının aleyhine olduğu düşünülebilir. Ancak bu düşünce doğru değildir. Zira teminatın kapsamına alınan süre geçmişe doğru uzadıkça, sigortacının alacağı prim miktarı da artmaktadır[168]. Bu sayede edimler arasında denge sağlanmış olmaktadır. Bu sebeple taraflar arasında bir eşitsizlik söz konusu olmamaktadır. Primden bahsetmişken sigorta himayesinin, primin veya ilk taksitin ödenmesinden itibaren başlayacağı kuralının geçmişe etkili sigortalarda da uygulanıp uygulanmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre TTK m.1458'in TTK m.1421'de değişiklik yapmadığını ve bu sebeple geçmişe etkili sigortalarda da sigorta himayesinin başlaması için primin veya ilk taksitin ödenmesi gerektiği belirtilmektedir[169]. Doktrindeki diğer görüşe göre ise geçmişe etkili sigortalar, sigortacının sorumluluğunun prim veya ilk taksitin ödenmesi ile başlayacağı kuralının istisnasını oluşturmaktadır[170]. Taraflar geçmişe etkili sigorta sözleşmesini akdetmek suretiyle TTK m.1421'in aksine sözleşme yapma iradelerini açıkça ortaya

---

[166] **ÜNAN**, C. II, s. 79; **YOLAL**, s. 68; **KARA**, s. 170; **HACIÖMEROĞLU**, s. 144. Geleceğe yönelik bir sigorta sözleşmesinin daha sonra hem geçmişe hem geleceğe yönelik olarak değiştirilebileceği yönünde bkz. **ATAMER**, s. 233.

[167] Geçmişe etkili sigortanın hayat ve kaza sigortaları açısından mümkün olduğu ve düzenlemenin kanunda yanlış yerde yapıldığı yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 78; **ERİŞ**, s. 736. Geçmişe etkili sigortanın zarar sigortaları dışındaki sigortalara tatbikinin de mümkün olduğu yönünde bkz. **KARA**, s. 173. Sigorta ettirenin kendi hayatına ilişkin hayat sigortasının geçmişe etkili olarak yapılamayacağı yönünde bkz. **ŞENOCAK**, Geçici, s. 63. Kimin hayatı üzerinde olduğuna bakılmaksızın hayat sigortalarında geçmişe etkili sigortanın mümkün olmadığı yönünde bkz. **ÇAPA**, s. 349 dn. 29. TTK komisyonunun geçmişe etkili sigortanın can sigortalarına uygulanmasını istemediği için zarar sigortaları içerisinde düzenlendiği yönünde bkz. **ATAMER**, s. 231.

[168] **ÇAPA**, s. 350; **YOLAL**, s. 34.

[169] **ATAMER**, s. 234-235. Bu görüşteki diğer yazarlar için bkz. **ATAMER**, s. 235 dn. 58.

[170] **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 193; **ÜNAN**, C. II, s. 79; **ÇAPA**, s. 345; **BOZKURT**, s. 131; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 60; **HACIÖMEROĞLU**, s. 143. Hem geçmişe hem de geleceğe etkili sigorta sözleşmelerinde rizikonun sözleşme yapıldıktan sonra ancak ilk primin ödenmesinden önce gerçekleşmesi halinde, sigortacının sorumlu olmayacağı yönündeki sözleşme şartının geçerli kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 79.

koymaktadırlar. Bu sebeple geçmişe etkili sigortalarda, prim veya ilk taksit ödenmeksizin sigorta himayesinin başladığının kabul edilmesi gerekmektedir.

Geçmişe etkili sigorta, kendi içerisinde gerçek anlamda geçmişe etkili sigorta ve gerçek olmayan geçmişe etkili sigorta olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sigorta himayesinin, sigorta sözleşmesinin kurulması yönündeki öneriden önceki bir tarihte başladığı hâllerde gerçek anlamda geçmişe etkili sigorta söz konusudur[171]. Gerçek olmayan geçmişe etkili sigortada ise sigorta sözleşmesinin kurulması yönündeki öneriden itibaren sigorta himayesi başlamaktadır[172].

Geçmişe etkili sigorta sözleşmelerinin yapılmasında tarafların anlaşması kadar rizikonun belirsiz olup olmadığı da büyük önem taşımaktadır. Geçmişe etkili sigortalarda, geleceğe etkili sigortaların aksine objektif belirsizlik değil subjektif belirsizlik aranır[173]. Objektif belirsizlik; rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediğinin veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığının hiç kimse tarafından bilinememesidir. Subjektif belirsizlik; rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediğinin veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığının sigortacı, sigorta ettiren ve sigortadan haberdar olan sigortalı tarafından bilinmemesidir[174]. Objektif belirsizliğin aksine subjektif belirsizlikte sadece sigortacı, sigorta ettiren ve sigortadan haberdar olan sigortalının rizikoya ilişkin bilgisi dikkate alınır. Sigortacı, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinin yapılacağı hususunda bilgisi olan sigortalıdan herhangi biri rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin kalmadığını biliyorsa sigorta sözleşmesi geçersizdir[175]. Sigorta ettiren veya sigorta

---

[171] **ŞENOCAK**, Geçici, s. 61; **KARA**, s. 171.

[172] **YOLAL**, s. 65; **KARA**, s. 171; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 61.

[173] **YOLAL**, s. 102; **BOZKURT**, s. 131; **ÇAPA**, s. 350-351; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 62; **HACIÖMEROĞLU**, s. 138; **YAZICIOĞLU**, Emine, "Sorumluluk Sigortalarında Riziko", Sigorta Hukuku Sempozyumları Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1–2 Aralık 2017 İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2–3 Şubat 2018 Bursa, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 436. "*…sözleşmenin konusunun objektif olarak imkânsız hâle gelip gelmediği değil, "tarafların sübjektif bilgisi dâhilinde ifasının mümkün olup olmadığı" tek başına önem taşımaktadır*." Yargıtay HGK., E. 2020/655, K. 2022/1349, T. 20.10.2022.

[174] Objektif ve subjektif belirsizlik hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **YOLAL**, s. 103; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 62.

[175] "*Dava tarihinde yürürlükte olan 6762 sayılı TTK'nın 1279. maddesi gereğince mukavelelerin yapıldığı sırada sigorta ettiren veya sigortadan faydalanan kimse, rizikonun gerçekleşmiş olduğunu bilmekte ise, sigorta mukavalesi hükümsüzdür. Mahkemece, bu hususun tespiti için bilirkişi incelemesi yaptırılmış ise de, davalının delil olarak ibraz ettiği ve dava konusu dairenin de içinde bulunduğu binanın zemin etüdü sonucu düzenlenen rapor bilirkişilerce değerlendirilmemiştir. Sigorta poliçesi 17.11.2007 tarihinde düzenlenmiş olup, zemin etüt rapor tarihi 21.11.2007 tarihli ise de, bu raporun tanzimi için ne zaman müracaat edildiğine dair raporda bir belirleme bulunmamakla birlikte söz konusu raporun 10. sayfasındaki*

sözleşmesinin yapılacağı hususunda bilgisi olan sigortalıdan birisi riziko hakkında bilgi sahibi ancak sigortacı değilse sözleşme geçersiz olmakla birlikte sigortacı prime hak kazanacaktır (TTK m.1458)[176]. Rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığı sigortacı tarafından biliniyor ancak sigorta ettiren ve sigortalı tarafından bilinmiyorsa sözleşme geçersizdir. Bu durumda sigortacı prime hak kazanamaz. Eğer prim ödenmişse ödenen primlerin iadesinin istenebileceği kabul edilmektedir[177].

Hem sigortacının hem de sigorta ettirenin rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bilgiyi bilerek sözleşme yapmaları halinde ne olacağı doktrinde tartışmalıdır[178]. Doktrindeki bir görüşe göre tarafların rizikoya ilişkin bilgiye sahip olarak sözleşme yapmaları hâlinde ortada bir sigorta sözleşmesi yoktur. Borçlar hukuku hükümlerine göre belirli bir miktar karşılığında zararı ödeme yükümlülüğü altına girilen bir sözleşme söz konusudur. Bu sözleşme gereğince yapılan ödemeler, hatır ödemesi olarak nitelendirilmektedir. Nitekim bu sözleşme bir sigorta sözleşmesi olmadığı için halefiyet gibi sigorta sözleşmesine özgü hükümler uygulanamayacaktır[179]. Doktrindeki diğer bir görüşe göre de bu yöndeki bir anlaşma, sigorta ettirenin zararının diğer prim sahipleri tarafından ödenecek olması sebebiyle ahlaka aykırıdır. Bu sebeple bu yöndeki sözleşme TBK m.27 gereği geçersiz olup TBK hükümleri gereğince de geçerli olarak kabul edilemeyecektir. Bu amaçla yapılan ödemeler de hatır ödemesi niteliğine sahip değildir[180]. Böyle bir sözleşmenin geçerli bir sigorta sözleşmesi olarak kabul etmek mümkün değildir. Zira ortada rizikoya ilişkin bir belirsizlik söz konusu değildir. Böyle bir sözleşmeye dayanılarak yapılan ödeme hatır ödemesi olarak da değerlendirilemez. Çünkü hatır ödemesi için bile bir

---

"2.1.Arazi ve Büro Çalışmaları ile Kullanılan Ekipman" başlıklı kısımda 1 adet sismik profil çalışmasından oluşan etüde 01.10.2007 tarihinde başlandığı belirtilmiştir. Bu durumda, mahkemece, TTK 1279. maddesi çerçevesinde bu rapor da değerlendirilerek ek rapor alınmak suretiyle oluşacak sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi gerekirken, davalı vekilinin bu yöndeki ciddi itirazları gözetilmeksizin eksik incelemeyle karar verilmesi doğru olmamıştır." Yargıtay 11. HD., E. 2012/11904, K. 2013/10496, T. 21.05.2013.

[176] Sigortacının prime hak kazanmasının kanun koyucu tarafından sigorta ettirenin/sigortalının cezalandırılması olduğu yönünde bkz. **CAN**, s. 56; **ÜNAN**, C. II, s. 81; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 194; **DOĞAN/AZİZAĞAOĞLU**, s. 467.

[177] **ATAMER**, s. 240; **ÇAPA**, s. 353.

[178] Türk hukukunda birkaç yazar dışında bu hususun üzerinde durulmamasına rağmen Alman hukukunda daha fazla tartışılmıştır. Geçmişe etkili sigortalarda rizikonun gerçekleştiğinin hem sigorta ettiren hem de sigortacı tarafından bilinmesi halinde sözleşmenin geçersizliğine ilişkin Alman hukukundaki tartışmalar için bkz. **YOLAL**, s. 213 vd.; **ÜNAN**, C. II, s. 84-85; **ÇAPA**, s. 351 dn. 35.

[179] **ATAMER**, s. 239. Aynı görüşteki diğer yazarlar için bkz. **ATAMER**, s. 239 dn. 70.

[180] **YOLAL**, s. 216-218.

sigorta sözleşmesi olması ve ödemeye ilişkin rizikonun teminat kapsamına girmemesi gerekmektedir. Ancak burada geçerli bir sigorta sözleşmesi yoktur. Bu sözleşmeyi borçlar hukuku hükümlerine dayanarak geçerli saymak da kanuna karşı hileyi[181] meşru hâle getirmek olacaktır. Zira TTK'da düzenlenen sigorta hukuku hükümlerine göre geçersiz olacak bir sözleşme, borçlar hukuku hükümlerinden faydalanılarak geçerli hale getirilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca genellikle anonim şirket[182] olan sigorta şirketleri TTK m.371/2 gereği işletme konusu kapsamında olmayan veya durumun gereğinden bunun anlaşıldığı hâllerde sözleşme ile bağlı olmayacaktır. Bu tür bir sözleşmenin, sigortacılık faaliyeti ile alakası olmadığı açıktır. Keza 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu m.3/1'de sigortacıların, sigortacılık işlemleri dışında faaliyette bulunamayacakları emredici şekilde düzenlenmiştir. Bu sebeplerle sigortacılık işlemi olmayan bir sözleşme de sigortacı açısından geçersiz kabul edilmelidir.

Sigorta sözleşmesinin geçersiz olması için sigorta ettirenin veya sigortalının, rizikoya ilişkin bilgiye sahip olması yeterlidir[183]. Salt rizikoya ilişkin bilgiye sahip olmak sözleşmenin geçersizliğine yol açmaktadır. Kişinin, rizikoya ilişkin bilgiyi edinme imkânı varken ağır kusuruyla edinmemesi sebebiyle sigorta sözleşmesi geçersiz hâle gelmeyecektir[184]. Ancak bilgiyi edinmeme hâlinin hayatın olağan akışına aykırılık oluşturacak raddeye varması hâlinde, rizikoya ilişkin bilgiye sahip olunduğu kabul edilmeli ve sigorta sözleşmesi geçersiz sayılmalıdır[185].

Sigorta sözleşmesinin temsilci (broker, acente vb.) vasıtasıyla akdedilmesi de mümkündür. Temsilci ile sözleşme kurulduğu takdirde rizikonun gerçekleştiği sigorta ettiren tarafından biliniyor ancak temsilcisi tarafından bilinmiyorsa sigorta sözleşmesi geçersizdir. Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini bilmiyor fakat temsilci biliyorsa

---

[181] Kanuna karşı hilenin kanunların lâfızlarına uygun ancak anlam ve amaçlarına aykırı fiil ve işlemler olduğu yönünde bkz. **TOPÇUOĞLU**, Hâmide, *Kanuna Karşı Hile (Kanundan Kaçınma Yolları)*, Selüloz Basımevi, İzmit, 1950, s. 188. Kanuna karşı hile hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **DOĞU**, Hakkı Mert, *Kanuna Karşı Hile*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 28 vd.

[182] Sigorta şirketleri, SK m.3/1 gereği sadece anonim şirket veya kooperatif olarak kurulabilmektedir. Kooperatif şeklindeki sigorta şirketleri de kural olarak karşılıklı sigorta alanında faaliyet göstermek zorundadır (SK m.3/4).

[183] **ÜNAN**, C. II, s. 80-81.

[184] **ATAMER**, s. 237; **ÜNAN**, C. II, s. 80; **YOLAL**, s. 149. Bu yöndeki Alman Federal Mahkemesi kararı için bkz. **YOLAL**, s. 149 dn. 635.

[185] Rizikoya ilişkin bilgiyi bilmemenin mümkün olmadığı veya kasten öğrenmekten kaçınılmışsa bilgiye sahip olduğunun kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. **ATAMER**, s. 237.

sözleşme yine geçersizdir[186]. Temsilci, kanuni veya iradi olabilir[187]. Sigortacının bilgisi olmasa da acentesinin rizikoya ilişkin bilgiye sahip olması hâlinde de sigorta sözleşmesi geçersiz olarak kabul edilmelidir[188].

Rizikoya ilişkin tarafların bilgisinin olup olmadığı sigorta sözleşmesinin kurulduğu ana göre tespit edilmelidir[189]. Doktrinde sözleşmenin kurulduğu anın değil Alman hukuku'nda olduğu gibi sözleşmenin kurulmasına yönelik açıklanan irade beyanın gerçekleştiği an esas alınarak değerlendirme yapılması yönünde düzenlemenin daha yerinde olacağı görüşü bulunmaktadır[190]. TTK'de düzenlenmemesine rağmen uygulamasının çok olması sebebiyle abonman sigorta sözleşmeleri açısından da öğrenme anına kısaca değinmek istiyoruz. Sigortacı ile sigorta ettiren arasında abonman sigorta sözleşmesinin varlığı hâlinde rizikoya ilişkin bilgi bu sözleşmenin kurulmasına anına göre belirlenemez. Zira abonman sigorta sözleşmesi, çerçeve sözleşme niteliğinde olup taraflar arasında daha sonra yapılacak olan sigorta sözleşmelerinin şartları genel hatlarıyla kararlaştırılmaktadır[191]. Bu sebeple rizikoya ilişkin bilgi abonman sigorta sözleşmesinin kurulması anına göre değil her bir spesifik sigorta sözleşmesinin kurulma anı açısından ayrı ayrı değerlendirilmelidir[192].

---

[186] **YAZICIOĞLU**, Riziko, s. 436-437; **ÇAPA**, s. 353; **ÜNAN**, C. II, s. 82; **YOLAL**, s. 147; **ATAMER**, s. 240-241.

[187] **ÜNAN**, C. II, s. 82. Alman hukukunda sadece iradi temsilcinin bilgi sahibi olmasının etkili olacağı yönünde bkz. **YOLAL**, s. 145 dn. 619.

[188] **ATAMER**, s. 240-241; **YOLAL**, s. 176. "…*Sigortacı veya acentesi rizikonun gerçekleşme ihtimalinin kalmadığını sözleşme kurulurken biliyorsa ve buna rağmen sözleşmeyi yapmış olsa dahi sözleşme yine de hükümsüz sayılmaktadır.*" Yargıtay HGK., E. 2020/655, K. 2022/1349, T. 20.10.2022. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (VVG) § 70'te de sigorta acentesinin bilgisinin sigortacının bilgisine eşit olacağı düzenlenmiştir.

[189] **ŞENOCAK**, Geçici, s. 62; **ÜNAN**, C. II, s. 80; **ÇAPA**, s. 351; **YOLAL**, s. 151.

[190] **ÜNAN**, C. II, s. 80; **YOLAL**, s. 151.

[191] Abonman sigorta sözleşmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **KENDER**, S. 213-214; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 43-44; **ÜNAN**, C. II, s. 10; **KARA**, s. 188; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 99; **YILMAZ**, Serpil, "*Sigorta Hukuku'nda Abonman Sözleşmesi*", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

[192] "*TTK 1458. maddesine göre, sigorta koruması sözleşmenin yapılmasından önceki bir tarihten itibaren sağlanacak şekilde yapılabilir. Ancak, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmış olduğu, sözleşmenin yapılması sırasında, sigortacı ile sigorta ettiren ve sigortadan haberi olmak şartıyla, sigortalı tarafından biliniyorsa sözleşme geçersizdir… Davaya esas sigorta poliçesi, 23/07/2015 tarihinde tanzim edilmişse de; poliçeye, sonu 002 ile biten abonman sözleşmesi şart ve esasları dahilinde tanzim edildiğine ilişkin şerh verildiği dolayısıyla davaya konu taşımaya ilişkin spesifik sigorta poliçesinin bu abonman poliçesine dayalı olarak düzenlendiği, abonman nakliyat poliçeleri çerçeve sözleşme olup, her taşıma sırasında ayrıca o taşımaya ilişkin olarak taşıma işinin başlangıcında taşımayı yapacak aracın tespiti sonrasında ve sigortalı tarafından bilgiler verildikten sonra poliçe düzenlenmesi gerektiği ve bu*

Doktrinde sigorta ettirenin rizikoya ilişkin bilgi sahibi olması hâlinde sözleşmenin tamamen geçersiz sayılması eleştirilmektedir. Sigorta sözleşmesinin sadece bilinen rizikolar açısından geçersiz olarak kabul edilmesinin daha doğru bir çözüm olacağı belirtilmektedir[193].

Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortasından kaynaklanan bir uyuşmazlıkta; sigorta ettiren doktor, kendisi aleyhine dava açıldığını bilerek geçmişe etkili mesleki sorumluluk sigortası yaptırdığı ve mağdura ödediği bedelli sigortacıdan talep ettiği davada, yerel mahkeme, davacının aleyhine tazminat davası açıldığından haberdar olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Yargıtay tarafından yerel mahkeme kararı onanmıştır[194].

Kasko sigortasından kaynaklanan bir uyuşmazlıkta; davacı 10.12.2009'de yaptığı trafik kazasından sonra 17.12.2009 tarihinde düzenlenen poliçe ile 1.12.2009-1.12.2010 tarihleri arasında sigorta himayesi sağlayacak şekilde geçmişe etkili kasko sigortası yaptırmıştır. Davacı uğradığı zararı sigorta şirketinden talep ettiği davada, yerel mahkeme davanın kabulüne karar vermiştir. Yargıtay sigorta sözleşmesinin kazadan 7 gün sonra düzenlenmiş olması sebebiyle poliçenin hükümsüz olduğunu belirterek davanın reddi gerekirken kabulüne karar verilmesinden dolayı kararın bozulmasına hükmetmiştir[195].

Gümrük müşavirleri mesleki mali mesuliyet sigortasından kaynaklanan bir uyuşmazlıkta; davacı, ödediği para cezasını sigortacıdan talep etmiştir. Bölge adliye mahkemesi tarafından ödenen para cezası ile ilgili olarak davacının, sigorta sözleşmesinden önce Gümrük Kanunu'nun 244. maddesi uyarınca uzlaşma talebinde bulunduğu, buna göre davaya konu para cezasının sigorta sözleşmesi düzenlenmeden önce gerçekleşmiş olup bu hususun sigorta şirketinden gizlendiği için taraflar arasında imzalanan sigorta

---

şekilde düzenlenen sigorta poliçesi geçerli olduğu bir yana esasen abonman sözleşmesi tarihinde sigortacının sorumluluğu başladığı gibi dava dışı sigortalının veya davacı sigorta şirketinin poliçenin tanzim edildiği 23/07/2015 tarihi itibarıyla hasardan haberdar olduğuna ilişkin bir delilin de bulunmadığı…" İstanbul BAM, 43. HD, E. 2020/367, K. 2021/746, T. 14.6.2021; "*Sadece abonman sözleşmesinin bulunması, yani belirli bir taşımaya ilişkin kazadan önce bildiri ve bu bildirim sonucu düzenlenen spesifik poliçe olmadıkça taşınan malın sigorta örtüsü altında olduğunu göstermez ve sigortacı da böyle bir rizikodan sorumlu olmaz.*" Yargıtay 11. HD., E. 2016/12047, K. 2018/4971, T. 29.6.2018.

[193] **ÜNAN**, C. II, s. 81.

[194] Yargıtay 11. HD., E. 2016/4503, K. 2017/3591, T. 12.6.2017.

[195] Yargıtay 17. HD., E. 2011/5648, K. 2012/810, T. 31.01.2012.

poliçesinin, TTK m. 1458'e göre geçersiz olduğuna karar verilmiştir. Yargıtay tarafından bölge adliye mahkemesi kararı onanmıştır[196].

İşveren sorumluluk sigortasından kaynaklanan bir uyuşmazlıkta; 26.03.2008 tarihinde düzenlenen poliçe ile 29.02.2008-2009 tarihleri arasında sigorta himayesi sağlayacak şekilde hem geçmişe hem de geleceğe etkili sigorta sözleşmesi yapılmıştır. Ancak 01.03.2008 tarihinde (poliçenin düzenlenmesinden önce) davacının iş yerinde iş kazası gerçekleşmiştir. Dava da bu iş kazası sebebiyle ödenen bedellerin sigortacıdan talep edilmesinden ibarettir. Yerel mahkeme tarafından davanın kabulüne karar verilmiştir. Ancak Yargıtay tarafından sigorta poliçesinin rizikonun meydana gelmesinden sonra düzenlendiği gerekçesiyle karar bozulmuştur[197].

b. Sigorta Sözleşmesinin Kurulması ile Başlaması

Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün sigorta sözleşmesinin akdedilmesiyle başladığı kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalar ile geçici sigortalar bu başlık altında incelenmektedir.

Sigorta sözleşmelerinde sigortacının sorumluluğu kural olarak primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlar (TTK m.1421). Ancak kanun koyucu bu kurala, kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda kanuni bir istisna getirmiştir (TTK m.1421). Kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigorta sözleşmelerinde sigortacının sorumluluğu, primin veya ilk taksitin ödenmesi ile değil sigorta sözleşmesinin kurulması ile başlamaktadır[198]. Kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda maddi, şekli ve teknik süre aynı anda başlar[199]. Kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigorta sözleşmelerinde, sigortacının sorumluluğunun sözleşme kurulmasından sonraki bir tarihte başlayacağı yönündeki anlaşma hükümleri TTK m.1452/3 gereği geçersizdir.

[196] Yargıtay 11. HD., E. 2020/702, K. 2021/94, T. 18.1.2021.

[197] Yargıtay 11. HD., E. 2014/189, K. 2014/19333, T. 9.12.2014.

[198] Geçmişe etkili sigorta yapılmasının mümkün olması ve yük taşıma sigortalarında ICC (Institute Cargo Clauses)'nin kullanılması sebebiyle bu düzenlemenin gereksiz olduğu yönünde bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 172.

[199] **BOZKURT**, s. 129; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 62.

Kara ve denizde eşya taşımaya ilişkin sigorta sözleşmelerinde prim borcu sözleşmenin kurulması ile muaccel hale gelir (TTK m.1431/1)[200]. Bu hüküm sebebiyle doktrinde, kara ve denizde eşya taşımaya ilişkin sigorta sözleşmelerinde de primin ödenmesi ile sigortacının sorumluluğunun başlayacağı yönünde bir görüş bulunmaktadır[201]. Kanun koyucunun ulaşmak istediği amaç ile ters düşen bu görüşe katılmamaktayız. Zira eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda zaman çok önemli olup sigorta ettirenler, bir an önce sigorta himayesinin başlamasını istemektedir. Kanun koyucu da bu ihtiyacı gözeterek sözleşmenin kurulması ile bu himayenin başlayacağını düzenlemiştir. Kanun koyucunun böyle bir amacı olmasa ayrı bir düzenleme yapmazdı. Prim borcunun muacceliyet anının sözleşmenin kurulduğu an olması, sigorta himayesinin prim veya ilk taksit ödemesi ile başlayacağı anlamına gelmemektedir.

Sigorta teminatının sözleşmenin kurulmasıyla başlayacağı yönündeki istisna sadece kara ve deniz yoluyla taşınan eşyalar için geçerli olup taşımayı yapan kara ve deniz araçları için geçerli değildir[202]. Ayrıca kara ve deniz yoluyla yapılan yolcu taşımacılığı da işbu hükmün kapsamında değildir. Zira hükümde sadece eşya taşımasından bahsedilmiştir.

İşbu istisnaya ilişkin hükümde sadece karada ve denizde yapılan eşya taşıma işlerinden bahsedilse de doktrinde, hava yoluyla yapılacak olan eşya taşıma işlerinin de bu kapsamda kabul edilmesi gerektiği yönünde bir görüş bulunmaktadır[203]. Ancak aşağıda izah edeceğimiz gerekçeler sebebiyle bu görüşe katılmamaktayız. Zira kanunun ilgili hükmü istisnai niteliktedir. İstisnaların dar yorumlanması gerektiği kuralı[204] uyarınca sayılan hâller yorum yoluyla genişletilemez. Ancak hava ve demir yolu vasıtasıyla yapılacak olan eşya taşıma işlerini istisna kapsamına almaması sebebiyle kanun koyucunun eleştirilmesi doğaldır[205].

---

[200] Kural olarak prim borcunun poliçenin teslimi karşılığında muaccel hâle geldiği yönünde bkz. **BOZKURT**, s. 189; **KENDER**, s. 276; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 64.

[201] **HACIÖMEROĞLU**, s. 132; **ULAŞ**, s. 99. Aksi yönde bkz. **ATAMER**, s. 235.

[202] **ÜNAN**, C. I, s. 171; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 201.

[203] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 201.

[204] İstisnaların dar yorumlanması kuralı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **YONGALIK**, Aynur, "*İstisnalar Dar Yorumlanır Kuralı ve Değerlendirilmesi*", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2011, C. 60, S. 1, s. 1-15.

[205] Bu yöndeki eleştiri için bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 171.

Bütün sigorta sözleşmesi açısından sözleşme şartlarının sigortacı tarafından derhâl tespiti mümkün olmayabilir. Sigortacının, riziko ve prim gibi hususlara ilişkin incelemesi bir müddet sürebilir[206]. İşte bu inceleme aşamasında sigorta himayesi, geçici sigorta sözleşmesi ile sağlanabilir. Geçici sigorta sözleşmesi, TTK'da düzenlenmemiş[207] olup pratik ihtiyaçlar sebebiyle ortaya çıkmıştır[208]. Bu sebeple geçici sigorta sözleşmesinin tanımı kanunda yapılmadığı için doktrinde çeşitli tanımlar yapılmıştır[209]. Geçici sigorta sözleşmesi, gerçekte yapılmak istenen[210] sigorta sözleşmesi[211] hakkında sigortacı iradesini açıklayana kadar (öneri ile kabul/ret arasındaki süre) sigortalının sigorta himayesinden faydalanılmasını sağlayan sigorta sözleşmesi[212] olarak tanımlanabilir.

Geçici sigorta, sigortacının inceleme süresinde geçerli olmak üzere yapıldığı için kısa sürelidir[213]. Ancak kısa süreli olmasına rağmen belirsizlikler sebebiyle geçici sigortada primler yüksektir[214]. Geçici sigorta sözleşmesi, hukuki niteliği itibariyle bir ön sözleşme[215] değil tam anlamıyla bağımsız bir sigorta sözleşmesidir[216]. Zira sigortacıyla yapılmak istenen asıl sigorta sözleşmesi açısından bir kabul zorunluluğu getirmemektedir[217]. Normal sigorta sözleşmesinden farkı ise süre kararlaştırılmadığı

---

[206] Sigorta sözleşmesinin, satım, kira gibi diğer sözleşmelere nazaran daha karmaşık bir yapısı olduğu pek çok verinin araştırılması sebebiyle belirli bir sürenin geçtiği hususunda ayrıntılı bilgi bkz. **ŞENOCAK**, Geçici, s. 52; **YOLAL**, s. 71.

[207] TTK'da geçici sigorta hakkında düzenleme yapılması gerektiği yönünde bkz. **YOLAL**, s. 78.

[208] **KARA**, s. 185; **ÇAPA**, s. 346; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 52; **YOLAL**, s. 71.

[209] Geçici sigorta sözleşmesi için yapılan tanımlar için bkz. **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 99; **HACIÖMEROĞLU**, s. 133; **KARA**, s. 186; **KENDER**, s. 212; **BOZKURT**, s. 130; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 51; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 42; **YOLAL**, s. 70; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 62.

[210] Ortada henüz bir sigorta sözleşmesi olmayabileceği gibi mevcut sigorta sözleşmesinde değişiklik talebinin kabul veya reddi süresince de geçici sigortanın mümkün olduğu yönünde bkz. **ŞENOCAK**, Geçici, s. 53-54.

[211] Hayat ve sağlık sigortası açısından geçici sigorta yapılmasının mümkün olmadığı yönünde bkz. **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 42; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 99; **KARA**, s. 186; **KENDER**, s. 212.

[212] Geçici sigortanın, sigortacının tek taraflı işleminin sonucu olmayıp tarafların birbirine uygun karşılıklı irade beyanı ile ortaya çıkan bir sözleşme olduğu yönünde bkz. **ŞENOCAK**, Geçici, s. 55.

[213] **KENDER**, s. 212; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 100; **KARA**, s. 187; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 62.

[214] **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 100; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 43; **KARA**, s. 187.

[215] Geçici sigorta sözleşmesinin ön sözleşme olduğunu savunan yazarlar için bkz. **YOLAL**, s. 74 dn. 279.

[216] **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 62; **BOZKURT**, s. 130-131; **KARA**, s. 186; **KENDER**, s. 212.

[217] Aynı yönde **BOZKURT**, s. 131; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 56-57.

takdirde, asıl sigorta sözleşmesine ilişkin önerinin kabulü[218] veya reddi ile sona ermesidir[219].

Geçici sigorta sözleşmesi ile sigorta ettiren, sigorta himayesine derhal kavuşmak istediği için sözleşmenin kurulması ile sigortacının sorumluluğu başlar. Bu sebeple geçici sigorta sözleşmesi, sigortacının sorumluluğunun primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlayacağı kuralının istisnasını oluşturmaktadır[220]. Geçici sigortada sözleşmenin kurulması ile sigorta himayesi başladığı için maddi ve şekli süre aynı anda başlar[221]. Geçici sigortalarda, geçmişe etkili sigorta sözleşmesinden farklı olarak sigorta himayesi ileriye etkilidir[222]. Benzer şekilde rizikoya ilişkin olarak subjektif değil objektif belirsizlik söz konusudur. Geçici sigorta sözleşmeleri; sürenin dolması, fesih, cayma, asıl sözleşmenin kurulması veya önerinin reddi ile son bulur[223].

c. Sigorta Sözleşmesinin Kurulmasından Sonra Primin Ödenmesi ile Başlaması

Yukarıda izah edilen istisnaların dışında sigortacı, primin veya ilk taksitin ödenmesiyle rizikoyu taşımaya başlamaktadır. Bu başlık altında söz konusu kural ek olarak prim ödemesinin ne şekilde yapılması gerektiği ve uygulamada ortaya çıkan problemler ele alınmaktadır.

---

[218] Yapılmak istenen asıl sigorta sözleşmesinin yapılması halinde iki ayrı sigorta sözleşmesinin değil tek bir sigorta sözleşmesinin bulunduğunu savunan bütünlük teorisini hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ŞENOCAK**, Geçici, s. 58-59; **KENDER**, s. 213 dn. 79; **YOLAL**, s. 72.

[219] **HACIÖMEROĞLU**, s. 134-135; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 43; **KENDER**, s. 212-213.

[220] **KENDER**, s. 212; **YOLAL**, s. 79; **HACIÖMEROĞLU**, s. 134; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 53; **BOZKURT**, s. 130; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 100; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 42; **KARA**, s. 187. "*Mahkemece, toplanan delillere göre, taraflar arasındaki muvakkat sigorta sözleşmesine göre davacının 252 gün rizikoları üstlendiği, prim miktarının poliçeye göre talep edilenden fazla olduğu, muvakkat sigorta konvertüründe diğer sigortalardan farklı olarak prim ödenmemesinin sigorta ettirenin himayeye sahip olmasına engel olmayacağı…*" Yargıtay 11. HD., E. 2001/10236, K. 2002/2741, T. 26.03.2002.

[221] **YOLAL**, s. 97; **HACIÖMEROĞLU**, s. 134; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 61; **ÇAPA**, s. 346; **KARA**, s. 187; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 62-63.

[222] **YOLAL**, s. 70; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 62.

[223] **ŞENOCAK**, Geçici, s. 72 vd.; **YOLAL**, s. 76.

Sigortacının, rizikoyu taşıma yükümlülüğünün[224] başlaması için kural olarak[225] sigorta ettirenin, primi[226] veya ilk taksiti[227] ödenmesi gerekmektedir (TTK m.1421/1)[228]. Bu sebeple prim veya ilk taksit ödenmeden gerçekleşen rizikolar teminat kapsamı dışındadır. Yukarıda izah edilen kara/deniz eşya taşıma sigortaları, geçmişe etkili sigorta ve geçici sigorta bu kuralın istisnalarını oluşturmaktadır.

Sigorta teminatının primin ödenmesi ile başlamasına ilişkin olarak TTK m.1484/1 hükmüne de değinmek gerekmektedir. Zira ilgili hükümde zorunlu sorumluluk sigortacısının[229], sigortalıya karşı ifa borcundan kısmen veya tamamen kurtulmuş olmasını, zarar görene karşı ileri süremeyeceği düzenlenmiştir[230]. TTK m.1484/1 düzenlemesi sebebiyle sigortacı aslında sigorta sözleşmesine göre sorumlu olmadığı edim yükümlülüğünü zarar görene karşı ifa etmek zorunda kalmaktadır[231]. Kanun koyucu, kamu menfaatini koruyan zorunlu sorumluluk sigortalarının işlevini yitirmesini önlemek adına TTK m.1484/1 düzenlemesini yapmıştır[232]. Bu düzenleme yapılmamış olsaydı ihtiyari sorumluluk sigortalarında olduğu gibi sigortacı, sigortalıya karşı ileri sürülebileceği savunmaları zarar görene karşı ileri sürebilecek ve zarar göreni (kamuyu) koruyan zorunlu sorumluluk sigortaları amacına ulaşamayacaktı[233]. Motorlu araç işletenin salt alkolün etkisi ile rizikoyu gerçekleştirse de sigortacının, zarar görene karşı sorumlu olması TTK m.1484/1'e örnek olarak verilebilir. Bu örnek açısından TTK

---

[224] Maddi sigorta süresi.

[225] Sigorta ettiren ve sigortalı aleyhine olmamak koşuluyla bu kuralın aksi sözleşme ile kararlaştırılabilir.

[226] Karşılıklı sigortalarda "*prim*" yerine "*aidat*" ifadesinin kullanıldığı yönünde bkz. **DEMİR**, s. 169.

[227] "*Primi*" ifadesinden sigorta priminin tamamı, "*ilk taksiti*" ifadesinden sigorta priminin taksitler halinde ödenmesi konusunda anlaşılan peşinat anlaşılmalıdır.

[228] "*Sigorta ettiren tarafından primin veya ilk taksitinin ödenmesi ile de sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü başlamaktadır.*" Yargıtay HGK., E. 2017/1301, K. 2020/878, T. 11.11.2020.

[229] KTK m.100 gereği Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortaları açısından da bu kural uygulanacaktır.

[230] TTK m.1484/1 ile KTK m.95/1 hükmü bütün zorunlu sorumluluk sigortaları açısından geçerli hâle gelmiştir. TTK m.1484/1 düzenlemesinin amacı, zorunlu sigortalarda sigortalıdan çok zarar görenin ve dolayısıyla kamu menfaatinin korunması olduğu yönünde bkz. TTK m.1484 gerekçesi. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki benzer düzenleme (VVG § 117/1) için bkz. **ULUĞ CİCİM**, İlknur/**ALHAN**, Yunus, "*Alman Sorumluluk Sigortaları ile İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi*", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2016, C.6, S. 2, s. 98.

[231] **ÜNAN**, C. II, s. 414.

[232] Bkz. TTK m.1484 gerekçesi.

[233] **ÜNAN**, C. II, s. 414.

m.1484/1 hükmünün uygulanması bakımından bir sorun bulunmamaktadır. Ancak sorun, primi veya ilk taksiti ödenmeyen zorunlu sorumluluk sigorta sözleşmesine rağmen TTK m.1484/1 hükmü sebebiyle sigortacısının zarar görene karşı sorumlu olup olmayacağı hususunda ortaya çıkmaktadır. TTK m.1484/1 hükmü yüzeysel değerlendirildiği takdirde zorunlu sorumluluk sigortacısının, bu hâlde de zarar görene karşı sorumlu olduğu düşünülebilir. Ancak TTK m.1484/1 hükmünde sigortalıya olan ifa borcunun kısmen veya tamamen sona ermesinin, zarar görene karşı ileri sürülemeyeceği düzenlenmiştir. Hükümde ifa borcunun kısmen veya tamamen sona ermesinden bahsedilmiştir. Ancak ifa borcunun, kısmen veya tamamen sona ermesi için öncelikle doğması gerekmektedir[234]. İfa borcunun doğması için de öncelikle sigortacının rizikoyu taşımaya başlamış olması gerekmektedir. Zira sigortacının asli edim yükümlülüğü rizikoyu taşımaktır[235]. Teminat kapsamındaki bir riziko gerçekleştiği takdirde rizikoyu taşıma yükümlülüğü sigorta tazminatını ödeme (ifa) borcuna dönüşür. Yani ifa borcu ancak rizikoyu taşıma yükümlülüğü başladıktan sonra zarara neden olan teminat kapsamında bir rizikonun gerçekleşmesi hâlinde ortaya çıkar[236]. Primin veya ilk taksitin ödenmemesi sebebiyle rizikoyu taşıma yükümlülüğü hiç başlamayan sigortacının, ifa borcu da hiç doğmayacaktır. İfa borcu hiç doğmayan sigortacının bunu zarar görene karşı da ileri sürebileceği kanaatindeyiz. Kanun koyucunun amacı bu olmasa idi, "*ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulma*" ifadesi yerine "*sigortacı, sigorta ettiren veya sigortalıya karşı olan savunmalarını, zarar görene karşı ileri süremez.*" şeklinde daha kapsayıcı bir hüküm ihdas ederdi. Kanaatimiz bu yönde olmakla birlikte Yargıtay kararları, primin ödenmemesi sebebiyle yapılan poliçe iptalinin dahi zarar görene karşı ileri sürülemeyeceği yönündedir[237]. *Ünan* da sigortacının, primin veya ilk taksitin ödenmediği

---

[234] **ŞENOCAK**, Kemal, "Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Neden Olma (TTK m. 1477)", Sigorta Hukuku Sempozyumları Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1–2 Aralık 2017 İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2–3 Şubat 2018 Bursa, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 179.

[235] **DEMİR**, s. 162; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 198; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 73; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 191; **KARA**, s. 198; **BOZKURT**, s. 172; **KENDER**, s. 332; **ÇEKER**, s. 76; **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, s. 66; **ÖZDAMAR/DOĞAN**, s. 55; **GÜNAY**, s. 76; **KÖSE**, s. 97; **ÜNSAL**, s. 95.

[236] Riziko gerçekleştikten sonra sigorta tazminatının ödenmesi borcundan bahsedilebileceği yönünde bkz. **DEMİR**, s. 227.

[237] "*Mahkemece, davalı ...Ş hakkındaki davanın İMSS poliçesi prim borçları ödenmediğinden poliçenin iptal edilmesi sebebiyle sorumluluğu bulunmadığından reddine karar verilmiş ise de, 2918 sayılı KTK.nun 95. maddesi hükmüne göre, prim borcunun ödenmemesi nedeniyle poliçenin iptal edildiğine ilişkin itiraz 3. kişi konumunda olan ve olayda zarar gören davacıya karşı ileri sürülemeyeceğinden ZMSS poliçe limitini aşan kısımdan ihtiyari mali sorumluluk sigortası limitiyle de davalı ...Ş'nin sorumlu tutulması gerekirken*

savunmasını zarar görene karşı ileri süremeyeceği kanaatindedir[238]. Ancak *Ünan*, sigortacının, primin veya ilk taksitin ödenmemesi sebebiyle sözleşmeden caymış sayıldığı ve bu durumun yetkili merciye bildirildiği tarihten itibaren bir ay sonra gerçekleşen rizikolar açısından zarar görene karşı sorumlu olmayacağını ifade etmektedir[239].

Sigorta sözleşmesinde; sigorta ettirenin, asli edim yükümlülüğü sigorta primini ödemek[240], sigortacının asli edim yükümlülüğü ise rizikoyu taşımaktadır[241]. Kanun koyucu kural olarak sigorta ettirenin, primi veya ilk taksiti ödemesinden sonra sigortacının, rizikoyu taşıma yükümlülüğünün başlayacağını düzenleyerek, asli edim yükümlülükleri açısından sigorta ettirene önce ifa yükümlülüğünü yüklemiştir[242]. Doktrinde sigorta ettirenin de en azından karşı edimini yerine getirmiş olması gerektiği düşüncesiyle bu düzenlemenin yapıldığı ifade edilmektedir[243]. TTK m.1430'un gerekçesinde daha sonra ortaya çıkması muhtemel sorunları önlemek adına sigortacının sorumluluğunun başlamasının, prim veya ilk taksitin ödenmesi şartına bağlandığı belirtilmiştir. Alman hukukunda buna "*ödeme prensibi*" denilmektedir[244].

Sigorta primi kural olarak peşin ödenir[245]. Ancak taraflar, primin taksitler hâlinde ödenmesini de kararlaştırabilirler (TTK m.1430/1). Sigorta priminin nakden ödenmesi

---

yazılı olduğu biçimde karar verilmesi doğru görülmemiştir." Yargıtay 17. HD., E. 2010/9578, K. 2011/1840, T. 03.03.2011; "*Buna göre, sigorta sözleşmesinin kaza tarihinde feshedildiği ya da münfesih olduğu iddiası zarar gören 3. kişiye karşı ileri sürülemez. Yasanın emredici hükmü karşısında, fesih bildirim ve fesih için Genel Şartlarda düzenlenen hükümler ancak sigortacı ile akidi arasındaki ilişkiyi düzenlemeye yönelik olup, zarar gören kişi karşısında trafik sigortacısının sözleşmenin feshedildiği iddiası ile zarardan sorumluluğunu kaldıracağı sonucunu doğurmaz*." Yargıtay 17. HD., E. 2013/19115, K. 2015/4064, T. 10.3.2015.

[238] **ÜNAN**, C. II, s. 417. Benzer yöndeki görüş için bkz. **KAYIHAN**, Şaban, "*Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti*", MÜHFHAD, Y. 2016, C. 22, S. 3, s. 1609.

[239] **ÜNAN**, C. II, s. 425-426.

[240] **BOZKURT**, s. 53; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 48; **DEMİR**, s. 169; **KARA**, s. 240.

[241] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 198; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 191; **KARA**, s. 198; **KENDER**, s. 332.

[242] Kanun koyucunun prim ödeme borcu ile rizikoyu taşıma borcu arasında ifa sırasını belirlediği yönünde bkz. **KANER**, s. 14.

[243] **HACIÖMEROĞLU**, s. 117 dn. 156.

[244] **HACIÖMEROĞLU**, s. 118.

[245] Prim borcunun yabancı para birimiyle ödenmesi hakkında bkz. **TÜZEMEN ATİK/YOLAL**, s. 27-28; **KARAARSLAN**, s. 164.

gerekmekte olup ayni olarak ödenmesi şeklindeki sözleşme hükümleri geçersizdir (TTK m.1430/2)[246].

Sigorta primleri kural olarak nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak taraflar anlaşarak sigorta priminin taksitler hâlinde ödenmesini de kararlaştırabilirler (TTK m.1430/1). Taksitli ödemelerde ilk taksitin nakden ödenmesi gerekmektedir. İlk taksitten sonraki taksitler için kambiyo senedi verilebilir (TTK m.1430/2). Kambiyo senedi verilmesinden sadece kambiyo senedinin keşide edilmesi değil kambiyo senedinin cirolanmasının da anlaşılması gerektiği doktrinde ifade edilmektedir [247].

Sigortacı, TTK m.1430/2 hükmüne aykırı olarak, prim veya ilk taksit için kambiyo senedi kabul ettiği takdirde TTK m.1430 hükmünün emredici olduğunu ileri süremez[248]. Aksi kabul TMK m.2'de düzenlenen dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir[249]. Ancak prim veya ilk taksit için bono/poliçe veya ileri tarihli çek verilmesi durumunda, kambiyo senedi tahsil edilmeden riziko gerçekleşirse, sigortacının sorumlu olup olmayacağı değerlendirilmelidir. Bu hâlde prim ödeme zamanının kambiyo senedinin ödeme tarihine

---

[246] Prim borcunun her zaman için para borcu olduğu yönünde bkz. **DEMİRSATAN**, Barış, "*Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüdü*", İÜHFM, Y. 2017, C. 75, S. 1, s. 361. Primin mal ile ödenemeyeceği yönünde bkz. **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, s. 86; **ERİŞ**, s. 390.

[247] **HACIÖMEROĞLU**, s. 124.

[248] **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 216. Prim almadan da sigortacının sorumluluğunun başlatılabilmesi sebebiyle ilk prim için kambiyo taahhüdünde bulunulduğunda da sorumluluğun başlaması gerektiği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 326.

[249] "*Gerçekten de mahkemenin gerekçeli kararında değinildiği üzere, TTK.nun değişik 1295/3. maddesine göre, sigortacının sorumluluğu pirimin veya ilk taksidinin aynı Yasanın 1294/2. maddesi hükmü uyarınca nakit olarak ödenmesi anından itibaren başlar. Senetle ödeme yapılmışsa senet bedelini tahsil edildiği tarihte pirim ödemesinin yapıldığının kabulü gerekir. Ne var ki, somut olayda davalı sigorta şirketi bu hükümlere rağmen acente aracılığı ile kendisine gönderilen senetleri kabul etmeyerek hemen iade etmemiş ve riziko gününe yakın tarihe kadar nezdinde tutarak davacı sigorta ettirende primin tahsil edildiğine ilişkin kanı uyandırmış bulunmaktadır. Böyle bir durumda senetle prim tahsil etmek istemeyen sigortacının basiretli bir tacir gibi davranarak senetleri derhal sigorta ettirene iadesi gerekirdi. Ancak bu şekilde davacı sigorta ettirenin yerini sigorta güvencesine aldırmak için yeni bir girişimine imkan tanınmış olabilirdi. Davalı sigortacının bu gerekleri yerine getirmeyerek sigorta ettirende iş yerinin sigortalı olduğu kanısını uyandırdıktan ve rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta poliçesinin iptal edilmiş olduğunu bildirerek sigorta tazminatını ödemekten kaçınması MK.nun 2. maddesinde öngörülen hakların kullanılmasında iyiniyetle hareket etme yükümlülüğüne aykırı düşer ki, böyle bir davranışın hukuken korunması mümkün değildir.*" Yargıtay 11. HD., E. 1997/7768, K. 1997/8645, T. 27.11.1997.

ertelendiği ancak sigortacının sorumluluğunun başladığı yönünde taraflarca anlaşma yapıldığı kabul edilmelidir[250]. Yargıtay kararları da bu yöndedir[251].

Türk Ticaret Kanunu m.1430/2'de ilk taksitten sonraki taksitler için kambiyo senedi ile ödeme yapılabileceği düzenlenmiştir. İlgili hükümde adi senet hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde kanun koyucunun prim taksitleri için nakit dışında sadece kambiyo senedi ile ödemeye izin verdiği bu sebeple kambiyo senedi dışında örneğin adi senetle ödemenin ifa olarak kabul edilmeyeceği yönünde bir görüş bulunmaktadır[252].

Sigortacının, taksitli ödemelerde sonraki prim borçlarının kambiyo senedi ile ödenmesine rıza gösterme mecburiyeti olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre TTK m.1430/2'de geçen "*verilebir*" ifadesi sebebiyle sigortacı, kendisine verilen kambiyo senedini reddedemeyecektir[253]. Doktindeki diğer bir görüşe göre ise sigorta ettirenin, prim borcu için kambiyo senedi vermesi ancak sigortacının kabulü ile mümkündür[254]. Biz ikinci görüşe katılmaktayız. Zira kanun koyucunun "*verilebilir*"

---

[250] **ÜNAN**, C. I, s. 170; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 216; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 172; **TÜZEMEN ATİK/YOLAL**, s. 48.

[251] "*Prim veya ilk taksit için ileri düzenleme tarihli çek veya ileri vadeli bono verilen hâllerde de, bu çek veya bonoyu kabul eden sigortacının sigorta korumasını derhal başlatmaya razı olduğu sonucu çıkmaktadır.*" Yargıtay HGK., E. 2017/1301, K. 2020/878, T. 11.11.2020; "*İtiraz Hakem Heyeti tarafından, TTK'nın 1421/1, 1430/2 ve sigorta poliçesi hükümleri göz önüne alınarak, davalının, sigortalının sigorta primi ödemesini çek olarak sunmasını kabul ettiği, bu nedenle kaza tarihi itibariyle prim ödemesinin henüz tahsil edilmemesi nedeniyle sorumsuz olduğuna dayanamayacağı, sigortalıyı bu konuda aydınlatmadığı, davalının kazadan poliçe kapsamında sorumlu olduğu gerekçesiyle davalı şirketin karar itirazlarının reddine karar vermiştir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2020/7789, K. 2022/1001, T. 10.2.2022. Aksi yöndeki karar için bkz. "*Somut olayda, davacı tarafça sigorta primlerinin tamamının 24.09.2013 tarihinde davalı acentesine verilen 30.11.2013 tarihli çekle ödendiği iddia edilmektedir. 5941 sayılı Çek Kanununa 31.01.2012 tarihli 6273 sayılı Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 6. maddesiyle eklenen Geçici 5. madde ile, "31/12/2017 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek üzere muhatap bankaya ibrası geçersizdir." düzenlemesi yapılmıştır. Bu durumda İlk derece Mahkemesince, davacı tarafça sigorta primlerinin yangın olayının meydana geldiği 23.10.2013 tarihinden önce ödenmemiş olduğu, davalı acentesi tarafından çekin olay tarihinden önce bankaya ibraz edilmediği, ibrazı zorunluluğunun da bulunmadığı, bu nedenle poliçe teminatının başlamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde yanılgılı gerekçeye dayalı olarak hüküm kurulması doğru olmamıştır.*" Ankara BAM, 23. HD., E. 2018/2632, K. 2022/1071, T. 22.6.2022.

[252] **TÜZEMEN ATİK/YOLAL**, s. 46; **BOZKURT**, s. 191; **DEMİRSATAN**, s. 362; **HACIÖMEROĞLU**, s. 122 dn. 180; **ERİŞ**, s. 390. Aksi yönde bkz. **KABUÇUOĞLU ÖZER**, s. 233. Yazılı borç ikrarı verilmesi veya alacağın devri ile prim borcunun ödenemeyeceği yönünde bkz. **KARAARSLAN**, Tekincan Akif, "*Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu*", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2024, s. 150.

[253] **KANER**, s. 23.

[254] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 172; **KENDER**, s. 278-279; **ÇEKER**, s. 102; **DEMİR**, s. 193; **KARAARSLAN**, s. 157.

ifadesi ile ulaşmak istediği amacın, prim borcunun nakden ödenmesi kuralına istisna getirmektir. Bu ifadenin sigorta ettirene, tek taraflı bir seçim hakkı sağlaması için kullanıldığının düşünülmesi doğru değildir.

Doktrinde primlerin nakit ödenmesine ilişkin hükmün dar yorumlanmaması gerektiği; kredi kartı[255], EFT, havale[256] gibi teknolojik yöntemlerle yapılan ödemenin de bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir[257]. Biz de bu görüşe katılmaktayız. Zira teknolojinin geliştiği çağımızda artık ödemelerin çoğu nakit yerine bahsi geçen yöntemler ile yapılmaktadır. Kanun koyucunun, nakit ödeme ile ulaşmak istediği netice prim miktarı olan paranın doğrudan sigortacının tasarrufuna geçirmek istemesidir. Bu yöntemlerde de para sigortacının tasarrufu altına girmektedir. Keza prim miktarlarının büyük olduğu sigortalar açısından nakit ödeme bazı zorluklara (taşıma, hırsızlık, sayma vb.) neden olabilir. Ayrıca bu yöntemler prim borcunun ödendiğinin ispatını da kolaylaştırmaktadır[258]. Yargıtay kararlarında da prim ödemesinin kredi kartı ile yapılabileceği kabul edilmektedir[259]. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları C.1'de de taksitler kuruma yansıtılmamak şartıyla kredi kartı veya başka bir yöntemle taksitlendirmenin mümkün olduğu düzenlenmiştir.

Sayılan yöntemlerin geçerli bir prim ödemesi olarak kabulü hâlinde maddi sigorta süresinin ne zaman başlayacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Örneğin sigorta priminin, kredi kartı ile ödenmesi durumunda para sigortacının/acentenin hesabına geçmeyebilir.

---

[255] **TÜZEMEN ATİK/YOLAL**, s. 52; **ÇEKER**, s. 67; **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, s. 86; **HACIÖMEROĞLU**, s. 122. Tarafların kredi kartı ile ödeme hususunda anlaşması hâlinde nakit ödemenin aranmayacağı yönünde bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 369. Kredi kartı ile yapılan ödemenin sigortacı tarafından kabul edildikten sonra ilk primin nakden ödenmediği sebebiyle rizikodan sorumlu olunmadığı savunmasının hakkın kötüye kullanılması olduğu yönünde bkz. **ŞENOCAK**, Kemal, "*Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Sözleşmesinde İlk Primin Ödenmesi*" Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXVII, Bildiriler – Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013, s. 178. Kredi kartı ile ilgili düzenleme yapılmamasının eksiklik olmasına rağmen para sigortacının hesabına geçmiş ise primin ödendiğinin kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. **ERİŞ**, s. 390. İlk taksitin nakden sonraki taksitlerin ise kredi kartı ile ödenmesi yönündeki anlaşmanın geçerli olacağı yönünde bkz. **BORA**, s. 215.

[256] Sigortacının banka hesabına para yatırılmasının ancak sigortacının muvafakati hâlinde ifa yerine geçeceği yönünde bkz. **KENDER**, s. 279.

[257] **HACIÖMEROĞLU**, s. 122; **KARAARSLAN**, s. 149.

[258] Aynı yönde bkz. **HACIÖMEROĞLU**, s. 122.

[259] "*…davacı poliçelerinden doğan primlerin, üzerinde mutabık kalınan ve davalı sigortacıya bildirilen kredi kartından tahsili mümkün olduğu halde, davalı sigortacının basiretli tacir sıfatının da gereği olan tahsilat takibini yapma konusundaki eksikliği nedeniyle davalı sigortacının kusurlu olduğu açıktır*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/17067, K. 2016/5268, T. 2.5.2016; Yargıtay 17. HD., E. 2010/11374, K. 2011/1475, T. 22.02.2011. Aynı yöndeki başka bir karar için bkz. **ERİŞ**, s. 402.

Doktrinde bu konuda kanuni düzenleme yapılana kadar, tarafların para hesaba geçmemesine rağmen sigortacının sorumluluğunun başladığı hususunda anlaştıklarının kabul edilmesi gerektiği görüşü bulunmaktadır[260]. Biz de bu görüşe katılmaktayız. Bu görüşe, prim olarak ödenmesi gereken paranın, sigortacının/acentenin[261] banka hesabına geçmediği sürece sigortacının sorumluluğunun başlamayacağı yönünde bir itirazda bulunulabilir. Ancak burada banka, kart sahibi (sigorta ettiren) ve üye işyeri (sigortacı veya acente) arasında üçlü bir ilişki bulunmaktadır. Kredi kartının ilgili üye işyerinde kullanılması ile kart sahibi, bankadan bir kredi kullanmış olmaktadır. Üye işyeri de ilgili bedeli bankadan tahsil etmektedir[262]. Bankanın, kredi kartından harcanan bedeli kart sahibinden ne zaman tahsil edeceği veya bankanın, ilgili bedeli ne zaman üye işyerine ödeyeceği banka ile ilgili tarafların iç ilişkisini ilgilendirmektedir. Netice itibariyle üye işyeri olan işletme, kredi kartı ile gerçekleştirilen işlemi ödeme aracı olarak kabul etmiştir[263]. Keza 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nda üye işyeri; kart sahibine, mal ve hizmet satmayı kabul eden kişi olarak tanımlanmıştır[264]. Bu hâlde kredi kartı ile ödeme kabul eden üye işyeri niteliğindeki sigortacının/acentenin, prim miktarı kadar paranın tasarrufu altına girmediği yönündeki savunması dürüstlük kuralına aykırı olacaktır. Ancak ters ibraz (Chargeback)[265] gibi ödemenin sonradan iptal edilmesi hâlinde, prim bedeli sigortacıdan/acenteden geri alındığı için prim veya ilk taksit ödenmemiş olarak kabul edilmeli ve sigortacının sorumluluğu başlamamalıdır.

---

[260] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 172 dn. 97; **ÖZDAMAR/DOĞAN**, s. 59. Kredi kartı, pos cihazında sorunsuz bir şekilde kullanıldığı takdirde ifanın o anda gerçekleştiği yönünde bkz. **KARAARSLAN**, s. 152-153.

[261] Sigorta Acenteleri Yönetmeliği m.17/1 "*Sigorta sözleşmesi akdetme ve/veya prim tahsil etme yetkisi sigorta şirketlerine aittir. Bu yetki, acentelik vekâletnamesinde belirtilmek kaydıyla, sigorta acentelerine devredilebilir…*"; m.17/2 "*Acentelerce düzenlenen poliçeler kapsamında sigortalı tarafından acentelere yapılan ödeme sigorta şirketine yapılmış sayılır…*"

[262] Kredi kartı ile mal ve hizmet alımı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **AYDEMİR**, Efrail, *Hukuksal Uyuşmazlıklar Yönünden Banka Kartları ve Kredi Kartları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 38 vd.

[263] Kredi kartının, ödeme aracı olduğu yönünde bkz. **AYDEMİR**, s. 38.

[264] 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu m.3/i: "*Üye işyeri: Üye işyeri anlaşması yapan kuruluşlar ile yaptığı sözleşme çerçevesinde kart hamiline mal ve hizmet satmayı veya nakit temin etmeyi kabul eden gerçek veya tüzel kişiyi*"

[265] Ters ibraz (Chargeback) kart hamilinin dolandırıcılık gibi bazı sebepler dolayısıyla harcamaya banka vasıtasıyla itiraz etmesidir. Ters ibraz (Chargeback) hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ÖZBOYACI**, Alper, *Kartlı Ödeme Sistemlerinde Kartın Kötüye Kullanılmasından Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 331-336.

Uygulamada prim ödemesi için kredi kartı ile ödeme talimatı verilmektedir. Ancak ödeme talimatına rağmen primlerin ödenmediği durumda sigortacı, primin veya ilk taksitin ödenmediği savunmasında bulunmaktadır. Sigortalı ise sigortacının/acentenin ihmali ile primi tahsil etmediğini bu sebeple sigortacının sorumlu olduğunu ileri sürmektedir. Bu tür durumlarda ihmali olan tarafın sorumluluğu üstlenmesi gerekecektir. Yargıtay kararlarında; kredi kartı için ödeme talimatı verilip verilmediği, kart bilgilerini doğru olup olmadığı, kart limitinin ödeme tarihinde yeterli olup olmadığı ve ödemenin kimin ihmali sonucu gerçekleşmediğini tespit eden bilirkişi raporu neticesinde karar verilmesi gerektiği belirtilmektedir[266]. Sigorta ettiren, kart bilgilerini yanlış vermiş veya kredi kartının limiti yeterli değilse sigortacı sorumlu olmayacaktır[267]. Sigortacının veya acentenin, prim tahsilinde ihmali hâlinde ise sigortacının sorumluluğu başlayacaktır[268].

---

[266] "*…sigorta primi borcunun ödenmesi hususunda kredi kartı ile ödeme talimatı verilip verilmediği, kredi kartı bilgilerinin (ilgili bankaya ait) doğru bildirilip bildirilmediği, kredi kartı limitinin prim peşinatının ve taksitlerinin poliçede belirtilen ödeme tarihlerinde yeterli olup olmadığı, bu poliçeye istinaden sigorta primi peşinatı ve taksitlerinin ödenip ödenmediği, prim peşinatı ve taksitlerinin ödenmemesi veya geçerli bir kredi kartı ödeme talimatı varsa kredi kartından çekilmemesinin kimin kusurundan kaynaklandığı hususlarında öncelikle irdelenmesi gerektiğinde davalı şirket kayıtlarında da yeniden inceleme yapılarak ayrıntılı, gerekçeli, denetime elverişli bir rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken; yazılı olduğu biçimde acente kayıtlarında inceleme yaptırılmadan yazılı olduğu biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2013/16863, K. 2014/3128, T. 6.3.2014.

[267] "*Hasarın meydana geldiği tarihte, davacı poliçede kararlaştırılan ilk taksiti ödemediğinden davalının sorumluluğundan bahsedilemez. Davalı primlerin ödenmesi için bankada bulunan hesabına ödeme talimatı vermiş ise de, bu hesapta yeterli bakiye bulunmadığından işlem gerçekleştirilememiştir. Bu sebeplerle ilk derece mahkemesince verilen ret kararı usul ve yasaya uygun olduğundan davacının istinaf başvurusunun esastan reddine dair aşağıdaki hüküm kurulmuştur*." İstanbul BAM, 17. HD., E. 2017/2371, K. 2019/1083, T. 14.6.2019.

[268] "*Acentenin kredi kartı ile prim peşinatı ve taksitlerinin tahsil etmemesinde kusur ya da ihmalinin bulunduğunun tespiti halinde davalı sigortacının hukuki sorumluluğuna gidilmesi gerekir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2013/16863, K. 2014/3128, T. 6.3.2014; "*Poliçelerin tanzimi sırasında davacının yakını olan ...'ın kredi kartından primlerin tahsili konusunda görüşmeler yapıldığı ve prim tahsilatının bu şekilde yapılacağı konusunda tarafların mutabık kaldığı, tahsilatın yapılacağı ...'a ait kredi kartına ait tüm bilgilerin davacının araç ruhsatı fotokopisi üzerine not edilerek davalı sigortacıya verildiği de yine dosya kapsamıyla sabittir. Davacının poliçelerinden doğan primlerin tahsil edileceği kredi kartının sahibi olan bu kişinin, birçok aile bireyi için düzenlenen deprem- işyeri- kasko- sağlık sigorta sözleşmelerini uzun yıllardır davalı ... ile yaptığı ve bu poliçelerden doğan primlerin ...'ın (davacı poliçe primleri için de bildirilen) kredi kartından tahsil edildiği, başka poliçelere ilişkin davalının prim tahsilatını bu kredi kartından yaptığına dair belgeler karşısında kredi kartının ödemeye müsait olduğu belirlenmiştir. İfade olunan tüm bu hususlar karşısında; davacı poliçelerinden doğan primlerin, üzerinde mutabık kalınan ve davalı sigortacıya bildirilen kredi kartından tahsili mümkün olduğu halde, davalı sigortacının basiretli tacir sıfatının da gereği olan tahsilat takibini yapma konusundaki eksikliği nedeniyle davalı sigortacının kusurlu olduğu açıktır.Davalı sigortacı ile uzun yıllardır süregelen birçok sigorta sözleşmesi ve fiili ödeme şekline duyulan güvenle davacının tahsilat yapılıp yapılmadığını takip etmeyişinde davacıya atfedilebilecek bir kusurun bulunmadığı, davalı sigortacının poliçe tanziminden 3 ay 10 gün sonra gerçekleşen riziko ve davacının hasar ihbarına kadar geçen sürede prim tahsilat takibi yapmadığı gibi primlerin ödenmemesi nedeniyle TTK'nun 1434/2 maddesine göre sözleşmeden cayma yoluna da gitmediği, bu konuda davacıya herhangi bir bildirimde bulunmadığı, kararı temyiz etmeyerekte poliçenin ayakta olduğunu kabul ettiği hususları*

Uygulamada poliçe düzenlendikten sonra prim borcu ödenmemesine rağmen riziko gerçekleştikten sonra prim borcunun ödendiği görülmektedir. Yargıtay 11. HD. vermiş olduğu bir kararında, kasko poliçesi düzenlenmesine rağmen prim ödemesinde bulunmayan ancak kazadan sonra aynı gün prim ödemesinde bulunan davacının, tazminat talebinin, sigortacının sorumluluğunun bulunmaması sebebiyle reddi gerektiğine hükmetmiştir[269]. Ancak uygulamada rizikonun gerçekleştiğinden haberdar olan sigortacılar tarafından da sonradan yapılan prim ödemeleri kabul edilebilmektedir. Yargıtay, rizikonun gerçekleştiğinden haberdar olup rizikodan sonra yapılan prim ödemelerini kabul eden ve iade etmeyen ayrıca fesih ihtarında bulunmayan sigortacının rizikodan sorumlu olduğuna karar vermektedir[270]. Sigorta tahkim komisyonu, sigorta ettirenin poliçenin tanziminden dokuz ay sonra rizikonun gerçekleşmesi üzerine sigorta primini ödediği olayda, sigortacının zarardan sorumlu olmadığına karar vermiştir[271].

Acente tarafından tahsil edilen primin sigortacıya aktarılmaması hâlinde sigortacının sorumlu olup olmayacağı da ayrı bir sorundur. Bu durumda acentenin prim tahsil etme yetkisinin olup olmadığına bakmak gerekmektedir. Sigorta Acenteleri Yönetmeliği m.17'ye göre sigorta acentesi, vekâletnamede özel olarak belirtilmesi kaydıyla sigortacı

---

gözetilerek; davacının talep edebileceği tazminat miktarından kusur indirimi yapılmaksızın tazminata hükmolunması gerekirken, yazılı olduğu biçimde hüküm tesisi doğru görülmemiştir." Yargıtay 17. HD., E. 2015/17067, K. 2016/5268, T. 2.5.2016; ""

[269] Yargıtay 17. HD., E. 2012/15232, K. 2013/4209, T. 26.03.2013. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 1996/622, K. 1996/1091, T. 16.02.1996; İstanbul BAM, 45. HD., E. 2020/1109, K. 2023/45, T. 11.1.2023; İstanbul BAM, 17. HD., E. 2017/2371, K. 2019/1083, T. 14.6.2019.

[270] "*Somut olayda; taraflar arasındaki poliçe için tek peşin prim 61,81 TL kararlaştırılmış ve ödeme tarihi olarak da poliçe tanzim tarihi 20.09.2013 olarak belirlenmiştir.Davaya konu edilen rizikonun 18.10.2013 tarihinde gerçekleştiği ve 20.09.2013 tarihinde ödenmesi gereken primin kazadan sonra 31.10.2013 tarihinde davalı ... Şirketinin hesaplarına ödendiği görülmektedir. Dosya kapsamına göre süresinden sonra ödenen primin Sigorta Şirketince iade edildiğine dair davalı Sigortanın savunması olmadığı gibi bilgi belge de yoktur. Sigortacının olaydan ve ihbardan, diğer anlatımla rizikoyu öğrendikten sonra primleri tahsil etmesi, sonrasında geri vermemesi ve bir ihtarla da sözleşmeyi feshetmeyerek sözleşmeyi ayakta tutması iradesi karşısında, dava açıldıktan sonra prim peşinatının ödenmeyişi savunmasını yapan davalı sigortacının sözleşmeden caydığının kabulü mümkün değildir. Zira; güven ve iyiniyet temelinde akdolunan sigorta sözleşmelerinde, tarafların tüm haklarının kullanımında (sözleşmenin kurulmasında olduğu kadar, sona erdirilmesinde de) bu ilkelere bağlı biçimde hareket etmesi gereklidir*." Yargıtay 17. HD., E. 2019/5299, K. 2021/1399, T. 16.2.2021. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2019/5638, K. 2020/3903, T. 24.6.2020; Yargıtay 17. HD., E. 2016/4838, K. 2019/3114, T. 18.3.2019; Yargıtay 17. HD E.2010/4406, K. 2010/9890, T. 22.11.2010. Riziko gerçekleştikten sonra sigortacı tarafından primin veya ilk taksitin kabulünün sigortacının sorumluluğunu doğurmayacağı yönündeki görüş için bkz. **ŞENOCAK**, s. 171 vd.

[271] Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2010/92, T. 5.4.2010.

yerine primleri tahsil edebilir[272]. Prim tahsil etme yetkisine haiz olan sigorta acentesine yapılan ödeme sigortacıya yapılmış sayılır[273]. Acente prim tahsiline yetkili ise primi sigortacıya havale etmese de sigortacının sorumluluğu başlamıştır. Sigortacı ile acente arasındaki iç ilişki sigortalıya karşı ileri sürülemeyecektir[274]. Zira sigortalının, acentenin ticari defter ve kayıtlarını incelemesi mümkün değildir[275]. Acente prim tahsiline yetkili değilse ödenen prim sigortacının sorumluluğu başlatmayacaktır. Ancak prim tahsiline yetkili olmayan acente tahsil ettiği primi sigortacıya aktarmış ise sigorta himayesinin başladığının kabulü gerekir[276]. Ancak prim tahsiline yetkili olmayan acente henüz

---

[272] Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği m.16/3 gereği prim transferi hususunda yetkilendirilen brokerlere yapılan prim ödemesi, sigortacıya yapılmış kabul edilmektedir.

[273] **BOZKURT**, s. 188. Acentenin, sözleşme yapma yetkisinin bulunmasının prim tahsil etme yetkisinin de bulunduğu anlamına gelmeyeceği yönünde bkz. **TÜZEMEN ATİK/YOLAL**, s. 39; **TEKİN**, Ufuk, "*Sigorta Hukukuna İlişkin Temel Bilgiler*", (Ed. Kemal Şenocak), Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk, Ankara, 2021, s. 31. Ayrıca bkz. Sigorta Acenteleri Yönetmeliği m.17/1.

[274] **TÜZEMEN ATİK/YOLAL**, s. 40. "*F4 Sigorta Aracılık Hizmetleri-K6'in tali acenta olması nedeniyle prim tahsil etme yetkisi bulunmamaktadır. Kural olarak sigorta şirketi tarafından acentaya pirim tahsil yetkisi verilmiş olmasına rağmen, acenta tarafından tahsil edilen pirim, sigortacıya ödenmemiş ise bu sigorta ile acentası arasında iç ilişki olup pirimin sigortaya ödenmemesi sigorta ettiren aleyhine sonuç doğurmaz. Ancak acentanın pirim tahsil yetkisi bulunmadığı halde sigorta ettirenden pirimi alıp sigortalıya intikal ettirmemiş ise sigortacı açısından pirimin ödendiği kabul edilemez. Sigorta ettirenin ve acentanın pirimin sigortalıya ödendiğini ispat etmeleri gerekir.*" Yargıtay HGK., E. 2010/98, K. 2010/120, T. 03.03.2010; "*…poliçe primi olarak 2.194,00.TL. bedeli aldığını ve kaşesini vurup alındı makbuzu düzenlediğini, tahsil ettiği parayı K8'in (F1 Sigorta) hesabına aktardığını belirtmiş olması karşısında, prim karşılığı olarak alınan meblağın davalı sigorta hesaplarına aktarılıp aktarılmamasının davalı sigorta ile acentası ve alt acentası arasındaki iç ilişkiyi ilgilendirmesi nedeniyle, davacı tarafın TTK.nun 1294 maddesi hükmüne uygun olarak sigorta primini ödemiş olduğunun kabulü gerekmiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2008/5510, K. 2009/1535, T. 19.03.2009; "*…poliçeyi tanzim eden sigorta acentesinin 12.08.2012 tarihli, 1230 TL tutarlı, başvuru sahibinden aslı talep edilerek incelenip dosyaya eklenen Tahsilat Makbuzunda poliçe bedelinin başvuru sahibinden tamamen alındığının beyan edilmesi karşısında, prim karşılığı olarak alınan meblağın davalı sigorta hesaplarına aktarılıp aktarılmamasının davalı sigorta şirketi ile acentesi arasındaki iç ilişkiyi ilgilendirmesi nedeniyle, davacı tarafın TTK'nun 1421inci maddesi hükmüne uygun olarak sigorta primini ödemiş olduğunun kabulü gerekmiştir.*" Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2013/625, T. 8.4.2013.

[275] "*Bu ödemenin acente tarafından ticari defterlere işlenmemiş olması veya sigorta şirketine intikal ettirilmemesi sigorta ettirenin prim ödemesi yapmadığının kabulünü gerektirmemekte, aksine sigorta şirketi ile acentenin iç ilişkisinde etkili olabilecek bir olgu olarak görülmektedir. Zira, aksine bir kabul tarzı, sigorta ettirene ödediği primin tahsil eden tarafından defter kayıtlarına alınıp alınmadığını araştırma yükümü getirir ki, bu hayatın olağan akışına aykırıdır. Ayrıca, tahsil ettiği paraları defterine kaydetmeyen kötü niyetli tacirin kendi kötü niyetli eyleminden yine kendi lehine sonuçlar elde etmesine de olanak sağlanmamalıdır.*" Yargıtay HGK., E. 2007/250, K. 2007/250, T. 09.05.2007.

[276] "*Davalı sigorta şirketince prim tahsiline yetkili olmadığı iddia edilmeyen F1 Sigorta Aracılık Hizmetleri-K1-K2 tarafından 05.09.2001 tarihli makbuzla poliçe peşinatı tahsil edilmiştir,poliçe peşinatı tali acenteye ödenmiş olsa sahi en geç bu tarihte prim tahsiline yetkili acenteye ulaştığından davalı sigortacının sorumluluğunun da bu tarihten itibaren başladığının kabulü zorunludur. Poliçe peşinatının acente tarafından davalı sigorta şirketine geç intikal ettirilmiş olması onunla-acentesi arasındaki iç ilişkiye yönelik olup,sigortalının bu durumdan etkilenmesi düşünülemez*." Yargıtay 11. HD., E. 2006/9946, K. 2006/10428, T. 17.10.2006.

sigortacıya primi aktarmadan önce riziko gerçekleştiği takdirde yetkisiz acentenin sigortalıya karşı sorumlu olması gerekmektedir.

Sigorta sözleşmesinin süresi biten sigorta ettirenler, sözleşme bitim tarihinde aynı şartlarda birbirini takip eden yeni bir sigorta sözleşmeleri akdedebilmektedir. Keza bunun yerine sigorta sözleşmesi sona ermeden zeyilname ile mevcut sigorta sözleşmesinin süresi de uzatılabilmektedir. Sigorta ettirenin, ilk sigorta sözleşmesi zamanında ödediği prim veya ilk taksit, yeni sigorta sözleşmesi veya zeyilnameden sonraki dönem için de sigortacının sorumluluğunu başlatıp başlatmayacağı sorunu gündeme gelmektedir. Sigorta sözleşmesinin süresi sona erince yapılan yeni sigorta sözleşmesi önceki sözleşmeden bağımsız olup ancak yeni döneme ait prim veya ilk taksitin ödenmesi ile sigortacının sorumluluğunun başlayacağı kanaatindeyiz. Sigorta sözleşmelerinin birbirini takip etmesi önceki sigorta sözleşmesinin maddi başlangıcının esas alınacağı anlamına gelmemektedir[277].

Yargıtay, eTTK zamanında vermiş olduğu bir kararında, sigorta sözleşmesinin sona ermesinden sonra aynı taraflar arasında aynı sigorta sözleşmesinin tekrar yapılmasının yenileme olmadığına hükmetmiştir. Sigorta tekniği açısından eski poliçeye yönelik yenileme ifadesinin de hukuken yenileme olamayacağı kabul edilmiştir. Sigortacının sorumluluğunun başlaması için yeni poliçe açısından primin veya ilk taksitin ödenmesi gerektiği ve prim ödemesi gerçekleşmediği takdirde sigortacının sorumluluğunun başlamayacağına hükmedilmiştir[278]. Sigorta Tahkim Komisyonu da yeni sigorta ilişkisi için ödenmesi gereken primin veya ilk taksitin ödenmemesi hâlinde sigortacının sorumluluğunun başlamayacağına karar vermiştir[279].

---

[277] Sigorta sözleşmesinin bitiminde yapılan sigortanın, yeni bir sözleşme olduğu yönünde bkz. **KENDER**, s. 268 dn. 176.

[278] "*Bir sigorta sözleşmesi döneminin bitmesinden sonra aynı taraflar arasında, aynı sigorta konumunda yeni bir sigorta poliçesi düzenlenmesi ilk sigortanın devamı yani, tecdidi niteliğinde olmayıp, yeni bir sigorta sözleşmesi sebebiyle düzenlenen yeni bir poliçe olarak kabul edilmesi TTK.nun 1294. ve 1295.maddelerinde yapılan değişiklikler gereğidir… sigortacılık tekniği açısından önceki sigortayla olan ilişkiyi saptamak bakımından konulan (İşbu poliçe 70030/10074 nolu poliçenin yenilenmesidir.) şerhi, yeni sigorta sözleşmesinin öncekinin tecdit yoluyla devamı anlamını getirmez...Bu durum karşısında, 13.12.2000 tarihinde düzenlenen ve aynı tarihte yürürlüğe girecek şekilde yeni sigorta sözleşmesi taraflar arasında kurulmuş ise de, prim ödenmemesi sebebiyle sigortacının sorumluluğu henüz başlamamıştır*." Yargıtay 11. HD., E. 2002/10437, K. 2003/2739, T. 24.03.2003. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2000/10557, K. 2001/1501, T. 22.02.2001. Yargıtay'ın tecdit terimine ilişkin kullanımı hakkında yapılan değerlendirme için bkz. **ŞENOCAK**, s. 165.

[279] Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2010/4, T. 13.1.2010.

Yargıtay 1976 yılında vermiş olduğu bir kararda; tarafları, koşulları, unsurları aynı olan birbirini takip eden sigorta sözleşmeleri feshedilmeksizin ve aralıksız olarak yapılmışsa sonraki sigortaların ilk sigorta sözleşmesinin devamı olduğunu ve maddi başlangıcın buna göre belirlenmesi gerektiğine karar vermiştir[280].

Sigorta poliçesi düzenlendikten sonra sözleşmenin tarafları, değişiklikleri poliçeyi değiştirmek yerine ek niteliğindeki zeyilname[281] ile yapmaktadır. Zeyilnamenin geçerli olabilmesi için her iki tarafça kabul edilmesi gerekmektedir. Düzenlenen zeyilname sonucunda sigortacı, ek prime hak kazanacaktır. Sigorta sözleşmesi devam ederken zeyilname ile sözleşme süresi uzatılmışsa, yeni bir maddi başlangıç süresi söz konusu olmayacaktır. Asıl poliçe için ödenen prim veya ilk taksit anında başlayan sigorta himayesi zeyilname ile kararlaştırılan ek sürede de devam edecektir[282]. Zira zeyilname yeni bir sigorta sözleşmesi değil mevcut sigorta sözleşmesinin değiştirilmesidir.

2.2.3. Kişi Bakımından

Zarar sigortalarında dört süje bulunmaktadır. Bunlar; sigortacı, sigorta ettiren, sigortalı ve zarar görendir[283]. Sadece zarar gören[284] sorumluluk sigortalarına özgü olup diğer üç süje hem mal hem de sorumluluk sigortalarında bulunmaktadır. Sigortacı, sigorta sözleşmesi ile rizikoyu taşıma yükümlülüğü altına giren kooperatif veya anonim

---

[280] Yargıtay 11. HD., E. 1976/4390, K. 1976/5786, T. 31.12.1976.

[281] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 166 dn. 90. "*Bir sigorta sözleşmesi yapılıp poliçe düzenlendikten sonra sigorta poliçesinde gösterilen şartlarda değişiklik yapılmak istenirse ve sırf bu değişiklik için de sigorta poliçesinin değiştirilmesi istenmediği taktirde asıl sigorta poliçesine ek olarak yeni bir belge düzenlenmesine sigortacılık uygulamasında zeyilname adı verilir. Zeyilname yeni bir sigorta sözleşmesi değildir. Asıl poliçenin ayrılmaz bir cüz'üdür.*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/13329, K. 2016/9629, T. 1.11.2016.

[282] **ŞENOCAK**, s. 165. "*19 nolu zeyilnamenin yeni sigorta akdi niteliğinde olmayıp sigorta süresinin uzatılması, teminat miktarının ve bunlara bağlı olarak prim artışının belirlenmesi niteliğinde bulunmasına, sigorta süresinin uzatımına dair belgedeki primin zamanında ödenmemesi halinin sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırmayıp, sigortacıya, sigortalıdan bu primleri talep hakkı vereceğinden, davalı vekilinin tüm temyiz itirazlarının reddi gerekir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2013/7934, K. 2014/13658, T. 12.9.2014. Sigorta sözleşmesine yeni bir riziko eklenmesi hâlinde maddi sigorta süresinin, rizikonun müstakil olarak sigortalanabilir olup olmamasına göre yorum yapılması gerektiği yönünde bkz. **ŞENOCAK**, s. 166-167.

[283] Zarar gören yerine "*hak sahibi*" ifadesi de kullanılmaktadır.

[284] Sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü kişiyi ifade etmektedir.

şirkettir[285]. Sigortalı, menfaati sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan kişidir[286]. Sigorta ettiren, sigortacı ile sigorta sözleşmesini akdeden ve prim ödeme borcu altına giren kişidir[287]. Genelde sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişidir[288]. Ancak üçüncü kişi yararına sigorta sözleşmesi veya kimin olacaksa onun hesabına sigorta sözleşmesi[289] akdedildiğinde sigortalı ile sigorta ettiren farklı kişilerdir[290]. Bu durumda sigorta ettiren, sözleşmenin tarafı olmakla birlikte sigorta teminatından sigortalı faydalanmaktadır. Yani borçlar sigorta ettirenin, haklar ise sigortalının olmaktadır[291].

Sigorta ettiren ile sigortalının aynı veya farklı kişiler olması, sigorta sözleşmesinin geçerliliği için yapılacak olan değerlendirme açısından önemlidir. Bilindiği üzere TTK m.1408 gereği sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan menfaatin[292] sözleşmenin

---

[285] **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 87; **BOZKURT**, s. 31; **ULAŞ/BEKTAŞ**, s. 15; **DEMİR**, s. 157.

[286] **KARA**, s. 50; **ÇEKER**, s. 63; **ULAŞ/BEKTAŞ**, s. 45.

[287] **DEMİR**, s. 158; **ÇEKER**, s. 63; **BOZKURT**, s. 31-32; **KARA**, s. 50; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 87.

[288] **ULAŞ/BEKTAŞ**, s. 45.

[289] Kimin olacaksa onun hesabına sigorta sözleşmelerinde sigortalı belirli değildir.

[290] **BOZKURT**, s. 35.

[291] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 131; **ÇEKER**, s. 63; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 88; **ULAŞ/BEKTAŞ**, s. 45. "*Sigorta sözleşmelerinde nispilik ilkesi geçerlidir. Sigorta sözleşmesinden doğan haklar, ayni haklarla kişilik haklarının aksine, niteliği itibari ile nispi bir haktır. Bu nedenle sigorta sözleşmesinin tarafları kural olarak, haklarını sözleşmenin karşı tarafında yöneltebilir. Ancak bu kural mutlak bir kural değildir. Sigorta sözleşmesinden doğan talep hakkı, her zaman sigorta sözleşmesinin tarafına ait değildir. Zarar sigortalarında talepte bulunabilecek ilgili kişiler; başkası lehine sigortada sigortalı, sigorta edilen menfaat sahibinin değişmesi hâlinde menfaat sahibi [6102 sayılı TTK'nın 1470. maddesi 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun (KTK) 94. maddesi uyarınca], taşınmaz rehni ve gemi ipoteği hakkı sahipleridir. Sorumluluk sigortasında zarar gören üçüncü kişilerin talep hakkı da ayrıca düzenlenmiştir (6102 sayılı TTK'nın 1478. ve KTK'nın 97. maddeleri) (Ayhan,Rıza/ Çağlar, Hayrettin/Özdamar Mehmet: Sigorta Hukuku, Ankara 2019, s. 151vd).*" Yargıtay HGK., E. 2020/83, K. 2022/697, T. 18.5.2022.

[292] Menfaatin, sigortalı ile sigorta konusu arasındaki meşru bir değer ilişkisi olduğu yönünde bkz. **KARA**, Etem, *Sigortalanabilir Menfaat İlkesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 92; **DEMİR**, s. 160; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 48. Sigorta hukuku açısından menfaatin TTK m.1404'e aykırı olmayan ve para ile ölçülebilen bütün ekonomik değerler olduğu yönünde bkz. **TOPSOY**, Fevzi, "*Başkasının Hayatı Üzerine Yapılan Sigorta Sözleşmelerinde Menfaat*", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2015, C. 31, S. 2, s. 145. "*Dava, kasko poliçesine dayalı tazminat istemine ilişkindir. Davalı vekili, davacının aracının kaçakçılık işlerinde kulanıldığını, teknik takip sonucu davacının aracına el konulduğunu, kasko poliçesinde korunması gereken hukuki ve meşru menfaatin bulunmadığını, davacının poliçe yaparken beyan yükümlülüğüne de aykırı davranmış olduğunu savunmuştur. Mahkemece, kazanın-rizikonun sigortalı tankere fiilen el konulduktan sonra polis nezaretinde götürülmekte iken trafik kazasının gerçekleşmesinden kaynaklandığını, kaçakçılıktan kaynaklanan bir eylemden ötürü meydana gelmediği gerekçesi ile kaçakçılık iddiasına dayalı görülmekte olan ceza davasının sonucu beklenmeden eksik inceleme ile karar verilmiştir. Davalının, davacı şirkete ait çalışan tarafından kullanıldığı esnada kazanın gerçekleştiği ve aracın kaçakçılık işlerinde kullanıldığı savunması karşısında, başka bir şekilde aracın ele geçirilip kullanıldığı*

başından sonuna dek bulunması gerekmektedir. Buna göre sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişi ise sigorta ettirenin menfaatinin, farklı kişilerse sigortalının menfaatinin bulunması gerekmektedir. Yargıtay, anonim şirketin ortağı olan kişinin, şirkete ait depo için kendi adına yaptığı sigorta sözleşmesinde menfaati bulunmadığına karar vermiştir[293]. Eğer menfaat, sözleşmenin kurulması anında yoksa sigorta sözleşmesi başlangıçtan itibaren geçersizdir. Ancak menfaat sonradan ortadan kalkarsa bu andan itibaren sözleşme geçersiz hâle gelir. Sigortacı, menfaatin kalktığı ana kadar gerçekleşen rizikolardan sözleşme kapsamında sorumlu olur.

Menfaat şartı, bütün sigorta sözleşmeleri açısından geçerlidir[294]. Ancak mal sigortaları için menfaat şartı, TTK m.1453/1'de özel olarak düzenlenmiştir[295]. Kanun koyucu, hükümde sadece menfaatin bulunması şartını yeterli gördüğü için herhangi bir sebepten dolayı mal üzerinde menfaati var olanlar bu kapsamda kabul edilecektir[296]. Malik dışında rehin hakkı sahibi[297], sınırlı ayni hak sahibi, kiracı ve nakliyeci gibi kişilerin de sigorta sözleşmesi yapmakta menfaati bulunmaktadır[298]. Yargıtay, kendisi adına tescilli olmasa da birlikte yaşadığı ve eşinin üzerine olan ev hakkında kendi adına sigorta sözleşmesi yaptıran kişinin, bu sözleşmeyi yapmakta menfaati bulunduğuna karar vermiştir[299]. Hazine arazisi üzerine otel yapan kişinin, her ne kadar arazi devlete ait olsa da otel binasının kendisine ait olması sebebiyle otel binasını sigorta ettirebileceği ve sigorta sözleşmesinin geçerli olacağına karar verilmiştir[300].

---

iddia edilip ispatlanamadığından kaçakçılığa konu ceza dosyasının kesinleşmesi beklenirken yazılı şekilde karar verilmesi isabetli bulunmamıştır." Yargıtay 17. HD., E. 2015/14448, K. 2016/1491, T. 11.2.2016.

[293] Yargıtay 11. HD., E. 2012/8859, K. 2013/22537, T. 10.12.2013.

[294] Menfaatin, bütün sigortalar açısından geçerlilik şartı ve objektif esaslı nokta olduğu yönünde bkz. **DEMİR**, s. 160.

[295] TTK m.1453/1: "*Rizikonun gerçekleşmemesinde menfaati bulunanlar, bu menfaatlerini mal sigortası ile teminat altına alabilirler.*"

[296] **ÇEKER**, s. 137.

[297] "*6762 sayılı TTK'nın 1269. maddesi (6102 sayılı TTK'nın 1453. maddesi) uyarınca malı rehin alan kimse, o mal üzerindeki menfaatini kendi adına sigorta ettirebileceği gibi, aynı yasanın 1270. maddesi (6102 sayılı TTK'nun 1406. maddesi) uyarınca bir başkasının da rehin konusu malı rehin alan hesabına ve onun lehine sigorta ettirmesi mümkündür*." Yargıtay 17. HD., E. 2020/2753, K. 2020/7568, T. 24.11.2020.

[298] **KARA**, Menfaat, s. 164; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 137; **ÇEKER**, s. 137; **BOZKURT**, s. 242; **TOPSOY**, s. 146; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 85; **DEMİR**, s. 161.

[299] Yargıtay 11. HD., E. 2012/2760, K. 2013/2697, T. 18.02.2013.

[300] Yargıtay 17. HD., E. 2014/14406, K. 2016/10344, T. 11.10.2016.

Malın belirli bir kısmı üzerinde menfaati olan kişi, mal üzerindeki menfaatini aşan şekilde sigorta yaptırdığı takdirde, mal üzerinde bu kişi ile aynı menfaate sahip olan kişiler de aşan kısım için sigortalı sayılır (TTK m.1455)[301].

2.2.3.1. Sigorta Ettiren, Sigortalı ve Bunların Hukuken Fiillerinden Sorumlu Olduğu Kişilere Göre Sigortacının Sorumluluğu

Zarar sigortalarında sigortacının, kimlerin fiillerinden kaynaklanan rizikoyu üstlendiği TTK m.1429/1'de düzenlenmiştir. Hükme göre sigortacı, sigorta ettiren ve sigortalı ile sigorta ettiren ve sigortalının fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin sebep olduğu rizikolardan sorumludur[302]. Ancak taraflar, sözleşme ile bu hükmün aksini kararlaştırabilirler.

a. Sigorta Ettiren ve Sigortalının Hukuken Fiillerinden Sorumlu Oldukları Kişiler

TTK m.1429'da düzenlendiği üzere kural olarak sigorta ettiren ve sigortalı ile bunların fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin sebep olduğu rizikolar teminat kapsamındadır. Bu bölümde sigorta ettiren ve sigortalıdan ziyade bu kişilerin fiillerinden sorumlu olduğu kişilerden bahsedilecektir.

Sigorta ettiren ve sigortalının fiillerinden sorumlu oldukları kişiler hakkında doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. *Küçük*'e göre hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler, fiili sigortalının fiili olarak kabul edilecek kişi olmalıdır. Ancak bu kriterin var olduğunun kabulü için sigortalı ile bu kişi arasında yakın ve/veya bağımlı ilişkinin bulunması gerekmektedir. Hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler hayat tecrübeleri göz önüne alınarak doktrin ve yargı tarafından belirlenmelidir. Yazara göre sigortalı ile evlilik, akrabalık ve çalışan[303] ilişkisi bu kapsamdayken yardımcı kişiler bu kapsamda

[301] Hükümde "*aynı menfaat*" ifadesi kullanıldığı için taşınmazın değerinden daha düşük bir alacağa sahip olan rehin alacaklısının, taşınmazın tamamı için yaptırdığı sigortanın malik lehine yapılmış sayılmayacağı yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 39.

[302] Hükümde lehtar ve lehtarın hukuken davranışlarından sorumlu olduğu kişiler de sayılmaktadır. Ancak bu çalışmanın sınırlarını aşmamak adına lehtara ilişkin açıklamalarda bulunulmayacaktır.

[303] TBK m.66 anlamında bir ilişkiden bahsedilmektedir.

değildir[304]. *Orbay Ortaç*'a göre hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler, gerçek kişiler açısından TMK gereği velayet veya vesayet altındaki çocukları, kısıtlıları ve TBK m.66'daki çalışanları kapsamaktadır. Tüzel kişiler açısından ise tüzel kişinin organı olmayan temsilcilerini kapsamaktadır[305]. *Çakır*'a göre hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişiler, sigorta ettiren veya sigortalı ile arasında önemli ölçüde yakın bir bağ ve/veya bağımlı bir ilişkinin bulunması gerekmektedir. Yazar ayrıca hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişi yerine temsilci ifadesinin kullanılmasının daha yerinde olacağını ifade etmektedir[306]. *Ünan*, hukuken fiillerinden sorumlu olma yerine sigorta hukukuna özgü temsilci (Represäntant) kavramının kullanılmasının daha yerinde olacağını ifade etmektedir[307]. Yargıtay, hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişinin tespiti açısından bazı kararlarında sigorta ettiren veya sigortalının rızasının olup olmadığını dikkate alırken bazı kararlarında rızanın varlığını aramamıştır[308].

Sigortacı, sigortalısının tamirhaneye bıraktığı aracın tamirhane çalışanı tarafından kaza yapılması nedeniyle ödediği sigorta tazminatının kusuru oranında davalıdan tahsilini talep ettiği davada, davalı ilçede bilgisayarlı boya makinesi olmadığından boya işleminin yapılması amacıyla Beyşehir'e gitmek üzere araç malikinin bilgisi ve izni dahilinde yola çıkıldığını belirterek davanın reddini talep etmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu önüne gelen bu uyuşmazlıkta, kasko sigortasında sigorta ettirenin izni varsa aracı kullananın üçüncü kişi olmadığını ve eTTK m.1278 (TTK m.1429) ve m.1301 gereği davanın reddi gerektiğine karar vermiştir[309]. Yargıtay 17. HD. de sigortalının anahtarı ile aracını hastane park yerinde teslim ettiği, güvenlik görevlisinin de aracı çekmek istediği sırada kazanın gerçekleştiği olayda, güvenlik görevlisinin sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu kişi olduğunu kabul etmiş ve güvenlik görevlisine rücu edilemeyeceğine karar vermiştir[310].

---

[304] **KÜÇÜK**, Damla, "*Kara Taşıtları Kasko Sigortası Bağlamında, Türk Ticaret Kanunu'nun 1429/1.maddesinde Geçen "Sigorta Ettiren veya Sigortalının Fiilinden Sorumlu Olduğu Kişiler" Kavramına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme*", İnÜHFD, Y. 2020, 11(1), s. 54.

[305] **ORBAY ORTAÇ**, Nurdan, "*Sigortalanan Olaya Kusur ile Sebebiyet Verilmesinin Sigorta Teminatına Etkisi*", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2021, C. 16, S. 2, s. 130

[306] **ÇAKIR**, Ayşe, *Mal Sigortalarında Temsilen Sigorta*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 281.

[307] **ÜNAN**, C. I, s. 299.

[308] Yargıtay'ın 2012'den önceki kararlarında rıza şartını aradığı, 2012'den sonra rıza şartını aramadığı kararları olmakla birlikte aksi yönde kararlarının bulunduğu yönünde bkz. **KÜÇÜK**, s. 43.

[309] Yargıtay HGK., E. 2021/235, K. 2022/1634, T. 1.12.2022.

[310] Yargıtay 17. HD., E. 2012/5588, K. 2012/12148, T. 06.11.2012.

Yargıtay'ın rızaya ilişkin bu kararlarının istikrarlı olduğu söylenemez. Sigortalı tarafından otopark görevlisine aracın teslim edildiği, otopark görevlisinin anahtarı aracın üzerinde bıraktığı ve 45 dakika sonra aracın çalındığı olayda, sigorta şirketi, ödediği sigorta tazminatı için rücu davası açmıştır. Yerel mahkeme, rıza ile aracın teslim edildiğini bu sebeple otopark görevlisinin sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu kişi olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından yapılan görüşmelerde yerel mahkemenin gerekçesini savunan üyeler bulunsa da yerel mahkemenin direnme kararı bozulmuştur[311].

Araçta taşınan iplik emtiasının çalınması sonucu hasarın meydana geldiği olayda, sigortacı ödediği bedel için sigorta ettirenin çalışanı olan davalı sürücüye açtığı rücu davasında, İstanbul BAM 14. HD. TTK m.1429 ve m.1473/2 gereği sigorta ettirenin çalışanına rücu edilemeyeceğine karar vermiştir[312].

Yargı kararlarında, tüzel kişinin organlarını oluşturan üyelerin, tam zamanlı bir çalışan gibi çalışmaması durumunda, bu kişiler çalışan değil tüzel kişinin kendisi olarak kabul edilmektedir. Bu hâlde bu kişilerin kasten rizikoya sebep olmaları hâlinde sigortacı zararı ödemekle yükümlü değildir[313].

---

311 Yargıtay HGK., E. 2017/3076, K. 2018/498, T. 21.3.2018.

312 İstanbul BAM, 14. HD., E. 2018/2216, K. 2020/657, T. 2.7.2020.

313 "*…sigortalının yönetim kurulu üyesi veya oy hakkına sahip hissedarın fiili sonucu meydana gelen zararın teminat kapsamında olduğunun kabulü için; bu kişinin tam zamanlı çalışan gibi çalışması ve bir çalışan gibi hareket etme ehliyetine sahip olması, sigortalı tarafından kendisine maaş, ücret vb. gibi ödeme yapılması, ayrıca bir çalışanın mutad görevlerinin kapsamına giren görevleri yerine getirmesi koşullarının bulunması gerekmektedir. Somut olayda ise uyuşmazlık konusu hasar, sigortalı şirketin hakim ortağı ve tek yönetim kurulu üyesi olan ...'nin bilgisi ve talimatları doğrultusunda meydana gelmiştir… Yönetim kurulu üyesi, sigortalı şirketin organı niteliğinde olup, iradesi de organın ve dolayısıyla şirketin iradesidir. Riziko ise bizzat şirket yönetim kurulu üyesinin kastıyla meydana gelmiştir. ...'nin poliçede belirtilen çalışan sıfatını da taşımadığı anlaşılmakla, uyuşmazlık konusu rizikonun cash in transit kasalama ve bina poliçesi teminatı kapsamında olduğunun kabulü de mümkün değildir*." İstanbul BAM, 12. HD., E. 2020/342, K. 2022/1785, T. 15.12.2022; "*…sigortalının yönetim kurulu üyesi veya oy hakkına sahip hissedarının fiili sonucu meydana gelen zararın teminat kapsamında olduğunun kabul edilebilmesi için; bu kişinin tam zamanlı çalışan gibi çalışması ve bir çalışan gibi hareket etme ehliyetine sahip olması, sigortalı tarafından kendisine maaş, ücret vb. ödeme yapılması, ayrıca bir çalışanın mutad görevlerinin kapsamına giren görevleri yerine getirmesi koşullarının bulunması gerekir… Paket Sigorta Poliçesi'nde sigortalı olarak dava dışı ... Hizmetleri A.Ş. gösterilmiştir. Emniyeti suistimal eylemini gerçekleştiren ... ise sigortalı şirketi temsil ve ilzama yetkili tek yönetim kurulu üyesi olup, sigortalı şirketin Sgk kapsamında sigortalı çalışanı olmadığından, TMK'nın 50. maddesinde yer alan; "Tüzel kişinin iradesi, organları aracılığıyla açıklanır. Organlar, hukukî işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar. Organlar, kusurlarından dolayı ayrıca kişisel olarak sorumludurlar" düzenlemesi gereği dava dışı sigortalı şirketin organı niteliğini haizdir ve iradesi de organın ve dolayısıyla şirketin iradesini oluşturur. Bu minvalde meydana gelen zararın ... Poliçesi ve dolayısıyla ... Paket Sigorta Poliçesi kapsamında kabul edilmesi mümkün değildir*." İstanbul BAM, 13. HD., E. 2021/698, K. 2023/1046, T. 22.6.2023. Tüzel kişilerin

Yargıtay, leasing şirketinin sigorta ettiren olduğu davada, sigorta şirketinin ödediği sigorta tazminatı açısından iş makinesini kiralayan kiracıya başvurabileceğine karar vermiştir[314].

Sigorta ettiren davacının, küçük oğlunun (ve arkadaşları) sigortalı araçta (park halinde) çakmakla oynarken yangın çıkarması ve aracın hasar görmesi sebebiyle açılan davada; Ankara BAM 21. HD. küçüğün, davacının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerden olduğunu belirtmekle birlikte hasarın sürücü belgesiz kişinin kullanımı nedeniyle oluştuğunu belirterek kasko sigortası genel şartları kapsamında teminat dışında kaldığına karar vermiştir[315].

b. Rizikonun Kasıtla veya İhmalle Gerçekleştirilmesi Hâlinde Sigortacının Sorumluluğu

Kusur, hukuk düzeni tarafından tasvip edilmeyen davranıştır[316]. Kural[317] olarak sorumluluğun temel şartı olan kusur, ceza hukuku ve özel hukuk açısından farklı ayrımlara tabi tutulmaktadır. Ceza hukuku'nda kusur, kast ve taksir olarak iki türdür. Kast, doğrudan veya dolaylı (olası)[318] kast olarak, taksir ise basit ve bilinçli taksir olarak ikiye ayrılır (TCK m.21-22). Özel hukukta ise bu ayrım kast ve ihmal şeklindedir. Zararlı sonucun bilerek ve istenerek hareket edilmesine kast denilmektedir[319]. Bilme ve isteme söz konusu olmamasına rağmen özensiz davranılması hâli ihmal olarak ifade

temsilcileri ve ortakları açısından yapılan bir değerlendirme için bkz. **YOLAL**, Oğuz, "*TTK m. 1429/1 Kapsamında Sigorta Ettirenin veya Sigortalının Hukuken Fiillerinden Sorumlu Bulundukları Kişilerin Tespiti*", Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Y. 2023, C. 9, S. 2, s. 355.

[314] Yargıtay 11. HD., E. 2014/13341, K. 2014/19806, T. 15.12.2014.

[315] Ankara BAM, 21. HD., E. 2019/1074, K. 2020/1244, T. 2.12.2020.

[316] **EREN**, s. 594; **KILIÇOĞLU**, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, B. 18, Ankara, 2018, s. 413; **DOĞAN**, Murat/**ŞAHAN**, İsmail/**ATAMULU**, Gökhan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 2, Ankara, 2021, s. 202; **KAYAR**, İsmail, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, B. 11, Ankara, 2019, s. 114; **KAYIHAN**, Şaban/**ÜNLÜTEPE**, Mustafa, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, B. 6, Ankara, 2018, s. 244; **ÜNLÜTEPE**, Mustafa, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 153.

[317] Kusuruz sorumluluk hâllerinde kusur sorumluluğun bir şartı değildir. Ancak ek kusurun varlığı hâlinde zarar görenin kusurunu etkisiz kılarak tazminattan indirim yapılmasını engellediği yönünde bkz. **EREN**, s. 596-597.

[318] Olursa olsun kastı adıyla da anılan olası kast hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, s. 340-349; **KAYIHAN/ÜNLÜTEPE**, s. 246; **ÜNLÜTEPE**, s. 154-155.

[319] **DOĞAN/ŞAHAN/ATAMULU**, s. 204; **ÜNLÜTEPE**, s. 154; **KILIÇOĞLU**, s. 415; **EREN**, s. 599. Zarar verme amacının bulunup bulunmadığının araştırılmasının gerekmediği yönünde bkz. **KAYIHAN/ÜNLÜTEPE**, s. 245.

edilmektedir[320]. İhmal kendi içerisinde ağır ve hafif ihmal olarak iki türdür. Makul bir kişinin göstermesi gereken en basit özenin dahi gösterilmemesi hâli ağır ihmaldir[321]. Ağır ihmal niteliğinde olmayan ancak çok özenli kişilerin göstereceği özenin gösterilmemesi hâli ise hafif ihmaldir[322]. Ayrıca özel hukuk açısından kasıt ve ağır ihmal için ağır kusur, hafif ihmal içinse hafif kusur denilmektedir[323].

Sigorta hukuku açısından rizikoyu gerçekleştiren kişinin kusuru, zararın teminatın kapsamına girip girmediği hususu açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple kanun koyucu TTK m.1429'da hangi kişilerin fiillerinin teminat kapsamında olduğuna ek olarak kusur hususuna da değinmiştir. Hükme göre sigorta ettiren veya sigortalı, kasten[324] rizikoyu gerçekleştirirse bu hâl sigorta teminatı kapsamında değildir[325] [326]. Sigorta ettiren ve sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, sigorta tazminatının ödenmesi için kasten rizikoyu gerçekleştirirse bu hâl sigorta teminatı kapsamı dışında kalır[327]. Hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişi, bu amaç dışında bir amaçla hareket ederse, kasıt olsa bile sigortacı sigorta tazminatını ödemek zorunda olacaktır. Zira hükümde bu kişilerin saiki açısından bir sınırlandırma getirilmiştir. Mefhumu muhalifinden sayılan

---

[320] **EREN**, s. 601; **KILIÇOĞLU**, s. 415; **KAYIHAN/ÜNLÜTEPE**, s. 247; **DOĞAN/ŞAHAN/ATAMULU**, s. 205; **ÜNLÜTEPE**, s. 155.

[321] **ÜNLÜTEPE**, s. 155; **KILIÇOĞLU**, s. 416; **EREN**, s. 605; **DOĞAN/ŞAHAN/ATAMULU**, s. 205.

[322] **EREN**, s. 605; **KILIÇOĞLU**, s. 416; **DOĞAN/ŞAHAN/ATAMULU**, s. 206; **ÜNLÜTEPE**, s. 155.

[323] **KILIÇOĞLU**, s. 417.

[324] "*Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, davalı K2'nun yükseklik sınırına riayet etmeyerek taşıttaki eşyanın üst geçide çarpması sonucunda eşyanın hasara uğramasına yol açtığından BK.'nun 42. maddesi uyarınca ve davalı F1 Otomotiv ve Taşımacılık Ltd. Şti.'nin TTK'nın 781. maddesi gereği taşıyıcı sıfatıyla zarardan sorumlu olduğu, üst yükleme sınırına riayetsizlik "dolaylı kast" olarak nitelendirilen bir ağır kusur hali teşkil ettiğinden davalı sigorta şirketinin TTK'nın kasıttan dolayı sigorta tazminatı ödemesini emredici olarak yasaklayan 1278. maddesi gereği sorumlu tutulamayacağı, araçların tamir ve değer kaybı zararının 7.900,00-TL olduğu, davalı K2 'nun ayrıca nakliye giderinden de sorumlu olduğu gerekçesiyle, davalı F2 Sigorta A.Ş. hakkında açılan davanın reddine…*" Yargıtay 11. HD., E. 2015/12007, K. 2015/11441, T. 03.11.2015.

[325] TTK m.1429 ile subjektif tehlikenin teminat dışı bırakıldığı yönünde bkz. **ŞENOCAK**, Kasıt, s. 173. Kastın zararın gerçekleşmesine yönelik olması gerektiği yönünde bkz. **ŞENOCAK**, Kasıt, s. 176.

[326] Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A.3.b'de ve İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.3/a'da kasten gerçekleştirilen rizikoların teminat kapsamı dışında olduğu özel olarak düzenlenmiştir.

[327] Hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin fiillerinden kaynaklanan sorumluluk teminat dışı bırakıldığı takdirde, hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin kasten gerçekleştirdiği eylemler neticesinde gerçekleşen zarardan sigortacının amaca bakılmaksızın sorumlu olmayacağı yönünde bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 303. Sigorta sözleşmesinde; sigortacının, sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişilerin ihmallerinden doğan zararlardan sorumlu olmayacağı kararlaştırılabiliyorsa kasten verdikleri zarardan da sorumlu olmayacağının kararlaştırılabileceği yönünde bkz. **ORBAY ORTAÇ**, s. 119.

kişilerin bu amaç dışında kasten gerçekleştirdikleri rizikoların teminat kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kanun koyucu, üçüncü kişiler açısından bir açıklamada bulunmamıştır. Zira rizikoyu gerçekleştiren üçüncü bir kişi ise kusurun türünün bir önemi bulunmamaktadır. Üçüncü kişi ister kasten isterse ihmalle hareket etsin zarar, sigorta teminatı kapsamındadır. Ancak üçüncü kişi, sigortalının isteği doğrultusunda[328] kasten rizikoyu gerçekleştirirse zarar teminat kapsamı dışındadır. Zira sigorta hilesiyle sigorta tazminatını elde etmeye çalışmak dürüstlük kuralına aykırıdır[329]. Üçüncü kişinin kasten rizikoyu gerçekleştirmesinin sigortalı tarafından istendiğini ispat yükü sigortacıya aittir.

Kanun koyucu, sorumluluk sigortaları açısından ayrıca TTK m.1477'de kasten verilen zararlardan sigortacının sorumlu olmadığını düzenlemiştir. Ancak zorunlu sorumluluk sigortaları açısından sigortacı, TTK m.1484/1 gereği zorunlu sigorta miktarına kadar olan zarar açısından zarar görene karşı, sigortalının kasten hareket ettiği savunmasında bulunamayacaktır[330]. Elbette sigortacı ödediği bedel için sigorta ettirene rücu edebilir.

Kastın varlığını iddia eden sigortacı bunu ispatla yükümlüdür[331]. Doktrinde rizikonun kasten gerçekleştirildiği yönündeki iddianın, itiraz niteliğinde olduğu ve hâkim tarafından re'sen dikkate alınması gerektiği yönünde bir görüş bulunmaktadır[332]. Kasıt iddiasının varlığının itiraz niteliğinde kabul edilmesi hâkimin bu hususta re'sen araştırma yapacağı anlamına gelmez. Hâkim ancak dosyadaki delilleri dikkate alabilir. Bu sebeple kastın varlığını iddia eden sigortacı bu hususa ilişkin olarak elindeki delilleri sunmalı ve başka yerden getirilecek olan delillerin de dosyaya celbini talep etmelidir. Bunlara ek olarak

---

[328] Suç oluşturan fiiller açısından buna azmettirme denilmektedir.

[329] Dolandırıcılık suçu bağlamında yapılan değerlendirme için bkz. **YEĞRİM**, Korhan, "*Dolandırıcılık Suçunun Sigorta Bedelini Almak Maksadıyla İşlenmesi*", İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2024, C. 9, S. 1, s. 29-70.

[330] **DEMİR**, s. 326-327. İfa borcunun hiç doğmaması sebebiyle sigortacının, TTK m.1477 hükmünü zarar görene karşı ileri sürebileceği yönündeki görüş için bkz. **ŞENOCAK**, Kasıt, s. 179.

[331] **ÜNAN**, C. I, s. 302, **ORBAY ORTAÇ**, s. 117. "*...sigortacı sigortalının fiillerinden hukuken mesul bulundukları kimselerden sayılan sürücünün kusurundan doğan zararların tazminiyle yükümlü olup, sürücünün dorsenin çalınmasında kastı olduğu veya Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.5.maddesinde belirtilen teminat dışı hallerin varlığı da iddia ve ispat edilmemiştir. Bu hale göre mahkemece davacıya ait dorsenin çalınması nedeniyle meydana gelen gerçek zararın tespiti ile sonucuna göre davalı sigorta şirketinin sorumlu tutulması gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2012/7298, K. 2012/8165, T. 26.06.2012; "*davacı ... ettirenin, kasti eylemi ile rizikonun gerçekleştiği ispatlanamadığından zararın sigorta teminat kapsamında karşılanması gerekmektedir*." İstanbul BAM, 45. HD., E. 2020/787, K. 2022/780, T. 22.6.2022.

[332] **ŞENOCAK**, Kasıt, s. 174.

sigortacı, sigorta ettiren veya sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişinin, sigorta tazminatını elde etme amacı bulunduğunu da ispat etmelidir.

c. Uygulamada Karşılaşılabilecek Bazı Sorunlar

Motorlu araçlara ilişkin sigortalarda sigortalı olmayan sigorta ettirenin rizikoyu gerçekleştirmesi ve sigortalı işletene ait iki aracın çarpışması günlük hayatta karşılaşılması muhtemel rizikolar olması sebebiyle bu başlık altında ayrıca incelenmektedir.

Sigorta sözleşmelerinde genellikle sigorta ettiren ve sigortalı aynı kişidir. Ancak sigorta sözleşmesinin üçüncü kişi yararına sözleşme olarak akdedilmesi hâlinde sigorta ettiren ve sigortalı farklı kişiler olur[333]. Örneğin, bir babanın, üniversite öğrencisi olan çocuğunun aracı için trafik sigortası[334] veya kasko sigortası yaptırmasında olduğu gibi. Bu örnekte baba sigorta ettiren, çocuk ise sigortalıdır. Sigorta ettiren, üçüncü kişi yararına sigorta sözleşmesi yaptığı ve aynı zamanda rizikoyu gerçekleştirdiği hâllerde sigortacının sorumluluğu karmaşık bir hâl alabilmektedir. Örneğin sigorta ettiren baba, sigortalı çocuğunun arabasını kullanarak kaza yaptığı takdirde aksi kararlaştırılmadıkça hem karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası (trafik sigortası) hem de kasko sigortası sigorta tazminatını TTK m.1429/1 gereği ödemekle yükümlüdür. Sigortacı, ödediği tazminat için sigorta ettirene halefiyet gereği başvuramaz[335]. Sigorta

---

333 "*Kural olarak bir sigorta sözleşmesinde sigorta ettirenle sigortalı aynı kişi olmakla beraber, kimi durumlarda sigorta ettiren kişi ayrı, sigortalı ise ayrı bir kişi olmakta ve böyle bu durumda sigorta ettiren bir başka kimsenin bir mal üzerindeki menfaatini sigorta ettirmektedir. Doktrinde üçüncü kişi hesabına yapılan sigortalar, üçüncü kişi yararına yapılan bir sözleşme olarak nitelendirilmektedir. Bu tür sigortada, bütün yükümlülükler sigorta ettirene ait olmakla beraber sigorta sözleşmesinden kaynaklanan haklardan lehine sigorta yapılan kişi yararlanmaktadır.*" Yargıtay 11. HD., E. 2001/6838, K. 2001/9690, T. 10.12.2001.

334 Trafik sigortası ile Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ifade edilmektedir.

335 "*Sigortacının halefiyet dolayısı ile rücuu, akdin taraflarından birine karşı değil, üçüncü şahsa başvurabilme imkanı veren bir haktır. Başkası hesabına sigorta hukuki mahiyeti itibariyle üçüncü şahıs lehine sözleşmedir. Başkası hesabına sigortada sigorta ettiren sigorta sözleşmesine yabancı değildir ve sigortacının rücunda üçüncü kişi sayılamaz…TTK'nın 1301.maddesinde açıkça sigorta bedelini ödeyen sigortacının "sigorta ettiren" kimse yerine geçeceği belirtilmiş olup sigorta ettirenin sigortacının rücuu hakkı bakımından üçüncü kişi sayılması olanağı yoktur. Somut olayda, dava dışı sigortalı Yapı Kredi Finansal Kiralama A.O. hesabına Makine Kırılması Sigorta Poliçesi ile sigorta ettiren davalı Ş.. D..'nin, sigortalıya ödeme yapan davacı sigorta şirketinin ödediği sigorta bedeli bakımından sorumluluğu söz konusu olamayacağından…*" Yargıtay 11. HD., E. 2014/1878, K. 2014/12678, T. 2.7.2014. Halefiyet açısından sigorta ettirenin üçüncü kişi olarak değerlendirilemeyeceği yönünde bkz. **KENDER**, s. 406; **GÜNAY**, s. 197. Aksi yönde bkz. **ORBAY ORTAÇ**, s. 94.

ettiren baba, kendi aracı ile sigortalı çocuğunun aracına çarptığı takdirde çocuğun kasko sigortacısı babanın çarpmasından kaynaklı zararı TTK m.1429/1 gereği ödemekle yükümlüdür. Kasko sigortacısı, sigorta ettiren babanın trafik sigortacısına rücu edemeyecektir. Zira kasko sigortacısı, sigorta ettirenin ihmali ile gerçekleştirdiği zarardan TTK m.1429/1 gereği sorumludur. Bu hâlde kasko sigortacısı, ödediği bedel için sigorta ettiren babanın trafik sigortacısına da başvurmayacaktır. Çünkü sigortalısının sorumlu olmadığı bir kazadan dolayı trafik sigortacısı da sorumlu tutulamaz. Zira sorumluluk sigortacısının, sorumlu olabilmesi için öncelikle sigortalının sorumlu olması gerekmektedir[336].

Aynı işletene ait iki aracın çarpışması uygulamada karşılaşılan bir durum olup bu hâlde karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortacısı ve kasko sigortacının sorumluluğuna ilişkin olarak değerlendirmede bulunmak yerinde olacaktır. Aynı işletene ait karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortalı iki araç birbirine çarptığı takdirde sigortacının ödeme yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır[337]. Zira olayda zarar veren de zarar gören de aynı kişidir. Bilindiği üzere karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası bir sorumluluk sigortası olup sigortalının, üçüncü kişilere verdiği zararı teminat altına almaktadır[338]. Örnek olarak verilen olayda sigortalının, üçüncü bir kişiye karşı sorumluluğu doğmadığı için trafik sigortacısının da tazminat ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Benzer bir olayda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen bir kararda, zarar görenin üçüncü kişi olmaması ve alacaklı ile borçlu

[336] Sorumluluk sigortalarının, sigorta ettirenin üçüncü kişiler karşı sorumluluğu olduğu zararları teminat altına aldığı yönünde bkz. **ÇEKER**, s. 131. "*…sigortalı sorumlu değilse sigortacı sorumlu bulunmamaktadır. Bu durum sorumluluk sigortasının da bir gereğidir.*" Yargıtay HGK., E. 2020/191, K. 2021/514, T. 20.4.2021; Yargıtay HGK., E. 2021/86, K. 2021/516, T. 20.4.2021; Yargıtay HGK., E. 2019/597, K. 2022/1079, T. 29.6.2022.

[337] Aynı yönde bkz. **DEMİRAĞ**, Abdüllatif İsmet, "*Aynı İşletene Ait Birden Fazla Aracın Çarpışması Sonucu Bu Araçlardan Birinde Meydana Gelen Hasarın Diğer Aracın Zorunlu Trafik Sigortasından Talep Edilip Edilemeyeceği Konusunda Bir Değerlendirme*", İstanbul Barosu Dergisi, Y. 2016, C. 90, S. 6, s. 47-48.

[338] "*Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası; motorlu bir aracın karayolunda işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına neden olması halinde, o aracı işletenin zarara uğrayan 3. kişilere karşı olan sorumluluğunu belli limitler dahilinde karşılamayı amaçlayan ve yasaca yapılması zorunlu kılınan bir zarar sigortası türü olduğu anlaşılmaktadır.*" Yargıtay 17. HD., E. 2010/1931, K. 2010/4391, T. 10.5.2010.

sıfatlarının aynı kişide birleşmesi sebebiyle sigortacının sorumlu olmayacağına hükmedilmiştir[339].

Aynı işletene ait araçların çarpıştığı durumda zarara uğrayan aracın kasko sigortası olması hâlinde kasko sigortası, sigortalısının zararını ödeyecektir. Çünkü kasko sigortası bir mal sigortası olup sigortalının ihmali ile verdiği zararı karşılamaktadır. Ancak kasko sigortacısı, ödediği tazminat için diğer aracın trafik sigortacısına başvuramayacaktır. Zira önceki örnekte açıklandığı üzere trafik sigortası üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğu teminat altına almaktadır. Bu sebeple sigortalının sorumlu olmadığı bir zarar sebebiyle trafik sigortacısına rücu edilmesi mümkün değildir. Yargıtay'ın bu yönde kararları bulunmaktadır[340]. Bu yöndeki bir Yargıtay kararında, karara muhalif kalan üye karşı oy yazısında, böyle bir kararın trafik sigortacısı açısından haksız bir kazanç oluşturduğunu ve kasko sigortacısının ise haksız olarak mal varlığının azaltıldığını belirtmiştir[341]. Yargıtay 17. HD.'nin 2014 yılındaki bir kararında ise bu durumda alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmediği ve trafik sigortacısına rücu edilebileceğine karar verilmiştir[342].

2.2.3.2. Kişi Bakımından Teminatın Kapsamı ile İlişkili Diğer Hususlar

Sigorta sözleşmelerinde sigortalının menfaati teminat altına alınmaktadır. Ancak teminat kapsamındaki rizikonun gerçekleştiği her hâlde sigorta tazminatı sigortalıya ödenmez. Sigorta konusu mal üzerinde sınırlı aynî hakkın veya haczin varlığı hâli buna örnektir.

---

[339] Yargıtay HGK., E. 2011/13, K. 2011/191, T. 15.04.2011.

[340] Yargıtay HGK., E. 2020/460, K. 2022/754, T. 26.5.2022; Yargıtay 17. HD., E. 2012/6911, K. 2013/1690, T. 15.02.2013; Yargıtay 17. HD., E. 2012/5894, K. 2013/1691, T. 15.02.2013; İstanbul BAM, 8. HD., E. 2019/724, K. 2021/907, T. 3.6.2021.

[341] Bu yöndeki karşı oy yazısının yer aldığı karar için bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2012/6911, K. 2013/1690, T. 15.02.2013.

[342] Yargıtay 17. HD., E. 2014/19252, K. 2014/17389, T. 1.12.2014. Kararda görüşlerimizi destekler nitelikte bir de karşı oy yazısı bulunmaktadır. "*Somut olayda aynı işletene ait iki araç kazaya karışmış ve hasar görmüştür. Yukarıda açıklanan maddi ve hukuksal olgulara göre işleten hem zarar gören hemde zarar veren konumundadır. Bu zararının KTK ve Genel Şartlar hükümlerine göre ZMMS karşısında üçüncü kişi olmadığından teminat dışı kabul edileceğinden isteyemiyeceği diğer yandan borçluluk ve alacaklılık sıfatı işleten üzerinde birleştiği ve Borçlar Kanunu hükümlerine göre borcun sona ermiş sayılması gerekeceğinden dava hakkının olmayacağının kabulü gerekir. Olmayan bir dava hakkının sadece ödeme nedeniyle halefiyete dayalı olarak kullanılmak istenmesi yasalara ve uygulamaya aykırıdır. Yine 11. HD'nin 03.06.2002 tarih 1918/5615 sayılı kararında vurgulandığı gibi " Kasko şirketinin sigortalısına her ödeme karşısında mutlaka bir zarar sorumlusu bulunacak diye bir ilkenin bulunmadığı bunun aksini kabul etmek sigorta kurumu amacı dışında bir olgu olacaktır. Yukarıda açıkladığımız nedenler ile yerel mahkeme karının bozulması görüşündeyiz*."

Ayrıca sigorta konusu üzerinde sigortalının menfaati kalktığı taktirde teminat kapsamındaki riziko gerçekleşse de sigorta tazminatı ödenmez. Bu başlık altında sigorta konusu mal üzerinde sınırlı aynî hakkın veya haczin bulunması ile menfaat sahibinin değişmesi incelenmektedir.

a. Sigorta Konusu Mal Üzerinde Sınırlı Aynî Hakkın veya Haczin Bulunması

Sigorta konusu mal üzerinde çeşitli menfaat sahipleri olabilir. Mal üzerinde menfaat sahibi olanlara malik, rehin hakkı sahibi veya kiracı örnek olarak verilebilir. Örnek olarak sayılan bu menfaat sahipleri, kendi menfaatlerini ayrı ayrı sigorta sözleşmeleri ile teminat altına alabilirler[343]. Nitekim mal sigortalarında sigortacı, kural olarak menfaati teminat altına alınan sigortalıya ödeme yapacaktır. Fakat kanun koyucu, TTK m.1456'da buna bir istisna getirmiştir[344]. Hükme göre malikin sigortalı olduğu mal sigortalarında[345], sigorta konusu mal üzerinde sınırlı ayni hak[346] sahibi olan kişinin hakkı, sigorta tazminatı üzerinde kaim değer olarak devam etmektedir[347]. Ancak bu hüküm sınırlı ayni hak sahibinin, hukuki niteliğini değiştirmemekte olup ona sigortalı sıfatı

[343] **ERİŞ**, s. 711; **ÜNAN**, C. II, s. 42. Rehin hakkı açısından benzer açıklama için bkz. **ÜNSAL**, s. 85.

[344] Bu düzenlemenin TMK'da yapılması gerektiği yönündeki eleştiri için bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 43. Rehin hakkı açısından TTK m.1456 ve TMK hükümlerin birlikte uygulanması gerektiği yönünde bkz. **ÜNSAL**, s. 89.

[345] "*Somut olayda, araç maliki trafik kazasına karışan kusurlu bulunduğunu iddia ettiği araç zorunlu mali sorumluluk sigortacısına karşı araç değer kaybını talep etmektedir. Yukarıda ki bilgiler ışığında malikin kendi menfaatini sigortalattığı bir durum olmaması tamamen karşı araç malikinin menfaatini sigorta eden sigortacıya karşı araç değer kaybı talep edilmesi karşısında TTK 1456. Maddesinin uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Bir başka anlatımla TTK 1456. Maddesinde sınırlı ayni hak sahibine tanınan özel hak malikin kendi menfaati için yaptırdığı sigortadan doğan tazminatlar için geçerlidir. Bu özel hak karşı araç malikinin menfaati için yapılan zorunlu sigortanın üstlendiği tazminatları kapsamamaktadır. Bu nedenle rehin hakkı sahibinin muvafakati olmaksızın işin esasına girilerek bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/11751, K. 2016/8379, T. 29.9.2016. Malikinin sigortalı olması hâlinde sigorta ettirenin kim olduğunun önemli olmadığı yönünde bkz. **ÜNSAL**, s. 86-87. Yargıtay 17. HD. tarafından verilen kararda ise malik sigortalı konumda değildir. Bu sebeple TTK m.1456 uygulanamaz. Zira karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası ile zarar görenin değil zarar veren işletenin menfaati teminat altına alınmaktadır.

[346] Riziko gerçekleştikten sonra kurulan rehin hakkına dayalı olarak sigortacıdan talepte bulunulamayacağı yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 47; **ÜNSAL**, s. 94. Riziko gerçekleşmeden önce rehin hakkı sona eren alacaklının, sigortacıdan talepte bulunamayacağı yönünde bkz. **ÜNSAL**, s. 92. Etkisi kuvvetlendirilmiş nispi hakların da bu kapsamda olduğu yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 47.

[347] Rehin ve intifa hakkı açısından bunun uygulanması mümkün olsa da oturma hakkı veya geçit irtifakı açısından gibi diğer sınırlı ayni haklar açısından uygulanamayacağı yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 45 vd.

kazandırmamaktadır[348]. Bu sebeple hem malik hem de sınırlı ayni hak sahibi aynı sigorta konusunu kendi menfaatleri için ayrı ayrı sigorta ettirebilir. Bu hâl çifte sigortaya ilişkin hükümlerin uygulanmasına neden olmaz[349]. Çünkü sigortalıların menfaatleri birbirinden farklıdır. Keza böyle bir hâlde, sınırlı ayni hak sahibi ancak kendi menfaatinin uğradığı zararı sigortacısından talep edebilir[350]. Sınırlı ayni hak sahibi, şartlar mevcut olduğu takdirde hem kendi sigortacısından hem de malikin sigortacısından ödeme alabilir[351]. Sınırlı ayni hak sahibi, kendisine ödeme yapmaktan kaçınan sigortacıya karşı dava açabilir[352]. Bu davada sigortacı, sigortalıya karşı olan savunmalarını ileri sürebileceği gibi sınırlı ayni hakkın geçersizliğine ilişkin savunmalarını da ileri sürebilir[353].

Sınırlı ayni hakkın varlığı sicilden[354] anlaşılıyor, sigortacıya bildirilmiş veya her nasılsa sigortacı tarafından biliniyorsa sigortacı, sınırlı ayni hak sahibinin izni olmaksızın sigorta tazminatını sigortalı malike[355] ödeyemez[356]. Ancak teminat[357] gösterilmesi şartıyla tamir ve eski hâline getirme amacıyla sigorta tazminatı sigortalıya ödenebilir (TTK m.1456/2)[358]. Bu hükümlere aykırı olarak sigortalı malike ödeme yapan sigortacı, sınırlı ayni hak sahibine karşı sorumludur[359]. Ancak sigortalıya yapılan ödemeden sonra sınırlı

[348] **ÜNAN**, C. II, s. 42. Sınırlı ayni hak sahibi her ne kadar sigortalı olmasa da sigorta sözleşmesi hakkında, fesih ve caymanın söz konusu olması hâlinde, bu durumdan haberdar edilmelidir. Zira sınırlı ayni hak sahibi sigorta sözleşmesini devam ettirmek isteyebilir (TTK m.1456/4-5).

[349] **ÜNAN**, C. II, s. 42.

[350] **ÜNAN**, C. II, s. 43.

[351] **ÜNAN**, C. II, s. 43.

[352] **BORA**, s. 500; **ÜNAN**, C. II, s. 47-48.

[353] **ÜNAN**, C. II, s. 48-49.

[354] İlgili sicilin kanunen alenileştirme fonksiyonuna sahip olması durumunda bunun geçerli olduğu aksi hâlde bildirim yapılması gerektiği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 54.

[355] TTK m.1456/2'de malikten bahsedilmese de birinci fıkra gereği sigortalının malik olması durumunda sigorta tazminatı ödemesinin izin şartına bağlı olduğu yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 53.

[356] Rehin hakkına ilişkin benzer düzenleme için bkz. TMK m.879. İntifa hakkına ilişkin benzer düzenleme için bkz. TMK m.798/2.

[357] Sigortacı, tamirat gerçekleştikten sonra tamiri gerçekleştiren kişiye ödeme yapacaksa teminat gösterilmesinin gerekmediği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 55.

[358] Rehin hakkına ilişkin benzer düzenleme için bkz. TMK m.879/2. Sigorta tazminatı ile yeni bir mal alınması şeklinde yorumlanmaması gerektiği yönünde bkz. **ERİŞ**, s. 712. TTK m.1456/2 hükmü gereği kısmi hasar hâlinde eğer sigorta konusu eşya, rehin hakkı sahibinin alacağı için yeterli teminat sağlıyorsa rehin hakkı sahibinin sigorta tazminatı üzerinde talep hakkı olmadığı yönünde bkz. **ÜNSAL**, s. 96.

[359] Benzer yönde bkz. **ÜNSAL**, s. 98.

ayni hak sahibi, ödemeye yazılı onay verirse sigortacının sınırlı ayni hak sahibine karşı olan sorumluluğu ortadan kalkar (TTK m.1456/3).

Malikin sigortalı olduğu ve sigorta konusu üzerinde sınırlı ayni hakkın bulunduğu hâllerde, sigorta tazminatının ödenmesi için sigortalı tarafından sigortacıya açılan davalarda, sınırlı ayni hak sahibinin rızası dava şartı olarak kabul edilmektedir[360]. Ayrıca Yargıtay, sigorta poliçesinde yer alan ve rehinli alacaklıyı ifade eden "*Dain-i Mürtehin*" kaydını TTK m.1456'nın uygulanması açısından yeterli kabul etmektedir[361]. Buna göre bu kaydın bulunduğu sigorta poliçelerinde malik ancak lehine dain-i mürtehin kaydı olan kişinin izni ile sigortacıdan sigorta tazminatını talep edebilecektir. Ancak bu kabul doktrinde rehin hakkının geçerli bir şekilde kurulup kurulmadığı veya rehin hakkının sona erip ermediği hususunda bilgi vermediği için eleştirilmektedir[362].

Sınırlı ayni hak sahibi rızayı, yargılamanın her aşamasında verebilir. Bu sebeple sınırlı ayni hak sahibi ilk derece mahkemesinde yapılan yargılamada rıza göstermeyip kanun yolu aşamasında rıza gösterirse, ilk derece mahkemesinin davanın reddi yönündeki kararının kaldırılması veya bozulması gerekmektedir[363]. Eğer sınırlı ayni hak sahibi, rıza

---

[360] "*Dain-i mürtehin tarafından verilen muvafakat davanın her aşamasında tamamlanabilen dava şartı olup, rehin hakkı sahipleri tarafından rehnin devam etmediği bildirildiğinden menfaati kalmayan rehin hakkı sahiplerinin davaya muvafakatinin aranmasına gerek yoktur*." Yargıtay 17. HD., E. 2020/12698, K. 2021/1566, T. 18.02.2021; "*...Anılan yazı içeriğine göre davacı, sigortalıya ödeme yapmadan önce dain-i murtehin bankaya muvafakatinin olup olmadığını sormuş, ilgili banka da kendisine gönderilen belgenin altına bankaya ait kaşesini basmış ve üzeri iki yetkilisi tarafından imzalandıktan sonra davacıya geri faksla iletmiştir. Bu durumda, bahsi geçen bu belgenin geçerli bir muvafakat olduğunun kabulü gerektiği halde mahkemenin aksi yöndeki uygulaması doğru olmamıştır.*" Yargıtay 11. HD., E. 2009/7730, K. 2011/929, T. 31.01.2011; "*Davalı ... şirketi poliçe bedelini(tazminatı) dain mürtein davacı bankaya göndermiş, banka tarafından da dava dışı kredi borçlusunun temerrüde düşmüş 4 taksidi söz konusu meblağdan çekilerek taksit ödemeleri yapılmıştır. Söz konusu taksit ödemelerinin yatan meblağdan çekilerek yapılması davacı bankanın dain mürtein olarak söz konusu meblağın sigortalıya ödenmesine muvafakati olduğunun kabulünü gerektirir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/19369, K. 2017/10554, T. 15.11.2017.

[361] "*...davaya konu poliçeler üzerinde ... Bankası A.Ş. dain mürtehin olarak gösterilmiştir. Dairemizin yerleşik uygulamaları uyarınca bu durumda, adı geçen Bankanın rehin hakkı bulunduğundan, sigortadan tazminat talep etme hakkı da öncelikle ona ait olup, sigortalı ancak lehine rehin verilen alacaklının açık muvafakatini almak şartıyla ve kendi menfaati de zedelendiği takdirde tazminat isteme hakkına sahip olur*." Yargıtay 11. HD., E. 2016/13961, K. 2018/5329, T. 17.9.2018. Sigortacının, kurucu değil açıklayıcı nitelikteki dain-i mürtehin kaydına dayanarak malike ödeme yapmaktan kaçınamayacağı yönünde bkz. **ÜNSAL**, s. 92-93.

[362] **BORA**, s. 499; **ÜNAN**, C. II, s. 57; **ÜNSAL**, s. 100-101.

[363] "*Somut olayda, yargılama aşamasında sigorta ettiren (dain-i mürtehin) ... A.Ş.'ye davaya ve ödemeye muvafakatinin bulunup bulunmadığı sorulduğunda; muvafakatının olmadığını bildirmiş ve mahkemece de buna istinaden; davacıların talebinin muvafakat verilmediğinden reddine karar verilmiştir. Ancak karar verildikten sonra temyiz aşamasında dain-i mürtehin ... A.Ş. tarafından verilen 25.12.2020 tarihli cevabi yazıda; söz konusu kredi borcunun ödendiği ve murisin borcunun kalmadığı bildirilmiştir. Dain-i mürtehin tarafından verilen muvafakatin davanın her aşamasında tamamlanabilen dava şartı olup söz konusu*

göstermez ise dava, davacının aktif dava ehliyetinin bulunmaması sebebiyle reddedilmektedir[364]. Rızanın şarta bağlı olması hâlinde de davanın reddine karar verilmektedir[365]. Ancak sınırlı ayni hak sahibinin göstereceği rıza, kendi hakkı ile sınırlıdır. Örneğin sigorta tazminatı rehin alacağından fazla ise rehin alacaklısı rıza göstermese de rehinli alacağı aşan kısım açısından sigortalı malikin aktif dava ehliyetinin bulunduğuna karar vermek gerekmektedir[366]. Keza rehin konusu alacağın sona erdiğinin ispatı hâlinde de rıza aranmaz[367]. Uygulamada dain-i mürtehin kaydı olan poliçeye dayalı

---

muvafakate ilişkin yazı araştırılarak usulüne uygun olduğunun anlaşılması halinde mahkemece yargılamaya devam edilerek işin esasına girilip davanın sonuçlandırılması gerektiğinden hükmün bozulması gerekmiştir." Yargıtay 17. HD., E. 2021/1437, K. 2021/1871, T. 24.2.2021; "*...davacı vekilinin temyiz dilekçesine ekli olarak ....06.2016 tarihli ... Bankası A.Ş'nin davaya ve ödenecek tazminata muvafakatını gösterir belgeyi sunmuş olduğu ve aktif husumete ilişkin noksanlığı giderdiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, mahkemece artık işin esasına girilerek tarafların iddia ve savunmaları değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken...*" Yargıtay 11. HD., E. 2016/13978, K. 2018/5328, T. 17.9.2018.

[364] "*İlgili banka 19.02.2018 tarihli cevap yazısında "tazminat bedelinin dain-i mürtehin sıfatıyla bankamıza ödenmesi kaydıyla muvafakat ediyoruz" demiştir. Bankanın bu beyanının muvafakat olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Zira banka şartlı bir şekilde muvafakat beyanında bulunmuştur. Hal böyleyken dain-i mürtehinin muvafakat vermiş olduğu kabul edilemeyeceğinden yukarıda açıklanan sebeplerle davacının aktif dava ehliyetinin bulunmadığının kabulü gerekmektedir*." Yargıtay 17. HD., E. 2018/2896, K. 2018/8468, T. 02.10.2018. Rıza bulunmasa da davanın kabulüne karar verilmesi ancak kararın icrası esnasında rızanın aranması gerektiği yönünde bkz. **BORA**, s. 499.

[365] Yargıtay 17. HD., E. 2018/2896, K. 2018/8468, T. 02.10.2018; "*İbraz edilen rehin hakkına sahip dava dışı banka tarafından davacıya hitaben yazılan tarihsiz belgede "İlgili kasko sigorta poliçelerinde dain-i mürtehin sıfatıyla sahip bulunduğumuz, işbu poliçelerden kaynaklanan hakların öncelikli alacaklı olma hakkımıza istinaden, anılan poliçelere konu aracın uğradığı hasar nedeniyle, sigorta şirketince ödenmesi gerekecek (dain-i mürtehin sıfatımıza ve sair haklarımıza halel gelmemek kaydıyla) kasko bedelinin tahsili için anılan sigorta şirketi aleyhine dava açmanıza, sadece ilgi yazınızda ifade edilen hasarla ilgili olmak üzere ve başvurunuza istinaden yapılacak yargılama sonunda verilecek mahkeme kararı ile lehinize sigorta tazminatı ödemesi çıkması halinde ödemenin, bankamıza yapılmasına, her türlü vergi, harç, masraf, ücret, yargılama gideri ve sair mükellefiyetler şirketinize ait olmak üzere anılan poliçelerden kaynaklanacak bütün diğer hak ve alacaklarımız saklı kalmak kaydıyla muvafakat ediyoruz." ifadelerine yer verildiği anlaşılmaktadır. Buna göre, anılan muvafakat yazısının somut olay ve dava için verilip verilmediği anlaşılamamakla birlikte, yazı içeriğinde dava açılmasına muvafakat edildiğinin ancak mahkemece sigorta tazminatının ödenmesine karar verilmesi halinde ödemenin rehin hakkına sahip bankaya yapılmasının istendiği de görüldüğünden, böyle bir şartlı muvafakatın davacıya talep hakkı sağlamayacağı gözetilerek mahkemece, rehin hakkı sahibinin açılan davaya muvafakat veya icazetleri olduğuna dair gerekli belgeyi sunması için davacı tarafa süre verilmesi ve bu usulü eksiklik tamamlandığı takdirde işin esasına girilmesi gerekir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2017/1017, K. 2018/6230, T. 11.10.2018.

[366] **ÜNSAL**, s. 102-103. "*Somut uyuşmazlıkta, sigorta poliçesinin dava dışı banka tarafından açılan krediye teminat olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, kredi borcu ödenmemiş ise sigorta bedelini talep hakkı öncelikle dava dışı bankaya ait olup, ancak artan kısım varsa davacıların bunu istemesi mümkündür*." Yargıtay 17. HD., E. 2018/5681, K. 2020/4163, T. 30.6.2020.

[367] "*Dain-i mürtehin tarafından verilen muvafakat davanın her aşamasında tamamlanabilen dava şartı olup, banka tarafından kredi borcunun kapatıldığı bildirilmesi halinde menfaati kalmayan bankanın davaya muvafakatinin aranmasına gerek yoktur. Bu durumda mahkemece,poliçede dain-i mürtehin olarak görünen ... Bankası A.Ş.'ye davacı tarafından sunulan belgeler eklenmek suretiyle yazı yazılarak, dava konusu borcun ödenip ödenmediği tekrar sorularak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken davanın sonuçlandırılması gerektiğinden hükmün bozulması gerekmiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2018/5516, K.

olarak açılan davalarda mahkeme tarafından rehin alacaklısına rehnin devam edip etmediği, rehin devam ediyorsa ödeme yapıldıysa bakiye borcun miktarı ve muvafakatinin bulunup bulunmadığı sorularak rehin alacaklısı tarafından verilen cevaba göre karar verilmektedir[368]. Eğer rehin sahibini muvafakati varsa işin esasına geçilerek davaya devam edilmektedir[369]. Ancak rehin sahibini muvafakati yoksa dava reddedilmektedir.

Sınırlı ayni haklarda olduğu gibi sigorta konusu mal üzerindeki haciz[370], sigorta tazminatı[371] üzerinde devam etmekte olup sigortacı tarafından icra müdürlüğüne yapılan ödeme ile borç sona ermektedir (TTK m.1457)[372]. İcra memuru, haczedilen malın sigortalı olup olmadığını, sigortalı ise hangi sigortacı tarafından sigortalandığını borçluya[373] sorarak öğrenir[374]. Haczedilen mal[375] sigortalı ise borcun ancak icra dairesine ödenmesi ile sona ereceği sigortacıya bildirilir[376]. Borçlu, haczedilen malın sigortalı olmasına rağmen bunu icra memuruna söylemezse buna ilişkin bir cezai yaptırım uygulanamaz[377]. Borçlunun, haczedilen malın sigortalı olduğunu beyan etmemesi veya

---

2020/4069, T. 29.6.2020; "*Banka tarafından kredi borcunun kapatıldığı bildirildiğine göre, menfaati kalmayan bankanın davaya muvafakatinin aranmasına gerek yoktur*." Yargıtay 17. HD., E. 2018/5486, K. 2020/4067, T. 29.6.2020.

[368] Yargıtay 17. HD., E. 2021/2103, K. 2021/3280, T. 24.03.2021; Yargıtay 17. HD., E. 2016/16674, K. 2019/9318, T. 14.10.2019. Rehin hakkı sahibinin muvafakatinin bulunduğuna dair gerekli belgeyi sunması için davacıya süre verilmesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2014/11591, K. 2014/17824, T. 18.11.2014; Yargıtay 11. HD., E. 2017/1017, K. 2018/6230, T. 11.10.2018. Taraflarca bu hususta bir belge sunulmadığı takdirde itiraz hakem heyetinin rehin hakkı sahibi olan bankaya müzekkere yazması gerektiği yönünde bkz. İstanbul BAM, 17. HD., E. 2018/2222, K. 2018/1887, T. 08.11.2018.

[369] Yargıtay HGK., E. 2020/258, K. 2022/699, T. 18.05.2022.

[370] İhtiyati haczin de bu kapsamda olduğu yönünde bkz. **BORA**, s. 506.

[371] Sigorta sözleşmesinde aynen tazminin kararlaştırılması hâlinde TTK m.1457'nin uygulanamayacağı yönünde bkz. **DURAN**, Osman, "*Sigortalı Malın Haczi*", Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Y. 2023, C. 9, S. 1, s. 30.

[372] **ÜNAN**, C. II, s. 72. Sigortalı malın haczi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **DURAN**, s. 20-33.

[373] Haczedilen malın sigortalı olup olmadığının borçlu yerine sigorta bilgi merkezine sorulması şeklinde yapılacak düzenlemenin daha yerinde olacağı yönünde bkz. **BORA**, s. 506.

[374] Alacaklının talepte bulunması gerekmeyip icra memurunun bu yükümlülüğünü re'sen yerine getirmesi gerektiği yönünde bkz. **DURAN**, s. 22.

[375] Bu işlemin taşınır veya taşınmaz bütün haczedilen mallar için uygulanması gerektiği yönünde bkz. **DURAN**, s. 22.

[376] Sigortalı malın haczinden önceki sigorta tazminatlarının TTK m.1457 kapsamında olmadığı yönünde bkz. **DURAN**, s. 26.

[377] **DURAN**, s. 23-24.

icra müdürlüğünün sigortacıya bildirimde bulunmaması sebebiyle iyi niyetli olarak sigorta tazminatını sigortalıya ödeyen sigortacıya TTK m.1457 hükümleri uygulanmaz[378]. Zira sigortalı mal üzerindeki hacizden haberdar değildir. *Ünan*, ihtar edilmemesine rağmen sigortalı malın haczedildiğinden haberdar olan sigortacının, sigorta tazminatını icra müdürlüğüne ödemesi gerektiğini ifade etmektedir[379]. Sigortacı, sigorta tazminatının sadece icra takibini sona erdirecek kısmını icra müdürlüğüne ödeyecektir[380].

b. Menfaat Sahibinin Değişmesi

Sigorta sözleşmelerinde menfaat sahibinin değişmesi esas itibariyle TTK'de düzenlenmiştir. Ancak bu başlık altında Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilen 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m.94 hükmü de ele alınmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu m.1408'de sigorta sözleşmesinin kurulması anında menfaatin[381] bulunmaması hâlinde sözleşmenin baştan itibaren geçersiz olacağını, menfaatin daha sonra ortadan kalkması hâlinde ise o anda sözleşmenin geçersiz olacağını düzenlenmiştir[382]. Mal sigortalarına ilişkin olarak TTK m.1470'te aksine sözleşme bulunmadığı takdirde sigorta konusu üzerindeki menfaat sahibinin değişmesi hâlinde

---

[378] **DURAN**, s. 25.

[379] **ÜNAN**, C. II, s. 73. Aynı yönde bkz. **DURAN**, s. 27.

[380] **ÜNAN**, C. II, s. 75.

[381] Zarar sigortaları açısından menfaat eksikliği açısından ayrıntılı bilgi için bkz. **TAŞKIN**, Melda, "*Zarar Sigortalarında Menfaat Eksikliği*", BATİDER, Y. 2017, C. 33, S. 1, s 261-289.

[382] "*Dava, nakliyat abonman sigorta poliçesi kapsamında olduğu iddia edilen hasara istinaden ödenen tazminatın rücuen tahsili istemine ilişkindir. Mahkemece, taşımaya konu emtianın davacı sigortalısınca FCA Gaziantep teslim şartlı satılması nedeniyle emtianın taşıyıcıya teslimi sonrasında meydana gelen hasardan alıcı sorumlu olacağından sigortalının sigortalanabilir bir menfaatinin bulunmadığı, bu halde yapılan ödemenin lütuf ödemesi olduğu gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. 6102 sayılı TTK'nın 1408 maddesi "sigorta sözleşmesinin yapılması anında, sigortalanan menfaat mevcut değilse, sigorta sözleşmesi geçersizdir. Sözleşmenin yapıldığı anda var olan menfaat, sözleşmenin süresi içinde ortadan kalkarsa, sözleşme o anda geçersiz olur." hükmünü haiz olup, bu hüküm uyarınca poliçenin tanziminden hasar tarihine dek olan süreçte sigortalının menfaatinin olması gerekmektedir. Ancak, Dairemizin yerleşmiş kararları gereğince sigortalı şirket tarafından alıcıdan satım bedelinin tahsil edilip edilmediği araştırılarak, tahsil edilmemiş olduğunun tespiti halinde sigortalının menfaatinin bulunduğu gözetilerek bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2021/34, K. 2021/2514, T. 17.3.2021; "*CIF teslimli satışlarda, teslimin yükleme limanında gerçekleştiği ve kural olarak bedelin alıcıya peşinen ödenmiş olduğu kabul edilir. Şu halde, taşınan emtianın yükleme limanında alıcıya teslim edildiği ve CIF satış bedelinin de tahsil edilmiş olduğu kabul edildiğinde satıcı gönderenin lehdarı da kendisi olan bir sigorta sözleşmesi yaptırmakta hukuki yararının bulunmayacağı dikkate alınarak; hakem heyetince öncelikle yabancı dildeki konişmento, fatura ve sair evraklar tercüme ettirilip anılan belgeler üzerinde yukarıda açıklanan doğrultuda sigorta sözleşmesinin geçerliliği hususu üzerinde durulup sonucuna göre karar verilmesi gerekirken…*" Yargıtay 11. HD., E. 2019/4993, K. 2020/3604, T. 28.9.2020.

sigorta ilişkisinin sona ereceği düzenlenmiştir[383]. Bu durumda primler tamamen ödenmişse sigortacı kalan süreye ilişkin primi sigorta ettirene iade etmelidir[384].

Doktrinde TTK m.1485'te TTK m.1470'e atıfta bulunulmadığı ve TTK m.1484 hükmü gereği TTK m.1470'in sorumluluk sigortaları açısından uygulamayacağı yönünde bir görüş bulunmaktadır[385]. Kanaatimizce sorumluluk sigortaları açısından TTK m.1470'e atıfta bulunulmamış olsa da TTK m.1408 sorumluluk sigortaları açısından da geçerli olacaktır. Zira TTK m.1408'e göre de menfaat ortadan kalktığı anda, sigorta sözleşmesi geçersiz hâle gelmektedir. Bu hâlde yine menfaat sahibi değiştiği takdirde sigorta sözleşmesinin sona ereceği sonucuna ulaşılabilir[386]. İki hüküm arasındaki fark ise TTK m.1470'in aksine TTK m.1408'de menfaat sahibinin değişmesine rağmen sigorta ilişkisinin devam edeceğinin kararlaştırılabileceğinin düzenlenmemiş olmasıdır. Ancak TTK m.1470 gereği mal sigortalarında menfaat sahibi değişse de sigorta ilişkisinin devam edeceği yönündeki sözleşme hükmü, nispilik ilkesi gereği sigortacıyı bağlarken yeni menfaat sahibini bağlamayacaktır[387].

Türk Ticaret Kanunu'nda m.1408 ve m.1470 düzenlemeleri bulunmakla birlikte, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m.94'te işletenin değişmesi hâlinde devredenin, durumu on beş gün içerisinde sigortacıya bildirmesi gerektiği düzenlenmişti[388]. 05/03/2023 tarihli ve 32480 sayılı resmî gazetede yayımlanan Anayasa Mahkemesi kararı[389] ile KTK

---

[383] eTTK m.1303'de aksi kararlaştırılmadığı takdirde sigorta sözleşmesinin yeni malikle devam edeceği düzenlenmişti. Alman hukuku açısından VVG § 95'de alıcının, hak ve yükümlülükler açısından satıcının (sigorta ettiren) yerini alacağı düzenlenmiştir. Kimin olacaksa onun lehine sigorta sözleşmeleri açısından TTK m.1470'in uygulanmaması gerektiği yönünde bkz. **GÜNAY**, M. Barış, "*6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler*", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2013, C. 17, S. 2, s. 695.

[384] **BAĞRIAÇIK**, Safiye Nur, "*Sigorta Sözleşmesinde Sigorta Edilen Menfaatin Sahibinin Değişmesi Durumu*", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2016, C. 15, S. 1, s. 747; **GÜNAY**, Değerlendirmeler, s. 693; **TAŞKIN**, s. 276.

[385] **BORA**, s. 563.

[386] Sigorta konusunun devrinin, sözleşme esnasında ortaya çıkan bir menfaat eksikliği olduğu yönünde bkz. **TAŞKIN**, s. 267.

[387] TTK m.1470'te geçen aksine sözleşme ile devreden, devralan ve sigortacı arasında akdedilecek olan bir devir sözleşmesinin kastedildiği yönünde bkz. **TAŞKIN**, s. 280.

[388] KTK m.94: "*Sigortalı aracı işletenlerin değişmesi halinde, devreden kişi 15 gün içinde sigortacıya durumu bildirmek zorundadır. Sigortacı sigorta sözleşmesini durumun kendisine tebliği tarihinden itibaren onbeş gün içinde feshedebilir. Sigorta fesih tarihinden onbeş gün sonrasına kadar geçerlidir. Bu madde hükmüne uymayanlar 1 800 000 lira para cezası ile cezalandırılırlar*."

[389] Anayasa Mahkemesi GK., E. 2023/130, K. 2024/17, T. 23/1/2024.

m.94/3-4 iptal edilmiştir. Kararda motorlu aracın devrinden sonra sigorta sözleşmesini feshetme hususunda sigortacıya takdir hakkı verilmesi ve fesih beyanından belirli bir süre sonra sigorta sözleşmesinin sona erecek olması yönündeki düzenlemenin sözleşme özgürlüğünü sınırlandırdığı belirtilmiştir. Ayrıca devreden eski işletenin, sigortacı tarafından sigorta sözleşmesi feshedilmediği takdirde sözleşme süresince, feshedilmişse fesih tarihinden itibaren on beş gün boyunca yeni işleten tarafından üçüncü kişilere verilen zararlardan dolayı sorumlu tutulması yerine devralan yeni işletene zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırması zorunluluğunun öngörülmesinin de etkili bir sonuç doğuracağı belirtilmiştir. Açıklanan sebeplerle Anayasa Mahkemesi, KTK m.94/3-4'ü Anayasa m.13 ve m.48'e aykırı bulmuştur. Anayasa Mahkemesinin iptal kararının yürürlüğe girmesinden önce 04/12/2024 tarihinde araçların satış, devir ve tescil hizmetlerinin yürütülmesi hakkında yönetmelikte yapılan değişiklikle birlikte alıcı adına zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırılmadığı takdirde araç devrinin mümkün olmayacağı düzenlenmiştir. Ancak mevcut uyuşmazlıklar açısından iptal edilen KTK m.94/3-4 hükümlerine ilişkin açıklamada bulunmak yerinde olacaktır.

KTK m.94'te sigortacının, durumun kendisine tebliğinden itibaren on beş gün içerisinde sözleşmeyi feshedebileceği ve feshin on beş gün sonra geçerli olacağı düzenlenmişti. Ancak Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları C.4'te de benzer bir düzenleme olmakla birlikte on beş günlük sürenin başlangıcı açısından bildirim değil devir tarihi esas alınmıştı[390]. Sigortacıya bildirim yapılmasa da devirden itibaren on beş günlük süre içerisinde gerçekleşen rizikolar açısından kanun ve genel şartlar arasında bir uyumsuzluk olmayıp devredenin sigortacısı zarardan sorumluydu. Yargıtay da on beş gün içerisinde gerçekleşen rizikolarda, bildirimin yapılmamış olmasını sigortacının sorumlu olmaması için geçerli bir sebep olarak görmemekteydi[391]. Devreden eski işleten tarafından bildirim geç yapılmışsa bile

[390] Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları C.4: "*Sigorta sözleşmesi, sözleşmeye taraf olan sigortalıyı takip eder. Sigortalının değiştiği her durumda mevcut sözleşme değişim tarihi itibarıyla kendiliğinden sona erer ve ilgiliye gün esasına göre prim iadesi yapılır. Ancak, mevcut sözleşme sigortalının değiştiği tarihten itibaren onbeş gün süresince herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve prim ödenmeksizin yeni işleten için sözleşme yapılana kadar geçerlidir*." Genel şartların eski halinde on beş değil on günlük süre kabul edilmekteydi. Yargıtay 17. HD. kanuna aykırı genel şartın olamayacağı gerekçesiyle KTK m.94'deki on beş günlük sürenin uygulanması gerektiğine hükmettiği kararı için bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/18220, K. 2015/5963, T. 16.04.2015.

[391] Yargıtay 17. HD., E. 2014/12989, K. 2016/5751, T. 10.5.2016; Yargıtay 17. HD., E. 2016/2030, K. 2016/6411, T. 26.5.2016.

sigortacının fesih hakkı, bildirimin tebliğ edildiği andan itibaren doğmaktaydı. Keza on beş günlük süre de devir değil fesih tarihinden itibaren başlamaktaydı[392]. Genel şartların aksine kanunun benimsediği çözüm tarzı da bu yöndeydi[393]. Kanun koyucunun düzenlemesi de yerindedir. Zira bildirim ne kadar geç yapılırsa, devreden eski işleten de o kadar az prim iadesi alacaktır. Aslında bu süreye ilişkin prim sigortacı tarafından alındığı için sorumluluğu devam etmektedir[394]. Kanun koyucu trafik sigortasının önemi sebebiyle TTK m.1470'ten ayrı olarak böyle bir düzenleme yapmıştır. Devre ilişkin bildirimde bulunulmaması hâlinde sigortacının sorumluluğu devam etse de devreden eski işleten KTK m.94'te öngörülen idari para cezasını ödemekle yükümlü olacaktı.

Karayolları Trafik Kanunu m.94 düzenlemesine göre devreden eski işleten, bildirimde bulunmazsa, sigortacı, fesih bildiriminde bulunmadığı için sözleşme süresi sonuna kadar sorumlu olacaktı. Yargıtay'ın kararları da bu yöndeydi[395]. Ancak devreden eski işletenin, idari para cezası sorumluluğu devam edecekti. Yargıtay, devrin bildirilmemesi hâlinde

---

[392] "*Aracı 24.09.2010 tarihinde en son malike satan S. K. tarafından aracın devredildiği hususu...Sigorta A.Ş'ye 26.11.2010 tarihinde bildirilmiş olup aynı gün poliçenin iptal edildiğine dair zeyilname düzenlenmiştir. Bu haliyle 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 94. maddesi gereğince söz konusu trafik sigorta poliçesi fesih tarihi olan 26.11.2010 tarihinden itibaren on beş gün sonrasına kadar geçerli olmaya devam edecektir. Dava konusu araç hakkında... Sigorta A.Ş. tarafından tanzim edilen trafik sigorta poliçesi kaza tarihi olan 23.11.2010 tarihi itibariyle feshedilmemiş olduğundan söz konusu poliçe kaza tarihi itibariyle geçerli olmaya devam etmektedir. Dava konusu aracın kaza tarihi itibariyle geçerli bir zorunlu mali sorumluluk sigorta poliçesi bulunduğundan artık davalı G.. H..'nın sigortalı olan araç nedeniyle herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/9512, K. 2015/10075, T. 1.10.2015.

[393] "*Her ne kadar davalı sigorta şirketi vekili, işletenin kaza tarihinden önce değişmiş olduğunu ve bu nedenle ZMSSGŞ C.4.maddesi gereğine poliçenin münfesih olduğunu ileri sürerek davanın reddini savunmuş ise de, KTK 94. maddesi gereğince sigorta poliçesinin feshine ilişkin her hangi bir delil ortaya konulmamış olduğu gibi, yukarıda yapılan açıklamalarda da değinildiği üzere KTK 95/II. maddesi gereğince feshe ilişkin bu durum sigortacı ile sigortalı arasındaki iç ilişki olup davacı olan 3. kişiye karşı ileri sürülmesi mümkün değildir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2015/4508, K. 2015/8581, T. 11.6.2015.

[394] "*2918 sayılı KTK.nun 94. maddesinde mülkiyet değişikliği halinde sigorta sözleşmesinin kendiliğinden müntesih olacağına ilişkin bir hüküm taşımayıp, sigortacıya fesih hakkı tanınmış olmasına, sigortacı mülkiyet değişikliğinden zamanında haberdar edilmiş olsaydı sigorta sözleşmesinin feshetme konusunda haklı nedenleri bulunduğunu ileri sürüp, kanıtlanmadıkça; rizikonun gerçekleşmesinden sonra sadece fesih hakkının bulunduğundan bahisle primini peşinen tahsil,etmiş olduğu zorunlu trafik sigortası sözleşmenin geçersiz kaldığı görüşüyle üçüncü kişiye ödeme yaptıktan sonra kendi sigortalısına rücu etmesi, gerek bu madde gerekse sigorta poliçesi genel şartlarının 9 ve 4. maddelerine uygun düşmediğinden davacı sigorta vekilinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle, kararın onanması gerekmiştir.*" Yargıtay 11. HD., E. 1995/115, K. 1995/1781, T. 01.03.1995.

[395] "*…davalı işleten, aracını KTK.nun 20. maddesine uygun şekilde noterce düzenlenen satış sözleşmesi ve araç üzerindeki zilyetliğin devri ile, kaza tarihinden önce satmış ancak, bu durumu zorunlu trafik sigortacısına bildirmemiş olduğuna göre sigorta sözleşmesinin devam ettiğinin kabulü gerekir. Bu hale göre zorunlu mali sorumluluk sigorta sözleşmesi devam ettiğine göre davalı sigorta şirketinin sorumlu tutulması gerekirken yazılı gerekçe ile reddine karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2013/9867, K. 2014/15614, T. 11.11.2014.

daha sonra rücuyu gerektiren (aracın ehliyetsiz sürücü tarafından kullanılması, alkol vb.) bir kazanın gerçekleştiği olaylarda sigortacının, devreden işletene rücu hakkının bulunduğuna karar vermekteydi[396].

Devralan yeni işleten, yeni sigorta sözleşmesi yaptığı takdirde KTK m.94 gereği belirtilen on beş günlük süreler dolmasa da devreden eski işletenle sigorta sözleşmesi yapan sigortacının sorumluluğu, yeni sigorta sözleşmesinin maddi sigorta süresinin başlaması ile sona erecektir. Zira KTK m.94 hükmünün ihdas amacı, zorunlu sigortanın kesintiye uğramasını engelleyerek kamu menfaatini korumaktır. Ancak devralan yeni işleten, yeni sigorta sözleşmesi yaptırdığı takdirde kanun koyucunun, KTK m.94 ile ulaşmak istediği amaç sağlanmaktadır. Çünkü zorunlu sigortanın devamlılığı sağlanarak teminat limitleri dâhilinde olmak koşuluyla zarar görenlerin tazminat talepleri sigorta teminatı altına alınmıştır.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları C.5'te menfaat sahibinin değişmesi ile kasko sigortasının sona ereceği ve kalan döneme ilişkin primin iade edileceği belirtilmiştir. Ancak sigorta sözleşmesinde yeni menfaat sahibi için sözleşmenin devam edeceğinin kararlaştırılabileceği de genel şart hükmünde düzenlenmiştir. Menfaat sahibinin ölümü hâlinde mirasçılarının sözleşmenin tarafı hâline geleceği ve her iki tarafından da sekiz günlük hak düşürücü süre içerisinde sözleşmeyi feshetme hakkı bulunduğu düzenlenmiştir. Diğer bazı genel şartlarda da menfaat sahibinin değişmesi hâlinde sigorta ilişkisinin, yeni menfaat sahibi ile devam edeceği yönünde hükümler bulunmaktadır. Yangın Sigortası Genel Şartları C.5, Makine Kırılması Sigortası Genel Şartları m.8, İnşaat Sigortası Genel Şartları (Bütün Riskler) C.5 ve Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları C.4 örnek olarak gösterilebilir. Bu genel şart hükümlerinin geçerli olabilmesi için KTK m.94'te olduğu gibi bir kanun hükmüne dayanması gerekmektedir. Aksi takdirde TTK m.1470'e aykırı genel şart hükümleri değil TTK m.1470 uygulanacaktır[397].

---

[396] Yargıtay 17. HD., E. 2016/12054, K. 2019/4925, T. 17.4.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2014/2954, K. 2015/8919, T. 18.06.2015; Yargıtay 17. HD., E. 2012/8683, K. 2012/9578, T. 19.09.2012.

[397] "*Kanuna aykırı olarak düzenlenen genel şart hükümleri gözetilerek karar verilemez.*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/18220, K. 2015/5963, T. 16.04.2015; "*…bir kanun maddesinin kapsamı idare düzenleme niteliğindeki genel şartlar ile genişletilmesi ve daraltılması düşünülemez. Böyle bir durum varsa kanuna aykırı genel şart maddesi, tebliğ vs uygulanması kanunun ilgili maddesine aykırılık teşkil eder. Böyle bir durumda idari düzenleme hükümleri değil kanun hükümleri uygulanmalıdır.*" Bursa 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2017/1069, K. 2021/115, T. 10.2.2021.

2.2.4. Miktar Bakımından

Sigorta sözleşmesi, sigortalıya sınırsız bir teminat sağlamamaktadır. Sigorta sözleşmesi ile sağlanabilecek en yüksek teminat, sigortalanan menfaatin tam değeri[398] olan sigorta değeridir (TTK m.1460)[399]. Sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınması kararlaştırılan[400] sigortacının azami sorumluluk miktarına da sigorta bedeli denilmektedir[401]. Sorumluluk sigortalarında, sigorta bedeli olmakla birlikte sigorta değeri bulunmamaktadır[402]. Zira sigortalının sorumluluğunu doğuracak rizikonun ne kadar olacağının tespit edilmesi mümkün değildir[403]. Mal sigortalarında ise hem sigorta bedeli hem de sigorta değeri bulunmaktadır. Keza mal sigortaları açısından kural, sigorta bedelinin ve sigorta değerine eşit olmasıdır[404]. Aslında bu kural, sigortacının, sigorta ettirenin gerçek zararını tazmin edileceğini ifade eden tazmin ilkesinin[405](zenginleşme yasağının)[406] bir sonucudur[407]. Tazmin ilkesinin uygulanması, sigortanın bir şans oyunu hâline getirilmesini ve sigortadan menfaati olanların rizikoyu kasten gerçekleştirmelerini de engellemektedir[408].

---

[398] Tam ve gerçek piyasa değerini ifade ettiği yönünde bkz. **DEMİR**, s. 168.

[399] "*Sigorta değeri (TTK.m.1460), sigorta konusu mal üzerindeki çıkarın para ile anlatımıdır*." Yargıtay 11. HD., E. 2016/13927, K. 2018/1130, T. 15.2.2018. Sigorta değerinin, rizikonun gerçekleştiği ana göre belirleneceği yönünde bkz. **BOZKURT**, s. 48. Sigorta değerinin, "*menfaat değeri*" olarak da ifade edildiği yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 261; **BOZKURT**, s. 50.

[400] Sigorta bedeli, SK m.12 gereği zorunlu sorumluluk sigortalarında taraflarca serbestçe kararlaştırılamaz.

[401] **DEMİR**, s. 166; **BOZKURT**, s. 48; **DOLAR**, s. 35.

[402] **ŞENOCAK**, Menfaat, s. 76; **KARASU**, s. 693; **KARA**, s. 181.

[403] Sorumluluk sigortalarında sigorta değerinin bulunduğu ancak başlangıçta belirlenemediği yönünde bkz. **DEMİR**, s. 168. Sorumluluk sigortalarında sigorta değerinin bulunduğu ancak sayısal olarak belirtilemeyeceği yönünde bkz. **YENER**, Sorumluluk Sigortaları, s. 97.

[404] **KENDER**, s. 354; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 163; **KARA**, s. 181; **SOYTÜRK**, s. 31; **BOZKURT**, s. 48.

[405] **ÇEKER**, s. 148-149; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 85; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 257; **BOZKURT**, s. 20; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 73.

[406] Zenginleşme yasağı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **KÖROĞLU ÖLMEZ**, Belin, "*Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı*", Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2020, s. 52 vd. Fransız, Alman ve İngiliz Hukuklarındaki terminoloji için bkz. **OMAĞ**, s. 289.

[407] **BOZKURT**, s. 255.

[408] **OMAĞ**, s. 290; **TAŞDEMİR**, Oğuzhan, *Sigorta Hukukunda Halefiyet ve Rücu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 33; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 261; **SOYTÜRK**, Merve, *Zorunlu Trafik Sigortasında Bedensel Zararlar Yönünden Zenginleşme Yasağı İlkesi ve Gerçek Zararın Belirlenmesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 31.

2.2.4.1. Teminat Miktarına Etki Eden Hususlar

Sigortacı miktar itibariyle sigorta bedeli ile sorumlu olsa da sigorta tazminatına etki eden bir takım hususlar bulunmaktadır. Bu başlık altında sigorta değeri ile sigorta bedeli arasındaki ilişkinin, kısmi tazminat ödememesinin ve prim borcunun sigorta teminatına etkisi incelenmektedir.

a. Sigorta Değeri ile Sigorta Bedeli Arasındaki İlişkinin Teminata Etkisi

Mal sigortaları açısından kural, sigorta bedelinin ve sigorta değerine eşit olmasıdır[409]. Ancak gerek sigorta sözleşmesinin başlangıcında gerekse devamında bu durum farklı olabilmektedir. Bu farklılık bazen sigorta sözleşmesinin taraflarının iradesi ile oluşturulabileceği gibi taraf iradelerinden bağımsız olarak da gerçekleşebilmektedir. Enflasyon sebebiyle sigorta konusu malın değerinin artması buna örnek olarak verilebilir. Böyle durumlarda; eksik sigorta, aşkın sigorta ve takseli sigorta ortaya çıkmaktadır. Aşağıda bu sigorta türleri incelenecek ve sigorta teminatına etkileri üzerinde durulacaktır.

Eksik sigorta, TTK m.1462'de düzenlenmiştir. Hükme göre eksik sigorta, sigorta bedelinin sigorta değerinden az olmasıdır. Eksik sigorta, daha az prim ödemek için isteyerek veya daha sonra sigortalanan menfaatteki yaşanan değer artışı sebebiyle istemeden gerçekleşebilir[410]. Yargıtay 11. HD. tarafından verilen bir kararda, eksik sigortanın varlığı için sigorta değeri ile sigorta bedeli arasındaki farkın önemli olması ve tam hasarın[411] olmaması gerektiği belirtilmiştir[412]. Eksik sigortanın söz konusu olup

[409] **KENDER**, s. 354; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 163; **KARA**, s. 181; **SOYTÜRK**, s. 31.

[410] **KENDER**, s. 358; **BOZKURT**, s. 261; **ÖZDAMAR/DOĞAN**, s. 100; **CAN**, s. 89-90; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 79; **BORA**, s. 527; **GÜNAY**, s. 168; **ERİŞ**, s. 753; **SOYTÜRK**, s. 32."*Eksik sigorta, sigorta değerinin, sigorta konusu malın gerçek değerinden bilinçli olarak düşük gösterilmesiyle söz konusu olabileceği gibi, poliçe süresi içerisinde malın gerçek değerinin enflasyon veya başka bir sebeple yükselmesiyle de ortaya çıkabilir*." Yargıtay 11. HD., E. 2016/13927, K. 2018/1130, T. 15.2.2018.

[411] Tam hasarın varlığı halinde hesaplama yapılmaksızın doğrudan sigorta bedelinin ödeneceği yönünde bkz. **SOYTÜRK**, s. 33.

[412] "*Eksik sigortanın uygulanması için riziko anında sigorta bedelinin sigorta değerinden düşük olması, bu düşüklüğün önemli ölçüde olması ve tam hasarın söz konusu olmaması gerekir*." Yargıtay 11. HD., E. 2016/13927, K. 2018/1130, T. 15.2.2018. Sigorta değeri ile sigorta bedeli arasındaki farkın önemli olması gerektiği VVG § 75'te düzenlendiği ancak Türk hukuku açısından da dürüstlük kuralı gereği önemli farkın aranması gerektiği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 151-152. Aynı yönde bkz. **GÜNAY**, s. 170.

olmadığı rizikonun gerçekleştiği anda tespit edilecek değerlere göre belirlenecektir[413]. Yargıtay'ın bu yönde kararları[414] olduğu gibi sözleşmenin kurulma anını esas alan kararları da bulunmaktadır[415]. Uygulamada enflasyon sebebiyle eksik sigortanın ortaya çıkmasını engellemek için poliçelere "*enflasyon klozu*" veya "*ayarlama klozu*" konulmaktadır[416].

[413] **ÜNAN**, C. II, s. 151; **GÜNAY**, s. 170; **ŞENOCAK**, Kemal, "*Menfaat Değeri Altında Sigorta*", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2000, C.4, S. 1-2, s. 61. Ayrıca bkz. TTK m.1461'in gerekçesi. Aksi yönde bkz. **ÇEKER**, s. 152.

[414] "*Eksik sigorta, kısmi rizikonun gerçekleştiği anda, sigorta bedelinin sigorta konusu malın gerçek değerinden düşük olması ve o ölçüde zararın kısmen tazmini halinde söz konusudur…*" Yargıtay 11. HD., E. 2016/13927, K. 2018/1130, T. 15.2.2018. Aynı yönde bkz. "*Eksik sigorta incelemesi ise, sigorta poliçesi genel ve özel koşulları da dikkate alınarak, rizikonun gerçekleştiği tarihe göre tespit edilmelidir*." Yargıtay 11. HD., E. 2011/7213, K. 2012/11335, T. 28.06.2012. "*Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda sigorta edilen menfaatlerin hasara uğradığı andaki değeri, yeniden ikame değeri belirlenmemiş ve eksik sigorta klozu tartışılmamıştır.*" Yargıtay 17. HD., E. 2015/7085, K. 2018/5877, T. 5.6.2018; "*…mahkemece dosya kapsamında alınan 08.07.2013 havale tarihli bilirkişi ek raporunda sigortalıya ait makinenin poliçenin düzenlendiği tarihteki değeri ile sigorta bedeli karşılaştırılmak suretiyle eksik sigorta incelemesi yapılmıştır. Oysa ki sigorta değerinin belirlenmesi ve eksik sigortanın varlığını tespit için yapılan bu incelemenin de sigorta tazminatının belirlenmesinde olduğu gibi sigortalı makinenin hasar tarihinden bir gün önceki değerine göre yapılması gerekir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2015/167, K. 2015/4927, T. 08.04.2015.

[415] "*O halde, mahkemece olayda eksik sigorta hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tespiti için öncelikle dava konusu poliçe düzenleme tarihi itibariyle poliçe kapsamında teminat altına alınan yapıların (bina) ve ekipmanların belirlenmesi, poliçe kapsamında bulunan ve yangında hasar gören yapı ve ekipmanların hasarının tam veya kısmi hasar olup olmadığının tespiti, buna göre, sigorta poliçesi genel ve özel koşulları da dikkate alınarak sigorta sözleşmesinin akdedildiği tarihe göre olayda eksik sigorta hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunda 03.2.2013 tarihli raporu düzenleyen uzman bilirkişi heyetinden ayrıntılı, gerekçeli ve denetime açık ek bir rapor alınması,…*" Yargıtay 17. HD., E. 2015/6551, K. 2015/8649, T. 15.6.2015; "*…buna göre sigorta poliçesi genel ve özel koşulları da dikkate alınarak sigorta sözleşmesinin akdedildiği tarihe göre eksik sigorta hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı hususunda uzman bilirkişi heyetinden ayrıntılı ve gerekçeli rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken*…" Yargıtay 17. HD., E. 2013/19179, K. 2014/10377, T. 1.7.2014; "*O halde, hakem heyetince sigorta poliçesi genel ve özel koşulları da dikkate alınarak sigorta sözleşmesinin akdedildiği tarihe göre olayda eksik sigorta hükümlerinin değerlendirilerek…*" Yargıtay 17. HD., E. 2018/3632, K. 2019/1266, T. 11.2.2019.

[416] "*Taraflar arasında düzenlenmiş olan kasko sigorta poliçesi 11.10.2011 başlangıç ve tanzim tarihli, 11.10.2012 bitiş tarihli olup, sigorta sözleşmesinde enflasyon klozu bulunmaktadır. Enflasyon klozu enflasyon nedeniyle aracın sigorta edildiği tarihten sonraki değer artışları dolayısıyla eksik sigorta hükümlerinin sigortalı aleyhine sonuç doğurmasını önlemek için sigorta poliçelerine "enflasyon klozu" eklenmektedir. Bu durumda ödenecek prim de artmaktadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/10319, K. 2015/7658, T. 25.5.2015.

Eksik sigorta, mal sigortalarında mümkündür[417]. Sorumluluk sigortalarında, eksik sigortadan bahsedilemez[418]. Çünkü sorumluluk sigortalarında kesin olarak belirli bir sigorta değeri yoktur[419].

Aksi sözleşmede kararlaştırılmadığı takdirde eksik sigortalarda; sigorta tazminatı, sigorta bedelinin sigorta değerine oranına göre ödenir[420]. Örneğin 100 TL değerindeki bir mal, sigorta bedeli 50 TL olarak mal sigortası ile sigortalandığı takdirde eksik sigorta söz konusudur. Bu mal 40 TL'lik bir zarara uğradığında sigortacı, 40 TL (zarar) x 50 TL (sigorta bedeli) / 100 TL (sigorta değeri) hesaplamasına göre 20 TL sigorta tazminatı ödeyecektir[421]. Sigorta konusu menfaatin tamamen hasarlanması/zayi olması hâlinde orantı kuralı uygulanmayacak olup sigorta bedeli (örnek açısından 50 TL) ödenecektir. Eksik sigortanın varlığı hâlinde TTK m.1426'daki makul giderler[422] de orantılı olarak ödenecektir (TTK m.1426/2). Benzer şekilde TTK m.1448 gereği zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını korumak için yapılan makul giderler de orantılı olarak ödenir (TTK m.1448/3). Orantı kuralı uygulanmadan sigorta tazminatının (sigorta bedeli

[417] **ÜNAN**, C. II, s. 151.

[418] **KARASU**, s. 686; **ÜNAN**, C. II, s. 151; **BOZKURT**, s. 52; **KENDER**, s. 355; **ŞENOCAK**, Menfaat, s. 76; **DOLAR**, s. 36.

[419] **ŞENOCAK**, Menfaat, s. 76; **KARASU**, s. 693; **KARA**, s. 181. Sorumluluk sigortalarında sigorta değerinin bulunduğu ancak başlangıçta belirlenemediği yönünde bkz. **DEMİR**, s. 168. Sorumluluk sigortalarında sigorta değerinin bulunduğu ancak sayısal olarak belirtilemeyeceği yönünde bkz. **YENER**, Sorumluluk Sigortaları, s. 97.

[420] Orantı veya proporsiyon kuralı ifadesinin kullanıldığı yönünde bkz. **ŞENOCAK**, Menfaat, s. 78; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 166; **ÇEKER**, s. 151; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 80; **BORA**, s. 527; **ÖZDAMAR/DOĞAN**, s. 101; **ERİŞ**, s. 753; **SOYTÜRK**, s. 32. "*…eksik sigorta, sigortalanan menfaatin kısmen zayii halinde işlerlik kazanır ve kısmi zayi gerçekleştiğinde sigortacının sorumluluğu sigorta sözleşmesi ile kararlaştırılan sigorta bedelinin sigorta ettirilen menfaatin gerçek değerine olan oranı hesaplanarak bu oranda yapılacak indirim sonucu kalan miktar ile sınırlı olur. Bu biçimde oranlamaya dayalı yapılan ödemeye esas olur. Bu biçimde oranlamaya dayalı yapılan ödemeye esas hesaplama yöntemine ise uygulamada proporsiyon adı verilmektedir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/12606, K. 2015/11007, T. 21.10.2015.

[421] Orantı hesaplamasından sonra muafiyet indirimlerinin uygulanacağı yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 153-154; **GÜNAY**, s. 170.

[422] TTK m.1426: "*Sigortacı, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar tarafından, rizikonun, tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, ödemek zorundadır.*"

ile sınırlı olarak) ödeneceğinin kararlaştırıldığı sözleşmelere "*ilk tehlike sigortası*" denilmektedir[423].

Aşkın sigorta, TTK m.1463'te düzenlenmiştir. Hükme göre aşkın sigorta, sigorta bedelinin sigorta değerinden fazla olmasıdır. Eksik sigorta gibi aşkın sigortanın da sorumluluk sigortaları açısından uygulanması mümkün değildir[424]. Doktrinde sigorta bedelinin, sigorta değerinden ne zaman fazla olduğunun bir öneminin bulunmadığı belirtilmektedir[425]. Aşkın sigorta, sigorta sözleşmesinin akdedilmesi sırasında mevcut olabileceği gibi sözleşmenin devamı sırasında da ortaya çıkabilir[426]. Türk hukuku'ndan farklı olarak Alman hukuku'nda VVG § 74'te sigorta bedeli ve sigorta değeri arasındaki farkın önemli olması aranmıştır[427].

Kanun koyucu eksik sigortadan farklı olarak aşkın sigortada, sigorta bedelinin sigorta değerinden fazla olmasının mali bir menfaat elde etme amacıyla yapılıp yapılmamasına

---

[423] **KENDER**, s. 359; **ÇEKER**, s. 152-153; **BOZKURT**, s. 264; **ÖZDAMAR/DOĞAN**, s. 101; **GÜNAY**, s. 170; **ERİŞ**, s. 753; **KARA**, s. 426. Yangın sigortalar açısından "*ilk ateş sigortası*" olarak ifade edildiği yönünde bkz. **KUBİLAY**, s. 4.

[424] **KARASU**, s. 686; **KENDER**, s. 360; **DOLAR**, s. 36.

[425] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 265; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 75. "*Somut olayda, davacıya ait aracın 06.01.2006 - 06.01.2007 vadeli olarak 22.000.00 TL bedelle kasko sigortası yapılmış, riziko 17.04.2006 tarihinde gerçekleşmiştir. Hükme esas alınan bilirkişi raporunda, aracın olay tarihi itibariyle yurt dışındaki değerinin 3.000.00 Euro karşılığı 4.911.30 TL olduğu belirlenmiştir. O halde mahkemece, aşkın sigorta nedeniyle fazla ödenen prim bedeli belirlenerek iadesine karar vermek gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2011/13007, K. 2012/402, T. 23.01.2012; "*Uyuşmazlık, sigortalı aracın hasar anındaki gerçek değeri konusundadır. Davalı vekili, bu değerin (9.500.000.000.-) TL olduğunu ve TTK.1283 ncü maddesinde düzenlenen aşkın sigorta ilkelerinin uygulanması gerektiğini savunmuş, davacı vekili ise, sigortanın başlangıç tarihinden iki ay sonra meydana gelen hasar anındaki gerçek değerin, poliçede belirtildiği gibi (13.350.000.000) TL olduğunu ileri sürmüştür. Bu durum karşısında mahkemece, sigortalı aracın hasar tarihindeki değerinin Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğinden sorulması ve gerektiğinde bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle tesbit edilmesi gerekirken, Ticaret Sicil Memurluğundan sormakla yetinilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2002/9865, K. 2003/2284, T. 13.03.2003; "*…sigortalı aracın hasar anındaki gerçek değerinin, içerisinde sektörden uzman bilirkişilerin yer aldığı bilirkişi kurulu aracılığı ile belirlenmesi gerekirken…*" Yargıtay 11. HD., E. 2006/3409, K. 2007/11399, T. 18.09.2007; "*Mahkemece, poliçe tanzimi sırasında belirlenen sigorta bedeli ile aynı tarih itibarıyla rayiç değeri arasında fark bulunmadığı ve aşkın sigorta hükümlerinin uygulanması gerekmediği,… hükmün ONANMASINA…*" Yargıtay 11. HD., E. 2004/877, K. 2004/12139, T. 09.12.2004.

[426] **KENDER**, s. 360; **BOZKURT**, s. 258; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 265; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 75; **ÜNAN**, C. II, s. 157; **DEMİR**, Remzi, "*Aşkın Sigorta*", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2017, C. 16, S. 2-3, s. 469.

[427] VVG § 74: "*Sigorta bedelinin sigorta edilen menfaatin değerini (sigorta edilen değer) önemli ölçüde aşması halinde, akit taraflardan herhangi biri, primde orantılı bir indirimle birlikte, aşırı sigortayı ortadan kaldırmak için sigorta bedelinin derhal düşürülmesini talep edebilir.*" Türk hukuku açısından da önemli bir farkın bulunması şartının uygulanması ve farkın %10'u aşması durumunda aşkın sigortanın kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 156.

göre farklı sonuçlar öngörmüştür. Eğer sigorta ettiren, mali bir menfaat elde etme amacıyla hareket etmemişse sigorta sözleşmesi geçerli olacak ancak aşkın kısım geçersiz olacaktır. Aşkın kısma ilişkin fazladan ödenen prim de sigorta ettirene iade edilecektir (TTK m.1463/1)[428]. Aşkın sigorta sebebiyle yapılacak prim iadesinin, TTK m.1420 gereği iki yıllık zamanaşımı süresi içerisinde talep edilmesi gerekmektedir[429]. Rizikonun gerçekleşmesi hâlinde de sigortacı gerçek zarar miktarı ile sorumlu olacaktır[430]. Ancak sigorta ettiren mali bir menfaat elde etme amacıyla aşkın sigorta yaptırdığı takdirde sigorta sözleşmesi geçersiz olacaktır. Sigorta ettirenin, mali bir menfaat elde etme amacıyla hareket ettiğini sigortacı ispat etmelidir[431]. Sigorta ettirenin, mali bir menfaat elde etme amacıyla hareket ettiğini ispat eden iyi niyetli sigortacı, durumu öğrendiği

---

[428] Aşkın sigortanın tespiti halinde tespitten sonraki döneme ait aşkın kısma ilişkin primin iade edilmesi gerektiği çünkü o zamana kadar sigortacının daha büyük bir rizikoyu taşındığı yönünde bkz. **KENDER**, s. 361. Aşkınlık oranında değil sigortacının prim tarifesine göre indirim yapılması gerektiği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 157-158.

[429] **ÜNAN**, C. II, s. 158; **BORA**, s. 534. "*…sigorta bedeli menfaat değerini aştığı için aşan kısmın batıl sayıldığı aşkın sigorta durumunda fazla prim ödeyen sigorta ettirenin prim iadesi talebi, 6762 sayılı TTK'nın 1268. maddesindeki iki yıllık zamanaşımı süresine tâbi olacaktır… aşkın sigorta iddiası karşısında sigorta ettirenin fazla prim ödemesinin iadesi talebinin primin ödendiği tarihte muaccel olacağı…*" Yargıtay HGK., E. 2021/478, K. 2022/1665, T. 6.12.2022; "*Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, bu konuda ki talep haklarının TTK'nın 1268. ve Yangın Sigortası Genel Şartlarının C.10 maddesi gereği poliçenin vade bitiminden itibaren 2 yıl da zamanaşımına uğrayacağı, dava konusu edilen 09.09.2002 vadeli poliçenin 09.09.2004 tarihine kadar, 09.09.2003 vadeli poliçenin ise 09.09.2005 tarihine kadar aşkın sigortalandığının ileri sürülüp buna dayalı primlerin iadesinin talep edilmesi gerektiği halde davanın 09.12.2005 tarihinde açıldığı, taleplerin zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir…hükmün ONANMASINA,…*" Yargıtay 11. HD., E. 2017/4933, K. 2017/7314, T. 18.12.2017.

[430] "*Poliçede sigorta bedelinin yüksek gösterilmesi yani aşkın sigorta bulunması tazminat hesabının bu miktar üzerinden yapılması sonucunu doğurmaz*." Yargıtay 11. HD., E. 2010/7238, K. 2011/3467, T. 28.03.2011; "*Bir an için olayda aşkın sigortanın varlığı farz olunsa dahi, TTK.nun 1283. maddesine göre aşkın sigortaya ilişkin hüküm ve sonuç, sigorta bedelinin sigortalanan menfaatin değerini aşan kısmı bakımından sigortanın geçersiz sayılması (sigorta sözleşmesinin sigortalanan malın gerçek değeri üzerinden yapılmış sayılması), diğer bir deyişle, sigortalının gerçekten haleldar olan menfaatinin yani gerçek zararının tazmin edilmesi ve rücuan alacaklı olan sigortacıya gerçek zararından fazla bir ödeme yapılmamasıdır. Yoksa, malını gerçek değerinin üzerinde bir bedelle sigorta ettiren kimsenin aşkın sigortası nedeniyle gerçek zararını dahi sigortacıya tazmin ettirme hakkı bulunmadığını öngören bir hüküm mevzuatımızda mevcut değildir. Bu durumda, davacının sigortalısının (64) karton içeriği eti noksan teslimi dolayısıyla uğradığı gerçek zararı bilirkişilere hesaplattırılarak tazminine karar verilmesi lazım gelirken, TTK.nun 1288. maddesinin menfaat değeri altın da sigorta, diğer bir deyişle eksik sigorta hali için öngördüğü proporsiyon (orantı) kuralının, uygulama yeri bulunmayan aşkın sigorta haline de uygulanması suretiyle menfaat değeri sigorta bedeline oranlanarak davacıya eksik tazminat ödenmesine hüküm kurulması isabetsiz olup bozmayı gerektirmiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 1989/6196, K. 1991/1128, T. 21.02.1991.

[431] **KENDER**, s. 363; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 76; **ÜNAN**, C. II, s. 162; **DEMİR**, Aşkın, s. 474. "*…halının değerinin poliçede belirlenenin altında olduğunu ispat yükü davalıya ait olduğundan, mahkemece yazılı olduğu şekil ve gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/14113, K. 2016/6394, T. 26.5.2016.

döneme ilişkin prime hak kazanacaktır (TTK m.1463/2). Bu hâl açısından Alman hukuku'nda VVG § 74/2'de sigortacının durumu öğrendiği ana kadar ki prime hak kazandığı kabul edilmektedir[432]. Bu hüküm sigorta ettiren açısından bir tür medeni ceza[433] (özel hukuk cezası) olarak değerlendirilebilir[434]. Zira geçersiz sigorta sözleşmesi sebebiyle sorumluluğu hiç başlamayan sigortacı prime hak kazanmaktadır. Yani sigortacıya karşılığında herhangi bir edim borcu bulunmayan bir kazanım sağlanmıştır.

Eksik ve aşkın sigortada başlıklarında izah ettiğimiz üzere sigorta değeri, sözleşme süresi içerisinde değişiklik gösterebilmektedir. Bu sebeple kanun koyucu da TTK m.1464'te sigorta sözleşmesinin taraflarına sigorta değerini para[435] olarak belirleyebilme imkânı tanımıştır. Sigorta değerine ilişkin olarak sözleşmedeki bu belirleme sözleşmenin başından sonuna kadar geçerli olacaktır[436]. Takseli sigorta genellikle altın, pırlanta gibi değerli madenler veya tablolar gibi değeri kolaylıkla tespit edilemeyen şeyler için yapılmaktadır[437]. Taraflar, takseli sigorta sözleşmesi yaparken eTTK'nın aksine bilirkişi marifetiyle bu bedeli kararlaştırmak zorunlu değildir[438]. Ancak uygulamada eksperler tarafından belirlenen bedel üzerinden anlaşmalar yapılmaktadır[439]. Tarafların tespit ettiği bu bedele "*takse*" denilmektedir[440]. Takseli sigorta sözleşmesinin varlığının kabulü için

---

[432] VVG § 74/2: "*Sigorta ettiren, fazla sigortadan hukuka aykırı bir maddi menfaat elde etmek kastıyla sözleşmeyi yapmışsa, sözleşme geçersizdir; sigortacı, geçersizliği doğuran durumları öğrendiği zamana kadar prime hak kazanır.*"

[433] Medeni ceza ile uğranılan zarardan daha fazla tazminata hükmedilerek caydırıcılık sağlanmaya çalışılmaktadır. (**GÜLERYÜZ**, M. Tarık/**ZORLUOĞLU YILMAZ**, Ayça, "*Bir Anglo – Amerikan Hukuku Müessesesi Olarak Cezalandırıcı Tazminatın [Punıtıve Damages] Bazı Türk Hukuku Müesseseleri ile Mukayesesi*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2019, S. 141, s. 329.)

[434] Ceza olduğu yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 161; **SOYTÜRK**, s. 34.

[435] Türk lirası dışındaki para birimlerinin veya para biriminin belirli bir tarihteki karşılığının da kararlaştırılabileceği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 165. Türk lirası dışındaki bir para biriminin de esas alınabileceği yönünde bkz. **ERİŞ**, s. 761.

[436] **ŞENOCAK**, Kemal, "*Takseli Sigorta*", BATİDER, Y. 2009, C. 25, S. 2, s. 180; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 267; **BOZKURT**, s. 260; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 77.

[437] **ŞENOCAK**, Takseli, s. 181; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 78; **BOZKURT**, s. 260.

[438] "*Yargıtay ilamında benimsenen gerektirici sebeplere ve Dairemiz yerleşik uygulamalarına göre takseli sigorta için tarafların bunu istemiş olmalarının gerekmesine, menfaat değerinin tespiti için mutlaka bilirkişilere başvurma zaruretinin bulunmamasına, menfaat değeri üzerinde bilgi mevcut olması ve tarafların bu değer üzerinde mutabık kalmaları halinde bilirkişiye başvurulmasına gerek olmamasına…*" Yargıtay 11. HD., E. 2017/4699, K. 2019/3358, T. 2.5.2019.

[439] **ÜNAN**, C. II, s. 164; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 78.

[440] **ŞENOCAK**, Takseli, s. 180; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 165; **BOZKURT**, s. 259; **GÜNAY**, s. 174-175

tarafların sözleşmenin başından sonuna kadar sigorta değerini sabit olarak belirlediklerinin anlaşılması gerekmektedir[441].

Takseli sigorta, aşkın sigortanın bir istisnasıdır[442]. Bu sebeple takseli sigortada, sigorta bedelinin sigorta değerini aştığı gerekçesiyle indirilmesi söz konusu değildir[443]. Ancak sigortacı, esaslı şekilde fahiş olması durumunda taksenin indirilmesini talep edebilecektir (TTK m.1464/2)[444]. Alman hukuku'nda hâkim görüş %10'un üzerindeki farkın fahiş olduğu yönündedir[445]. Ancak fahiş fark açısından belirli bir oran belirlemek yerine her somut olay açısından ayrı ayrı değerlendirilme yapılması daha yerinde olacaktır[446]. Umulan kazanç açısından yapılan takseli sigortalarda sigortacı, sözleşmenin akdedilmesi esnasında ticari tahminlere göre beklenen kazancın aşılması hâlinde indirim talep edebilecektir (TTK m.1464/2).

---

[441] **ŞENOCAK**, Takseli, s. 191; **ÜNAN**, C. II, s. 165-166; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 78. "*Dava konusu sigorta poliçesinde sigorta konusu / bedel tekne bedeli 200.000,00 Euro olarak belirlenmiş olmakla birlikte poliçede, sigorta değerinin poliçede belirtilen miktardan düşük yada yüksek olduğunun ileri sürülemeyeceği yada poliçede yazılı sigorta değerinin herhalde taraflararasında geçerli olduğu gibi bir kayıt yer almadığından TTK'nun 1461.maddesinde düzenlenen takseli sigorta hükümlerinin uygulama yerinin olmadığı değerlendirilmiştir. Bu durumda, sigorta tazminatı, rizikonun gerçekleştiği tarihteki tekne değerine göre belirlenmelidir.*" İstanbul 17. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2017/88, K. 2019/456, T. 20.11.2019.

[442] **BOZKURT**, s. 259.

[443] **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 77. "*…sigortalı malın değeri sözleşme yapılırken taraflarca birlikte tespit edilmişse, sigortacı rizikonun gerçekleşmesi halinde bu değere itiraz etmeden sigorta bedelini ödeme yükümlülüğünü üzerine alır.*" Yargıtay 11. HD., E. 2002/4937, K. 2002/6192, T. 17.06.2002; "*…teknik şartnamede yer alan hükümler karşısında taraflar arasında takseli (mutabakatlı değer) sigorta poliçesi düzenlendiği, hasar bedelinden yıpranma payı esas alınmak suretiyle tenzilat yapılamayacağı gözetilmeksizin yapılan hesaplamaya itibar edilerek hüküm tesisi doğru olmamış…*" Yargıtay 11. HD., E. 2016/3708, K. 2017/2487, T. 27.4.2017; "*Mahkemece, bozma ilamına uyularak yapılan yargılamaya ve dosya kapsamına göre; Yargıtay bozma ilamı içeriği de nazara alınarak hasarın teminat kapsamında olduğu hususunun sabit olduğu, taraflar arasında takseli (mutabakatlı değer) sigorta poliçesi düzenlendiği, hasar bedelinden yıpranma payı esas alınmak suretiyle tenzilat yapılamayacağı… hükmün ONANMASINA…*" Yargıtay 11. HD., E. 2021/6668, K. 2022/7961, T. 9.11.2022; "*…emtiya dışı unsurlar (makine-bina-tesisat) bakımından poliçenin mutabakatlı olduğu gözetilip aşkın yada eksik sigorta uygulanamayacağı da dikkate alınarak…*" Yargıtay 17. HD., E. 2018/4860, K. 2020/5799, T. 19.10.2020.

[444] Riziko gerçekleştikten sonra da taksenin indirilmesinin talep edilebileceği yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 269; **ÜNAN**, C. II, s. 166; **ŞENOCAK**, Takseli, s. 199. TTK'da düzenleme bulunmaması sebebiyle sigorta ettirenin genel hükümlere göre indirim talep edebileceği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 167.

[445] **ÜNAN**, C. II, s. 167; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 79.

[446] **ÜNAN**, C. II, s. 167; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 79; **GÜNAY**, s. 425. Böyle bir görüşün taksenin fahiş olup olmadığının tespitinde belirsizliğe neden olacağı bu sebeple Alman hukukunda kabul edilen %10'luk sınırın kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. **ŞENOCAK**, Takseli, s. 199.

Aynı menfaat, aynı rizikolara karşı, aynı süre için birden çok sigortacıya aynı veya farklı tarihlerde sigorta ettirilmesi hâlinde birden çok sigorta söz konusudur (TTK m.1465/1). Birden çok sigorta var olsa da sigorta ettirene, sigorta bedelinden fazlası ödenmez[447] (TTK m.1465/1). Birden çok sigorta; müşterek sigorta, çifte sigorta ve kısmi sigorta olarak üçe ayrılmaktadır.

Müşterek sigorta[448], bir menfaatin birden çok sigortacı tarafından aynı zamanda[449], aynı süreler için aynı rizikolara karşı sigortalanmasıdır[450]. Müşterek sigortada sigortacılardan her biri sigorta bedellerinin toplamına göre sigorta ettiği bedel oranında sorumludur (TTK m.1466/1)[451]. Sigortacılar ancak sözleşmede kararlaştırılmış olması koşuluyla müteselsil sorumlu olurlar (TTK m.1466/2). Müteselsil sorumluluk kararlaştırıldığı takdirde ödemekle yükümlü olduğu bedelden fazlasını ödeyen sigortacı, diğer sigortacılara sözleşme hükümleri gereği sigortalıya ödemek zorunda oldukları sigorta bedeli oranında rücu edebilir (TTK m.1466/2).

Çifte sigorta, değerinin tamamı[452] bir sigortalanan menfaat için daha sonra aynı veya farklı kişiler tarafından aynı rizikolara karşı, aynı süreler[453] için sigortalanmasıdır. Çifte sigorta kural olarak yasaktır[454]. Ancak TTK m.1467'de sayılan hâllerin varlığı hâlinde çifte sigorta geçerlidir.

---

[447] Bu düzenlemeyle kanun koyucunun, sigortanın zenginleşme vasıtası olarak kullanılmasını engellediği yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 270; **BOZKURT**, s. 265; **DEMİR**, s. 295.

[448] Açık ve kapalı müşterek sigorta ayrımı hakkında bilgi için bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 273-274.

[449] Aynı zaman ile aynı günde yapılmış olan sigorta sözleşmelerinin kastedildiği yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 273; **DEMİR**, s. 297. Sigorta sözleşmelerinin başlangıç ve bitiş sürelerinin aynı olması gerektiği yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 273.

[450] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 272. Çok yüksek tutarlı rizikolar açısından sigortacıların tek başlarına sorumluluk altına girmemek için müşterek sigorta yaptıkları yönünde bkz. **ÇEKER**, s. 156; **DEMİR**, s. 297. Kısmi sigortadan farklı olarak müşterek sigortada sigortacıların birlikte hareket ederek rizikoyu taşıma amaçlarının olduğu yönünde bkz. **KENDER**, s. 364; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 185; **DEMİR**, s. 297; **BOZKURT**, s. 266.

[451] Örnek üzerinden anlatımı için bkz. **ÇEKER**, s. 156. Sigortalının öncelikle müşterek sigortacılardan birisine başvurmasının kararlaştırılabileceği yönünde bkz. **KENDER**, s. 367.

[452] Kısmi sigortada sigortalanan menfaatin değerinin tamamının önceki sözleşmeyle sigortalanmadığı yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 277.

[453] Sigorta sözleşmelerinin başlangıç ve bitiş sürelerinin aynı olmasının gerekmediği, belirli süre için olan kesişmenin yeterli olduğu yönünde bkz. **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 187; **DEMİR**, s. 300.

[454] Çifte sigorta yasağının zenginleşme yasağının tezahürü olduğu yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 277; **KENDER**, s. 369; **DEMİR**, s. 299. Çifte sigortada daha sonra yapılan sözleşmenin geçersiz olduğu yönünde bkz. **DEMİR**, s. 299; **ÇEKER**, s. 158. Zorunlu mali

Kısmi sigorta, daha önce eksik sigortayla teminat altına alınan menfaatin, geri kalan değerine kadar bir veya birkaç defa sigorta ettirilmesidir (TTK m.1468). Kısmi sigortada sigortacıların sigorta teminatı sağlanmasına yönelik olarak birlikte hareket etme iradeleri söz konusu değildir[455]. Sigortacılar, sözleşme yaptıkları tarih sırasıyla sorumludurlar (TTK m.1468). Aynı günde yapılan sigorta sözleşmeleri, aynı anda yapılmış sayılır (TTK m.1468). İlk sigorta sözleşmesini yapan sigortacı eksik sigorta hükümlerine göre sorumlu olup sonraki sigortacılar, ilk sigortacının yükümlülüğünü aşan kısım açısından tarih sırasına göre sorumludurlar[456].

b. Kısmi Tazminat Ödemesinin Teminata Etkisi

Türk Ticaret Kanunu m.1428'de sorumluluk sigortaları hariç olmak üzere sigortacı tarafından yapılan kısmi tazminat ödemelerinin sigorta bedelinden düşüleceği düzenlenmiştir. Ancak kanun koyucu, kısmi tazminat ödemelerinin sigorta bedelinden düşülmeyeceğine ilişkin sözleşme yapılabilmesine de izin vermiştir. Ayrıca hükmün ikinci fıkrasında kısmi hasar hâlinde tarafların sigorta sözleşmesini feshetme hakkının bulunduğu düzenlenmiştir. Ancak sigortacının fesih hakkı, kısmi tazminat ödemesini gerçekleştirmesi şartına bağlanmıştır[457]. Bu hâlde riziko gerçekleşmesine rağmen kısmi tazminat ödemesini yapmayan sigortacı tarafından (salt kısmi tazminat ödemesi sebebiyle) yapılan fesih geçerli olmayacaktır. Zira kanun koyucu, sigortacının fesih hakkının doğmasını kısmi tazminat ödemesinin yapılması şartına bağlamıştır. Aksinin düşüncenin benimsenmesi hâlinde doğmamış bir hakkın kullanılması olacaktır ki bu kabul edilmez. Sigortacı tarafından gerçekleştirilen avans ödemeleri (TTK m.1427/3, m.1448/4, m.1474/2) de sigortacıya fesih hakkını vermeyecektir. Zira avans ödemesi ile sigorta tazminatını ödeme borcu kural olarak sonra ermemektedir. Kanun koyucu fesih hakkını bir süreye bağlamamıştır. Ancak fesih hakkının, makul süre içerisinde kullanılması gerektiği belirtilmektedir[458]. Fesih hakkı, yenilik doğurucu bir hak

sorumluluk sigortası ve kara yolu taşımacılık zorunlu mali sigortaları aynı zamanda yaptırılsa da kanun gereği çifte sigorta sayılmadığı yönünde bkz. **KARA**, s. 308.

[455] **KENDER**, s. 369; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 275; **DEMİR**, s. 302; **BOZKURT**, s. 267.

[456] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 276; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 188. Her bir sigortacının taahhüt ettiği sigorta bedeli ile sınırlı olarak sorumlu olduğu yönünde bkz. **ÇEKER**, s. 161.

[457] **ÜNAN**, C. I, s. 293; **GÜLHAN**, s. 49.

[458] **GÜNAY**, s. 102.

niteliğindedir[459]. Yenilik doğurucu haklar kural olarak muhatabına vardıkları anda hüküm ve sonuçlarını doğururlar[460]. Bu sebeple fesih beyanı, muhatabına ulaşmadan gerçekleşen rizikolardan da sigortacı sorumlu olmaya devam edecektir.

c. Prim Borcunun Teminata Etkisi

Rizikonun gerçekleştiği anda sigorta ettirenin, muaccel prim borcu varsa sigortacı muaccel prim borcunu TTK m.1431/5 gereği sigorta tazminatından düşerek kalan miktarı ödeyebilir[461]. Ancak sigortacı, sorumluluk sigortaları açısından zarar görene yapacağı ödemelerde muaccel prim borçlarını düşemez.

Kanun koyucu, TTK m.1431/3'te riziko gerçekleştiği takdirde müeccel olan prim taksitlerinin ödenecek sigorta tazminatı oranında muaccel hâle geleceğini düzenlemiştir. Riziko gerçekleştiği takdirde sigortacı da muaccel hâle gelen primleri TTK m.1431/5 gereği sigorta tazminatından düştükten sonra ödemede bulunacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta bütün prim borçlarının değil sadece ödenecek bedele denk gelen prim borçlarının muaccel hâle gelecek olmasıdır. Sigorta bedeli bir milyon TL olan ve toplam prim miktarı da on bin TL olan bir sigorta açısından teminat kapsamında olan beş yüz bin TL'lik bir riziko gerçekleştiğinde primin beş bin TL'lik kısmı muaccel olacaktır. Sigortacı da bu beş bin TL'nin ödenmeyen kısmını düşerek sigorta tazminatını

[459] **DURAL**, Mustafa/**SARI**, Suat, *Türk Özel Hukuku Cilt I*, Filiz Kitabevi, B. 11, İstanbul, 2016, s. 183; **KAYIHAN**, Şaban/**ÜNLÜTEPE**, Mustafa, *Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri*, Seçkin Yayıncılık, B. 4, Ankara, 2019, s. 273; **SÜMER**, Halûk Hâdi, *Hukuka Giriş*, Seçkin Yayıncılık, B. 5, Ankara, 2022, s. 183.

[460] **DURAL/SARI**, s. 183; **SÜMER**, s. 182.

[461] "*Dava, makine kırılması sigorta sözleşmesine dayalı sigorta tazminatının tahsili istemine ilişkindir. Mahkemece, davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Davalı sigorta şirketi davacının prim borcu bulunduğunu belirterek, bu prim borcunun sigorta tazminatından indirilmesi gerektiğini savunmuştur. Ancak, mahkemece, bu savunma yerinde görülmeyerek mahsup işlemi yapılmadan davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. TTK. m.1431/5 gereğince sigortacı prim alacağını ödenecek tazminattan düşebileceğinden davacının prim borcu olup olmadığı değerlendirilerek, sonuca göre karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile karar verilmesi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2015/14560, K. 2017/2106, T. 12.4.2017; "*...davacıya ödenmesi gereken sigorta tazminatından mahsubu gereken prim borcunun tutarı konusunda bilirkişiden ek rapor alınması suretiyle hüküm kurulması gerekirken, davacının ödemesi gereken prim tutarının ne olduğu, ne miktarının ödendiği ve kendisine ne miktar iade edildiği araştırılmadan eksik incelemeyle yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış, hükmün davalı yararına bozulması gerekmiştir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2014/3190, K. 2014/9791, T. 27.5.2014.

ödeyecektir[462]. Tam hasarın gerçekleşmesi hâlinde bütün primler muaccel olacak olup ödenmeyen prim borçları düşülerek sigorta tazminatı ödenecektir[463].

Kanun koyucu, TTK m.1431/5 düzenlemesini yapmamış olsaydı da sigorta ettiren ve sigortalının aynı kişi olduğu zarar sigortaları açısından TBK m.139'da düzenlenmiş olan takas hükümleri gereği aynı sonuca ulaşılabilirdi. Çünkü TBK m.139'da takas için borçların, karşılıklı, aynı cinsten ve muaccel olması aranmıştır. TTK m.1431/5'in düzenlediği durum bakımından aynı şartlar bulunmaktadır. Şöyle ki; sigortacının sigorta tazminatı (zarar sigortaları açısından) borcu ve sigorta ettirenin de prim borcu bulunmaktadır (karşılıklı olma şartı). İki tarafın borcu da para borcudur (aynı cinsten olma şartı). Her iki para borcu da muacceldir. Bu hâlde TBK m.139'daki takas şartları oluşmuştur. Ancak üçüncü kişi yararına sigorta sözleşmesi yapıldığı takdirde karşılıklı bir borç olmayacağı için sigortacının, sigortalıya karşı takas hakkı bulunmayacaktı. Sigortacı, TTK m.1431/5 hükmü sayesinde sigorta ettirenin prim borcunu, sigortalıya karşı ileri sürebilecektir. Sorumluluk sigortaları açısından zarar görene karşı muaccel prim borcunun varlığının ileri sürülemeyeceği sonucuna takas hükümleri gereği de ulaşılabilir. Zira sigortacı ve zarar göreninin karşılıklı bir borcu bulunmamaktadır. Ancak sigortalı, zarar görene yaptığı ödemeyi sigortacıdan talep ettiği takdirde sigortacı, TTK m.1431/5 gereği takası ileri sürebilecektir[464].

---

[462] **ÜNAN**, C. I, s. 339.

[463] "*Taraflar arasındaki çekişme, meydana gelen rizikonun dolayısıyla davalının tazminat ödeme sorumluluğunun doğup doğmadığı ve davalının prim borcunu mahsup edip edemeyeceği noktasında toplanmaktadır. Yapılan yargılama sonucunda davacı tarafından iki taksit prim borcunun ödendiği geri kalan kısmın muaccel hale geldiği ortaya çıkmıştır. Davalı vekili, davacının tazminata hak kazandığı poliçeye ilişkin olarak bakiye prim alacaklarının bulunduğunu açıklayıp, bu alacağın tazminattan mahsubu ile bakiye kısmın davacı ya ödendiğini ve davanın reddine karar verilmesi gerektiğini savunmuştur. Ancak, mahkemece bakiye prim borcunun mahsubunun, sadece kaza meydana geldiği tarihe kadar olan kısım için mümkün olduğu kabul edilerek bu miktar üzerinden mahsuba karar verilmiştir… Somut olayda perte ayrılan araç nedeni ile sözleşme sona ereceğinden sigorta prim borcunun tamamı muaccel hale gelmiştir. Bu durumda davalı … şirketinin, aracın piyasa rayiç bedelinden kalan prim borcunun mahsup ederek ödeme yapması doğrudur.*" Yargıtay 17. HD., E. 2013/17215, K. 2013/17749, T. 16.12.2013.

[464] Bkz. TTK m.1480 gerekçesi.

2.2.4.2. Sigortacının Ödediği Miktar Açısından Halefiyet ve Rücu Haklarını Kullanması

a. Genel Olarak

Sigortacı, sigorta sözleşmesinin gereği olarak riziko gerçekleştiği takdirde sigorta tazminatını ödemektedir. Sigortacı, belirli şartların varlığı hâlinde halefiyet veya rücu gereği ödediği sigorta tazminatını sorumlulardan tahsil edebilmektedir. Sözü edilen halefiyet ve rücu kavramları özellikle sigorta hukukunu açısından çok önemlidir. Ancak bu kavramlar gerek doktrinde gerekse yargı kararlarında karıştırılmaktadır. Bunun sebebi hukuki nitelik olarak farklı olsalar da hem halefiyetin hem de rücunun, ifa edilen borcun başkasından tahsili sonucu doğurmasıdır[465]. Bu sebeple halefiyet ve rücu hakkında açıklamalarda bulunmadan önce aralarındaki farkın izah edilmesi gerekmektedir.

Ardıl veya başkasının makamını devralan kişiyi ifade eden halef kelimesinden türeyen halefiyet, kanunda düzenlenen hâllerde[466] başkasının borcunu alacaklıya ödeyerek, ödenen miktar için[467] alacaklının yerine[468] geçilmesidir[469]. Sözlük anlamı geri dönme olan rücu ise başkasına ait borcun yerine getirilmesi sebebiyle asıl borçludan talep edilen tazminat niteliğinde bir haktır[470]. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere halefiyette

---

[465] **ÖLMEZ**, Fatih, *Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 7; **MİSİLİ**, Sinan, "*Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2017, C.30, S.133, s. 581; **KIZILSÜMER**, Bahar, *Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 5; **DAMAR**, Cahit, *Sigortacının Kanuni Halefiyeti ve Rücu Hakkı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 82; **KARA**, s. 462.

[466] **TAŞDEMİR**, s. 27; **KARA**, s. 463. "*...bir borcu yerine getiren kimsenin alacaklının haklarına halef olabilmesi için halefiyetin kanunda açıkça öngörülmüş bulunması gerekir. Kanunda açıkça öngörülmediği sürece bir halefiyetin doğması mümkün değildir. Halefiyet kanununda belirtilmiş belirli durumlarda doğar. Diğer bir anlatımla halefiyet halleri sınırlı sayıda olma (numerus clausus) kuralına bağlıdır. Kanunda açıkça öngörülmediği sürece bir halefiyetin doğması mümkün değildir. Örneğin, (BK. mad. 109, 69, 147/1, 496, mk. 799, TCK, 654/1, 907, 915, 920, 933, 936, 937, 813, 1301, 1361, 506 sayılı SSK. mad. 26, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu mad. 129,1479 sayılı Bağ-Kur kanunu mad. 63.)*" Yargıtay 10. HD., E. 2019/6392, K. 2019/9758, T. 11.12.2019. Halefiyetin, kanuni bir alacak intikali türü olduğu yönünde bkz. **KORKMAZ**, s. 11 vd.

[467] İfa ile borcun sona ermesi kuralının istisnasını teşkil ettiği yönünde bkz. **KORKMAZ**, s. 7-8; **DAMAR**, s. 77; **KARA**, s. 153.

[468] Halefiyet ile alacaklı sıfatının değiştiği ancak sözleşmenin tarafının değişmediği yönünde bkz. **KORKMAZ**, s. 22. Nitekim halefiyette, rücudan farklı olarak alacağın fer'ilerinin de halefe geçtiği yönünde bkz. **KORKMAZ**, s. 8; **DAMAR**, s. 78; **KIZILSÜMER**, s. 6; **KARA**, s. 454-455.

[469] Halefiyet hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **TAŞDEMİR**, s. 27 vd.; **KIZILSÜMER**, s. 5 vd.; **KORKMAZ**, s. 7 vd.

[470] **MİSİLİ**, s. 582. "*...rücu hakkı; başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin mal varlığında meydana gelen kaybı gidermeye yönelen, tazminat niteliğinde bir talep hakkı olduğundan, alacaklıyı tatmin eden*

alacaklının yerine geçilmekteyken, rücuda bağımsız nitelikte yeni bir talep hakkı ortaya çıkmaktadır[471]. Çünkü halefiyette alacak hakkı sona ermemesine rağmen rücuda alacak hakkı sona ermektedir[472]. Bunun sonucu olarak halefiyette asıl borç ilişkisindeki teminatlar gibi feri haklar da halefe geçmektedir[473]. Fakat bağımsız bir ilişki olan rücuda, ifa edilen borç ilişkisindeki teminatlar gibi feri haklar da sona ermektedir[474]. Benzer durum zamanaşımında da söz konusudur. Buna göre halefiyet hakkında halef olunan alacak hakkının tabi olduğu zamanaşımı geçerlidir. Ancak rücuda yeni ilişkiye göre ifa ile yeniden bir zamanaşımı başlamaktadır[475]. Halefiyet ve rücu arasında ispat açısından da farklılık bulunmaktadır. Halefiyet ilişkisi kanundan doğduğu için halefin ödemeyi gerçekleştirdiğini ispat etmesi yeterlidir[476]. Rücuda ise hem ödemenin hem de dayanılan rücu sebebinin şartlarının sağladığını ispat etmelidir[477]. Son olarak halefiyet hakkı dış ilişkiden doğarken, rücu hakkı iç ilişkiden doğmaktadır[478].

---

kişi, alacaklının hakkından bağımsız kendi şahsında doğan bir hak elde etmektedir." Yargıtay HGK., E. 426, K. 2012/639, T. 28.09.2012.

[471] **ÖLMEZ**, s. 7-8; **TAŞDEMİR**, s. 130; **KIZILSÜMER**, s. 6; **MİSİLİ**, s. 582; **AŞIK ZERDALİ**, Sebanur, *Müteselsil Sorumlulukta Zarar Verenlerin Birbirine Karşı Rücu İlişkisi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 50. "*Alacaklıyı tatmin eden kişi, alacaklının hakkından bağımsız kendi şahsında doğan bir hak elde etmektedir*." Yargıtay HGK., E. 2012/426, K. 2012/639, T. 28.9.2012.

[472] **MİSİLİ**, s. 582.

[473] **AŞIK ZERDALİ**, s. 50; **ÖLMEZ**, s. 8; **DAMAR**, s. 83; **KARA**, s. 464-465.

[474] **KARA**, s. 465; **ÖLMEZ**, s. 8.

[475] **KIZILSÜMER**, s. 6; **TAŞDEMİR**, s. 132; **DAMAR**, s. 83; **KARA**, s. 466; **ÖLMEZ**, s. 8. "*...rücu hakkı bu hakka sahip olan kişinin şahsında doğduğu anda muaccel olur. Bu nedenle, rücu hakkı için hakkın doğduğu andan itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlamaktadır... Halefiyette ise, halef olan kişi alacaklıyı tatmin ettiği anda, yeni bir hak elde etmemekte, alacaklıya ait olan hakkı kanundan dolayı olduğu gibi devralmaktadır. Bu nedenle, böyle bir alacak için de daha önce zamanaşımı işlemeye başlamış ise, alacak halef olan kişiye intikal etmesine rağmen işlemeye devam eder. Zira, daha önceden muaccel olmuş alacağın yeniden muaccel olması ve yeni bir zamanaşımının işlemeye başlaması mümkün değildir.*" Yargıtay HGK., E. 2012/426, K. 2012/639, T. 28.9.2012.

[476] **KIZILSÜMER**, s. 6; **ÖLMEZ**, s. 7; **TAŞDEMİR**, s. 131-132; **DAMAR**, s. 83; **KARA**, s. 464.

[477] **ÖLMEZ**, s. 7; **KARA**, s. 464; **TAŞDEMİR**, s. 132; **DAMAR**, s. 83; **KIZILSÜMER**, s. 6.

[478] **DAMAR**, s. 83.

b. Sigortacının Halefiyet Hakkını Kullanması

Başkasının yerine geçme[479] anlamına gelen halef kelimesinden türeyen[480] halefiyet[481] borçlar hukukunda, kanunda düzenlenen hâllerde[482] başkasının borcunu alacaklıya ödeyerek, ödenen miktar için alacaklının yerine[483] geçilmesini ifade etmektedir[484]. Halefiyet, ifa ile borcun sona ereceği yönündeki kurala istisna teşkil etmektedir[485]. Ancak istisnai nitelik taşıyan halefiyetin varlığı için bu hususta kanuni bir düzenlemenin bulunması gerekli olup sözleşme vasıtasıyla halefiyet oluşturulamaz[486]. Halefiyete ilişkin düzenlemelere TBK m.85, m.127, m.168/1 ve m.596 örnek olarak verilebilir. Kanun koyucu, halefiyeti düzenlemişse tarafların bu yönde bir iradesi olmasa da halefiyet gerçekleşir[487]. Borcun ödemesiyle alacaklıya borcu ödeyen kişi (halef), kendiliğinden alacaklının yerine geçer[488]. Borçlu artık halefe karşı ödeme yapmakla yükümlüdür[489]. Halefiyet gerçekleştiğinde borç sona ermez sadece alacaklısı değişir. Bu sebeple muacceliyet, ifa yeri, temerrüt ve zamanaşımı gibi hususlar ifa edilen borç ilişkisine göre belirlenir[490]. Halefiyetle birlikte yan haklar, yenilik doğuran haklar ve alacaklının şahsına

---

[479] "*Birinin ardından gelip onun makamına geçen kimse; arda, ardıl, selef karşıtı*." https://sozluk.gov.tr/ (E. T. 13.10.2024).

[480] **MARAŞLI DİNÇ**, Yasemin, *Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 17.

[481] Halefiyetin, hak niteliği taşımadığı yönünde bkz. **KORKMAZ**, Ekin, *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 41-42.

[482] **EREN**, s. 957; **KÜÇÜK**, Damla, "*Borçluya Halefiyet*", Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2015, C. 14, S. 1, s. 57; **TAŞDEMİR**, s. 27. Halefiyetin, kanuni bir alacak intikali türü olduğu yönünde bkz. **KORKMAZ**, s. 11 vd.

[483] Halefiyet ile alacaklı sıfatının değiştiği ancak sözleşmenin tarafının değişmediği yönünde bkz. **KORKMAZ**, s. 22. Nitekim halefiyette, rücudan farklı olarak alacağın fer'ilerinin de halefe geçtiği yönünde bkz. **KORKMAZ**, s. 8; **DAMAR**, s. 78; **KIZILSÜMER**, s. 6; **KARA**, s. 454-455.

[484] **KILIÇOĞLU**, s. 724; **EREN**, s. 957; **KAYIHAN/ÜNLÜTEPE**, s. 391; **KAYAR**, s. 182; **ÜNLÜTEPE**, s. 229; **KORKMAZ**, s. 7-8. Halefiyet hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **TAŞDEMİR**, s. 27 vd.; **KIZILSÜMER**, s. 5 vd.; **KORKMAZ**, s. 7 vd.

[485] **EREN**, s. 958; **ÜNLÜTEPE**, s. 229; **KORKMAZ**, s. 7-8; **DAMAR**, s. 77; **KARA**, s. 153.

[486] **EREN**, s. 957; **KÜÇÜK**, Halefiyet, s. 56; **KORKMAZ**, Ekin, "*Bir Kanunî Rücu Aracı Olarak Halefiyetin Türk Borçlar Hukuku ve İsviçre Borçlar Hukukunda Geçerli Olan Rücu Sistemlerindeki Yeri*", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2021, C. 11, S. 1, s. 451-452.

[487] **EREN**, s. 960; **TAŞDEMİR**, s. 29.

[488] **EREN**, s. 960; **KIZILSÜMER**, s. 9; **DAMAR**, s. 77.

[489] **EREN**, s. 960.

[490] **EREN**, s. 960. Zamanaşıma ilişkin açıklama için bkz. **DAMAR**, s. 78.

bağlı olmayan rüçhan hakları halefe geçer[491]. Halef kısmi ifada bulunmuşsa ancak ifa ettiği kısım açısından alacaklının haklarına halef olacaktır (kısmi halefiyet)[492]. Nitekim yan haklar da borcun ifa edildiği oranda halefe geçer[493].

Sigorta hukukunda açısından halefiyet ise sigortacının ödediği tazminat miktarı açısından sigortalının yerine geçerek (haklarına halef olarak) sorumlulara başvurabilmesini ifade etmektedir[494]. Halefiyet, TTK m.1472 gereği mal sigortalarında ve TTK m.1481 gereği sorumluluk sigortalarında[495] uygulanır[496].

Mal sigortalarında halefiyet ilkesinin uygulanması ile sigorta ettirenin, zararını hem sorumludan hem de sigortacıdan ayrı ayrı talep etmesinin önüne geçilmektedir[497]. Yani halefiyet ilkesi zenginleşme yasağının bir görünümüdür[498]. Halefiyet ayrıca zarar sorumlusunun, sigorta sözleşmesinin varlığı sebebiyle sorumluluktan kurtulmasının da

---

[491] **EREN**, s. 960; **DAMAR**, s. 78; **TAŞDEMİR**, s. 29; **KIZILSÜMER**, s. 6.

[492] **KILIÇOĞLU**, s. 725.

[493] **EREN**, s. 961.

[494] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 283; **ÇEKER**, s. 162; **ÜNAN**, C. II, s. 225; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 91; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 195; **KORKMAZ**, s. 559; **KENDER**, s. 405; **KUBİLAY**, s. 3; **TAŞDEMİR**, s. 36; **BORA**, s. 571; **KIZILSÜMER**, s. 17; **KAYIHAN**, s. 1597; **ÇEKER**, Mustafa, "*Sigortacının Rücu Hakkı*", Legal Hukuk Dergisi, Y. 2006, C. 4, S. 48, s. 3707; **YAZICIOĞLU**, Emine, "*TTK'nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında*", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2017, C. 16, S. 2-3, s.331.

Sigortacın halefiyetinin; kanuni, şahsi ve cüz'i olduğu yönünde bkz. **DAMAR**, s. 137-139; **DAMAR**, Rücu, s. 2304; **KIZILSÜMER**, s. 16-17.

[495] Sorumluluk sigortalarında halefiyet, sigortalının zarardan başkaları ile müteselsil sorumlu olması sebebiyle sigortacının, sigortalısının payına düşenden fazla ödeme yaptığı hâllerde diğer sorumlulara karşı sigortalısının halefi olarak başvurması şeklinde ortaya çıkmaktadır. (**SOPACI ÖZTUNA**, Halefiyet, s. 140.)

[496] Hükümlerin eksik ve yetersiz olduğu yönündeki eleştiri için bkz. **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 196. Meblağ sigortalarında sadece defin, tedavi ve ilaç masrafları açısından halefiyet ilkesinin uygulanabileceği yönünde bkz. **BOZKURT**, s. 281-282; **DEMİR**, s. 306; **DAMAR**, Rücu, s. 2303. Defin, tedavi ve ilaç masrafları açısından zenginleşme yasağının uygulandığı yönünde bkz. **OMAĞ**, s. 290.

[497] **KARASU**, 699; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 282-283; **DEMİR**, s. 305; **BOZKURT**, s. 282; **TAŞDEMİR**, s. 36; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 195; **KORKMAZ**, s. 565; **KIZILSÜMER**, s. 19; **YAZICIOĞLU**, Halefiyet, s. 331; **DAMAR**, Cahit, "*Sigortacının Rücu Hakkından İstisnalık Meselesi*", Terazi Hukuk Dergisi, Y. 2019, C. 14, S. 160, s. 2303. Tazminatların toplanması yasağı için bkz. **OMAĞ**, s. 298.

[498] **KAYIHAN**, s. 1597; **OMAĞ**, s. 298; **KENDER**, s. 405; **BOZKURT**, s. 255; **KENDER**, s. 405; **TAŞDEMİR**, s. 34; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 195; **DAMAR**, s. 141; **DEMİR**, s. 305; **ÇEKER**, s. 163; **YERKAYA**, Kübra, *Tüketici Mahkemelerinin Görev Alanı ve Yargılama Usulü*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 62; **SOPACI ÖZTUNA**, Birgül, "*Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi*", BATİDER, Y. 2012, C. 28, S. 3, s. 118.

önüne geçmektedir[499]. Halefiyet olmasaydı zarar görenin zararı, sigortacı tarafından giderilmiş olacak fakat zarardan sorumlu olan kişi, sigorta ettirenin ödediği prim sayesinde sorumluluktan kurtulacaktı[500]. Bu fonksiyonlarına ek olarak halefiyet, sigorta primlerinin de daha düşük olmasını sağlamaktadır[501]. Zira halefiyet gereği rücu edilebilen kısım sigorta priminin hesaplanmasında sigorta ettiren lehine bir etkiye sahiptir.

Halefiyet kanunda düzenlenmiş olmasına rağmen sigortacı, her durumda sigortalının halefi olamaz. Halefiyet için birtakım şartların bir arada bulunması gerekmektedir. İlk olarak geçerli bir sigorta sözleşmesinin bulunması gerekmektedir. İkinci olarak sigortalının gerçek zararı sigortacı tarafından ödenmelidir. Üçüncü olarak zarar teminat kapsamında olmalıdır. Dördüncü olarak sigortalının, üçüncü kişiye karşı dava hakkının olması gerekmektedir[502]. Bu şartların tamamı bulunduğu takdirde halefiyet söz konusu olacaktır[503].

Sigortacının halefiyeti için ilk şart, geçerli bir sigorta sözleşmesinin bulunmasıdır[504]. Ayrıca riziko maddi sigorta süresi içerisinde[505] gerçekleşmiş olmalıdır[506]. Aksi takdirde geçerli bir sigorta sözleşmesinden ve dolayısıyla halefiyetten bahsedilemez[507].

---

[499] **OMAĞ**, s. 298; **KAYIHAN**, s. 1597; **KORKMAZ**, s. 566; **DEMİR**, s. 305; **DAMAR**, s. 142; **KIZILSÜMER**, s. 19; **ÜNAN**, C. II, s. 228; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 283; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 195; **KARA**, s. 156; **ÇEKER**, s. 164; **DAMAR**, Rücu, s. 2303; **YERKAYA**, s. 62.

[500] Ceza fonksiyonu olduğu yönünde bkz. **KARASU**, s. 699.

[501] **KENDER**, s. 405; **BOZKURT**, s. 282; **TAŞDEMİR**, s. 35; **OMAĞ**, s. 298-299; **KAYIHAN**, s. 1598; **DAMAR**, s. 144; **KIZILSÜMER**, s. 20; **YERKAYA**, s. 62.

[502] **TAŞDEMİR**, s. 43; **BOZKURT**, s. 283-284.

[503] **TAŞDEMİR**, s. 44.

[504] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 285; **BOZKURT**, s. 283; **KORKMAZ**, s. 567; **DAMAR**, s. 145; **KENDER**, s. 408; **KIZILSÜMER**, s. 55; **YAZICIOĞLU**, Halefiyet, s. 339; **DEMİR**, s. 308; **KARA**, s. 457; **ÇEKER**, s. 166; **KAYIHAN**, s. 1600-1601.

[505] Aynı yönde bkz. **DAMAR**, s. 145-146.

[506] Maddi sigorta süresi kural olarak primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlar.

[507] "*...poliçenin rizikonun gerçekleşmesinden önce düzenlendiği hususunu ispat yükü davacı ... şirketinde olduğu, sigorta şirketinin bu hususu ispat edemediği, sigorta akdinin rizikonun gerçekleşmesinden sonra düzenlendiği, bu nedenle de hükümsüz sigorta ilişkisine dayalı olarak davacı ... tarafından sigortalısına yapılan ödeme nedeniyle davacının davalıya halefiyet hakkı doğmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir... ONANMASINA*" Yargıtay 11. HD., E. 2017/859, K. 2018/6618, T. 23.10.2018.

İkinci şart, sigortacı tarafından sigortalının gerçek zararının giderilmiş olmasıdır[508]. Zira sigortacı, sigorta tazminatını ödediği an, sigortalının haklarına halef olmaktadır[509]. Sigortacı, sigortalının uğradığı bütün zarar için değil ancak sigortalısına ödediği miktar açısından halef olur[510]. Zararın, sigorta bedelini aştığı durumlarda sigortacı bütün zarar miktarı açısından değil sadece ödediği miktar açısından sigortalıya halef olacaktır. Örneğin zarar yüz bin TL ancak sigortacı yetmiş bin TL ödemişse ancak yetmiş bin TL için sigortalısına halef olacaktır. Sigortalı ise sigortacının karşılamadığı otuz bin TL için zarar sorumlusuna başvurabilir (TTK m.1472/2)[511]. Eğer sigortacı, teminat dışında olan otuz bin TL'yi öder ve sigortalının, zarar sorumlusundan olan alacağını devralırsa otuz bin TL açısından halefiyet söz konusu olmaz. Ancak alacağın temliki hükümleri gereğince bu bedel de sigortacı tarafından zarar sorumlusundan talep edilebilir. Yeni değer sigortalarında sigortacı gerçek zararı aşan miktarda ödeme yaptığı takdirde gerçek zararı aşan kısım açısından zarar sorumlusuna halefiyet hükümleri gereği başvuramaz[512]. Zira gerçek zarardan fazlası için sigortalının, zarar sorumlusuna karşı dava hakkı bulunmamaktadır.

Tarafların anlaşması ile aynen tazmin mümkün olduğu gibi sigortacının tazminat yükümlülüğü nakit yerine kambiyo senedi ile ifa edilebilir. Hatta sigortacının, takas beyanını ileri sürerek tazminat yükümlülüğü yerine getirmesi de mümkündür. Bu hâllerde halefiyetin hangi anda gerçekleştiği hususu ise tartışmalıdır[513].

---

[508] **ÜNAN**, C. II, s. 237; **TAŞDEMİR**, s. 49; **BOZKURT**, s. 283; **DAMAR**, s. 150; **DEMİR**, s. 308; **KIZILSÜMER**, s. 59; **KENDER**, s. 407; **YAZICIOĞLU**, Halefiyet, s. 335; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 285; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 196; **KARA**, s. 458; **KAYIHAN**, s. 1601; **ÇEKER**, s. 170-171.

[509] **DAMAR**, s. 153; **KIZILSÜMER**, s. 59. "*Sigorta tazminatını ödeme anı, halefiyet anıdır.*" Yargıtay HGK., E. 2013/2267, K. 2015/1352, T. 15.5.2015.

[510] **BOZKURT**, s. 283; **DAMAR**, s. 152.

[511] Sigortalının bakiye tazminat alacağının tahsilde öncelik hakkına sahip olması gerektiği yönünde bkz. **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 201. Sigortalının tahsilde öncelik hakkına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **SOPACI ÖZTUNA**, Halefiyet, s. 124-131. Sigortalının tahsilde öncelik hakkına ilişkin düzenleme yapılmamasına ilişkin eleştiri için bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 257-258.

[512] Sigortacının halefiyet sınırı açısından yeni değerin esas alınmaması gerektiği yönünde bkz. **KÖROĞLU ÖLMEZ**, s. 150. Sigortalının, zarar verenden talep edemeyeceği zararların sigortacı tarafından halefiyet gereği zarar verenden talep edilemeyeceği yönünde bkz. **BOZKURT**, s. 285.

[513] Bu hususta görüşler için bkz. **DAMAR**, s. 153-154.

Sigortacı, ödemeyi gerçek hak sahibi olan sigortalıya yapmalıdır[514]. Eğer ödeme gerçek hak sahibi olan sigortalıya yapılmazsa sigortacı, sigortalıya halef olamaz[515]. Halefiyet açısından sigortacının, sigortalıya ödemeyi yaptığı zaman da önemlidir. Zira zarar veren, sigortacının ödemesinden önce sigortalıya ödeme yaparsa artık sigortacı, sigortalının halefi olamaz[516]. Keza zarar veren, iyi niyetli olarak sigortacının ödemesinden sonra sigortalıya ödeme yaptığı takdirde de halefiyet söz konusu değildir[517]. Bu hâlde sigortacı, sebepsiz zenginleşmeden dolayı sigortalısına başvurabilir[518].

Üçüncü şart, gerçekleşen riziko sigorta teminatı kapsamında olmalıdır[519]. Aksi takdirde yapılan ödemeler hatır/lütuf ödemesi (ex gratia) olarak kabul edilmektedir[520]. Bu ödemeler için sigortacı, sigortalının halefi olamaz[521]. Ancak uygulamada sigortacılar, sigortalının zarar verenden olan alacağını devralarak zarar verene rücu etmektedir[522].

---

[514] **DEMİR**, s. 308; **KENDER**, s. 407; **KORKMAZ**, s. 570; **TAŞDEMİR**, s. 50.

[515] **TAŞDEMİR**, s. 50.

[516] **KORKMAZ**, s. 569.

[517] **KORKMAZ**, s. 569.

[518] "*Somut olayda davacı sigorta şirketinin hasar ödemesi sigortalıya 04.10.2006 tarihinde yapılmıştır. Davacı sigorta şirketinin davalı araç malikine karşı açtığı eldeki rücu istemli dava tarihi 27.12.2007'dir. Dava dışı hasara neden olan araç sürücüsünün sigortalıya ödemesi ise 08.04.2008 tarihli protokol uyarınca yapılmıştır. Görüldüğü üzere sigortalının, hem kendi sigorta şirketinden hem de zarar sorumlusundan mükerrer tahsilat yaptığı dosya kapsamıyla sabittir… Bu durumda, hasar sorumlularından birisinin ödemesiyle borcun sona ermiş olması ve davacı sigorta şirketinin ödemesini sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre sigortalısından talep etmesinin gerekmesi nedeniyle, aynı hususa işaret eden direnme kararı usul ve yasaya uygundur*." Yargıtay HGK., E. 2013/2267, K. 2015/1352, T. 15.5.2015. Sözleşmeye aykırılığa dayanarak da talepte bulunabileceği yönünde bkz. **KORKMAZ**, s. 569.

[519] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 285; **DEMİR**, s. 308; **KORKMAZ**, s. 571; **BOZKURT**, s. 284; **DAMAR**, s. 147; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 197; **KIZILSÜMER**, s. 56; **ÇEKER**, s. 166.

[520] Hatır/lütuf ödemesi (ex gratia) hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **DAMAR**, s. 147-149; **BALDUĞ**, Emine Yağmur, "*Zarar Sigortalarında Sigortacının Lütuf (Ex-Gratia) Ödemesi Kavramı ve Sonuçları*", Terazi Hukuk Dergisi, Y. 2021, C. 16, S. 173, s. 109-110.

[521] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 285; **DAMAR**, s. 149; **KIZILSÜMER**, s. 58; **YAZICIOĞLU**, Halefiyet, s. 340; **DEMİR**, s. 308; **KARA**, s. 457; **BALDUĞ**, s. 109; **KAYIHAN**, s. 1602; **ÖZDEMİR**, Semih Sırrı, "*Zarar Sigortalarında "Lütuf Ödemesi" (Ex Gratıa) Kavramı ve Halefiyet İlişkisi ile Reasürans Sözleşmeleri Açısından Başlıca Hukuki Sonuçları*", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2023, C. 31, S. 3, s. 1448-1449. Aksi yöndeki görüş için bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 243.

[522] **TAŞDEMİR**, s. 44; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 197; **ÇEKER**, s. 167. "*Sigortacı tarafından sigortalısına, poliçe hükümlerine uygun olmayan bir ödeme yapılması durumu ise öğreti ve uygulamada "ex gratia ödeme" yani "hatır ödemesi" olarak adlandırılmaktadır. Poliçe hükümlerine aykırı bir ödeme yapıldığında sigortacı, TTK 1301. maddesinde düzenlenen halefiyet hakkını kazanamaz. Sigortacının açtığı rücu davasında halefiyet şartları gerçekleşmemiş olup da sigortacı ödeme yaptığı sigortalısından zarar sorumlusuna karşı olan dava hakkını alacağın temliki yoluyla devralmışsa, bu takdirde davacı davacılık sıfatını 6762 sayılı TTK'nın 1301. maddesinden değil, mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (BK) 162 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan alacağın devri hükümlerinden almış olacak ve sigortaca rücu davası şeklinde açılan dava ret olunmayarak, genel hükümler çerçevesinde çözüme kavuşturulacaktır (Ulaş, s.*

Son olarak sigortalının, üçüncü kişiye karşı dava hakkının olması gerekmektedir[523]. Dava hakkının, hangi hukuki sebebe (haksız fiil, sözleşme vb.) dayandığının bir önemi yoktur[524]. Mühim olan halefiyet anında, dava hakkının bulunmasıdır. Zira salt zararın varlığı dava hakkının bulunduğu anlamına gelmez. Örneğin sigortalı ile üçüncü kişi arasında yapılan sözleşmede karşı akdin sorumluluğu kaldırılmış veya sorumluluğun sigortalı üzerinde olduğu kararlaştırılmışsa artık sigortalının bir dava hakkı yoktur[525]. Bu hâlde sigortacı, halefiyete dayalı olarak rücu davası açamaz[526]. Zira sigorta sözleşmesi olmasaydı da zarar gören (sigortalı) karşı akitten herhangi bir talepte bulunamayacak idi.

Halefiyet açısından zarar verenin kim olduğu da önemlidir. Zira sigortalı olmamasına rağmen fiilleri sigorta teminatı altında olan kişiler bulunmaktadır. Örneğin sigortacı, aksine anlaşma yoksa sigorta ettiren, sigortalı, sigorta ettiren ve sigortalının fiillerinden hukuken sorumlu oldukları kişiler (TTK m.1429/1) ile işletmeyle ilgili yapılan sigortalarda işletmenin çalışanlarına (TTK m.1473/2) karşı halefiyet hakkına dayanarak rücu edemeyecektir[527]. Zira bu kişilerin fiilleri de teminat altındadır. Bu sebeple

---

264). Tüm bu hususlar mahkemece re'sen araştırılmalıdır." Yargıtay HGK., E. 2021/235, K. 2022/1634, T. 1.12.2022.

[523] **BOZKURT**, s. 284; **TAŞDEMİR**, s. 52; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 285; **DAMAR**, s. 154; **KIZILSÜMER**, s. 66; **ÜNAN**, C. II, s. 237; **DEMİR**, s. 309; **KARA**, s. 458; **ÇEKER**, s. 167; **KAYIHAN**, s. 1603.

[524] **ÜNAN**, C. II, s. 237-238; **DEMİR**, s. 310; **KAYIHAN**, s. 1604; **KENDER**, s. 407; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 198.

[525] Sorumsuzluk anlaşmaları sebebiyle sigortacının rücu hakkına zarar verildiği durum hakkında ayrıntılı bilgi için sigortacının rücu hakkına zarar verilmesi başlığına bakınız.

[526] "*Davalı ...Ş. vekilinin temyiz itirazlarına gelince, dava, 6102 sayılı TTK'nın 1472 maddesine göre açılan sigorta rücu davası olup, davacı ... şirketi dava dışı sigortalısına ait malzemelerin çalınması nedeniyle ödeme yaptıktan sonra yüklenici ile 03/10/2011 tarihinde Elektrik İşleri Tesisat Sözleşmesi akdeden davalı işveren Torunlar Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş.'ne rücu etmektedir. Ancak işveren Torunlar Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş. ile yüklenici Yurtsever Otomasyon Mim. Müh. Elekt. Proje Taah. İnş. San. Tic. A.Ş. arasında yapılan 03/10/2011 tarihli Elektrik İşleri Tesisat Sözleşmesinin Hizmetler ve Masraf paylaşımı başlıklı sözleşmenin 16. maddesinde yer alan tarafların yükümlülüklerini gösteren çizelgede, şantiye güvenliğinin (Yüklenici'nin kendi malzemesinin ve ekibinin korunması ve güvenliği) davacının sigortalısı yüklenici Yurtsever Otomasyon Mim. Müh. Elekt. Proje Taah. İnş. San. Tic. A.Ş.'ne ait olduğu düzenlenmiştir. Bu durumda, iş bu davanın halefiyet davası olduğu ve davacı sigortacının halef olduğu Yurtsever Otomasyon Mim. Müh. Elekt. Proje Taah. İnş. San. Tic. A.Ş.'nin aralarında yaptıkları 03/10/2011 tarihli sözleşme gereğince davalı ...Ş.'nden talepte bulunamayacağı gözetilerek davacının Torunlar Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş.' hakkında açtığı davanın reddine karar verilmesi gerekirken…*" Yargıtay 11. HD., E. 2019/4889, K. 2019/8239, T. 17.12.2019.

[527] Sigorta ettiren ve sigortalının farklı kişiler olduğu durumda rizikonun gerçekleşmesine sigorta ettiren sebep olmuşsa, sigortacının ona halefiyete dayalı olarak rücu edebileceği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 240-241; **DEMİR**, s. 309-310; **KAYIHAN**, s. 1602. Sigortacının, TTK m.1429/1 gereği sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin verdiği zararı tazminle yükümlü tutulmasının onlara halefiyete dayalı olarak rücu edemeyeceği anlamına gelmediği yönünde bkz. **KÜÇÜK**, s. 52. Biz bu görüşe

sigortalının bu kişilere karşı dava hakkının bulunduğu iddia edilemez. Ancak bu kişilerden olmamakla birlikte, aynı çatı altında ortak bütçe ile yaşayan veya yakın aile bağları olan kişilere karşı, sigortacının, halefiyet hakkının bulunmaması gerektiği yönünde görüşler doktrinde ileri sürülmektedir[528]. Fakat TTK'da bu yönde bir düzenleme bulunmamaktadır.

Sigortacının halefiyete dayanarak açacağı rücu davası, sigortalı ile zarar veren arasındaki uyuşmazlığa uygulanacak kurallara göre çözülecektir[529]. Zira halefiyette sigortacı bağımsız bir hak kazanmamakta olup sigortalının yerine geçmektedir. Bu sebeple sigortacı ancak sigortalının zarar verene karşı sahip olduğu hakları talep edebilecektir. Aynı şekilde zarar veren de sigortalıya karşı sahip olduğu itiraz ve defileri, halefiyete dayalı olarak dava açan sigortacıya karşı ileri sürebilecektir[530]. Örneğin davalı zarar

---

katılmamaktayız. Zira TTK m.1429/1'de aksine sözleşme yoksa, sigortalı dışında sigorta ettirenin, sigortalı ve sigorta ettirenin fiillerinde sorumlu olduğu kişilerin de meydana getirdiği rizikoların teminat kapsamında olduğu kabul edilmiştir. Bu hâlde zaten fiilleri sigorta teminatı altında olan kişilere halefiyet gereği rücu edilmesi düşünülemez. Ancak sözleşme ile bu kişilerin fiilleri teminat dışında bırakılırsa sigortacının halefiyet gereği rücu etmesi mümkün olur. Aynı yönde bkz. **ÇEKER**, s. 172; **DAMAR**, s. 207-208. Sigorta ettirene rücu edilemeyeceği yönünde bkz. **KENDER**, s. 406-407. "*Somut olayda, dava dışı sigortalı Yapı Kredi Finansal Kiralama A.O. hesabına Makine Kırılması Sigorta Poliçesi ile sigorta ettiren davalı Ş.. D..'nin, sigortalıya ödeme yapan davacı sigorta şirketinin ödediği sigorta bedeli bakımından sorumluluğu söz konusu olamayacağından, yine iş makinesini kullanan davalı B.. D..'nin sigorta ettirenin çalışanı olduğu nazara alındığında davalı B.. D..'nin de sorumluluğuna gidilemeyeceği, dolayısıyla davanın anılan davalılar yönünden reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın sigorta ettiren davalı ve sigorta ettirenin çalışanı olan B.. D.. yönünden kabulüne karar verilmesi doğru olmamış, hükmün bu nedenle temyiz eden mümeyyiz davalılar yararına bozulması gerekmiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2014/1878, K. 2014/12678, T. 2.7.2014. Ayrıca bkz. Yargıtay HGK., E. 2008/17-299, K. 2008/302, T. 09.04.2008.

[528] **YAZICIOĞLU**, Halefiyet, s. 350; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 200. VVG § 86/3: "*Sigortalının tazminat talebi, hasar oluştuğunda evinde birlikte yaşadığı bir kişiye yönelikse, bu kişi zarara kasten sebep olmadığı sürece, birinci fıkra uyarınca devir ileri sürülemez.*" Alman hukukundaki ev birliği imtiyazı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **SOPACI ÖZTUNA**, Halefiyet, s. 136-140. Bu konudaki çözüm önerileri için bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 247 vd.; **DAMAR**, Rücu, s. 2308-2309.

[529] **KIZILSÜMER**, s. 67. Ancak faiz açısından sigortacının ödeme tarihi esas alınmaktadır. "*6102 sayılı TTK'nın 1472. maddesi (6762 sayılı TTK'nın 1301. maddesi) hükmü gereğince halefiyet ilkesine dayalı olarak davalardan ödeme yapan sigorta şirketinin, ödeme tarihinden itibaren temerrüt faizi isteyebilmesi mümkündür.*" Yargıtay 11. HD., E. 2018/4677, K. 2019/5996, T. 30.9.2019.

[530] **KIZILSÜMER**, s. 67-68; **TAŞDEMİR**, s. 84; **KAYIHAN**, s. 1606-1607; **BOZKURT**, s. 285. Halefiyetten kaynaklanan rücu davasında sigortacı, sigortalının zarar veren karşı sahip olduğu savunma vasıtalarını kullanabilir. Aynı şekilde zarar verenin de sigortalıya karşı sahip olduğu savunma vasıtalarını (zamanaşımı def'i vb.) sigortacıya karşı kullanabileceği yönünde bkz. **DAMAR**, s. 78. "*Davacı sigorta şirketi TTK.nun 1301. maddesinde yer alan yasal halefiyet hakkına dayanarak sigorta ettiren yerine geçmiş ve bu sıfatla dava açmış bulunmasına göre , zarara neden olan davalının sigorta ettirene karşı haiz olduğu def'ileri sigortacıya karşı ileri sürebileceğinin ve bu meyanda HUMK.203. ve müteakip maddeleri uyarınca, karşı dava açmak ve takas- mahsup isteminde bulunmak yetkilerini kullanabilir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2003/3736, K. 2003/10567, T. 10.11.2003; "*Somut olayda, davaya dayanak poliçede sigortalı, satıcı-gönderici olup böyle bir durumda satış yapan sigortalıya sigorta bedelinin ödenmesi, sigortalının mal bedelini tahsil edememiş olmasına bağlıdır. Bu durumda mahkemece davalı taşıyıcının bu hususstaki itirazları da nazara alınarak, ihracaat belgeleri ile banka kayıtlarının getirtilip incelenmesi, gerekirse dava*

sorumlusu, kusuru bulunmadığını, zararı giderdiğini veya borcun zamanaşımına uğradığını iddia edebilir. Aynı şekilde sigortacı da sigortalının sahip olduğu savunma vasıtalarını kullanabilecektir[531]. Buna göre halefiyete dayanan rücu davasında[532]; zamanaşımı süresi[533], görevli[534] ve yetkili mahkeme[535] sigortalı ve zarar veren arasındaki ilişkiye göre belirlenir[536].

Yukarıda da ifade edildiği üzere sigorta sözleşmelerinde, sigortacının asli edim yükümlülüğü rizikoyu taşımak, sigortalının asli edim yükümlülüğü ise prim ödemektir. Sigortalının ödeyeceği prim, sözleşme kurulmadan önce belirli değildir. Bunun sebebi sigorta sözleşmesine dâhil edilecek olan teminatların sözleşmeden sözleşmeye değişmesidir. Teminat altına alınan rizikolar ne kadar artarsa prim de o kadar artmaktadır. Ancak zarar sigortalarında teminat altına alınan rizikolar dışında halefiyet de primi etkileyen unsurlardan birisidir. Sigortacı, sigorta primini belirlerken önceki dönemlerde ödediği sigorta tazminatları ile halefiyet gereğince rücu ettiği miktarları da dikkate almaktadır. Bu sebeple halefiyet ile elde edilen miktar arttıkça, sigorta primleri de düşmektedir.

Hem sigortacı hem de sigorta ettiren açısından önemli olan sigortacının halefiyet hakkı, kanun koyucu tarafından TTK m. 1472/2[537] ve TTK m.1481/3[538] hükümleri ile

---

dışı sigortalının ticari defter ve kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle taşımaya konu mal bedellerinin ödenip ödenmediğinin tespit edilmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamıştır." Yargıtay 11. HD., E. 2017/3866, K. 2019/4119, T. 23.5.2019.

[531] **KAYIHAN**, s. 1604; **DEMİR**, s. 305; **BOZKURT**, s. 285; **KIZILSÜMER**, s. 67.

[532] Sigortalı ile sigortacının halefiyet gereği rücu edeceği kişi arasında tahkim sözleşmesinin bulunması hâlinde tahkim sözleşmesinin sigortacı açısından da geçerli olacağı yönünde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2020/7127, K. 2022/3980, T. 24.5.2022.

[533] **KENDER**, s. 411; **KIZILSÜMER**, s. 73. Yargıtay YIBHGK., E. 1970/2, K. 1972/1, T. 17.01.1972; Yargıtay 11. HD., E. 2015/10555, K. 2015/13742, T. 21.12.2015.

[534] YİBHGK., E. 1939/37, K. 1944/9, T. 22.03.1944; Yargıtay 17. HD., E. 2020/1024, K. 2020/5802, T. 19.10.2020; Yargıtay 17. HD., E. 2016/18824, K. 2019/8542, T. 26.9.2019.

[535] Yargıtay 11. HD., E. 2016/14407, K. 2018/7712, T. 6.12.2018.

[536] **DAMAR**, Rücu, s. 2305; **KAYIHAN**, s. 1604; **BOZKURT**, s. 285-286.

[537] TTK m.1472/2: "*Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur…*"

[538] TTK m.1481/3: "*Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur.*"

korunmuştur[539]. İlgili hükümlere göre sigortalı[540], sigortacının halefiyet hakkını ihlal ettiği takdirde sigortacıya karşı sorumlu olacaktır. Sigortacının halefiyet hakkının ihlal edilmesi uygulamada en çok sigortalının, sorumluyu ibra etmesi şeklinde görülmektedir. Örneğin kazaya karışan kaskolu aracın sahibi olan sigortalı, zararını zaten kasko sigortacısının karşılayacağı düşüncesi ile zarar vereni ibra ettiği takdirde sigortacı halefiyet gereği zarar verene başvuramayacaktır. Zira sigortalının, zarar verenden bir talep hakkı bulunmamaktadır. İşte bu hâlde sigortacı halefiyet hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle sigortalısına başvurabilir.

Sigortalının bu yükümlülüğünü ihlal edip etmediği açısından bakılması gereken ilk şey ibra sözleşmesinin yapılma anıdır. Bilindiği üzere sigortacı, sigortalısına ödeme yaptığı anda halefiyet gerçekleşmektedir[541]. Yani ödeme ile sigortalının dava hakkı sona ermektedir. Buna göre sigortalının, sigortacı tarafından sigorta tazminatı ödemeden önce yaptığı ibra sözleşmeleri geçerlidir. Eğer ödemeden önce ibra sözleşmesi akdedilmişse sigortacı, sigortalının halefi olamayacaktır[542]. Bu hâlde sigortalıya ödemede bulunan sigortacı, sigortalısından talepte bulunabilecektir[543].

Sigorta tazminatını ödendikten sonra sigortalının sorumluyu ibra etmesi, sigortacının halef olmasına engel olmayacaktır. Zira hak, ödeme ile sigortacıya geçmiş olup sigortalının var olmayan bir hakkı için ibra sözleşmesi yapması söz konusu değildir[544]. Fakat sigortacı, sigorta tazminatının ödenmesinden sonra iyi niyetli olarak sigortalıya ödeme yapan zarar sorumlusuna başvuramayacaktır[545]. Bu hâlde sigortacı, sigortalıya

---

[539] TTK m.1448'deki sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü, borç niteliğine haiz olduğu kabul edilmemektedir. İhlali halinde de bir tazminat sorumluluğu doğurmamakta ancak sigortacı tarafından ödenecek tazminatta indirim sebebi oluşturduğu yönünde bkz. **TAŞDEMİR**, s. 75. TTK m.1448 hükmü ile m.1472/2 ve 1481/3 hükümleri arasındaki farklılık hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ÖLMEZ**, s. 51-54. Sigorta tazminatının ödemesi anına kadar ki süreç için TTK m.1448'in, ödeme anından sonra ise TTK m.1472/2'nin uygulanması gerektiği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 255.

[540] TTK m.1481/3'te sigortalı dışında zarar görenden de bahsedilmiştir.

[541] **DAMAR**, s. 153; **KIZILSÜMER**, s. 59; **ÖLMEZ**, s. 31. "*Sigorta tazminatını ödeme anı, halefiyet anıdır.*" Yargıtay HGK., E. 2013/2267, K. 2015/1352, T. 15.5.2015.

[542] **ÇEKER**, s. 168-169; **TAŞDEMİR**, s. 80-81; **ÖLMEZ**, s. 34.

[543] **ÖLMEZ**, s. 34. Sigortalının, riziko gerçekleştikten sonra ancak sigorta tazminatı ödenmeden önce gerçekleştirdiği tasarruflar açısından TTK m.1472/2'nin değil TTK m.1448'in uygulanması gerektiği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 251.

[544] **DEMİR**, s. 311; **ÖLMEZ**, s. 33; **TAŞDEMİR**, s. 81.

[545] **DAMAR**, s. 195; **ÖLMEZ**, s. 34. "*TTK 1472 uyarınca sigortacının halefiyet hakkının düzenlendiği, aynı maddenin 2. fıkrasında ise sigortalının, sigortacının hakkını ihlal edici şekilde davranması halinde sigortacıya karşı sorumlu olacağının düzenlendiği, bu sorumluluğun sigorta sözleşmesinden*

başvuracaktır[546]. Ancak sigorta tazminatının ödendiğini bilmesine rağmen sigortalıya ödeme yapan zarar sorumlusu, halefiyet gereği kendisine rücu eden sigortacıya ifa ile borcun sona erdiğini ileri süremez[547]. Herhangi bir zorunluluk bulunmamasına rağmen sigortalıya ödeme yapan sigortacının, ödeme yaptığını zarar verene bildirmesi rücu açısından daha sonra ortaya çıkabilecek sorunların önüne geçecektir[548].

Yukarıda verilen örneğe ek olarak, sigortalı ve zarar sorumlusu arasında riziko gerçekleşmeden önce TBK m.115 gereği yapılan sorumsuzluk anlaşması ile zarar sorumlusunun zarar sebebiyle sigortalıya karşı sorumlu olmayacağı yönündeki anlaşma sebebiyle de sigortacı halefiyet hakkını kullanamayabilir. Bu hâlde sigortacının, halefiyet hakkının ihlal edilmesi sebebiyle sigortalısına başvurabileceği kabul edilmektedir[549]. Öncelikle sigortacının, sorumsuzluk anlaşmalarından haberi varsa halefiyet hakkının ihlal edildiğini iddia edemez. Eğer sorumsuzluk anlaşmasından haberi yoksa bu durumda sorumsuzluk anlaşmasının geçerliliği incelenmelidir. TBK m.115/3'te sayılan hâllerde sorumsuzluk anlaşması yapılamaz, yapılmış olması sigortacının halefiyetine engel oluşturmaz[550]. TBK m.115/1 gereği geçerli sorumsuzluk anlaşması ile sadece hafif kusurdan kaynaklanan sorumluluk ortadan kaldırılabilmektedir[551]. Eğer sorumlu, ağır kusuru ile zarara sebebiyet vermişse sigortacı halefiyet gereği ona başvurabilecektir.

---

kaynaklanması nedeniyle zarar verene yüklenemeyeceği, zarar veren taşıyıcının iyiniyetle yaptığı ödemenin TBK 186 uyarınca da borcu sonlandıracağı, TBK 186 ve TTK 1472/2 hükümlerinin birlikte değerlendirildiğinde sigortalının halefiyet hakkı doğmuş olmasına rağmen zarar verene bir bildirim yapılmamış olması karşısında sigortalıya yapılan ödemenin geçerli bir ödeme olarak kabulü gerektiği gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir… ONANMASINA" Yargıtay 11. HD., E. 2020/632, K. 2020/4721, T. 4.11.2020.

[546] **ÜNAN**, C. II, s. 256; **ÖLMEZ**, s. 34; **DAMAR**, s. 195. Sorumlunun, sigortalısına ödeme yaptığından haberi olmasına rağmen sigorta tazminatını ödeyen sigortacının, sigortalısına başvurma imkânı bulunmadığı yönünde bkz. **KENDER**, s. 419-420; **DEMİR**, s. 311-312.

[547] **DAMAR**, s. 194.

[548] **ÖLMEZ**, s. 34; **DAMAR**, s. 195.

[549] **DEMİR**, s. 312. Sigortacının halefiyet hakkını ortadan kaldıramayan. Sadece belirli kişilere karşı halefiyet hakkını kullanmasını sınırlandıran sözleşmelerin yapılabileceği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 251-253. Aksi yönde bkz. **DAMAR**, s. 211.

[550] TBK m.115/3: "*Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun ya da yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden yapılan anlaşma kesin olarak hükümsüzdür*."

[551] TBK m.116'da yardımcı kişilerin fiillerinden doğacak sorumluluk açısından ağır ve hafif kusur açısından bir sınırlandırma yapılmamıştır. Ancak hükmün üçüncü fıkrasında bazı hâller için sorumsuzluk anlaşması yapılamayacağı düzenlenmiştir.

c. Sigortacının Rücu Hakkını Kullanması[552]

Geri dönme[553] anlamına gelen rücu, kişinin ödediği bedeli asıl borçludan geri istemesidir[554]. Rücu edenin talep hakkı sözleşmeden, haksız fiilden, sebepsiz zenginleşmeden, vekâletsiz iş görmeden veya özel bir kanun hükmünden kaynaklanabilir[555]. Rücu hakkı, borcun ifa edilmesi ile doğmakta ve muaccel hâle gelmektedir[556]. Ancak rücu hakkı, ifa edilen borç ilişkisinin devamı değildir. Zira rücu hakkı, rücu edenin ifa etmiş olduğu borç ilişkisinden bağımsız bir niteliğe haizdir[557].

Sigorta hukuku açısından rücu, sigortacının ödediği sigorta tazminatı için sözleşmeye aykırı davranan sigorta ettirene başvurmasıdır[558]. Bu hususta ki en bariz örnek zorunlu[559] sorumluluk[560] sigortalarında rizikonun kasten gerçekleştirilmesine rağmen sigortacı tarafından zarar görene[561] ödenen bedel için sigorta ettirene rücu edilmesidir. Zorunlu sorumluluk sigortalarında, riziko teminat kapsamında olmamasına rağmen sigorta tazminatının zarar görene ödenmesinin sebebi TTK m.1484/1'deki düzenlemedir[562]. İlgili düzenlemeye göre sigortacı, sigortalıya karşı olan ifa borcundan tamamen veya kısmen

---

[552] Bu başlık altında sigortacının halefiyete dayanmayan rücundan bahsedilecektir.

[553] https://sozluk.gov.tr/ (E. T. 10.07.2024).

[554] **NOMER**, Haluk N., "*Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü*", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Y. 1997, C. 55, S. 3, s. 248; **DAMAR**, s. 217; **TAŞDEMİR**, s. 93; **KARA**, s. 461.

[555] **NOMER**, Rücu, 248; **KARA**, s. 461-462.

[556] **KARA**, s. 462.

[557] **KIZILSÜMER**, s. 6; **NOMER**, Rücu, 248; **KARA**, s. 462; **TAŞDEMİR**, s. 130.

[558] **TAŞDEMİR**, s. 93; **YALÇINKAYA**, Aslıhan, "*Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Kapsamında Sigortacının, Sigorta Ettirene Rücu Hakkı*", Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s. 62; **ASLAN DÜZGÜN**, Ülgen, "*Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı*", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2013, C. 29, S. 3, s. 205; **GÖKCAN**, Hasan Tahsin, *Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukukî Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*, Seçkin Yayıncılık, B.9, Ankara, 2018, s. 698. Sigorta hukukunda rücu hakkının "*borçlu ile alacaklıyı tatmin eden sigortacı arasındaki hukuki ilişki*" olduğu yönünde bkz. **KARA**, s. 463.

[559] TTK m.1477 gereği zorunlu olmayan sorumluluk sigortalarında kasten gerçekleştirilen rizikolarda kural olarak sigortacının, sigorta tazminatını ödeme borcu doğmaz. Ancak bu kurala zorunlu sorumluluk sigortaları açısından zarar göreni korumak adına TTK m.1484/1 hükmüyle istisna getirilmiştir.

[560] Mal sigortalarında sigortalı rizikoyu kasten gerçekleştirirse TTK m.1429 gereği zarar teminat kapsamında değildir.

[561] Eğer sigortalı kasten gerçekleştirdiği riziko için zarar görene ödeme yapmışsa sigortacı bu miktarı sigortalıya ödemez.

[562] Aksi yönde bkz. **ŞENOCAK**, Kasıt, s. 179.

kurtaran hususları zarar görene karşı ileri sürememektedir. Benzer şekilde KTK m.95/1'de de tazminatın indirilmesi veya kaldırılması sonucu doğuran hâllerin zarar görene karşı ileri sürülemeyeceği düzenlenmiştir. KTK m.95/2'de sigortacının aslında sorumlu olmaması gereken kısım için yaptığı ödemeleri sigorta ettirene rücu edebileceği düzenlenmiştir[563].

Rücu şartlarının varlığı hâlinde sigortacının kime rücu edeceği büyük önem arz etmektedir. Çünkü yanlış kişiye karşı dava açıldığı takdirde dava sıfat(husumet) yokluğundan reddedilecektir. Sigortacı ancak sigorta ettirene rücu edebilir. Sigorta ettiren olmayan sigortalı[564], araç sürücüsü[565], işletme sorumluluk sigortalarındaki çalışanlar veya hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilere karşı sigortacının rücu etmesi mümkün değildir. Zira sayılan kişiler sigorta sözleşmesinin tarafı değildir[566]. Nitekim KTK m.95/2'de de sigorta ettirene rücu edilebileceği düzenlenmiştir. Ancak Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları B.4'te sigortalıya rücu edileceği ifade edilmiştir. Sigorta ettiren ile sigortalının (işleten) aynı kişi olduğu durumlar açısından bir sorun bulunmamaktadır. Fakat sigorta ettiren ve sigortalının (işletenin) farklı kişiler olduğu durum açısından kanun ile genel şart hükmü arasında bir çelişki ortaya çıkmaktadır. Bu hâlde normlar hiyerarşisi gereği sigortacı sadece sigorta

---

563 TTK'de benzer düzenlemenin yapılmamış olmasının eksiklik olduğu yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 362.

564 "*...sigortacının trafik sigortasına dayalı olarak tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda başvurabileceği kimse, aracın gerçek işleteni kim olursa olsun, sadece sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettiren olduğu gibi...*" Yargıtay 17. HD., E. 2011/12921, K. 2012/5438, T. 02.05.2012. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2013/3404, K. 2013/7068, T. 16.5.2013.

565 **MİSİLİ**, s. 509. "*Davacı sigorta şirketi, genel şartların B.4 maddesinde belirtilen rücu sebeplerine dayalı olarak ancak sigorta sözleşmesinin tarafı (akidi, sigortalısı, sigorta ettiren ile sigortalının farklı kişiler olması durumunda sigorta ettireni) hakkında dava açılabilir. Bir başka ifadeyle, sigorta şirketinin anılan yasal düzenleme uyarınca şartlarının varlığı halinde kendi sigortalısına/sigorta ettirenine sözleşmeye aykırılıktan bahisle rücu imkanı bulunmakta, sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan araç sürücüsüne veyahut işleten ile sigortalının farklı kişiler olması durumunda işletene karşı işbu yasal düzenlemeden kaynaklı rücu imkanı bulunmamaktadır.*" İstanbul BAM, 40. HD., E. 2021/2021, K. 2022/62, T. 18.1.2022.

566 **DAMAR**, s. 223. "*Mahkemece toplanan delillere göre, davalı ... sigorta sözleşmesinin tarafı olmadığından hakkındaki davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddine, diğer davalı hakkındaki davanın ise davacının rücu hakkını kanıtlayamaması nedeniyle reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2013/16493, K. 2015/2807, T. 16.2.2015.

ettirene rücu edebilecektir[567]. Kendisine sigortacı tarafından rücu edilen sigorta ettiren de iç ilişkilerine bağlı olarak ilgili kişilere rücu edebilir.

Kanuni düzenlemenin dışında Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası B.4, Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası B.6, Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları B.7 gibi genel şartlarda da başlıca rücu sebepleri düzenlenmiştir. Çok sayıda uyuşmazlığa konu olması sebebiyle Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları B.4'te sayılan başlıca[568] rücu nedenleri incelemenin uygun olacağı kanaatindeyiz. Genel şartta sayılan ilk hâl, sigortalı veya fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kasten veya ağır kusurları ile rizikoya sebebiyet vermeleridir. Ağır kusurun tespiti açısından iyi niyetli ortalama bir insanın alması gereken en basit tedbirleri alıp almama hususunda tam bir aldırmazlığın bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir[569]. Yargıtay kararlarında da ağır kusurun[570] varlığı hâlinde rücu davaları kabul edilmektedir[571]. Ancak Yargıtay kararlarında asli kusurlu olmanın ağır kusurlu olunduğu yönünde değerlendirme yapmaya yetmeyeceği kabul edilmektedir[572].

Sigorta ettirene rücu edilebilecek ikinci hâl, rizikonun gerçekleştiği esnada geçerli bir sürücü belgesine[573] sahip olunmaması veya trafik kurallarının ağır kusurlu olarak ihlal

---

[567] **ÜNAN**, C. II, s. 472. Mehaz İsviçre hukukunda sigortalıya da rücu edilebileceğinin düzenlendiği ve benzer düzenlemenin Türk hukuku açısından da yapılması gerektiği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 472-473.

[568] Rücu sebeplerinin genel şartta sayılan bu hâllerle sınırlı olmadığı yönünde bkz. **MİSİLİ**, s. 607.

[569] **EREN**, s. 605; **KILIÇOĞLU**, s. 416; **MİSİLİ**, s. 610; **TAŞDEMİR**, s. 100; **DAMAR**, s. 225. Tam kusurlu olunmasına rağmen kasıt veya kasta yakın ağır kusurun olmadığı örnekler için bkz. **KAYIHAN**, s. 1610.

[570] Ağır kusur yerine "*kasta yakın kusur/ihmal*" ifadesi kullanıldığı kararlar için bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2002/11548, K. 2003/3921, T. 17.04.2003.

[571] "*…somut olayda yangının tekerlerden çıktığı iddia edilmesi sebebi ile taşıyıcının zaman zaman inip tekerleri kontrol etmesi, tekerler aşırı ısındığında mola vermesi, yanında yeteri kadar yangın söndürücü bulunması vs. gibi alınabilecek pek çok önlemi taşıyıcının yada adamlarının alması gerektiği, pek çok önlemi almadığı, bu nedenle davalı taşıyıcının sorumlu olduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir… ONANMASINA…*" Yargıtay 11. HD., E. 2013/16982, K. 2014/12752, T. 2.7.2014.

[572] **DAMAR**, s. 225-226; **MİSİLİ**, s. 611. "*Dava konusu olayda ise davalı sigortalı aracın sürücüsünün salt kırmızı ışıkta geçmesi nedeniyle trafik kurallarına aykırı davranışı nedeniyle %100 kusurlu bulunması, başlı başına kasıtlı yada ağır kusuru olduğu anlamına gelmez.*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/3422, K. 2016/6357, T. 25.5.2016. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/11179, K. 2018/5693, T. 30.5.2018; Yargıtay 17. HD., E. 2017/1121, K. 2019/9653, T. 21.10.2019.

[573] Karayolları Trafik Yönetmeliği m.75'te araç türlerine göre sürücü belgeleri sınıflandırılmıştır.

edilmiş olması sebebiyle rizikonun gerçekleşmesidir. Burada sadece sürücü belgesi[574] olmayanlar değil sürücü belgesinin geçerliliği sona eren[575], sürücü belgesine geçici/sürekli olarak el koyulanlar ve sürücü belgesi ilgili aracı kullanmak için yeterli olmayanların[576] sebep olduğu rizikolar açısından da rücu söz konusudur. Bu kapsamda sigortalı aracın niteliği tespit edilerek rizikonun gerçekleştiği anda[577] sürücünün, sürücü belgesinin aracı kullanmaya yeterli olup olmadığına karar verilmesi gerekmektedir[578]. Sigortacı, rizikonun gerçekleştiği anda geçerli bir sürücü belgesine sahip olmayan sürücüye sadece kusuru oranında rücu edebilir[579]. Trafik kurallarının ağır kusurla

[574] "*2918 sayılı KTK'nin 42/a bendinin 1. paragrafındaki "…motorlu taşıt sürücü sertifikasının sınıfına uygun sürücü belgeleri ile değiştirilmedikçe sahiplerine karayolunda araç kullanma yetkisi vermez." şeklindeki hüküm gereğince, bu sertifikalar sürücüye karayolunda araç kullanma yetkisi vermeyeceğinden davanın reddi doğru olmamıştır*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/4007, K. 2015/12597, T. 23.11.2015.

[575] Geçerliliği sona eren sürücü belgelerinin ayrıca belirtilmesinin gereksiz olduğu yönünde bkz. **DAMAR**, s. 228-229.

[576] **DAMAR**, s. 227; **MİSİLİ**, s. 618-619. "*Mahkemece, sigorta şirketinin ödediği tazminatın, aracın yetersiz sürücü belgesi ile kullanılması nedeni ile sigorta ettirenin mirasçılarından rücuan talep edilebileceği dikkate alınarak gerçek zarar belirlendikten sonra rücu kapsamı dikkate alınarak hüküm kurulması gerekirken davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2011/13029, K. 2012/333, T. 19.01.2012. Aynı yönde bkz. Adana BAM, 9. HD., E. 2019/192, K. 2020/644, T. 8.9.2020.

[577] **MİSİLİ**, s. 616. "*Davaya konu kaza 30.10.2011 tarihinde meydana gelmiştir. Sürücü M.D.'ın ehliyeti 02.10.2011 tarhinden itibaren 2 ay için geçici olarak 02.12.2011 tarihine kadar geri alınmıştır. Davaya konu kaza bu süre içinde meydana geldiğinden, sürücünün ehliyetsiz olduğunun kabulü gerekir. Ancak bu durumda sürücünün kusuru oranında davalı işleten hasardan sorumlu tutulabilir. Bu durumda mahkemece için esasına girilerek, (sürücünün kusuru yönünden uzman bilirkişi incelemesi yaptırılarak) sonucuna göre karar verilmesi gerekirken…*" Yargıtay 17. HD., E. 2015/6442, K. 2015/9994, T. 1.10.2015. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2013/19218, K. 2014/84, T. 13.1.2014; İzmir BAM, 20. HD., E. 2020/1632, K. 2022/1499, T. 12.10.2022.

[578] "*Mahkemece yapılacak iş, kaya kamyonunun iş makinesi sınıfına girip-girmediğinin yöntemince araştırılarak, iş makinesi sınıfına girdiği sonucuna varıldığında, E sınıfı (otobüs) ehliyeti olan sigortalının, G sınıfı ehliyet (iş makinesi) gerektiren kaya kamyonunu kullanması sebebiyle, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile, iş kazasının vuku bulduğu iş kolunda uzman bilirkişilerden, kusur oran ve aidiyeti konusunda, özellikle Karayolları Trafik Kanunu hükümlerine göre gereken ehliyetnameye sahip olmadığı halde sigortalıya araç kulllandıran davalı işverenin kusur durumunu irdeleyecek biçimde, yeniden rapor alıp, sonucuna göre karar vermekten ibarettir*." Yargıtay 10. HD., E. 2011/4018, K. 2012/9449, T. 22.05.2012.

[579] "*Zorunlu trafik sigorta şirketi ehliyetsiz araç kullanılması sebebine dayanarak kendi sigortalısına onun veya sigortalı aracın sürücüsünün kusuru oranında rücu edebilir*." Yargıtay 17. HD., E. 2019/3565, K. 2020/5193, T. 7.10.2020. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2013/1944, K. 2014/2731, T. 27.02.2014. Kusursuz sürücüye rücu edilemeyeceği yönünde bkz. **MİSİLİ**, s. 607-608. Yargıtay 17. HD., E. 2014/15048, K. 2014/12371, T. 22.9.2014. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2003/5567, K. 2004/432, T. 19.01.2004. Kesinleşen ceza mahkemesi kararı ile kusurun varlığı tespit edilmişse, hukuk mahkemesi kusurun bulunmadığına karar veremeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2012/11262, K. 2012/12619, T. 15.11.2012.

ihlalinin ilk rücu hâli kapsamında kaldığı bu sebeple başka bir bentte düzenlenmesinin yanlış olduğu doktrinde ifade edilmektedir[580].

Sigorta ettirene rücu edilebilecek üçüncü hâl, uyuşturucu etkisinde veya mevzuatta belirtilen miktarın üzerinde alkol almış veya alkol alması yasaklanmış[581] sürücü tarafından rizikonun gerçekleştirilmesidir. KTK m.48/5'te hususi otomobil sürücüleri için 0.50, diğer araçlar sürücülerininse 0.21'in üzerinde alkol almalarının yasak olduğu düzenlenmiştir. Ancak riziko gerçekleştiği anda sürücülerin KTK m.48/5'e aykırı şekilde alkollü olması sigortacının rücu için yeterli değildir. Sigortacının rücu için mütemadiyen alkolün etkisi ile rizikonun gerçekleşmiş olması gerekmektedir[582]. Eğer riziko tek başına alkolün etkisi ile gerçekleşmemişse sigortacı rücu edemez[583]. Bu hususun tespiti için mahkemece nöroloji uzmanı, hukukçu ve trafik konusunda uzman bilirkişilerden oluşan bilirkişi kurulundan rapor alınması gerekmektedir[584].

Sigorta ettirene rücu edilebilecek dördüncü hâl, yolcu taşıma ruhsatı olmayan araçlarda yolcu taşınması, istiap haddinden[585] fazla yolcu veya yük taşınması ile patlayıcı/parlayıcı/tehlikeli madde taşıma ruhsatı olmayan araçlarda bu maddelerin parlama, tutuşma veya infilakı sebebiyle rizikonun gerçekleşmesidir. Genel şart

---

[580] **TAŞDEMİR**, s. 101; **DAMAR**, s. 226-227; **MİSİLİ**, s. 620.

[581] Mevzuatta alkol alması yasaklanan kişilerin kimler olduğuna dair bir düzenleme bulunmadığı yönünde bkz. **DAMAR**, s. 231.

[582] Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı hâlinde riziko ile madde kullanımı arasında illiyet bağının aranmasının gerekmediği yönünde bkz. **DAMAR**, s. 229.

[583] "*...kazaya karışan diğer araç sürücüsüne de kusur verildiğinden kazanın münhasıran davalının alkollü olması nedeniyle meydana geldiği kabul edilemez*." Yargıtay HGK., E. 2013/2156, K. 2015/1338, T. 13.5.2015.

[584] "*O halde hasarın teminat dışı kalabilmesi için kazanın meydana geliş şekli itibariyle sürücünün salt (münhasıran) alkolün etkisi altında kaza yapmış olması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla, sürücünün alkollü olması tek başına hasarın teminat dışı kalmasını gerektirmez. Üstelik, böyle bir durumda hasarın teminat dışı kaldığının ispat yükü TTK'nun 1281. maddesi hükmü gereğince sigortacıya düşmektedir. Yargıtay'ın yerleşik uygulamalarında; sürücünün aldığı alkolün oranının doğrudan doğruya sonuca etkisi bulunmadığından, mahkemece nöroloji uzmanı, hukukçu ve trafik konusunda uzman bilirkişilerden oluşan bilirkişi kurulu aracılığıyla olayın salt alkolün etkisiyle gerçekleşip gerçekleşmediğinin, alkol dışında başka unsurlarında olayın meydana gelmesinde rol oynayıp oynamadığının saptanması, sonuçta olayın tek başına alkolün etkisiyle meydana geldiğinin belirlenmesi durumunda, oluşan hasarın poliçe teminatı dışında kalacağından davanın kabulüne aksi halinde reddine karar verilmesi gerekeceği ilkesi benimsenmektedir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/13552, K. 2014/11199, T. 10.07.2014. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/10046, K. 2023/5099, T. 6.4.2023; Yargıtay 17. HD., E. 2012/16909, K. 2013/5581, T. 16.4.2013;

[585] İstiap haddi, TDK sözlüğünde "*deniz, kara ve hava taşıtlarının yük ve yolcu miktarlarını belirleyen sınır*" olarak tanımlanmıştır. https://sozluk.gov.tr/ (E. T. 11.07.2024).

hükmünde öngörülen hâllere dayanılarak rücu edilebilmesi için sebep (örneğin istiap haddinin aşılması) ile sonuç (kaza) arasında illiyet bağının bulunması gerekli olup münhasıran istiap haddinin aşılması ile rizikonun gerçekleşmesi gerekmektedir[586].

Sigorta ettirene rücu edilebilecek beşinci hâl, genel şartları B.1'de belirtilen yükümlülüklerin[587] ihlal edilmesi sebebiyle normalde oluşacak olandan daha fazla zararın meydana gelmesidir. Sigortacı burada ancak artan zarar miktarı açısından sigorta ettirene rücu edebilir[588]. Bu hâl açısından da zararda meydana gelen artışın tamamı değil kusur oranında rücu söz konusudur[589].

Sigorta ettirene rücu edilebilecek altıncı hâl, aracın çalınması neticesinde gerçekleşen rizikolar açısından aracın çalınmasında, sigortalının veya fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olmasıdır. Sigortalının veya sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın çalınmasında kusurlu olduğunu ispat yükü sigortacıya aittir[590].

Sigorta ettirene rücu edilebilecek yedinci hâl, bedeni zarara sebep olan sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin zorunlu hâller dışında olay yerini terk etmesi ya da gereken belgelerin düzenlenmesi yükümlülüğüne aykırı davranmasıdır[591]. Bu düzenlemenin yapılmasının sebebi ehliyetsiz ya da alkollü sürücünün olay yerinden kaçarak sigortacının rücu imkânının ortadan kalkmasına engel olunmak istenmesidir.

---

[586] **KAYIHAN**, s. 1617-1618; **MİSİLİ**, s. 627-628. "*... mahkemece, bozma ilamımız doğrultusunda alınan uzman bilirkişi tarafından kazanın münhasıran istiap haddi aşımından kaynaklanmadığına dair tespitlere itibar edilerek kazanın münhasıran istiap haddinin aşılmasının etkisiyle meydana gelmediği ve dolayısı ile trafik sigortacına rücu hakkı doğurmadığı göz önüne alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekirken...*" Yargıtay 17. HD., E. 2019/1788, K. 2020/8026, T. 3.12.2020. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2017/3982, K. 2019/9562, T. 17.10.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2018/4497, K. 2020/326, T. 3.2.2020.

[587] Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları B.1'de sayılan hâllerin sınırlı sayıda olduğu yönünde bkz. **MİSİLİ**, s. 631.

[588] **TAŞDEMİR**, s. 108; **DAMAR**, s. 234. "*Rizikodan sonra ihbar ve diğer yükümlülüklerin yerine getirilmemesi nedeniyle rücu hakkının doğması için bu nedenle zararda artış olması gerekir. Bu halde artan kısım için sigorta ettirene rücu edilebilir. Trafik kazasını müteakip sigorta ettirenin sırf olay yerinden ayrılması sigortacının kendi sigortalısına rücu hakkını vermez*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/3746, K. 2015/12005, T. 12.11.2015.

[589] **KAYIHAN**, s. 1619; **TAŞDEMİR**, s. 108; **MİSİLİ**, s. 631; **DAMAR**, s. 234.

[590] **MİSİLİ**, s. 633; **DAMAR**, s. 235.

[591] ZMSS B.4.f düzenlemesinin TTK m.1448 ile benzerlik gösterdiği yönünde bkz. **KAYIHAN**, s. 1621; **TAŞDEMİR**, s. 111.

Ancak bu düzenleme sadece yaralanmalı veya ölümlü trafik kazaları açısından geçerlidir[592]. Salt maddi hasarlı kazalarda bu sebebe dayanılarak rücu edilemeyecektir.

Sigorta ettirene rücu edecek olan trafik sigortacısı, rücu sebeplerinin varlığını ispatla yükümlüdür[593]. Sigortacı, sigorta ettiren tarafından kendisine açılan davalarda da rücu sebeplerini defi olarak ileri sürebilir[594]. Ancak bu hâlde de ispat yükü sigortacı üzerindedir.

[592] Benzer yönde bkz. **DAMAR**, s. 236.

[593] **MİSİLİ**, s. 587.

[594] **MİSİLİ**, s. 587.

3. SİGORTA GENEL ŞARTLARINA VE SİGORTA SÖZLEŞMESİNE GÖRE TEMİNATIN KAPSAMI

Sigorta teminatının kapsamının belirlenmesinde TTK hükümlerinin haricinde sigorta genel şartları da önemli bir yere sahiptir. Keza sigorta teminatı, TTK ve sigorta genel şartları dışında sigorta sözleşmesiyle de belirlenebilir. Bu başlık altında sigorta genel şartlarına ve sigorta sözleşmesine göre teminatın kapsamı incelenmektedir.

3.1. Sigorta Genel Şartlarına Göre Teminatın Kapsamı

3.1.1. Genel Olarak

Her bir sigorta türü[595] için ayrı olarak hazırlanan, kurum[596] tarafından onaylanan[597] ve ilgili sigorta sözleşmelerinin ana içeriğini oluşturan genel ve soyut hükümlere sigorta genel şartları denilmektedir[598]. Sigorta genel şartları, sigorta uygulamasının ilk zamanlarında sigortacıların, sigorta sözleşmelerine ilişkin hükümleri önceden tek taraflı hazırlayarak sigorta ettirenlerin sözleşme serbestisini kısıtlamaları sebebiyle ortaya çıkmıştır[599]. Kanun koyucu da sigortacıların bu kötüye kullanımını önlemek amacıyla aynı rizikolar için yapılacak bütün sigorta sözleşmeleri açısından geçerli olacak belli bazı hükümlerin genel şartlar vasıtasıyla belirleneceğini düzenlemiştir[600]. SK m.11/1'de sigorta sözleşmelerinin içeriğinin, genel şartlara uygun olarak düzenleneceği belirtilmiştir. Ayrıca sigorta genel şartları vasıtasıyla aynı riziko için sigorta sözleşmesi yapan kişilerin, eşit teminatlardan faydalanması da amaçlanmıştır[601].

---

[595] Çok sayıda sigorta genel şartı bulunsa da bütün sigorta sözleşmeleri için sigorta genel şartının bulunduğu söylenemez.

[596] SK m.11/1'de müsteşarlık ifadesi geçse de güncel olarak bu görevin Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na ait olduğu yönünde bkz. **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 13 dn. 5; **KARA**, s. 146 dn. 44; **DEMİR**, s. 75-76.

[597] Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, KTK m.93 gereği idare tarafından onaylanmaz, doğrudan idare tarafından hazırlanır.

[598] Sigorta genel şartlarına ilişkin diğer tanımlar için bkz. **KENDER**, s. 36; **KARA**, s. 37; **ÖZKURTELLER**, s. 16; **DEMİR**, s. 75.

[599] **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 105-106; **DEMİR**, s. 75; **KARA**, Etem, "*Sigorta Genel Şartlarının Hukuki Niteliği*", Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2020, C. 10, S. 19, s. 156.

[600] **ÖZKURTELLER**, s. 17; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 106.

[601] **DEMİR**, s. 75; **KARA**, s. 147; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 14.

3.1.2. Sigorta Genel Şartlarının Hukuki Niteliği

Hukuk sistemlerinde farklı makamlar tarafından düzenlenen birçok norm bulunmaktadır. Ancak bu normların hepsi aynı hukuki niteliğe haiz değildir. İşte normlar arasındaki nitelik farklılıkları sebebiyle normlar arasında bir astlık üstlük ilişkisi oluşmaktadır. Normal arasındaki bu astlık üstlük ilişkisine de normlar hiyerarşisi denilmektedir. Bir normun, normlar hiyerarşisindeki yerini tespit etmek adına o normun hukuki niteliğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple sigorta genel şartlarının da hukuki niteliğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Doktrinde sigorta genel şartlarının, sigorta hukukunda emredici kanun hükümlerinden sonra ve yorumlayıcı kanun hükümlerinden önce geldiği belirtilmektedir[602]. Bu sebeple kanunun emredici hükümlerine aykırı genel şart hükümlerinin mahkemelerce uyuşmazlıklarda uygulanmaması gerekir[603]. Yargıtay'ın da bu yönde kararı bulunmaktadır[604]. Doktrindeki hâkim görüşe göre sigorta genel şartları, genel işlem koşulu (tüketici hukuku açısından haksız şart) niteliğindedir[605]. Yargıtay tarafından verilen kararlarda ise zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarının,

---

[602] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 53; **KABUKÇUOĞLU ÖZER**, Şerh, s. 152; **KARA**, Genel Şartlar, s. 157; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 106; **DOĞAN**, Burak, "*Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ve Yürülükte Bulunan Mevzuat Hükümleri Kapsamında Yargıtay'ın Alkollü Araç Kullanımı Sırasında Meydana Gelen Zararlara İlişkin Yerleşik Kararları Üzerine Bir İnceleme*", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2022, C. 26, S. 1, s. 110.

[603] **KENDER**, s. 207; **DEMİR**, s. 156; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 106; **DOĞAN**, s. 110-111.

[604] "*Kanuna aykırı olarak düzenlenen genel şart hükümleri gözetilerek karar verilemez.*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/18220, K. 2015/5963, T. 16.04.2015. Aynı yönde bkz. Adana BAM, 3. HD., E. 2021/2307, K. 2023/389, T. 20.3.2023; Bursa 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2017/1069, K. 2021/115, T. 10.2.2021.

[605] **ÜNAN**, Samim, *Sigorta Tüketici Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 30-31; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 55-56; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 14; **SAAT**, s. 79; **KARA**, Genel Şartlar, s. 166; **ERDEMİR**, Makbule Aymelek, *Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 32; **ALKAN**, Osman Nuri, *Trafik Kazalarında Sigortacının Sorumluluğu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 209. Genel işlem şartı ve haksız şarta ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerektiği yönünde bkz. **KARA**, s. 149. Alman ve İsviçre hukuku açısından genel şartların genel işlem koşulu olarak değerlendirildiği yönünde bkz. **GÜRGEN**, Orhan, "*Trafik Sigortası Genel Şartlarının Hukuki Mahiyeti ve Yargıtay'ın Konuya İlişkin Kararının Eleştirisi*", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 2020, S. 41, s. 465; **COŞKUN**, s. 107; Genel işlem koşulunun idari denetimden geçmiş olmasının yargısal denetimden geçmesine engel olmadığı yönünde bkz. **AYDOĞDU**, Murat, *Türk Borçlar Hukuku'nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukuku'nda Haksız Şartların Denetimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 69. Ayrıca bkz. **TUZCUOĞLU**, Tuğçe, *Avrupa Birliği Normları ve 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Işığında Genel İşlem Şartları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 89-90. TTK'daki koruyucu hükümlerin varlığı sebebiyle TBK'daki hükümlerin uygulanma imkanının bulunmadığı yönünde bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER**, Şerh, s. 154.

hazine müsteşarlığı tarafından kanundan alınan yetki ile düzenlenmesi sebebiyle genel işlem şartı olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmektedir[606].

3.1.3. Sigorta Genel Şartlarındaki Değişikliğin Teminata Etkisi

Sigorta sözleşmeleri, tarafların sözleşmeyi akdettikleri tarihteki sigorta genel şartlarına göre yapılmaktadır. Ancak sigorta genel şartları, ilelebet değişmez metinler değildir. Bu sebeple maddi sigorta süresi içerisinde sigorta genel şartları değişebilir. Kanun koyucu da bunu öngörerek TTK m.1425/3'te genel şartlarda değişiklik olması hâlinde bunun teminata nasıl etki edeceğini düzenlenmiştir. TTK m.1425/3'in aksine kanun hükmü olmadığı sürece, sigorta ettiren veya sigortalı lehine olan değişiklikler hemen uygulanır. Bu düzenlemenin mefhumu muhalifinden, sigorta ettiren veya sigortalı aleyhine olan değişikliklerin uygulanmayacağı sonucuna ulaşılabilir[607]. Ancak lehe değişiklik, ek prim alınmasını gerektiriyorsa sigortacı değişiklikten itibaren sekiz gün içerisinde ek prim isteyebilir. Prim farkı sekiz gün içerisinde kabul edilmezse lehe değişiklikler uygulanmaz. Sekiz günlük süre, hak düşürücü niteliktedir[608]. Ancak sigorta ettiren/sigortalı, bu süreyi

---

606 "*Karayolları Trafik Kanunu'nun 93. maddesi gereği Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları, teminat tutarları ile tarife ve talimatları Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlıkça tespit edilir ve Resmi Gazetede yayımlanır. Böylece Hazine Müsteşarlığı, Kanundan aldığı yetki ile Zorunlu Sigorta Genel Şartlarını belirler. Bu nedenle Zorunlu Sigorta Genel Şartlarını Türk Borçlar Kanunu'nun 20. maddesinde düzenlenen genel işlem koşulu kapsamında değerlendirmek mümkün değildir. Bir sözleşmenin genel işlem koşulu kapsamında olması için sözleşme yapılırken taraflardan birinin önceden tek taraflı olarak sözleşme şartlarını hazırlayarak diğer tarafa sunması gerekir. Oysa Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigorta Genel Şartları, sözleşmede taraf olmayan Hazine Müsteşarlığı tarafından kanundan alınan yetkiye dayalı olarak belirlenmektedir. Ayrıca Genel Şartları, Türk Borçlar Kanunu 20.maddesinin son fıkrasında "Genel işlem koşullarıyla ilgili hükümler, sundukları hizmetleri kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütmekte olan kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmelere de, niteliklerine bakılmaksızın uygulanır." düzenlemesi kapsamında düşünmek de mümkün değildir. Çünkü kanunda açıkça belirtildiği üzere, kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle kişi ve kuruluşların hazırladıkları sözleşmeler yürütmekte oldukları bir hizmet ile ilgili olmalıdır. Oysa Hazine Müsteşarlığı, zorunlu mali sorumluluk sigortası hizmeti veren bir kuruluş olmadığı gibi hizmeti alan taraf ile bir sözleşme ilişkisi içinde de bulunmamaktadır*." Yargıtay 17. HD., E.2017/4323, K. 2018/4743, T.08.05.2018; Yargıtay 17. HD., E. 2016/15390, K. 2019/2351, T. 4.3.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2016/14573, K. 2017/6035, T. 29.5.2017.

607 "*6102 sayılı TTK'nun 1425/3. maddesinde de genel şartlarda yapılan lehe değişikliklerin sigortalı bakımından derhal uygulanacağı, bir başka ifadeyle lehe olmayan düzenlemelerin yürürlük tarihinden önce imzalanmış poliçeler hakkında uygulanmayacağı belirtilmiştir*." İstanbul BAM, 40. HD., E. 2019/2199, K. 2021/834, T. 27.5.2021; İstanbul BAM, 40. HD., E. 2019/2081, K. 2021/595, T. 15.4.2021; İstanbul BAM, 40. HD., E. 2019/1062, K. 2020/4060, T. 15.10.2020.

608 "*Davacı, TTK 1425/3 maddesindeki düzenleme uyarınca ek poliçe ve zeyilname düzenlenmesinden itibaren 8 günlük hak düşürücü süre içerisinde prim farkı talebinde bulunmamış olup, mahkemece davanın reddi yerine karardaki gerekçelerle davanın kabulüne karar verilmesi yerinde olmamıştır*." Konya BAM, 6. HD., E. 2021/1610, K. 2023/1115, T. 18.5.2023.

kaçırsa da sigortacı ile anlaşarak yeni genel şartlar ile sağlanan lehe düzenlemelerin geçerli olacağını kararlaştırabilirler. Üçüncü kişi yararına yapılan zarar sigortaları açısından bildirim tahsilde tekerrür olmamak kaydıyla hem sigorta ettirene hem de sigortalıya yapılmalıdır. Zira sigorta ettiren, ek prim ödemek istemese de sigortalı ek prim ile sigorta teminatını genişletmek isteyebilir. Sırf sözleşmenin tarafı olmadığı için sigortalı bu haktan mahrum bırakılmamalıdır.

3.1.4. Uygulamada Sık Karşılaşılan Bazı Zarar Sigortaları Genel Şartlarına Göre Teminatın Kapsamı

Yürürlükte çok sayıda sigorta genel şartı bulunmaktadır. Bütün sigorta genel şartlarını tek bir çalışmada incelemek uygun değildir. Ancak çok sayıda uyuşmazlığa konu olmaları sebebiyle kara araçları kasko sigortası genel şartları ve karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları bakımından teminatın kapsamı bu başlık altında incelemektedir[609].

3.1.4.1. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarına Göre Teminatın Kapsamı

Kara araçları kasko sigortası genel şartlarına göre teminatın kapsamı konu, yer, zaman, kişi ve miktar bakımından bu başlık altında incelenmektedir.

a. Konu Bakımından

Bu bölümde kara araçları kasko sigortası genel şartlarında düzenlenen temel rizikolar, ek sözleşme ile teminat altına alınabilecek rizikolar ve teminat kapsamı dışındaki rizikolar incelenmektedir.

Kara Araçları Kasko Sigortası[610], poliçede belirtilen ve karayolunda kullanma izni olan motorlu/motorsuz kara araçlarının[611] uğradığı zararları teminat altına almaktadır. Kasko

[609] Düzenlenen poliçe sayıları için bkz. https://www.tsb.org.tr/tr/istatistik/genel-sigorta-verileri/police-adet

[610] Bundan sonra kara araçları kasko sigortası, "Kasko" veya "Kasko Sigortası" olarak anılacaktır.

[611] Genel şartlarda; römork, karavan, iş makineleri, lastik tekerlekli traktörler ve diğer zirai tarım makineleri de sayılmıştır. Tren vagonları için kasko sigortası yapılan dava hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/6481, K. 2015/14241, T. 16.12.2015. Kasko sigortası yaptırılabilecek araçlara ilişkin daha fazla örnek için bkz. **MÜDERRİSOĞLU**, Ümit, *Kasko Sigortası*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 61-71.

sigortası düşünüldüğünde ilk olarak akla trafik kazası gelse de genel şartlarda, birden fazla temel riziko düzenlenmiştir. Kara araçları kasko sigortası genel şartlarında düzenlenen temel rizikolar; kara veya demir yolunda başka araçlarla çarpışılması, üçüncü kişilerin kötü niyet veya muziplikle yaptıkları hareketler ile fiil ehliyetine sahip olmayan kimselerin verdiği zararlar, aracın yanması, aracın veya parçalarının çalınması ya da çalınmaya teşebbüs edilmesidir.

Kasko poliçesinde yukarıda sayılan temel rizikoların bir kısmı için teminat verilirse "*dar kasko*", tamamı için teminat verilirse "*kasko*" denilmektedir. Bütün temel rizikolara ek olarak genel şartlarda sayılan ek sözleşme ile teminat altına alınacak rizikoların bir kısmı için de teminat verilirse "genişletilmiş kasko", tamamı için teminat verilirse "tam kasko" denilmektedir. Bu bölümde kasko sigortası için sayılan temel rizikolar hakkında açıklamalarda bulunulacaktır.

Kaskolu aracın, kara veya demir yolunda başka araçlarla çarpışması neticesinde doğan zararlar sigorta teminatı kapsamındadır[612]. Kaskolu motorlu aracın, karayolunda diğer bir motorlu araç ile çarpışması doğal olarak bu rizikonun kapsamında kalmaktadır. Ayrıca kasko sigortası genel şartları A.1.a'da hem motorlu hem de motorsuz araçlardan bahsedildiği için kaskolu aracın; tren, bisiklet, elektrikli scooter, motosiklet, at arabası veya başka bir araç ile çarpışması da bu kapsamdadır[613].

Genel şartlarda, ani ve harici etki neticesinde oluşan zararların da teminat kapsamında olduğu belirtilmiştir[614]. Ani ve harici etkinin, sigortalının veya sürücünün iradesi dışında oluşması aranmıştır. Buradaki "*iradesi dışında*" ifadesi sorunludur. Çünkü bu ifadeden sigortalının veya sürücünün, hiçbir kusurun bulunmaması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Ancak bu ifadeden, kasten hareket etmemeyi anlamak gerekmektedir[615]. Aksi takdirde

---

[612] Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarına A.1: "*Aracın karayolunda veya demiryolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz araçlarla çarpışması,*"

[613] **YÜCE**, Aydın Alber, *Kara Araçları Kasko Sigortası*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 183-184; **MÜDERRİSOĞLU**, s. 73; **BİTEN**, Bahar Yağmur, "*Kasko Sözleşmesi*", Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2022, s. 21; **ÖZKAN**, Aktan, "*Kasko Sigortası Sözleşmesi*", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2018, s. 68.

[614] Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarına A.1: "*Gerek hareket gerek durma halinde iken sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında araca ani ve harici etkiler neticesinde sabit veya hareketli bir cismin çarpması veya aracın böyle bir cisme çarpması, devrilmesi, düşmesi, yuvarlanması gibi kazalar,*"

[615] **ÖZKAN**, Kasko, s. 68.

kasko sigortası yaptırmakla elde edilmek istenen sigorta korumasından büyük oranda faydalanılamayacaktır. Sonuç olarak sigortalının veya sürücünün kasten hareket etmemesi koşuluyla ani ve harici etki ile meydana gelen zarar sigorta teminatı kapsamında olacaktır.

Genel şart hükmünde açıkça "*ani*" ifadesi geçtiği için bir anda değil de bir süreç içerisinde gerçekleşen etki neticesindeki zararlar, teminat kapsamında kabul edilmemelidir[616]. Örneğin araçta zaman içerisinde oluşan güneş yanıkları, bir süreç içerisinde gerçekleştiği için ani bir etki olarak kabul edilemez. Aynı zamanda "*harici*" ifadesinden de araca dışarıdan gelen bir etki neticesinde zararın ortaya çıkması gerektiği anlaşılmaktadır[617]. Örneğin aracın lastiğinin, çivi batma gibi dış etken olmaksızın, kendiliğinden patlaması hâlinde harici etki olmaması sebebiyle sigortacı sorumlu olmaz[618]. Ayrıca ani ve harici etkinin gerçekleştiği anda, aracın duruyor veya hareket ediyor olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Sürüş esnasında bir hayvana çarpılması, araç park edilirken duvara çarpılması veya park hâlindeki aracın üzerine saksı düşmesi ani ve harici etki kapsamındadır[619]. Feribotta bulunan kaskolu aracın, sallantıdan dolayı gerçekleşen çarpma sebebiyle zarar görmesi hâli de bu kapsamda değerlendirilmektedir[620]. Şiddetli rüzgâr sebebiyle araç kaputunun uçması hâli de ani ve harici etki kapsamındadır[621]. Kaskolu araçtaki yükün, fren yapılması vb. sebepler ile araca zarar vermesi ani ve harici etki olarak kabul edilmemektedir[622]. Ancak kaskolu araç sırf yan yattığı veya devrildiği için yükün araca zarar verdiği belirtilerek rizikonun teminat dışında olduğu sonucuna ulaşılmamalıdır[623]. Rizikoyu meydana getiren sebep, doğru bir şekilde araştırılmalıdır.

---

[616] **YÜCE**, s. 186.

[617] **YÜCE**, s. 185-186.

[618] Aracın cıvatalarının düzgün sıkılmaması sebebiyle araçta meydana gelecek zararın teminat kapsamında olduğu yönünde bkz. **YÜCE**, s. 186.

[619] Benzer örnekler için bkz. **BİTEN**, s. 22; **ÖZKAN**, Kasko, s. 68-69.

[620] **ÖZKAN**, Kasko, s. 69; **BİTEN**, s. 22. Eğer ruhsatlı olarak sefer yapan bir gemi değil veya araç kendi gücü ile gemiye girmediyse bu hâl genel şartlardaki A.5.7 hükmü gereği teminat kapsamı dışındadır.

[621] Aksi yönde bkz. **YÜCE**, s. 185.

[622] Yargıtay 11. HD., E. 2008/2231, K. 2009/6251, T. 25.05.2009; Yargıtay 4. HD., E. 2021/8609, K. 2022/2217, T. 10.2.2022; Yargıtay 11. HD., E. 2003/10243, K. 2004/4472, T. 26.04.2004; İstanbul BAM, 40. HD., E. 2019/3382, K. 2021/1576, T. 2.11.2021.

[623] "*...sürücü .... idaresinde iken sürücünün araç ile seyrederken dönemeçte hızını azaltmadan dikkatsiz seyri neticesi aracın yol dışına çıkıp yarı römorkun yana yatmasına neden olduğu, dolayısıyla kazanın yükün kaymasından değil araç römorkunun yol dışına kayması ve soluna yatması sonucunda meydana*

Ani ve harici etki açısından genel şartlarda; çarpma, devrilme, düşme ve yuvarlanma şeklindeki kazalar sayılmıştır. Ancak maddenin sonunda "*gibi kazalar*" ifadesi kullanılmıştır. Buna göre ani ve harici etki sonucu oluşacak kazaların türü bakımından bir sınırlandırma yapılmadığı sonucuna ulaşılabilir[624].

Yargıtay, yağış[625] sebebiyle araçta meydana gelen çöküntünün[626], damperin[627] liftinin[628] kırılması sonucu bağlı olduğu kaskolu çekiciye ve dorsesine verdiği zararın[629], zeminin yumuşak ve toprağın gevşek olması sebebiyle kaskolu aracın yan yatmasının[630] ve aracın motor kısmına giren kedi sebebiyle motor kayışında meydana gelen sıkışma sonucunda oluşan zararın ani ve harici bir etkiden kaynaklandığına karar vermiştir[631].

---

geldiği ve davaya konu araçta hasarın oluştuğu, bu itibarla oluşan zararın sigorta teminat kapsamında kaldığı…" Ankara BAM, 21. HD., E. 2019/579, K. 2021/488, T. 5.4.2021.

[624] Aynı yönde bkz. **ÖZKAN**, Kasko, s. 69.

[625] Dolu veya sel niteliğinde değildir.

[626] "*Somut olayda, davacı sigortalıya ait araç gümrük limanında beklediği esnada yağan yağış sonucunda, aracın yan tarafı içeriye doğru çökmüştür. Davaya konu aracın yağış nedeniyle zarar görmesinin anılan .... maddesi uyarınca, ani ve harici etki altında hasarın meydana gelmesi hali olarak kabul edilip teminat kapsamında olduğu değerlendirilmelidir. Kaldı ki "yağış" Genel Şartların A.4 ve A.5 maddesinde de sayılmamıştır*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/6546, K. 2016/8634, T. 6.10.2016.

[627] Damper, TDK sözlüğünde "*Bir şasinin üzerine takılmış, inip kalkan kasası olan, kendinden hareketli, yükü boşaltan düzen.*" olarak tanımlanmıştır. https://sozluk.gov.tr/ (E. T. 17.01.2024).

[628] Lift, TDK sözlüğünde "*Ağır yükleri kaldırmak, araçlara yüklemek ve boşaltmak için kullanılan makine.*" olarak tanımlanmıştır. https://sozluk.gov.tr/ (E. T. 17.01.2024).

[629] "*…sadece lift kırılması hasarı teminat harici ise de, bu olay sonucu meydana gelen diğer hasarların teminat kapsamında olduğunun kabulü gerekir. Mahkemece kırılan liftte meydana gelen hasar miktarı belirlenip, bu meblağ düşüldükten sonra düşme ve devrilmeden meydana gelen ve teminat kapsamında kalan hasarların davalıdan tahsiline karar verilmesi gerekirken…*" Yargıtay 11. HD., E. 2006/2514, K. 2007/6292, T. 25.04.2007. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2012/332, K. 2012/6421, T. 21.05.2012; Yargıtay 17. HD., E. 2014/15036, K. 2014/11857, T. 16.09.2014; Yargıtay 4. HD., E. 2021/9134, K. 2022/5517, T. 22.3.2022.

[630] "*…sigortalı aracın harici etkiler neticesinde yani yumuşak zemin ve gevşek toprak nedeniyle devrildiği sabit olup zarar Kasko Genel Şartlar A.1.b kapsamında teminat dahilinde kaldığı halde, mahkemece yanılgılı değerlendirme ile harici etki olmadığından zararın teminat dışı kaldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru değil…*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/2580, K. 2016/8271, T. 27.9.2016.

[631] "*Somut olayda; sigortalı araç park halinde iken aracın motor kısmına kedinin girdiği aracın çalıştırılması üzerine motorun kayış sistemindeki sıkışma sonucunda hasar meydana geldiği hususunda taraflar arasında bir ihtilaf bulunmamaktadır. Uyuşmazlık, meydana gelen hasarın sigorta teminatı kapsamında kalıp kalmadığı noktasında toplanmaktadır. Dava konusu olaydaki hasarın sigortalı araç yürütülmeden meydana gelmiş olması, olayın sigorta ettiren tarafından öngörülemeyen bir "harici etki" niteliğinde bulunması karşısında, olayın kasko sigortası kapsamında kaldığının kabulü gerekmektedir*." Yargıtay 17. HD., E. 2009/6109, K. 2010/212, T. 21.01.2010.

Sigorta Tahkim Komisyonu da araca fazla yük yüklenmesi sonucunda kapak kapatılan yerden taşan eşyalar sebebiyle camın patladığı olayda, iradi bir eylem olması sebebiyle ani ve harici bir etkinin bulunmadığına karar vermiştir[632].

Ani ve harici olmayan etki, kara araçları kasko sigortası genel şartlarında teminat altına alınamayacak rizikolar arasında sayılmamıştır. Bu sebeple ek sözleşme ile ani ve harici olmayan etki teminat kapsamına alınabilir[633].

Üçüncü kişilerin kötü niyet veya muziplikle yaptıkları hareketler ile fiil ehliyetine sahip olmayan kimselerin verdiği zararlar teminat kapsamındadır. Bu teminat açısından riziko, üçüncü kişiler tarafından kasten ve sigortalının iradesine aykırı şekilde gerçekleştirilmelidir. Genel şart hükmündeki üçüncü kişi ifadesi ile kaskolu aracı kullananlar dışındaki kişilerin kastedildiği doktrinde ifade edilmektedir[634]. İstanbul BAM 9. HD., sigortalıdan kaskolu aracı kiralayan kişinin, polisten kaçması esnasında meydana gelen trafik kazasının, kötü niyet veya muziplik kapsamında olduğuna karar vermiştir[635]. Sigorta Tahkim Komisyonu, kaskolu aracın, kimliği belirsiz kişiler tarafından sert bir cisimle çizilmesi sonucu oluşan zararın teminat kapsamında olduğuna karar vermiştir[636].

Kaskolu aracın yanması da genel şartlara göre temel rizikolar arasındadır. Ancak teminat kapsamında olan yangının çıkış sebebi açısından genel şart hükmünde bir sınırlandırma yapılmamıştır. Bu sebeple patlama ve yıldırımdan dolayı ortaya çıkan yangının da teminat kapsamında olduğu kabul edilmektedir[637]. Ancak yıldırımın düştüğü yer açısından ikili bir ayrıma gidilmesi gerekmektedir. Eğer yıldırım kaskolu aracın üzerine düşmez ancak çıkan yangın aracı da yakarsa bu teminat kapsamındadır. Tarladaki mahsul biçerdöver vasıtasıyla biçildiği esnada, tarlaya düşen yıldırım sebebiyle tarlada çıkan yangında, kaskolu biçerdöverin yanması hâli buna örnek olarak gösterilebilir. Yıldırım kaskolu aracın üzerine düşer ve araç yanmaya başlarsa bu hâl teminat kapsamında değildir. Zira

---

[632] Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2014/789, T. 19.3.2014.

[633] Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarına A.4: "*...Sigorta poliçesinde yukarıda sayılmayan ve bu Genel Şartlarda teminat dışında kalan zararlar arasında düzenlenmeyen rizikolar için de ek sözleşme ile teminat sağlanabilir*."

[634] **YÜCE**, s. 189.

[635] İstanbul BAM, 9. HD., E. 2018/675, K. 2020/319, T. 20.2.2020.

[636] Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2010/27, T. 8.2.2010.

[637] **ÖZKAN**, Kasko, s. 70.

genel şartlarda yıldırım nedeni ile meydana gelecek olan zararların ek sözleşme ile teminat altına alınması gerektiği düzenlenmiştir. Burada önemli olan bir diğer mesele de rizikoya sebep olan ateşin, dost veya düşman ateş olması arasında bir farkın olup olmadığının tespitidir. Bahse konu dost ve düşman ateş kavramları yangın sigortası ile ortaya çıkmıştır[638]. Dost ateş[639], mecrası içerisinde yanan ve etrafa yayılmayan ateştir[640]. Mecra ise ateşin amaca uygun olarak kullanılması için belirli sınırlar içerisinde yandığı yerdir. Örneğin bir mangalın, sobanın veya ocağının içerisinde yanan ateş buna örnek olarak verilebilir. Düşman ateş[641] ise mecrasından çıkarak yayılan ateşi ifade etmektedir[642]. Yangın sigortası açısından düşman ateşin teminat kapsamında olduğu kabul edilmektedir[643]. Aynı ilkenin kasko sigortası açısından da uygulanması gerekmektedir. Örneğin kaskolu aracın hemen yanında mangal yapılması sonucu aracın boyasında meydana gelecek zarar teminat kapsamında değildir.

Rizikoya sebep olan yangın, araç içerisinde veya dışında başlamış olabilir. Her iki hâlde de gerçekleşen riziko teminat kapsamındadır[644]. Zira genel şart hükmünde, nerede başlayan yangının teminat kapsamında olacağına ilişkin bir sınırlandırılma yapılmamıştır.

---

638 "*...doktrinde de kabul edildiği üzere, hangi nedenle olursa olsun kendisine ayrılan yerin dışına çıkarak çevresine zarar vermek üzere yayılan ateşe "yangın" veya "zararlı ateş" adı verildiğini, sigortanın, bu zararlı ateşten meydana gelen zararları güvence altına aldığını; dost ateş ise sigorta kapsamı dışında kalacağını, dost ateşten maksat ise her ateşin yangın olmayacağını ifade için kullanılmakta olduğunu, örneğin evimizde ki ateşi denetim altında tutan fırın, ocak, soba veya mangal gibi cihazlarda meydana gelen yanma olayı vs.gibi. yangın kavramını açıklayabilmek için öncelikle yanmanın ne olduğunu belirlemek gerekmekte oluğunu, yanma, yanıcı bir madde ile yanmayı sağlayan bir madde arasındaki kimyasal reaksiyon olduğunu, bu tanımda yer alan yanıcı maddeler, doğada çok miktarda bulunan organik maddeler olduğunu, yanmayı sağlayan unsur oksijen olup kimyasal reaksiyon ise ısı olduğunu, bu unsurlardan herhangi birinin eksik olması halinde yanma olayı meydana gelmeyeceğini, yanıcı madde, yanma ısısına ulaşıncaya kadar ısınacağını, bu dereceye gelince yanıcı madde tutuşarak yanmaya başladığını, her maddenin yanma ısısının birbirinden farklı olduğunu, yangın sigortası kapsamında bir yanma olayından bahsedebilmek için ortada zarar verici bir alevin bulunması ve kendisine tahsis edilmiş olan yerin dışına yayılmasının gerekli olduğunu*," Bursa 3. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2019/254, K. 2022/808, T. 29.6.2022.

639 Dost ateş yerine faydalı ateş ifadesinin de kullanıldığı yönünde bkz. **ÖZKAN**, Kasko, s. 70; **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, İrem, "*Yangın Sigortalarında Yapı Malikine Rücu*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2016, C. 22, S. 3, s. 990.

640 **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 292.

641 Düşman ateş yerine dost olmayan ateş ifadesinin de kullanıldığı yönünde bkz. **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, s. 990; **ÖZKAN**, Kasko, s. 70.

642 **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 292; **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, s. 990.

643 **ÖZKAN**, Kasko, s. 70; **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, s. 990.

644 **YÜCE**, s. 189; **BİTEN**, s. 23.

Bu sebeple başka yerde meydana gelen yangının kaskolu araca sıçraması da teminat kapsamdadır[645].

Araçta sigara benzeri maddelerin teması ile meydana gelen yangın dışındaki zararlar ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilmektedir. Sigara külünün, araç koltuğuna düşmesi sonucu koltukta yanık izi oluşması buna örnek olarak gösterilebilir. Genel şart hükmünde yangın dışındaki zararlar ifadesi kullanıldığı için her nasılsa sigara sebebiyle bir yangın çıktığı takdirde, ek sözleşme olmasa da oluşan zarar teminat kapsamında kalacaktır.

Genel şartlarda düzenlenen son temel riziko, aracın veya araç parçalarının çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesidir[646]. Düzenlemedeki "*çalma*" ifadesinden hem hırsızlık hem de yağma anlaşılmalıdır[647]. Zira her iki durumda da araç sahibinin, aracın zilyetliğinin ele geçirilmesine yönelik olarak doğrudan veya dolaylı bir rızası yoktur[648]. Ancak her nasılsa araç rızaen teslim edilmişse bu çalma olarak kabul edilmemektedir[649]. Uygulamada dolandırıcılık veya emniyeti suistimal sebebiyle araç sahibinin uğrayacağı zararlar da ek sözleşme ile teminat altına alınmaktadır[650].

---

[645] **YÜCE**, s. 189.

[646] Bu temel rizikoya göre sigortacının, zararı karşılaması bazı şartlara tabi tutulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları B. 3.3.4.2.

[647] **ÖZKAN**, Kasko, s. 75; **YÜCE**, s. 191.

[648] Sigortalı aracın, araç sahibinin rızası dışında elden çıkması gerektiği yönünde bkz. **ÖZKAN**, Kasko, s. 72. "*...davalıya kasko sigortalı aracın anahtarının davacı sigortalının kardeşiyle birlikte yaşadığı evden sigortalının ve kardeşi Onur'un rızaları dışında, onlardan habersiz şekilde Onur'un arkadaşları tarafından habersiz bir şekilde alınmasına, bu anahtarla sigortalı aracın çalıştırılarak davaya konu kazanın meydana gelmesine sebebiyet verilmesine, aracın anahtarının sigortalının rızası ve bilgisi dışında kardeşiyle birlikte ikamet ettiği evden alınması sebebiyle rizikonun teminat içinde kalmasına göre…*" Yargıtay 17. HD., E. 2013/3459, K. 2014/3709, T. 17.3.2014.

[649] Aracı satın alacak kişilerin test sürüşüne çıkıp aracı geri getirmemesinin çalma değil emniyeti suistimal olduğu yönünde bkz. **ÇEKER**, s. 207. Aynı yönde bkz. **BİTEN**, s. 24. "*...davacı muris ... aracı, dava dışı ... kendi rızası dahilinde verdiği, aralarında bir güven ilişkisi olduğu, ... ise aracı ... teslim ettiği bu nedenle, artık meydana fiilin, emniyeti suistimal teşkil eden bir fiil olduğu ve emniyeti suistimal halinin poliçe teminatı dışındaki hallerden olduğu gözetilmeden yazılı olduğu şekilde davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2019/478, K. 2019/9779, T. 22.10.2019.

[650] "*Dolandırıcılık dosya arasındaki poliçede ek kloz olarak yer almaktadır. Bu durumda mahkemece nitelikli dolandırıcılık suçundan açılan ceza davası beklenerek sonucuna göre değerlendirme yapılıp bir karar verilmesi gerekirken…*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/4843, K. 2014/4750, T. 31.3.2014.

Yargıtay 3. HD. başkasına ait araç tarif edilerek, aracın sahibiymiş gibi valeden aracın alındığı davada, aracın rıza dışında çalındığını ve zararın teminat kapsamında olduğuna karar vermiştir[651].

Aracı çalan kişinin, aracı mal edinme amacıyla değil de geçici olarak kullanmak[652] amacı ile hareket etmesi hâli de bu kapsamda kabul edilmelidir[653]. Bu sebeple kullanma hırsızlığı da sigorta teminatı kapsamındadır.

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.4.11 gereği[654] ek sözleşme[655] ile teminat altına alınmadıkça sigortalı aracın, anahtarı ele geçirilmek suretiyle çalınması hâlinde sigortacı sorumlu olmaz. Buna göre sigortalı araç; anahtar üzerinde iken[656], başıboş bekçi

[651] Yargıtay 3. HD., E. 2021/6918, K. 2022/2467, T. 17.3.2022.

[652] TCK m.146: "*Hırsızlık suçunun, malın geçici bir süre kullanılıp zilyedine iade edilmek üzere işlenmesi halinde, şikayet üzerine, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilir. Ancak malın suç işlemek için kullanılmış olması halinde bu hüküm uygulanmaz*."

[653] "*Dava kasko sigorta sözleşmesinden kaynaklanan maddi tazminat istemine ilişkindir. Davacı kasko sigortalı aracın K1 tarafından çalındığını iddia etmiş, davalı vekili ise aracın emniyeti suiistimal suretiyle çalındığını belirtmiştir. Gaziantep 11. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2007/582E-2009715 Karar Sayılı dosyasında K1 hakkında yapılan yargılama sonunda araç anahtarının haksız olarak elinde bulundurduğu ve kullanma hırsızlığı suçunun sabit olduğu gerekçesi ile mahkumiyetine karar verilmiş ve hüküm temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. Bu hale göre B.K.nun 53. maddesi gereğince ceza mahkemesi kararı ile belirlenen maddi vakıa hukuk mahkemesi hakimini bağlayacağından ceza mahkemesinde olayın kullanma hırsızlığı olduğu ve anahtarın haksız olarak elde bulundurulduğu kabul edilerek kesinleştiğine göre Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.1.e maddesi gereğince aracın çalınması ve çalınmaya teşebbüs edilmesi halinde meydana gelen hasardan sigorta şirketinin sorumlu olduğu belirtilmiş olmakla araçta meydana gelen hasar bedelinin belirlenerek sonucuna göre davanın kabulüne karar vermek gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2009/10330, K. 2010/1427, T. 23.02.2010.

[654] Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.4.11: "*Aşağıda belirtilen haller ancak ek sözleşmeyle teminat altına alınabilir:…Araç anahtarının ek sözleşmede belirtilen haller sonucunda ele geçirilmesi suretiyle aracın çalınması ve çalınmaya teşebbüsü sonucu meydana gelecek ziya ve hasarlar*"

[655] "*Bu hâl ek sözleşme ile teminat altına alınsa da anahtarın sadece sözleşmede belirtilen şekilde ele geçirilmesi hâlinde sigortacı sorumlu olacaktır. "Mahkemece, iddia, savunma, toplanan deliller ve bilirkişi raporuna göre, araç anahtarının yanlar arasındaki sigorta sözleşmesi ve ek teminat klozlarında belirtilen koşullarda ele geçirilmediği gerekçesiyle hasara ilişkin davacı talebinin reddine, karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir…ONANMASINA…*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/3013, K. 2016/6916, T. 6.6.2016.

[656] "*Somut olayda araç, anahtar üzerinde, çalışır vaziyette iken çalınmıştır…Bu durumda, teminat dışında bulunan zararın tazmini istemine yönelik bu davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/8348, K. 2019/5034, T. 18.4.2019.

kulübesinden alınan anahtarla[657] veya masanın üzerinde açıkta bırakılan anahtarla[658] çalınması durumunda gerçekleşen zarar sigorta teminatı kapsamında olmayacaktır. Ancak bütün tedbirler alınmasına rağmen anahtar ele geçirilerek araç çalınmışsa bu zarar artık sigorta teminatı kapsamındadır[659]. Bu kapsamda anahtarsız çalıştırma özelliği kötüye kullanılarak[660] aracın çalınması hâlinde sigortacı zararı ödemelidir. Zira araç, sigortalının anahtarı korumaya ilişkin tedbirsizliği sebebiyle çalınmamıştır. Ayrıca anahtar hırsızlar tarafından doğrudan kullanılmamaktadır. Uygulamada sigortalı aracın, anahtarla çalınıp çalınmadığının tespiti için araç anahtarlarının bilirkişi incelemesine tabi tutulduğu görülmektedir. Burada yedek anahtarın sunulmaması[661] veya sunulan anahtarların orijinal olup olmaması[662] uyuşmazlığın çözümünde büyük önem taşımaktadır.

---

657 "*...etrafı boş, tel örgüsü olmayan, herhangi bir güvenlik tedbiri alınmamış, kamerası bulunmayan, aydınlatma projektörleri kapalı olan ve uzun süredir faaliyet göstermeyen şantiye alanı içerisinde yer alan, bekçisi bulunmayan bekçi kulübesindeki panodan sigortalı aracın anahtarının alınarak, aracın çalındığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, aracın anahtarının çalındığı yerin iş yeri niteliğinde olduğunun kabulü mümkün olmadığına, kapalı ve kilitli bir mekandan bahsedilemeyeceğine göre, poliçenin sözü edilen maddesi uyarınca zarar, teminat kapsamı dışındadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/16342, K. 2014/17388, T. 1.12.2014.

658 "*Dava konusu olayda sigortalı aracın anahtarı, kilit altındaki bir yerden değil, sigortalının işyerinde masanın üzerinden açıktan çalınmıştır... Bu durumda, teminat dışında bulunan zararın tazmini istemine yönelik bu davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir*" Yargıtay 17. HD., E. 2013/17619, K. 2014/2060, T. 18.2.2014.

659 "*Ancak, sigortalı araç anahtarının gasp sonucunda ele geçirilmesi, araç anahtarlarının sigortalının veya aracı kullanımına tahsis ettiği kişinin kendi ev veya işyeri niteliğindeki kapalı veya kilitli bir mekanda muhafazası esnasında, bu mekana; kırma, delme, yıkma, devirme, zorlama, öldürme, yaralama, zor ve şiddet kullanarak veya tehditle yada araç gereç veya bedeni çeviklik sayesinde tırmanmak suretiyle ele geçirilerek aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesi, teminat kapsamındadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/8348, K. 2019/5034, T. 18.4.2019.

660 Teknolojik aletlerle sinyalin uzatılması anahtarsız çalıştırma özelliğinin kötüye kullanılmasına örnek olarak verilebilir.

661 "*Riziko tarihinde yürürlükte bulunan poliçe genel şartları uyarınca, aracın anahtar ile çalınması hali teminat dışında bırakılmıştır. Dosya kapsamında yer alan kanıtlar değerlendirildiğinde, aracın yedek anahtarı olmadığı, aracın davacı tarafından 2013 yılında satın alındığı anlaşılmaktadır. Aracın tek anahtar ile satın alındığı ileri sürülmüş olup, diğer anahtarın bulunmadığı beyan edilmektedir. Aracın anahtar ile çalınmadığı, rizikonun tazminat kapsamında kaldığı hususunda kanıt yükünün Davacıda olduğunun kabulü gerekir. Davacının savunmalarında geçen aracın tek anahtarla satın alındığı hususu araştırılmadan, üzerinde durulmadan karar verilmiştir. Mahkemece, davacıdan bu konuda delilleri sorularak gerekirse aracı satan kişiden bu husus sorulmak suretiyle toplanan ve toplanacak tüm deliller birlikte değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2019/600, K. 2020/3063, T. 2.6.2020.

662 "*Mahkemece alınan bilirkişi ek raporunda da sunulan yedek anahtarın sahte olduğunun tespit edildiği, davacının, orijinal anahtarın kaybolduğu ya da çalındığı yönünde bir iddiasının olmadığı, aksine kopya anahtarın orijinal anahtar adı altında sunulduğu, bu şekilde aracın çalınmadığı, orijinal anahtarı ile götürüldüğü ve davacının hasar talebinin poliçe teminatı kapsamında olmadığı yönündeki gerekçeyle*

Sigortalı araç dışında, aracın parçalarının çalınması da teminat altına alınmıştır. Sigortalı aracın; multimedya sisteminin, marka sembollerinin[663], farlarının, direksiyonun, lastik ve jantlarının çalınması bu kapsamdadır. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.3.1[664] gereği aracın fabrika çıkışında bulunmayan parçalar ancak poliçede belirtilmiş olmak kaydıyla teminat kapsamındadır. Aracın parçası olmayıp da araçta bulunan eşyaların çalınması teminat kapsamında değildir[665]. Ancak araçtaki eşyaların, ek sözleşme ile teminat altına alınması mümkündür[666].

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.4'te ek sözleşme ile teminat altına alınabilecek rizikolar sayılmıştır. Ek sözleşme ile yurt dışında meydana gelen zararlar, grev, lokavt, kargaşalık ile halk hareketlerinden kaynaklanan veya bunları önlemek adına idare tarafından verilen zararlar, terör eylemlerinden[667] kaynaklanan ve bunları önlemek adına idare tarafından verilen zararlar[668], deprem, toprak kayması, fırtına, dolu, yıldırım

---

davanın reddine karar verilmesinde isabetsizlik görülmemiştir." İstanbul BAM, 9. HD., E. 2019/2006, K. 2021/1785, T. 26.10.2021.

[663] Aracın kaputunun üstündeki veya jant kapağındaki semboller örnek olarak verilebilir.

[664] Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.3.1: "*Poliçede belirtilen araç ve aracın üzerine fabrika çıkışında standart donanım olarak monte edilmiş her türlü ses, iletişim ve görüntü cihazları ile poliçede belirtilmeleri koşuluyla araçta standardının dışında yer alan, fabrika çıkışında veya sonradan ilave edilmiş aksesuarlar sigorta kapsamı içinde*dir."

[665] **BİTEN**, s. 24. "*Dava konusu olayda sigortalı araçların çalınması yada çalınmaya teşebbüsü söz konusu değildir, park halindeki araçlar içinden sadece yük çalınmıştır. Mahkemece, poliçedeki kloz yanlış yorumlanarak davanın tamamen reddi yerine, davanın kısmen kabulüyle N2 plaka sayılı araçta hırsızlık nedeniyle hasar oluştuğu belirtilerek bu araçtan çalınan emtia zararından davalının sorumlu tutulması doğru görülmemiş, kararın bu nedenle davalı sigorta yararına bozulması gerekmiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2006/10761, K. 2007/13817, T. 05.11.2007. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2015/4907, K. 2015/11883, T. 11.11.2015.

[666] Salt araçtaki eşyalar için teminat verilebileceği gibi araca ilişkin rizikonun gerçekleşmesi hâlinde eşyaların uğrayacağı zarar için de teminat verilebilmektedir. "*Poliçedeki taşınan yük klozunda " sigorta ettirilen araçta taşınan ve araç sahibine ait emteanın aracın uğrayacağı tam kasko hasarları sonucunda zarar görmesi halinde, her bir olayda kesinleşmiş zarar tutarının %10'u oranında muafiyetle poliçede yazılı değer üzerinden sigorta kapsamına dahil edilmiştir" denilmektedir. Anılan hükümden de anlaşılacağı üzere, münhasıran yüke ilişkin teminat verilmemiş, ancak aracın uğrayacağı tam kasko hasarları sonucunda yüke bir zarar gelirse yük için de teminat verilmiştir. Dava konusu olayda sigortalı araçların çalınması yada çalınmaya teşebbüsü söz konusu değildir, park halindeki araçlar içinden sadece yük çalınmıştır. Mahkemece, poliçedeki kloz yanlış yorumlanarak davanın tamamen reddi yerine, davanın kısmen kabulüyle N2 plaka sayılı araçta hırsızlık nedeniyle hasar oluştuğu belirtilerek bu araçtan çalınan emtia zararından davalının sorumlu tutulması doğru görülmemiş, kararın bu nedenle davalı sigorta yararına bozulması gerekmiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2006/10761, K. 2007/13817, T. 05.11.2007.

[667] Terör eylemleri ifadesiyle 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda belirtilen terör eylemleri kastedilmektedir.

[668] Biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler sebebiyle meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışında olup ek sözleşme vasıtasıyla teminat kapsamına alınamaz.

veya yanardağ püskürmesi, sel ve su baskını[669] nedeni ile meydana gelen zararlar, yangın dışında sigara benzeri maddelerin teması ile araçta oluşan zararlar, yetkisiz kişilerce veya kurallara aykırı olarak aracın çekilmesi veya çektirilmesi sonucu oluşan zararlar, zarar giderilene kadarki süreçte meydana gelen kullanım ve kâr kaybından kaynaklı zararlar[670], hukuka uygun şekilde patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı maddeler taşınması sebebiyle meydana gelecek zararlar, iddia ve yarışlarda ya da buna ilişkin denemelerde meydana gelen zararlar, aracın anahtarı ile çalınması sonucu oluşan zararlar, çalınan veya kaybolan anahtar sebebiyle aracın kilit mekanizmasının değiştirilmesi sonucu oluşan zararlar, kemirgen ve diğer hayvan saldırıları sonucu oluşacak zararlar, bakımsızlık[671] sebebiyle oluşacak zararlar, aracın mekanik, elektrik ve elektronik donanımında meydana gelen her

---

669 "*Mahkemece, keşif, gözlem, bilirkişi raporu, tanık beyanları ve toplanan tüm delillere göre, olayda diz hizasına kadar gelen suyun bulunduğu dereden geçilmek istenmesinin M.K.nun 2. maddesine aykırı biçimde hakkın kötüye kullanılması olduğundan davanın reddine karar verilmiş…ONANMASINA…*" Yargıtay 17. HD., E. 2012/11536, K. 2013/2600, T. 4.3.2013; "*Mahkemece iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre; davalı ... şirketine sigortalı aracın park halinde bulunduğu yerin meyilli yan yolların kesiştiği bir yer olup aşırı yağan yağmur nedeniyle mazgalın yeterli kalmaması ve suyun akış hızı nedeniyle su aldığı, böylece çalışmaz hale gelecek şekilde hasar gördüğü, poliçenin sel ve su baskını teminatı içerdiği, davacının camları açık bıraktığına ilişkin bir bulgu elde edilememesinden dolayı hasarın oluşumunda herhangi bir kusuru bulunduğu ispatlanamadığından meydana gelen hasardan poliçe kapsamında davalı ... şirketinin sorumlu tutulması gerektiği…ONANMASINA…*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/8291, K. 2014/8530, T. 29.5.2014.

670 "*Mahkemece yapılacak iş; pert olan araçlarda araç mahrumiyeti zararı aynı nitelikte emsal yeni bir aracın satın alınması için gerekli süreye göre belirlenmelidir. Bu durumda mahkemece, öncelikle personel servis aracı güzergah kullanım izin belgesine göre davacıya ait aracın Gökgöz Turizm'de (olay tarihi itibariyle) çalışıp çalışmadığı, sözleşme hükümlerine göre başka araç kiralama yapıp yapmadığı, yine davacının taşımacılık yaptığına ilişkin ticari defter, vergi ve maliye kayıtlarının temin edilmesi, daha sonra konusunda uzman mali müşavir, muhasebeci vs gibi bilirkişiden bu kayıt ve belgeler üzerinde inceleme yaptırılarak davacının net kazancının tespiti hususunda denetime elverişli rapor alınması, bilirkişiden ayrıca aracın onarımı mümkün ve ekonomikse hasarın giderilmesi için makul tamir süresinin, tamiri ekonomik değilse (perti uygunsa) yeni araç satın alınması için gerekli sürenin tespiti hususlarında ayrıntılı, gerekçeli, denetime elverişli bir ek rapor alınarak sonucuna göre kazanç kaybına karar verilmesi kazanılmış hakların gözetilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde eksik inceleme ile hüküm kurulması doğru değildir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/8088, K. 2019/2985, T. 14.3.2019.

671 Yağsızlık, susuzluk, donma, bozukluk, eskime, çürüme, paslanma sebebiyle meydana gelen zararlar da ek sözleşmeyle teminat kapsamına alınabilir. "*Hükme esas alınan birikişi kurulu raporunda, dava konusu aracın yanmasına ilişkin kesin bulgu ve delillerin dosyada mevcut olmadığı, yangının çıkış nedeni konusunda birden çok ihtimalin söz konusu olduğu, dolayısıyla yangının imalat hatasına veya bakım sürecindeki ayıplı hizmete bağlanmasının eldeki bilgiler çerçevesinde teknik açıdan mümkün olmadığı belirtilmiş ise de, rapor hüküm kurmaya elverişli değildir. Bu Durumda mahkemece, aracın periyodik bakım ve tamirlerini gösterir servis kayıtları getirtilerek, İTÜ otomotiv anabilim dalından oluşturulacak yeni bir uzman bilirkişi kurulundan, araca başka ilave donanım, tesisat ve elektrik tesisat işlemleri yapılıp yapılmadığı, yeni bir cihaz veya aksesuar takılıp takılmadığı, orijinal vaziyette olup olmadığı, yangının imalat hatasından mı, kullanıcı hatasından ve bakımsızlıktan mı, yoksa başka bir nedenden mi çıktığı hususlarında ayrıntılı ve gerekçeli rapor alınıp, sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2010/12007, K. 2011/6684, T. 27.06.2011.

türlü arızalar, kırılmalar ile lastiklerde meydana gelen zararlar teminat altına alınabilecektir.

Yukarıda sadece genel şartlarda belirtilen hâller sayılmış olup sözleşmenin tarafları, teminat dışında sayılan hâller haricinde istedikleri hususu ek sözleşme ile kararlaştırmak suretiyle teminat kapsamına alabilirler[672]. Ek sözleşme ile teminat altına alınmayan riziko sebebiyle teminat kapsamındaki bir başka riziko meydana gelmişse teminat kapsamındaki zarardan dolayı sigortacının sorumluluğu devam eder[673].

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarında on adet teminat dışı hâl düzenlenmiştir. Bu bölümde bütün teminat dışı hâlleri incelemek yerine uygulamada sıkça rastlanan teminat dışı bazı hâllere değinilecektir.

Sigortalı aracın, gerekli sürücü belgesine sahip olmayan kişi tarafından idaresi sırasında meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışındadır. Sigorta şirketi tarafından böyle bir iddia ileri sürüldüğü takdirde, salt sürücünün ehliyet sahibi olup olmadığı değil o aracı kullanmak için gerekli ehliyete sahip olup olmadığına da incelenmelidir. Gerekli sürücü belgesine sahip olunup olunmadığı Karayolları Trafik Yönetmeliği m.75[674] esas alınarak belirlenecektir. İlgili genel şart hükmü gereğince; aracın ehliyetsiz kullanılması[675], ehliyet sahibi olmakla birlikte ilgili aracı kullanacak sınıfta ehliyetin bulunmaması[676], ticari araç

---

[672] Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.4: "*...Sigorta poliçesinde yukarıda sayılmayan ve bu Genel Şartlarda teminat dışında kalan zararlar arasında düzenlenmeyen rizikolar için de ek sözleşme ile teminat sağlanabilir*."

[673] "*Somut olayda, dava konusu hasar, araç yüklü halde iken damper şasesinin kırılması sonucu, şasesinin içe doğru göçük oluştuğu ve yan yatması sonucu meydana gelmiştir. Anılan hüküm gereğince, sadece şase kırılması hasarı teminat harici ise de bu olay sonucu meydana gelen ve araçta oluşan diğer hasarların teminat kapsamında olduğunun kabulü gerekir. O halde, mahkemece bilirkişiden ek rapor alınarak kırılan liftte meydana gelen hasar miktarı düşüldükten sonra araçta meydana gelen ve sigorta teminatı kapsamında kalan hasar miktarının davalıdan tahsiline karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde tüm hasar miktarı yönünden davanın reddi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/7124, K. 2014/6360, T. 22.4.2014.

[674] Karayolları Trafik Yönetmeliği m.75'te araç türlerine göre sürücü belgeleri sınıflandırılmıştır.

[675] "*Mahkemece, toplanan deliller, benimsenen bilirkişi raporları ve tüm dosya kapsamına göre, kazanın meydana geldiği sırada araç sürücüsü olan ...'ün KTK hükümleri çerçevesinde geçerli bir sürücü belgesinin bulunmadığı, bu yönü ile kasko sigortası genel şartları A.5.4 hükmü dikkate alındığında hasarın teminat dışında kaldığı, davacının meydana gelen hasarı ancak kiralama şirketi, kiralama şirketinin aracı kiraladığı şahin ... ve kaza anında aracın kullanan ... isimli şahıslardan şartları dahilinde talep edebileceği, sigorta şirketi yönünden talep şartlarının bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş...*" Yargıtay 17. HD., E. 2020/857, K. 2020/6083, T. 22.10.2020.

[676] "*Somut olayda, davacı davalıya kasko sigortalı kendisine ait biçer döverle tarlada mahsül biçip tarladan çıkarken engebeli ve otlu arazide biçerdöverin sağ tekeri taşa çarpıp devrilerek hasarlanmıştır. Davacının olay tarihi itibariyle iş makinası kullanma sertifikası ve biçerdöver operatör belgesi mevcut ise de; iş*

kullanma kısıtı olan kişinin ticari araç kullanması[677] ve motorlu taşıt sürücü sertifikası ile aracın kullanılması[678] esnasında gerçekleşen zararlar teminat kapsamı dışındadır.

Aracın, uyuşturucu veya yönetmelikte belirtilen seviyenin üzerinde alkol kullanmış kişiler tarafından idaresi esnasında meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışındadır[679]. Karayolları Trafik Yönetmeliği m.97'de hususi araç sürücülerinin kanlarındaki alkol miktarının 0.50 promil, ticari araç sürücülerinin ise 0.20 promilin üzerinde olması hâlinde araç süremeyecekleri düzenlenmiştir. Ancak Yargıtay kararlarında sürücünün kanında belirlenen promilin üzerinde alkolün bulunması tek başına teminat dışı hâl olarak değerlendirilmemektedir. Ayrıca kazanın salt alkolün etkisi ile gerçekleşmesi ve başka etkenlerin bulunmaması gerekmektedir[680]. Hatta Yargıtay, kandaki alkol oranı, belirtilen promilin altında olsa dahi bilirkişi incelemesi yapılmak suretiyle karar verilmesi gerektiğine hükmetmektedir[681].

---

makinası (biçerdöver) kullanması için gerekli G sınıfı sürücü belgesi bulunmamaktadır. Bu durumda biçerdöver de meydana gelen zarar, sigorta teminatı dışında kaldığından mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu gibi 64.000 TL hasar bedeli yönünden davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir." Yargıtay 17. HD., E. 2014/4066, K. 2014/13359, T. 15.10.2014.

677 "*Şu durumda; dava konusu aracın ticari araç olup, araç sürücüsünün sürücü belgesinde ticari araç kullanamayacağına dair kısıtlama kodu bulunduğu, Kasko Sigortası Genel Şartları A-5-4 maddesi uyarınca gerekli sürücü belgesine sahip olmayan sürücü tarafından kullanımı sırasında meydana gelen zararların teminat kapsamı dışında olduğu düzenlemesine yer verildiği gözetildiğinde başvurunun reddine karar verilmesi gerekirken kısmen kabulüne karar verilmesi doğru değildir. Açıklanan nedenle İtiraz Hakem Heyeti kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/5568, K. 2022/8128, T. 2.6.2022.

678 "*Mahkemece yapılan yargılama, toplanan delillerin değerlendirilmesi neticesinde, motorlu taşıt sürücü sertifikasının sürücü belgesi yerine geçemeyeceği, kaza tarihinde davacının sürücü belgesi olmadığı, sürücü belgesinin verildiği tarihin 03.04.2012 olduğu, hasarın teminat dışında kaldığı gerekçesiyle davanın reddine, karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir…ONANMASINA…*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/700, K. 2016/1030, T. 27.1.2016.

679 Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A.3.c'ye göre de alkol ve uyuşturucu madde etkisi altında gerçekleştirilen rizikolar teminat kapsamı dışındadır.

680 "*Yargıtay'ın yerleşik uygulamalarında; sürücünün aldığı alkolün oranının doğrudan doğruya sonuca etkisi bulunmadığından, mahkemece nöroloji uzmanı, hukukçu ve trafik konusunda uzman bilirkişilerden oluşan bilirkişi kurulu aracılığıyla, olayın salt alkolün etkisiyle gerçekleşip gerçekleşmediğinin, alkol dışında başka unsurların da olayın meydana gelmesinde rol oynayıp oynamadığının saptanması, sonuçta olayın tek başına alkolün etkisi ile meydana geldiğinin saptanması durumunda, oluşan hasarın poliçe teminatı dışında kalacağından davanın reddine, aksi hâlde kabulüne karar verilmesi gerekeceği ilkesi benimsenmektedir.*" Yargıtay HGK., E. 2017/1095, K. 2019/432, T. 9.4.2019. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/9461, K. 2022/3709, T. 1.3.2022.

681 "*…sürücünün 0.50 promilin altında bile olsa alkollü olduğunun kabulü ile içlerinde bir nöroloji uzmanı bir de İTÜ veya Karayolları Trafik Fen Heyeti gibi kurumlardan seçilecek makina mühendisinden oluşturulacak bilirkişi kurulundan, kazanın münhasıran (salt) alkolün etkisi ile meydana gelip gelmediğinin, kazanın meydana gelmesinde alkol dışında başka etkenlerin var olup olmadığının tesbiti ile dosyadaki tüm delillerle birlikte değerlendirilerek varılacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken,*

Aracın ruhsatında belirtilen taşıma haddinden (istiap haddinden) fazla yük veya yolcu taşınması sebebiyle meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışındadır. Taşıma haddinden fazla yük veya yolcu taşınmasına rağmen riziko münhasıran bu sebepten kaynaklanmamış ise ortaya çıkan zarar teminat kapsamındadır[682]. Keza taşıma haddinin aşıldığını ispat yükü de sigortacıya aittir[683].

Sürücünün, kimliğinin tespit edilmesini engellemek için kaza yerinden ayrılması hâlinde meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışındadır. Bu hâl genellikle ehliyetsiz veya alkollü sürücü tarafından gerçekleştirilen kazalarda ortaya çıkmaktadır. Ancak sağlık, can güvenliği veya yardım gibi gerekçelerle olay yerinden ayrılmak bu kapsamda değildir. Zorunlu olarak olay yerini terk ettiğini ispat yükü sigortalıdadır[684]. Bu durumların varlığının ispatı açısından genellikle kamera görüntülerinin incelenmesi ile emniyet veya hastaneye müracaat edilip edilmediği dikkate alınmaktadır[685]. Sürücünün yaralanmadığı

---

eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir." Yargıtay 17. HD., E. 2009/565, K. 2009/3435, T. 21.05.2009. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2004/8813, K. 2005/5570, T. 26.05.2005; Yargıtay 4. HD., E. 2021/4973, K. 2021/8805, T. 22.11.2021. Yargıtay 11. HD.'nin önüne gelen bir uyuşmazlıkta bir üye aksi yönde görüş belirterek karara muhalif kalmıştır. "*Bu halde sigortalı aracı kullanan sürücüdeki alkol oranının %50 promil altında kalması durumunda, olağan zarar ve risklere sigorta teminatı verildiğinin kabulü zorunludur.*" Yargıtay 11. HD., E. 2016/1104, K. 2017/3464, T. 7.6.2017.

682 "*Kara Taşıtları Kasko Sigortası Genel Şartları'nın A.5.10 maddesinde yazılı "Taşıtın ruhsatında belirtilen taşıma haddinden fazla yük ve yolcu taşınması sırasında meydana gelen zararların teminat dışında olduğuna" ilişkin istisna hükmünün uygulanabilmesi için, riziko ile istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşıma arasında uygun illiyet bağının bulunması ve kazanın sırf bu nedenle meydana gelmesi gerekmektedir. Mahkemece dava konusu trafik kazasının münhasıran, kamyonun ruhsatında yazılı istiap haddinden fazla yük taşınmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığının uzman bilirkişi veya bilirkişiler kurulundan alınacak rapor ile belirlenerek, olayın kasko poliçesi teminatı kapsamında olup olmadığının araştırılması gerekirken*," Yargıtay 17. HD., E. 2013/19043, K. 2014/966, T. 3.2.2014.

683 "*Taşıtın ruhsatında belirtilen taşıma haddinden fazla yük ve yolcu taşıması sırasında meydana gelen zararlar' teminat dışı bırakılmışsa da bu hususu ispat yükü davalı sigortaya aittir. Alınan bilirkişi raporunda da bu husus belirtilmiş olmasına rağmen Mahkemece raporun aksineolarak Antalya Gümrük Müdürlüğünden alınan yazı uyarınca aracın limana giriş yapmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Ne var ki yapılan araştırma hüküm kurmaya yeterli değildir. Davalı sigortanın kaza sırasında aracın istiap haddinin aşıldığı yönündeki iddiasını ispata yarar tüm delillerinin sorularak ve gerekli araştırma yapılarak uzman bilirkişiden hükme esas almaya elverişli, ayrıntılı ve gerekçeli bilirkişi raporu alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik araştırma ve inceleme ile hüküm kurulması isabetli olmamıştır*." Yargıtay 17. HD., E. 2013/2428, K. 2013/6419, T. 06.05.2013.

684 "*Bu itibarla da, somut olayın özellikleri gereği, davacıya ait araç sürücüsünün kaza yerini Genel Şartlarda belirtilen zorunlu nedenlerle terk ettiği dolayısıyla; zararın poliçe teminatı kapsamında kaldığını ispat yükü davacı sigortalıda olup, dosyadaki mevcut deliller ile de hasarın teminat kapsamında kaldığı ispatlanamamıştır. Bu durumda açılan davanın reddi gerekirken, yazılı şekilde yanılgılı gerekçe ile karar verilmesi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/5626, K. 2021/9556, T. 1.12.2021.

685 "*Somut olayda; dosyada yer alan CD heyet olarak izlenmiş, davacının can güvenliğini tehdit eder bir durum nedeniyle korku ve panik halinde olduğu hususu anlaşılmamıştır. Her ne kadar tanık beyanında, kazadan sonra arbede yaşandığını ve davacının çarptığı aracın içinden çıkan şahsın davacıya vurduğunu ifade etmişse de davacının kazadan sonra emniyet veya hastane müracaatının bulunmadığı dosya*

ve araca ya da insana çarpmadığı tek taraflı trafik kazasında olay yerini terk etmenin haklı bir mazereti bulunmamaktadır[686].

Yargıtay kararlarında sadece sürücü değişikliği yapılmış olması zararın teminat kapsamı dışında kabul edilmesi için yeterli görülmemektedir. Sigortacının ayrıca teminat dışı hâli somut deliller ile ispatlaması aranmaktadır[687].

b. Yer Bakımından

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.2. gereği kasko sigortası kural olarak Türkiye sınırları[688] içerisinde gerçekleşen rizikolar açısından teminat sağlamaktadır. Ancak ek sözleşme ile Türkiye sınırları dışında gerçekleşecek rizikolar da teminat altına alınabilmektedir.

c. Zaman Bakımından

Sigorta sözleşmesinin tarafları, sözleşmenin ne kadar süre ile geçerli olacağını kararlaştırabilirler. İşte bu süre, sigorta süresi olup sigortacının sigorta himayesini sağladığı zaman dilimini ifade etmektedir[689]. Taraflar sözleşme süresini kararlaştırmamış ise süre, TTK m.1410 gereği yerel teamül ile hâl ve şartlar dikkate alınarak mahkeme

---

kapsamında sabittir. Bu haliyle hasarın teminat içinde olduğu ispat yükümlülüğü sigortalıdadır." Yargıtay 17. HD., E. 2016/11707, K. 2019/5762, T. 8.5.2019. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/10617, K. 2022/3610, T. 1.3.2022.

686 "*Somut olayda 22/09/2018 günü saat 19.30 sularında meydana gelen tek taraflı kazada sürücünün yaralanmadığı ve dava dışı başka bir araca veya kişiye çarparak zarar verilmediğine göre; araç sürücüsünün korku, kaygı ya da panik yaşamasını gerektirir bir durumun varlığından da söz edilemeyeceği, kaza yerini terk etmek yönünden Kasko Sigortası Genel Şartlarının A.5.10 hükmü uyarınca haklı bir neden bulunmadığı anlaşılmaktadır*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/12376, K. 2022/6974, T. 6.4.2022; "*...meydana gelen kaza, tek taraflı olup, davacı yaralanmadığına ve dava dışı başka bir araca veya kişiye çarparak zarar verilmediğine göre; araç sürücüsünün korku, kaygı ya da panik yaşamasını gerektirir bir durumun varlığından da söz edilemeyeceği gibi, sürücünün yaralanmadığı da göz önüne alındığında, değerli eşyanın güvenli bir yere taşınması, KSGŞ'nın A.5.10. maddesi anlamında zorunlu hal değildir*." Yargıtay 17. HD., E. 2019/2942, K. 2020/3941, T. 24.6.2020.

687 "*...her ne kadar davalı sigortacı tarafından sürücü değişikliği yoluna gidildiği gerekçesiyle gerçeğe uygun ihbar yapılmadığı iddia edilmiş ise de; dosya kapsamına göre kazada davacı tarafın sürücü değişikliği yaptığı hususunun sabit olmadığı, kaldı ki bu husus sabit olsa bile, bunun tek başına doğru ihbar mükellefiyetini kasten yerine getirmeme veya sigorta teminatı dışında kalan bir hususu sanki bu oluşan riziko teminat içinde imiş gibi ihbar etme anlamına gelmeyeceği ve dolayısıyla ispat külfetinin de yer değiştirmeyeceği açıktır*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/11785, K. 2022/5274, T. 18.3.2022. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/2914, K. 2014/4341, T. 25.3.2014.

688 Türkiye'nin siyasi sınırlarının anlaşılması gerektiği yönünde bkz. **ÖZKAN**, Kasko, s. 76.

689 **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 168; **ÜNAN**, C. I, s. 115.

tarafından belirlenecektir[690]. Ayrıca birçok sigorta genel şartında da başlama ve sona ermeye ilişkin belirleme yapılmıştır. Nitekim Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.8'de de taraflarca aksine bir anlaşma yapılmadığı takdirde, poliçedeki başlama günü saat 12.00'de teminatın başladığı ve sona erme günü saat 12.00'de teminatın sona ereceği düzenlenmiştir[691].

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.7'de sigortalı aracın sadece belirli günlerde meydana gelecek zararların teminat kapsamında kalacağının kararlaştırılabileceğini düzenlemiştir[692].

d. Kişi Bakımından

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.5.5'e göre sigortalının, sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin ve sigortalıyla birlikte yaşayan kişilerin, sigortalı araca kasten verdiği zararlar teminat kapsamı dışındadır. Ayrıca sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kişiler ve birlikte yaşadığı kişilerce sigortalı aracın kaçırılması veya çalınması hâlinde ortaya çıkan zararlar da teminat kapsamı dışındadır[693].

Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.7'de sigortalı aracın sadece belirli kişiler tarafından kullanılması sırasında meydana gelen zararların teminat kapsamında kalacağının kararlaştırılabileceği de düzenlenmiştir[694].

---

[690] TTK m.1410: "*Süre, sözleşmeyle kararlaştırılmamış ise, taraf iradeleri, yerel teamül ile hâl ve şartlar göz önünde bulundurularak, mahkemece belirlenir.*"

[691] Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.8: "*Sigorta, poliçede başlama ve sona erme tarihleri olarak yazılan günlerde, aksi kararlaştırılmadıkça, Türkiye saati ile öğleyin saat 12.00'de başlar ve öğleyin saat 12.00'de sona erer*."

[692] Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.7: "*Sigorta poliçesi, sigorta konusu aracın belirli günlerde, belli mesafeler altında veya belli kişiler tarafından kullanılması ve benzeri durumlarda oluşacak zararları kapsayacak şekilde düzenlenebilir. Bu madde uyarınca sigorta teminatına ilişkin olarak yapılan belirlemeler en az 14 punto büyüklüğünde harflerle poliçeye yazılır*."

[693] Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.5.6: "*Araca, sigortalı veya fiillerinden sorumlu bulunduğu kimseler veya birlikte yaşadığı kişiler tarafından kasten verilen zararlar ile sigortalının fiillerinden sorumlu olduğu kimseler veya birlikte yaşadığı kişiler tarafından sigortalı aracın kaçırılması veya çalınması nedeniyle meydana gelen zararlar*"

[694] Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.7: "*Sigorta poliçesi, sigorta konusu aracın belirli günlerde, belli mesafeler altında veya belli kişiler tarafından kullanılması ve benzeri durumlarda oluşacak zararları kapsayacak şekilde düzenlenebilir. Bu madde uyarınca sigorta teminatına ilişkin olarak yapılan belirlemeler en az 14 punto büyüklüğünde harflerle poliçeye yazılır*."

Kaskolu araç, sigortalı tarafından değil de kiralanmak suretiyle üçüncü kişiler tarafından kullanılacak ise bu bilginin sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir. Buna göre sigorta sözleşmesi, kısa süreli veya uzun süreli kiralama klozu ile akdedilecektir[695]. Zira kaskolu aracın ticari olarak kullanılması hâlinde kişisel kullanıma nazaran daha fazla prim ödenmektedir[696]. Eğer araç kiralanmasına rağmen bu hususta sigortacıya bilgi verilmezse sigorta tazminatı, ödenen primin ödenmesi gereken prime oranına göre belirlenecektir (proporsiyon kuralı)[697]. Ancak kasko poliçesinde aracın kiralanması hâlinde meydana gelen zararın teminat kapsamı dışında kalacağı yönünde açık ve kesin hüküm bulunması hâlinde sigortacının, sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü bulunmamaktadır[698]. Kaskolu aracın kiralandığını ispat yükü sigortacıya aittir[699]. Sigortalının, araç kiralama işi ile uğraşması kaskolu aracın üçüncü kişilere kiralandığın karine teşkil etmez. Sigortalının defter ve kayıtlarına bakılması ve varsa tanıkların dinlenmesi suretiyle kaskolu aracın kiralanıp kiralanmadığı araştırılmalıdır[700].

---

[695] **KUBİLAY**, Kiralama, s. 59; **KARA**, s. 298-299. Uygulamada "*rent a car kaskosu*" da denilmektedir.

[696] **KARA**, s. 297.

[697] "*Yargıtay bozma ilamında Kasko sigortası genel şartlarında, özel aracın sigortacının bilgisi dışında kiralık olarak kullanılması teminat dışı bir hal olarak düzenlenmediğinden mahkemece tahakkuk ettirilen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki oran belirlenerek, bu orana göre hasardan indirim yapılarak, karar verilmesi gerektiği belirtildiği halde…*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/1302, K. 2014/2532, T. 25.2.2014. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2011/4255, K. 2011/12152, T. 12.12.2011; Yargıtay 17. HD., E. 2012/8645, K. 2013/3587, T. 18.03.2013.

[698] "*…taraflar arasında imzalanan poliçenin 4.7.maddesinde açıkça aracın Rent a Car amacıyla kullanıldığı esnada meydana gelen hasarın teminat dışı kalacağının düzenlenmiş olduğu anlaşılmakla açılan davanın reddine yönelik ilk derece mahkemesi kararı usul ve yasaya uygundur*." Ankara BAM, 21. HD., E. 2020/1139, K. 2022/1680, T. 21.12.2022. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/15609, K. 2016/2799, T. 7.3.2016; Yargıtay 17. HD., E. 2015/4934, K. 2015/12578, T. 23.11.2015.

[699] "*Davalı sigortacı savunmasını soyut iddialarla değil somut delillerle kanıtlamak durumunda olup aracın "rent a car" olarak kullanıldığını ve bu sırada trafik kazasının olduğunu somut delillerle ispatlayamamıştır. Dava dışı sürücü dahi aracı emaneten aldığını, kiralamadığını bildirmiştir. Bu durumda kaskolu aracın "rent a car" olarak kullanılmadığının hasarın teminat kapsamında bulunduğunun kabulü ile sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde karar verilmesi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2011/7252, K. 2012/1612, T. 15.02.2012. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/1370, K. 2015/10416, T. 12.10.2015.

[700] "*Davacı şirketin oto kiralama faaliyetinde bulunması tek başına davaya konu aracın da kiralık araç olarak kullanıldığını göstermez. Bu durumda mahkemece, kazaya karışan, sigortalı aracın, davacı şirketin defter ve kayıtlarına göre kiralık araç olup olmadığı, olay tarihinde de aracın dava dışı sürücü K. A.'e kiralanıp kiralanmadığı hususunun tespiti için davacı şirketin ticari kayıt, belgeler ve defterleri üzerinde konusunda uzman bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırılması, aracın davacı şirket tarafından dava dışı sürücüye kiralandığının ve kiralık araç olarak kullanılması sırasında kazanın meydana geldiğinin somut olarak tespit edilmesi halinde proporsiyon hesabına göre belirlenen 4.000,00 TL tazminatın, aksi halinde zararın tamamı olan 10.000,00 TL tazminatın davalıdan tahsiline karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/14858, K. 2014/11985, T.

e. Miktar Bakımından

Kasko sigortasının sağladığı en temel teminat, sigortalının aracının uğradığı zararının tazmin edilmesidir. Sigortalının aracındaki zarar, nakden tazmin şeklinde giderilebileceği gibi genel şartlardaki B. 3.3.2.1. hükmü gereği hasarlı parçaların onarılması şeklinde de giderilebilir. Onarımın ile zararın giderilmesinin kararlaştırılması TTK m.1427/1'e uygun olup bu hâlde onarımın hangi serviste yapılacağı açıkça belirtilmelidir. Onarımda orijinal parça mı yoksa eşdeğer parça mı kullanılacağının belirtilmemesi hâlinde seçim hakkı sigortalıya aittir (B.3.3.2.1). Aracın tam hasara (pert) uğramayıp kısmi hasara uğraması hâlinde çekilme ve nakil masraflarını da sigortacı öder (B.3.3.2.3). Talep ettiği takdirde sigortacı, kısmi hasara konu olan parçalara sahip olur (B.3.3.2.2/IV)[701]. Onarım kararlaştırılmış olmasına rağmen tarafların anlaşması hâlinde kısmi hasar, onarım yerine nakden tazmin edilebilir (B.3.3.2.2/V).

Sigortalı aracın onarım masrafları, aracın kaza tarihindeki değerini aşıyor ve eksper raporuna göre onarımının mümkün olmadığı kabul ediliyorsa araç tam hasara (pert) uğramıştır (B.3.3.2.2/I). Bu hâlde aracın, kaza (riziko) tarihindeki rayiç değeri hurda tescil belgesinin[702] ibrazı koşuluyla sigortalıya ödenir[703]. Ancak araç sahibi, hasarlı aracın kendisinde kalmasını isterse[704], aracın kaza (riziko) tarihindeki rayiç değerinden hasarlı hâlinin değeri düşülmek suretiyle hesaplanan tazminat ödenir. Aksi takdirde sigorta bedeli ile sınırlı olarak aracın kaza (riziko) anındaki rayiç değeri ödenecektir[705].

18.9.2014. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2012/788, K. 2012/6323, T. 17.05.2012; Yargıtay 17. HD., E. 2016/9530, K. 2017/5304, T. 10.5.2017.

[701] Onarım sebebiyle araçta bariz bir değer artışı olması hâlinde belirli şartlar altında bu tazminattan indirilebilir. Buna ilişkin genel şart düzenlenmesi için bkz. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları B.3.3.2.3/II.

[702] Hurda tescil belgesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Araçların Satış, Devir ve Tescil Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik m.44

[703] Onarım masrafları zarar gören aracın rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerini aşsın veya aşmasın, ağır hasarlı aracın onarımının mümkün olduğunun eksper raporu doğrultusunda tespit edilmiş olması durumunda, aracın ilgili mevzuat doğrultusunda trafikten çekildiğine dair "trafikten çekilmiştir" kaşeli tescil belgesi sigortacıya ibraz edilmeden tazminat ödenmez (B.3.3.2.2/II).

[704] "*...aracın pert olması halinde, hasarlı aracın kimin uhdesinde bırakılacağı yönündeki tercih hakkı sigortalıya (sigorta ettirene) aittir*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/7256, K. 2015/14018, T. 14.12.2015.

[705] "*Sigortalı, hasarlı aracın sigorta şirketi uhdesinde bırakılması yönünde tercih hakkını kullanmış olup bu durumda sovtaj değeri indirilmeksizin aracın olay tarihindeki 2.el piyasa değerinin sigortalıya (sigorta ettiren veya lehtara) ödenmesi gerekir*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/7256, K. 2015/14018, T. 14.12.2015.

Bir araç kaza yaptığı ve kısmen zarara uğradığı takdirde muadil kazasız araca göre daha düşük bir değere sahip olup değer kaybı yaşamaktadır[706]. Değer kaybı tazminatı açısından Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartlarında açık bir düzenleme bulunmamaktadır[707]. Yargıtay, ek sözleşme ile teminat altına alınmadıkça değer kaybı sebebiyle oluşan zarardan sigortacının sorumlu olmadığına karar vermektedir[708]. Yargıtay kararlarında gerekçe olarak kasko sigortalarında, sigorta konusu araçta meydana gelen gerçek zararın yani araçtaki hasarın teminat altına alındığı belirtilmektedir[709]. Yargıtay'ın bu yöndeki kararları kanaatimizce yerinde değildir. Zira mal sigortalarında, malın kendisi değil sigorta ettirenin[710] mal üzerindeki ekonomik menfaati sigorta edilmektedir[711]. Kasko sigortası açısından aracın, sigortalının malvarlığının aktifinde oluşturduğu ekonomik değer teminat altına alınmaktadır. Buna göre sigortacı, ödediği tazminat ile sigortalının malvarlığının aktif kısmını, riziko gerçekleşmeden önceki durumuna getirmelidir[712]. Yargıtay'ın benimsediği görüşe göre örneğin iki milyon TL değerindeki kaskolu aracın değeri riziko sonrasında bir milyon yedi yüz bin TL'ye düşmesine rağmen sadece onarım bedelinin ödenmesi ile yetinilmektedir. Bu hâlde aracı perte çıkan sigortalılar ekonomik olarak kısmi hasarla kaza yapan sigortalılardan daha şanslı olmaktadırlar. Zira yukarıdaki örnek dikkate alındığında aracı perte çıkan sigortalı, iki milyon TL sigorta tazminatı

---

[706] "*...değer kaybı zararı belirlenirken yapılması gereken, aracın kaza tarihi itibariyle serbest piyasa koşullarına göre hasarsız haldeki 2. el değerinin belirlenmesi ve aracın tamir edilmesinden sonra, aracın yaşı, hasar miktarı ve hasarlı kısımların özelliği dikkate alındığında yine serbest piyasa koşullarında 2.el değerinde ne kadarlık bir azalma olacağının belirlenmesinden ibarettir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/5428, K. 2019/1052, T. 6.2.2019. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/12572, K. 2018/6553, T. 28.6.2018.

[707] Değer kaybı zararının ek sözleşme ile teminat altına alınabileceği yönünde bkz. **MÜDERRİSOĞLU**, s. 351.

[708] Yargıtay 17. HD., E. 2014/10891, K. 2016/9161, T. 20.10.2016; Yargıtay 17. HD., E. 2015/6263, K. 2015/14077, T. 14.12.2015; Yargıtay 17. HD., E. 2016/10116, K. 2017/4252, T. 19.04.2017.

[709] "*Kasko sigorta sözleşmesi bir mal sigortası türü olup, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortalı malda meydana gelen gerçek zararın ödenmesini kapsar. Bu nedenle araçta meydana gelen hasar dışında, hasar nedeniyle araçta oluşan değer kaybı sigorta poliçesinde açıkça güvence altına alınmadıkça kasko sigorta teminatı dışındadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/6263, K. 2015/14077, T. 14.12.2015.

[710] Üçüncü kişi yararına sigorta sözleşmesi olması hâlinde sigortalının menfaati sigorta edilmektedir.

[711] **BOZKURT**, s. 32; **DEMİR**, s. 160; **TAŞKIN**, s. 262-263; **ULAŞ/BEKTAŞ**, s. 47; **SAAT**, s. 47; **ÖZKAN**, s. 71. Sigorta sözleşmesinin konusu hakkında menfaat teorisinin değil de ayni teorinin kabul edilmesi hâlinde, rehin hakkı sahibi gibi mal üzerinde menfaati olan diğer kişilerin menfaatlerini sigortalamalarının mümkün olmayacağı yönünde bkz. **ÜNSAL**, s. 46. Türk hukuku açısından sigortalanabilir menfaat hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **KARA**, Menfaat, s. 74 vd.

[712] Sigortanın, sigortalının malvarlığını rizikonun gerçekleşmesinden önceki duruma getirmesi gerektiği yönünde bkz. **DAMAR**, s. 139. Sigorta tazminatının gerçek zarardan ne eksik ne de fazla olmaması gerektiği yönünde bkz. **OMAĞ**, s. 289.

alarak malvarlığının aktif kısmını korumuş olacaktır. Ancak aracında kısmi hasar meydana gelen sigortalının malvarlığının aktif kısmı üç yüz bin TL eksik olacaktır. Bu sebeple genel şartların mevcut hâli düşünüldüğünde Yargıtay'ın içtihadına katılmamaktayız.

Kasko sigortacısı, sigorta tazminatını ödeyene kadarki geçen süreçte sigortalının aracını kullanamamasında veya gelir elde edememesinden kaynaklanan zarar ancak ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilir.

3.1.4.2. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Göre Teminatın Kapsamı

Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarına göre teminatın kapsamı konu, yer, zaman ve kişi bakımından bu başlık altında incelenmektedir.

a. Konu Bakımından

Bu bölümde karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları kapsamında teminat kapsamına giren ve girmeyen rizikolar incelenmektedir.

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (trafik sigortası), motorlu araç işletenlerin 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu uyarınca doğan hukuki sorumlulukları kısmen[713] teminat altına almaktadır. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına[714] göre sigortacının sorumlu olabilmesi için bazı şartların bir arada olması gerekmektedir. Buna göre öncelikle kazanın motorlu

[713] Örneğin karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası ile sağlanacak teminat miktarı, bakanlık tarafından belirlenen tarifedeki miktar ile sınırlıdır. Bu miktarı aşan kısım açısından işleten ve varsa motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortacısı (zorunlu sigortacıdan sonra) sorumludur. "*…mahkemece davacının 9.031,00 TL üzerinde kalan değer kaybı zararı için zorunlu trafik sigorta poliçe limiti dolduğundan, aşan 1.969,00 TL değer kaybı zararı için ihtiyari mali sorumluluk sigortacısı olan diğer davalı … Sigorta A.Ş. yönünden de davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken…*" Yargıtay 4. HD., E. 2021/19625, K. 2022/982, T. 26.01.2022. Ancak trafik sigortasının akdedilmesinden sonra bakanlık tarafından yayınlanan tarifede, yeni teminat tutarlarının mevcut sözleşmelere da uygulanacağı düzenlenebilmektedir. Bu yöndeki bir karar için bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/2167, K. 2021/3244, T. 17.6.2021; Yargıtay 17. HD., E. 2018/5386, K. 2020/213, T. 29.1.2020. Manevi tazminat açısından da karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortacısı sorumlu olmayıp, ek sözleşme ile kararlaştırılması hâlinde motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortacısı sorumlu olacaktır.

[714] Bundan sonra karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası, "*ZMSS*" veya "*trafik sigortası*" olarak anılacaktır.

aracın[715] işletilmesi[716] esnasında gerçekleşmesi gerekmektedir. ZMSS'de işletilme hâli, motorlu araç mekanik olarak çalışmasa da kendiliğinden hareket etmesi olarak tanımlamıştır[717].

Sigortacının sorumlu olmasının ikinci şartı işletenin, meydana gelen kazadan 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre sorumlu olmasıdır. KTK'ya göre kaza neticesinde üçüncü kişilerin; yaralanması, ölmesi veya malının zarara uğraması hâlinde işletenin sorumluluğu doğmaktadır. İşleten ve araç işleticisi teşebbüs sahibi, kazazedelere karşı sorumlu olduğu gibi KTK m.85/4 gereği yardım faaliyetinde bulunanların uğradığı zararlardan da sorumludur. Ancak KTK m.85/4'teki hükme göre sorumluluk için işletenin kaza açısından kusurlu olunması ve yardımın kazadan etkilenenlere yapılması gerekmektedir. Ayrıca işleten ve dolayısıyla sigortacısının sorumlu olması için kurtuluş kanıtının bulunmaması gerekmektedir[718].

Kaza neticesinde araçta meydana gelen değer kaydı da dahil olmak üzere hak sahibinin[719] mallarında meydana gelen zararın maddi teminat kapsamında olduğu ZMSS A.5/a'da düzenlenmiştir. Kaza neticesinde aracın tamamen zarar görmesi (pert olması) veya

---

[715] ZMSS A.2.c'de motorlu araç ifadesi "*İlgili mevzuat gereği trafiğe çıkması trafik siciline veya ilgili mevzuatla düzenlenen özel sicile tescile tâbi motorlu araçları*" şeklinde tanımlanmıştır. Motorlu araca bağlı olan römork, yarı römork veya aracın verdiği zarardan da çeken aracın sigortacısı sorumludur (ZMSS A.3.). KTK m.103'te motorsuz araç veya motora sahip olsa da bisiklet kullanan sürücülerin sorumluluklarının genel hükümlere tabi olduğu düzenlenmiştir.

[716] Motorlu aracın işletilmesinin tespitinde esasen, makine tekniği ve trafiğe çıkarma teorisi olmak üzere iki teorinin bulunduğu yönünde bkz. **KILIÇOĞLU**, s. 508-511; **KARACAN ÇETİN**, Hatice, *Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 174. Makine tekniği teorisine göre aracın mekanik aksamının çalışması hâlinde motorlu aracın işletildiğinin kabul edildiği yönünde bkz. **KARACAN ÇETİN**, s. 174; **KILIÇOĞLU**, s. 508-509. Trafiğe çıkarma teorisine göre aracın mekanik aksamının çalışmasından ziyade trafikte bulunması hâlinde motorlu aracın işletildiğinin kabul edildiği yönünde bkz. **KARACAN ÇETİN**, s. 179; **KILIÇOĞLU**, s. 509-511.

[717] ZMSS A.2.d: "*İşletilme Hali: Motorlu aracın mekanik aksamının çalışmasını mekanik aksamı çalışmasa bile motorlu aracın kendiliğinden de olsa hareket haline geçmesini*". Yargıtay, 2006 yılında vermiş olduğu bir kararında aracın trafiğe çıkarılmış olmasının işletilme kavramının içerisinde olduğunu belirterek karayolundaki geçici duraklamaların da tehlike sorumluluğu kapsamında olduğuna yönelik kararı için bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2005/10578, K. 2006/11276, T. 06.11.2006. Yine Yargıtay, içerisinde sürücüsü bulunmayan park halindeki aracın, kayarak kazaya sebep olduğu olay açısından motorlu aracın işletildiğine dair kararı için bkz. Yargıtay 11. HD., E.2005/2002, K. 2006/2134, T.02.03.2006.

[718] KTK m.86/1: "*İşleten veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibi, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve araçtaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya zarar görenin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur.*"

[719] Hak sahibi, zarar göreni ifade etmektedir.

kısmen zarar görmesi durumu söz konusu olmaktadır. Bu sebeple iki durum ayrı ayrı aşağıda ele alınacaktır.

Kaza neticesinde zarar gören aracın, onarım masrafının aracın kaza tarihindeki değerini aştığı ve aracın onarılamayacak durumda olduğu eksper raporuyla tespit edilmişse, aracın tam olarak zarara uğradığı kabul edilir. Ancak sigortacı tarafından tazminatın ödenmesi hurda tescil belgesi sunulması şartına bağlıdır. Aracın onarımı mümkünse onarım bedelinin değerini aşıp aşmadığına bakılmaksızın tazminat ancak trafikten çekildiğine dair "*trafikten çekilmiştir*" kaşeli tescil belgesinin sunulması ile ödenir. Hak sahibi kabul ettiği takdirde hurda araç kendisinde bırakılarak, aracın rayiç değeri ile hurda değeri arasındaki fark kendisine ödenir. Böyle bir hâlde sigortacı tarafından bildirilen sovtaj bedeli sigortacı tarafından bir aylık süre ile sınırlı olarak garanti edilmiş olur. (ZMSS B.2/2.3)[720].

Kısmi zarar hâlinde zarar gören parçalar onarılır. Ancak zarar gören parçanın onarımı mümkün değilse orijinal parça ile değiştirilir. Hak sahibi onay verirse veya hasarlanan parçanın orijinal parça ile değiştirilmesi mümkün değilse hasar gören parça, eşdeğer[721] veya yeniden kullanılabilir parça[722] ile değiştirilir. Hak sahibinin rızasının bulunduğu

[720] Düzenlemeden de anlaşılacağı üzere tam hasarın gerçekleşmesi hâlinde hasarlı olan aracın kimde kalacağını seçme hakkı sigortacıda değil hak sahibindedir. Yargıtay tarafından kasko sigortasından kaynaklanan ve hurda aracın kimde olduğunun belirli olmadığı uyuşmazlıkta, mahkemenin hurda aracın kimde olduğunun tespit etmesi akabinde sigortalıya seçimlik hakkının sorulması gerektiğine yönelik kararları için bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/19850, K. 2014/16458, T. 20.11.2014; Yargıtay 17. HD., E. 2015/11290, K. 2018/6103, T. 19.6.2018; Yargıtay HGK., E. 2018/138, K. 2020/178, T. 18.2.2020; Yargıtay 17. HD., E. 2014/15587, K. 2015/2608, T. 12.02.2015. Yargıtay'ın Sovtaj bedelinin, aracın rayiç değerinden değil sigorta bedelinden düşülmesi gerektiği yönündeki kararı için bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/11290, K. 2018/6103, T. 19.6.2018. Sovtaj bedelinin, aracın rayiç değerinden düşülmesi gerektiği yönündeki Yargıtay kararı için bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/24664, K. 2015/3863, T. 5.3.2015.

[721] ZMSS A.2/e: "*Eşdeğer (Muadil) Parça: Bir motorlu aracın montajında kullanılan esas-orijinal parçaların değiştirilmesi amacıyla üretilen, ilgili mevzuat (yönetmelik, standard, teknik düzenleme) çerçevesinde belirlenen deney, muayene metotlarına göre orijinal parçayla (kütle, boyut, malzeme ve işlevsellik vb.) kıyaslanarak tespit edilen kriterlere uygunluğunun, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 2015/2 sayılı Motorlu Araç Sigortalarında Eşdeğer Parça Belgeleme Esaslarına İlişkin Genelge ilebelirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yetkili kuruluşlarca düzenlenecek belgeler yoluyla belgelendirilmesi gereken parçaları, (Bu kapsamda bir belgenin varlığı durumunda, belge konusu parçaların aksi iddia sahibince kanıtlanana kadar eşdeğer kalitede olduğu varsayılır*.)"

[722] ZMSS A.2/g: "Yeniden Kullanılabilir Parça: *30/12/2009 tarihli ve 27448 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik kapsamında düzenlenen kodlandırılmış, hasarsız ve takip edilebilir, araç ve can güvenliği ile çevre standartlarını karşılayan parçaları*"

veya hasar gören parçanın orijinal parça ile değiştirilmesine imkân olmadığını ispat yükü sigortacıya aittir (ZMSS B.2/2.1)[723].

Her ne kadar ZMSS'de düzenlenmiş olsa da hak sahibinin, eşdeğer veya yeniden kullanılabilir parça ile değişime onay verdiği durumlara ihtiyatla yaklaşılmalıdır. Zira böyle bir değişim hâlinde gerçek anlamda uğranılan bütün zarar giderilmemektedir[724]. Böyle bir duruma rıza gösterilmesi hayatın olağan akışına aykırıdır. Bu sebeple mahkemece rızanın özgür olarak verilip verilmediği araştırılmalıdır. 2009 yılında verilen bir Yargıtay kararında da hak sahibinin, ikinci el çıkma parça ile değişime zorlanamayacağı belirtilmiştir[725].

Aracın tamamen zarara uğraması (pert olması) hâlinde doğal olarak bir değer kaybı zararından söz edilemez. Ancak aracın kısmen hasarlanması durumunda değer kaybı tazminatı da talep edilebilecektir. Değer kaybı tazminatı hesaplamaları ZMSS ek-1'de yer alan esaslara göre yapılmaktadır. Ayrıca Yargıtay ve bölge adliye mahkemelerinin, değer kaybı hesaplamalarının nasıl yapılması gerektiği yönünde yol gösterici kararları da bulunmaktadır[726].

---

[723] Ancak kazadan önce araçtaki parçanın orijinal olmaması hâlinde, parça rıza aranmaksızın eşdeğer veya yeniden kullanılabilir parça ile değiştirilebilir. Eşdeğer veya yeniden kullanılabilir parça ile değişim mümkün değilse orijinal parça ile değişim yapılır. Onarımın, orijinal/eşdeğer/yeniden kullanılabilir parça ile yapılması sonucunda araçta bir değer artışı olsa da bu artış tazminattan indirim sebebi yapılmaz (ZMSS B.2/2.1).

[724] "*Somut olayda, hükme esas Adli Tıp Kurumu raporunda davacıya ait aracın onarımının hesaplanmasında orijinal parçalar yanında eşdeğer parçaların da esas alındığı anlaşılmaktadır. Gerçek zarar ancak aracın onarımında tamamen orijinal parçalar kullanılmak suretiyle sağlanır. Bu durumda mahkemece Adli Tıp Kurumu raporunda orijinal parça kullanılarak hesaplanan gerçek hasar miktarının doğru olduğunun kabulü gereklidir. Mahkemece; orijinal parça hesabına göre belirlenen miktar hükme esas alınması gerekirken, yan sanayi yedek parça hesabına göre hüküm verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/15938, K. 2014/13033, T. 30.9.2014.

[725] "*Somut olayda davacı hasarlı araç davalı tarafça tamir ettirilmiş ve davacı ibra belgesi imzalamış ise de; tamirden bir ay sonra aracın tamiri sırasında orijinal parça kullanılmadığı ve bazı aksamın da tamir edilmediği mahkemece tespit edilmiştir. Gerçek zarar yukarıdaki ilke kapsamında giderilmemiş olup, gizli ayıp mevcuttur. Davacı hasarlanan parçanın 2. el çıkma parça ile değişimini kabule zorlanamaz. Süresinde tespit yaptıran ve dava açan davacının BK. 198. maddesine göre ayıplı haliyle kabulü de söz konusu değildir*." Yargıtay 17. HD., E.2008/2862, K. 2009/682, T.16.02.2009. Yargıtay'ın fatura sunulmasa da onarım, parça ve işçilik hizmeti için KDV'ye de hükmedilmesi gerektiği yönündeki kararları için bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/2185, K. 2015/11238, T. 26.10.2015; Yargıtay 17. HD., E. 2015/279, K. 2015/8543, T. 11.06.2015.

[726] "*…mahkemece aracın modeli, markası, özellikleri, hasarı, yapılan onarım işlemleri, kilometresi, olay tarihindeki yaşı, davacı tarafın iddiaları, davalı tarafın savunmaları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilerek aracın kaza öncesi hasarsız ikinci el piyasa rayiç değeri ile kaza meydana geldikten ve tamir edildikten sonraki ikinci el piyasa rayiç değeri arasındaki farka göre değer kaybı zararının belirlenmesi, meydana gelebilecek çelişkilerin giderilmesi yönünden Makine mühendisinden ayrıntılı, gerekçeli ve denetime açık yeni bir rapor alınması, ondan sonra dosyadaki tüm deliller birlikte*

Kısmen hasar gören aracın tamiri boyunca hak sahibi aracından mahrum kalmakta ve aracını kullanamaması sebebiyle zarara uğramaktadır[727]. Hatta Yargıtay, araç mahrumiyet tazminatı açısından delil sunulmasını dâhi aramamakta ve TBK m.50 gereği zararın hesaplanması gerektiğine karar vermektedir[728]. Ancak araç mahrumiyet tazminatından sadece işleten sorumludur. Zira araç mahrumiyet tazminatı, KTK m.92-k ve ZMSS A.6/k gereği dolaylı zarar olup trafik sigortası teminatının kapsamı dışındadır[729]. Benzer şekilde gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi diğer dolaylı zararlar da teminat kapsamı dışındadır (ZMSS A.6/k)[730].

Trafik kazası neticesinde zarar gören kişinin, eski hâline dönmesi için yapılan tedavi giderleri[731] sigorta teminatı kapsamındadır (ZMSS A.5/b). Sosyal Güvenlik Kurumu, KTK m.98 gereği zarar görenin tedavi giderlerini, sosyal güvencesi olmasa da kural olarak karşılar. Fakat SGK bu sorumluluğu, sigortacılardan KTK m.98/2 hükmü gereği aldığı prim kesintilerinin kendisine aktarılması sayesinde üstlenmektedir. Özel sağlık kurumlarında gerçekleşen tedaviler açısından da bu kural geçerlidir (KTK m.98/1)[732]. Ancak ilave sağlık hizmetleri açısından farklı fiyatlar belirlenebilmektedir. Bu giderlerden de sigortacı değil SGK sorumludur. Ancak SGK'nın sorumlu olmadığı tedavi

---

değerlendirilerek varılacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir." Yargıtay 4. HD., E. 2021/16438, K. 2021/5771, T. 29.9.2021. Ayrıca bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/13392, K. 2016/2525, T. 1.3.2016; Ankara BAM, 26. HD., E. 2018/2590, K. 2020/800, T. 18.6.2020; İstanbul BAM, 9. HD., E. 2021/669, K. 2023/1179, T. 20.6.2023.

[727] "*BK'nin 122. maddesine göre, bir şeyin kısmen hasar görmesi halinde, kullanılamamasından doğacak zararlar sorumlu kişiden talep edilebilir. Motorlu araç zarar görmüş ise, aracın kullanış amacına göre araçtan mahrumiyet zararı belirlenmelidir*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/17333, K. 2016/3648, T. 23.3.2016.

[728] "*Olay tarihi itibariyle yürürlükte bulunan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 50'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca davacı tarafından araç kiraladığına dair belge veya ödeme belgeleri sunulmasa da hakim zararı belirleyebilir*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/26777, K. 2022/11236, T. 29.9.2022; "*Araç mahrumiyetine ilişkin delil sunulamaması halinde BK'nin 50/2.maddesi uyarınca mahkemece hakkaniyete uygun bir bedel tayin ve takdir edilmesi yerine eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulaması isabetli olmamıştır.*" Yargıtay 17. HD., E. 2015/17333, K. 2016/3648, T. 23.3.2016.

[729] "*...araç mahrumiyetine ilişkin zarar dolaylı zarar olup trafik sigortasının teminatı dışında kalmaktadır*." Yargıtay 4. HD., E. 2022/26464, K. 2022/11237, T. 19.12.2022. Aynı yönde bkz. Ankara BAM, 26. HD., E. 2019/893, K. 2021/1467, T. 16.9.2021.

[730] "*Araçta meydana gelen değer kaybı gerçek zarar kapsımında ise de; aracın tamiri süresince çalıştırılamaması sebebiyle oluşan kazanç kaybı dolaylı zararlardan olup, gerçek zarar kapsamında değildir. Bir başka anlatımla davalı trafik sigortası şirketinin kazanç kaybından sorumluluğu bulunmamaktadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/7628, K. 2014/6658, T. 30.4.2014.

[731] ZMSS A.5/b gereği protez organ bedelleri de bu kapsamdadır.

[732] "*...hesaba dahil edilen bedeller arasında, SGK'nın sorumluluğunda olması gereken özel hastane ameliyat bedeli…de bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle, anılan rapor hükme esas almaya elverişli nitelikte değildir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/7151, K. 2019/3098, T. 18.3.2019.

giderleri açısından sigortacının sorumluluğu devam etmektedir[733]. Yargıtay; belgeli tedavi giderlerinden SGK'nın, belgesiz tedavi giderlerinden ise sigortacının sorumlu olduğuna karar vermektedir[734]. İlaç masrafları da SGK tarafından karşılanmalıdır[735]. Belgeli diş tedavisi giderlerinden de SGK sorumludur[736]. SGK'nın protezler gibi kısmen karşıladığı giderlerin varlığı hâlinde kalan kısımdan sigortacı, sigorta teminatı ile sınırlı olarak sorumlu olmaya devam edecektir[737].

Tedavinin başlamasından sürekli sakatlık raporu alınmasına kadar geçen süredeki bakıcı giderleri de sigorta teminatı kapsamındadır (ZMSS A.5/b)[738]. Bakıcı giderleri hesaplamaları açısından kaza tarihindeki brüt asgari ücret esas alınmaktadır[739]. Salt tedavi amacıyla yapılan yemek ve ulaşım masrafları da sigorta teminatı kapsamındadır[740].

Kaza sebebiyle zarar gören kişinin, geçici veya sürekli iş göremezliği sebebiyle ödenecek tazminat bu teminat kapsamındadır (ZMSS A.6/c). Geçici iş göremezlik, geçici bir

---

733 "*Kanunun 98. maddesi kapsamında olmayan tedavi giderleri yönünden ise işleten ve işleten hukuki sorumluluğunu yüklenen sigortacının sorumluluğu devam etmektedir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2019/2579, K. 2020/755, T. 5.2.2020.

734 Yargıtay 17. HD., E. 2015/15835, K. 2018/8627, T. 4.10.2018; Yargıtay HGK., E. 2020/463, K. 2022/586, T. 21.4.2022.

735 "*...hesaba dahil edilen bedeller arasında, SGK'nın sorumluluğunda olması gereken ilaç masrafları gibi bedellerin de bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle, anılan rapor hükme esas almaya elverişli nitelikte değildir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/7151, K. 2019/3098, T. 18.3.2019.

736 "*...hesaplanan tedavi giderinin, davacının gördüğü diş tedavisi için ödediği 1.350,00 TL. belgeli gider olduğu görülmektedir. Anılan bu raporla, SGK'nun sorumluluğunda olan belgeli tedavi gideri için belirleme yapıldığından, yasal hasım haline gelen SGK Başkanlığı'nın davaya dahil edilmeyişi eksik inceleme mahiyetindedir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/12559, K. 2019/5487, T. 6.5.2019.

737 "*2918 sayılı KTK'nın 98. maddesinde belirtilen tedavi giderleri yönünden sorumluluk dava dışı Sosyal Güvenlik Kurumu'na geçmiştir. Bununla birlikte davacının protez gideri talebi bakımından SGK tarafından karşılanmayan kısım yönünden davalı ... şirketinin sorumluluğu devam etmektedir*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/10948, K. 2022/6332, T. 30.3.2022. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2016/20385, K. 2019/8761, T. 1.10.2019.

738 "*...SGK tarafından karşılanmayan tedavi gideri ve bakıcı gideri sebebiyle maddi tazminata hükmedilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığı...*" Yargıtay 11. HD., E. 2020/1421, K. 2021/1279, T. 16.2.2021. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/14845, K. 2021/2469, T. 7.6.2021; Yargıtay 17. HD., E. 2020/1566, K. 2020/6103, T. 22.10.2020.

739 "*...davacının bakıcı gideri talebi yönünden kaza tarihinde yürürlükte olan brüt asgari ücret tutarı (tamamı) üzerinden hesaplama yapılmak üzere ek rapor alınarak karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi isabetli değildir*." Yargıtay 17. HD., E. 2019/6600, K. 2020/4315, T. 2.7.2020.

740 "*...kazaya sebep olan aracın trafik sigortacısı olan davalı ... şirketinin, kazadaki yaralanmalardan kaynaklanan tedavi, ulaşım masrafları ile birlikte, hasta yakınları tarafından yapılan, doğrudan zarar kapsamında kalan yemek, ulaşım vs. masraflarından da sorumlu olduğu gözetilip...*" Yargıtay 17. HD., E. 2015/526, K. 2017/11735, T. 18.12.2017. Ayrıca bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2016/15482, K. 2016/11589, T. 15.12.2016.

süreyle sınırlı olmak koşuluyla kişinin geçirdiği kaza sebebiyle gördüğü tedavi ve iyileşme süresince tamamen çalışamaz durumda olmasıdır[741]. Geçici iş göremezlik tazminatı açısından sigortacı, sigorta teminatı ile sınırlı olarak sorumludur[742].

Yargıtay'ın geçici iş göremezlik tazminatına hükmedilebilmesi için zarar görenin çalışması şartını aradığı kararları bulunmaktadır[743]. Yargıtay özellikle on sekiz yaşının altındaki zarar görenler açısından bu kişilerin çalışmadıklarını kabul etmektedir. Nitekim Yargıtay, on yedi yaşında olan ve herhangi bir gelir getiren işte çalışmayan zarar gören için geçici iş göremezlik tazminatı hesaplanamayacağına karar vermiştir[744]. Yine on iki yaşındaki zarar görenin, çalışmasının söz konusu olamayacağına karar vermiştir[745]. Ancak Yargıtay, on sekiz yaşının altındaki zarar görenlerin gelir getirici bir işte çalıştığını ispat etmesi hâlinde geçici iş göremezlik tazminatına hak kazanacaklarına karar vermiştir[746]. Gelir getirici bir işte çalışmamasına rağmen zarar görenin ev hanımı olması hâlinde asgari ücret üzerinden geçici iş göremezlik tazminatına karar verilmesi gerektiği

[741] **EREN**, s. 772; **ÇELİK**, Çelik Ahmet, *Bedensel Zararlar*, Seçkin Yayıncılık, B. 2, Ankara, 2021, s. 131; **YETİŞ ŞAMLI**, Kübra, "*Geçici İşgöremezlik Zararlarının Zorunlu Trafik Sigortası Teminatı Kapsamında Olup Olmadığının Değerlendirilmesi*", İstanbul Hukuk Mecmuası, Y. 2020, C. 78, S. 4, s. 1770. Doktrindeki diğer tanımlar için bkz. **KESER**, Yıldırım, "*Karayolları Trafik Kanunu Kapsamında Geçici İş Göremezlik Tazminatı*", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2021, C. 18, S. 2, s. 1038-1039. "*Trafik kazası neticesi yaralanan ve geçici yada sürekli iş göremez hale gelen kişinin giderleri sadece bir sağlık kuruluşunda yapılan tedavi harcamalarından ibaret değildir. Trafik kazası sonucu beden bütünlüğü zarara uğrayan kişi tedavi gördüğü süre ile iyileşeceği süre içinde işlerini göremeyeceği ve bu süre içinde normal hayatını sürdüremeyeceğinden bu dönem içinde tam iş göremez olarak kabul edilip buna göre tazminat hesabı yapılacaktır*…" Yargıtay 17. HD., E. 2015/15598, K. 2018/7298, T. 18.7.2018; "*Kaza geçiren kişinin, kalıcı sakatlık durumu söz konusu olmayıp, bir süre tedavi görmesi, iyileşinceye kadar çalışamaması ve bu yüzden iş ve kazanç kaybına uğraması geçici işgöremezlik olarak adlandırılmaktadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/9347, K. 2018/4033, T. 11.4.2018.

[742] "*Geçici işgöremezlik nedeniyle hükmedilecek tazminatın kusurlu sürücü ve işletenin yanında ... poliçesini düzenleyen şirketin de sorumluluğu kapsamı içerisinde değerlendirilmesi gerekip*…" Yargıtay 17. HD., E. 2015/15598, K. 2018/7298, T. 18.7.2018. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/9347, K. 2018/4033, T. 11.4.2018.

[743] Yargıtay 17. HD., E. 2017/4133, K. 2019/10949, T. 21.11.2019. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/10567, K. 2022/3303, T. 24.2.2022. Aksi yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/14910, K. 2016/11553, T. 15.12.2016; "*Oysa, hiç çalışmayan bir kişinin bile hayatını sürüdürebilmek için en az asgari ücret düzeyinde gelir elde ettiğinin kabulü gerekir*." Yargıtay 17. HD., E. 2010/3379, K. 2010/3703, T. 20.4.2010.

[744] Yargıtay 17. HD., E. 2019/2939, K. 2019/9776, T. 22.10.2019.

[745] Yargıtay 17. HD., E. 2017/1003, K. 2019/9657, T. 21.10.2019.

[746] Yargıtay 17. HD., E. 2016/15503, K. 2019/9041, T. 7.10.2019.

yönünde Yargıtay kararları da bulunmaktadır[747]. Ancak aksi yönde kararları da mevcuttur[748].

SGK tarafından geçici iş göremezlik tazminatı ödemesi yapılması hâlinde bu bedel mahkemece belirlenecek bedelden mahsup edilmelidir[749]. Yargıtay 17. HD. bir lisede müdür yardımcısı olan zarar görenin, maaşını almaya devam etmekle birlikte eğer varsa ek ders ve kurs ücretlerinin de geçici iş göremezlik kapsamında hesaplanması gerektiğine karar vermiştir[750]. Benzer şekilde zarar görenin polis memuru olduğu olayda, her ne kadar maaşını alsa da ek ödemelerden mahrum kalıp kalmadığının araştırılması gerektiğine karar verilmiştir[751].

Gündelik ev işlerine giden birisi hakkında tanık beyanları asgari ücretten fazla kazandığı yönünde olsa da asgari ücretten fazla kazanmasının mümkün olmadığı ve geçici iş göremezlik tazminatının asgari ücret üzerinden hesaplanması gerektiği yönünde bir Yargıtay kararı bulunmaktadır[752].

Trafik kazası, zarar görenin çalışma gücünün sürekli olarak azalmasına veya kaybedilmesine yol açarsa sürekli iş göremezlik tazminatı talep edilebilir[753]. Kaza sonrasında zarar gören, çalışabilmekle birlikte aynı işi yapan yaşıtlarına göre daha çok çaba harcaması gerekiyorsa kısmi sürekli iş göremezlik (efor/güç kaybı) tazminatına hak kazanmaktadır[754]. Yargıtay, zarar gören; işsiz, emekli, ev hanımı veya çocuk olsa da

---

[747] Yargıtay 17. HD., E. 2015/18763, K. 2018/10248, T. 7.11.2018; Yargıtay 4. HD., E. 2021/4972, K. 2021/7363, T. 25.10.2021; Yargıtay 4. HD., E. 2021/6558, K. 2021/8501, T. 9.11.2021; Yargıtay 4. HD., E. 2021/8465, K. 2022/3205, T. 23.2.2022.

[748] Yargıtay 4. HD., E. 2021/6778, K. 2021/9562, T. 1.12.2021.

[749] "*SGK Başkanlığı'ndan davacıya dava konusu kaza nedeniyle geçici işgöremezlik tazminatı ödenip ödenmediğinin sorulması ve SGK tarafından yapılmış geçici işgöremezlik tazminatının bulunması halinde, bu bedelin davacı için hesaplanan geçici işgöremezlik tazminatından düşülmesiyle belirlenecek miktar için hüküm kurulması gerekirken, eksik incelemeyle, yazılı olduğu biçimde hüküm tesisi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/18418, K. 2019/8398, T. 23.9.2019.

[750] Yargıtay 17. HD., E. 2015/9347, K. 2018/4033, T. 11.4.2018.

[751] Yargıtay 17. HD., E. 2016/19010, K. 2019/8366, T. 23.9.2019.

[752] Yargıtay 17. HD., E. 2014/11907, K. 2016/4719, T. 13.4.2016.

[753] **EREN**, s. 772; **KILIÇOĞLU**, s. 538.

[754] **ÇELİK**, s. 14; **KESER**, s. 1042. "*Bugün uygulamada, kişinin kalıcı sakatlıkları nedeni ile oluşan beden gücü kaybı yüzünden, kişinin gelirinde ve dolayısıyla mal varlığında bir eksilme meydana gelmemiş olsa dahi tazminatın gerekeceği kabul edilmekte ve bu "güç" (efor) kaybı tazminatı diye adlandırılmaktadır. Beden gücü kaybına uğrayan kişinin aynı işi zarardan önceki durumuna ve diğer kişilere göre daha fazla efor sarfıyla yaptığı gerçeğinden hareket edilerek bir anlamda zararı, bu fazladan sarf edilen gücün oluşturduğu kabul edilmektedir*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/9347, K. 2018/4033, T. 11.4.2018.

yaşıtlarına göre yaşamsal faaliyetlerini sürdürmede daha fazla efor harcaması gereken kişiler açısından da efor tazminatına hükmedilmesi gerektiğine karar vermektedir[755].

Kaza neticesinde zarar görenin, organ eksilmesi veya zayıflaması sebebiyle artık çalışma imkânı bulunmuyorsa sürekli tam iş göremezlik tazminatı talep edilebilir[756]. Sürekli tam iş göremezlik tazminatının hesabında kullanılan maluliyet oranının tespiti açısından kazanın gerçekleştiği, davanın açıldığı ve davanın devam ettiği sürede hukuk sistemimizde farklı düzenlemeler bulunabilmektedir. Bu sebeple hangi düzenlemeye göre maluliyet oranının tespit edileceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Yargıtay, maluliyetin hesabında kazanın gerçekleştiği anda yürürlükte bulunan mevzuatın esas alınması gerektiğine karar vermektedir[757].

Gelirin tespitinde, işçiler açısından bordro gibi iş yeri kayıtları kural olarak hesaplamalara esas alınmaktadır[758]. Yargıtay 21. HD. vermiş olduğu bir kararında, iş sözleşmesinin bulunmaması hâlinde ilgili meslek odasından zarar görenin alabileceği ücret sorularak bu ücrete göre hesaplama yapılması gerektiği belirtilmiştir[759]. İşsiz olmakla birlikte gıda mühendisi olan zarar görenin bakiye ömrü boyunca asgari ücretten kazancının olacağı kabul edilerek hesaplama yapılması Yargıtay tarafından doğru görülmemiştir[760]. Zarar görenin üniversite öğrencisi olması hâlinde mezuniyet tarihi ve ne kadar sürede iş bulacağının ilgili kurumlara sorularak elde edilen verilere göre karar verilmesi gerektiği

---

[755] Yargıtay HGK., E. 2018/142, K. 2018/1625, T. 6.11.2018; Yargıtay 4. HD., E. 2021/13625, K. 2022/8912, T. 16.6.2022; Yargıtay 4. HD., E. 2021/12125, K. 2022/9203, T. 22.6.2022.

[756] **ÇELİK**, s. 14; **KESER**, s. 1042. "*Sürekli işgöremezlik, organ eksilmesi veya organ zayıflaması sonucu beden gücünün belli bir oranda azalması durumudur. Genel olarak bu durumdaki kişi sakatlık oranına göre çalışmasını sürdürebilir ise de, yaşıtlarına ve aynı işi yapanlara göre (sakatlığı oranında) daha fazla güç ve çaba harcayacağından, kazançlarında bir azalma olmasa bile (sakatlığı oranında) tazminat isteme hakkı bulunduğu kabul edilmekte; buna Yargıtay kararlarında "güç (efor) kaybı" tazminatı denilmektedir. Diğer bir durumda hiç çalışamaması nedeniyle doğan zarardır*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/6586, K. 2018/357, T. 29.01.2018.

[757] Yargıtay 17. HD., E. 2016/12052, K. 2019/4921, T. 17.4.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2020/405, K. 2020/5729, T. 15.10.2020; Yargıtay 17. HD., E. 2018/1436, K. 2020/5950, T. 21.10.2020.

[758] "*…işyerinden kaza tarihindeki sürekli ve net kazanç durumunun sorulması, ...'dan maaş bordrosu, hizmet döküm cetveli ve sosyal güvenlik kayıtlarının getirtilmesi, ondan sonra gerektiğinde yeniden hesaplama yapılması…*" Yargıtay 17. HD., E. 2015/2890, K. 2017/9073, T. 16.10.2017. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/1411, K. 2017/7598, T. 12.9.2017.

[759] Yargıtay 21. HD., E. 2016/7742, K. 2017/78, T. 16.1.2017.

[760] Yargıtay 17. HD., E. 2016/11704, K. 2019/4954, T. 17.4.2019. Benzer yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/4715, K. 2021/5637, T. 28.9.2021.

belirtilmektedir[761]. Mevsimlik olarak çalışanlar açısından tespit edilen gelir, yılın tamamı açısından her ay kazanılıyormuş gibi hesaplama yapılamaz[762]. Esnaf, tacir gibi kişiler açısından gelirini ispat imkânı sağlanmalı ve ilgili kurumlardan (SGK, meslek odası, vergi dairesi gibi) da görüş alınarak gerçek gelir tespit edilmelidir[763]. Bakiye ömrün tespiti açısından ise "TRH 2010" hesaplamalara esas alınmaktadır[764].

Kaza neticesinde zarar görenin, çalışma gücünde bir değişiklik olmasa da yeni bir iş bulmakta veya eski işini korumakta güçlük çekecekse ekonomik geleceğin sarsılması nedeni ile tazminat talep edebilecektir[765]. Sigortacı, teminat limitleri ile sınırlı olarak zarar görenin ekonomik geleceğinin sarsılmasından kaynaklanan zararı tazmin etmekle yükümlüdür[766].

04/12/2021 tarihli ve 31679 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan tebliğ ile ZMSS'de geçici iş göremezlik süresi ve sürekli sakatlık oranının belirlenmesinden sonra ortaya çıkan ve tıbben gerekli olan sürekli bakıcı giderinin de sakatlanma teminatı kapsamında olduğu düzenlemiştir. Yargıtay'ın bu düzenlemeden önceki kararları sürekli bakıcı giderinin

---

[761] "*Davacı kaza tarihinde ... Üniversitesi Uluslararası Ticaret bölümünde öğrencidir. Bu durumda İtiraz Hakem Heyetince mezun olacağı/olduğu tarihin ilgili öğrenim kurumundan sorulması; ilgili meslek odaları ve meslek kuruluşlarından mezuniyetinden itibaren ne kadar sürede iş bulabileceği, emsal gelirinin ne kadar olacağı gibi hususların sorulması; bu tespitlerden sonra toplanan ve toplanacak deliller birlikte değerlendirilerek tazminat hesabının yapılması…*" Yargıtay 4. HD., E. 2021/4715, K. 2021/5637, T. 28.9.2021.

[762] Yargıtay 17. HD., E. 2015/6705, K. 2018/790, T. 12.2.2018.

[763] Yargıtay 17. HD., E. 2013/11949, K. 2014/17276, T. 01.12.2014; Yargıtay 17. HD., E. 2013/3189, K. 2014/2833, T. 03.03.2014.

[764] Yargıtay 17. HD., E. 2021/2772, K. 2021/3174, T. 23.3.2021; Yargıtay 17. HD., E. 2020/160 K. 2021/1641 T. 18.2.2021; Yargıtay 4. HD., E. 2021/10624, K. 2022/3046, T. 22.2.2022.

[765] "*…çalışma gücünün tamamen veya kısmen kaybı nedeniyle ortaya çıkan zararlar dışında ekonomik geleceğin sarsılmasının meydana getirdiği zararlardır. Ekonomik geleceğin sarsılması nedeniyle ortaya çıkan zararlar müstakbel zararlardır ve bu zararlar çalışma gücünde bir azalma olmasa dahi meydana gelmektedir. Vücut bütünlüğü ihlâl edilen kişi çalışma gücünde bir azalma meydana gelmese dahi iş piyasasında yeni bir iş bulmakta veya eski işini korumakta güçlük çekmekte veya aynı işte çalışsa dahi ihlâlden öncesine nazaran daha çok emek sarf etmek zorunda kalmaktadır. Hatta bu kişiler ihlâl fiili neticesinde işlerinden tamamen de çıkarılabilirler. Olayımızdaki gibi zarar görenin genç bir kız olması halinde bu kişinin evlenme şansının azalması veya beden şeklinin önemli derece değişmesi nedeniyle kaybetmesi ya da mesleğinde yükselmesine engel olması gibi hallerde de zarar görenin ekonomik geleceğinin sarsıldığından bahsedilir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/22584, K. 2017/4410, T. 24.04.2017.

[766] "*Zorunlu Mali Sorumluluk Poliçesi ile sigortalanan motorlu aracın 3. kişilere vermiş olduğu zararlarda, sigorta şirketi meydana gelen doğrudan zararlardan sorumlu olup, oluşan dolaylı zararlardan sorumlu değilse de, BK'nun 46. maddesinde düzenlenmiş olan ekonomik geleceğin sarsılması nedeniyle uğranılan zarar dolaylı bir zarar olmayıp trafik sigortacısının sorumluluğu cihetine gidilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/6125, K. 2015/9910, T. 30.9.2015. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/10856, K. 2014/12098, T. 18.09.2014.

tedavi giderleri teminatı kapsamında olduğu yönündeydi[767]. Ancak Yargıtay bu düzenlemeye rağmen Anayasa Mahkemesinin 17/07/2020 tarihinde KTK m.90 hakkında vermiş olduğu iptal kararını[768] gerekçe göstererek zararın hangi teminata dahil olduğunun genel şartlar vasıtasıyla değil KTK, TBK ve Yargıtay uygulaması ile belirlenebileceğini belirterek bakıcı giderinin, tedavi giderleri teminatı kapsamında olduğuna karar vermektedir[769].

Trafik kazası neticesinde üçüncü kişinin ölmesi hâlinde ölenden maddi anlamda destek görenler, zararlarının tazminini TBK m.53'e göre sigortacıdan talep edebileceklerdir[770]. Ancak kaza neticesinde ölen kişinin, destek kişisi olarak kabul edilebilmesi için bir veya birden fazla kişinin maddi[771] ihtiyaçlarının bir kısmını veya tamamını, fiilen ve sürekli[772] bir şekilde karşılaması veya karşılaması ihtimalinin yüksek olması gerekmektedir[773].

Destekten yoksun kalma tazminatı hukuki olarak aslî şekilde kazanılan bir tazminat hakkı olup miras hakkı niteliğinde değildir[774]. Bu sebeple tazminatı talep eden kişinin, mirası

---

[767] Yargıtay 4. HD., E. 2021/4539, K. 2021/3190, T. 16.6.2021; Yargıtay 4. HD., E. 2021/3015, K. 2021/2066, T. 31.5.2021.

[768] Anayasa Mahkemesi GK., E. 2019/40, K. 2020/40, T. 17.7.2020.

[769] Yargıtay 4. HD., E. 2021/15255, K. 2022/7709, T. 21.4.2022; Yargıtay 4. HD., E. 2021/23363, K. 2022/5489, T. 22.3.2022.

[770] "*...mahkemece destekten yoksun kalma zararının, sigorta teminatı kapsamında kaldığı gözetilerek işin esasına girilip sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/11772, K. 2018/6434, T. 27.6.2018.

[771] Maddi yardımın para şeklinde olabileceği gibi mal veya hizmetin sağlanması şeklinde de olabileceği yönünde bkz. **EREN**, s. 781; **KABA**, Gizem, *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 55. "*Destek görene yapılan yardım, beslenme, giyinme veya barınmaya yönelik olabileceği gibi, eğitim, sağlık, kültür gibi alanlarda da olabilir. Bu anlamda yardımın para verilerek yapılması da şart değildir. Ayni yardımlar gibi hizmet edimleri de destek niteliği taşıyabilir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/23993, K. 2015/873, T. 22.1.2015.

[772] "*...destek sayılabilmek için yardımın eylemli olması ve ölümden sonra da düzenli bir biçimde devam edeceğinin anlaşılması yeterli görülür*." İzmir 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2020/450, K. 2021/1041, T. 18.11.2021.

[773] **KABA**, s. 17; **EREN**, s. 780; **KILIÇOĞLU**, s. 541.

[774] **KILIÇOĞLU**, s. 541; **EREN**, s. 778-779. "*Destekten yoksun kalanların meydana gelen zararlarını tazmin hakkı ölenden intikal eden bir hak olmayıp doğrudan doğruya desteğini yitiren kişinin kendisinde doğan, asli ve bağımsız nitelikte bir haktır. Ölenle ya da mal varlığı ile bir bağıntısı bulunmadığı için bağımsız bir talep hakkı yaratır. Bu nedenledir ki ölen kimse ile destekten yoksun kalan arasında kanuni veya akdi bir bakım yükümlülüğü, mirasçılık ya da akrabalık ilişkisi bulunması gerekmemektedir. Destekten yoksun kalma tazminatı talebi miras yoluyla kazanılan, mirasçılık sıfatına bağlı bir hak olmadığından desteğin veya mirasçılarının da herhangi bir tasarruf hakkı bulunmamaktadır*." Yargıtay İBBGK., E. 2016/5, K. 2018/6, T. 22.6.2018.

reddedip-reddetmesi veya mirasçı olup olmaması önem taşımamaktadır[775]. Mühim olan ölen kişinin, tazminat talebinde bulunan kişinin desteği olmasıdır. Ölüm gerçekleştiği anda fiilen destek var ise gerçek destek söz konusudur[776]. Ölüm anında fiilen bir destek söz konusu olmamasına rağmen ileride desteğin sağlanması ihtimali yüksek ise farazi destek söz konusudur[777]. Ölen kişinin, eşine[778] ve çocuklarına gerçek destek olduğu kabul edilmektedir[779]. Kardeşler arasında bakım yükümlülüğü olmadığı için ölen kardeşin, diğerine destek olduğunun ispat edilmesi hâlinde destekten yoksun kalma tazminatına hak kazanılacaktır[780]. Ölen çocuğun, anne-babasına[781] ve ölen nişanlının[782] da müstakbel eşine yüksek ihtimalle destek olacağı düşüncesiyle bu kişiler, farazi destek olarak kabul edilmektedir[783]. Farazi destek olan çocuğun, kaç yaşından itibaren ailesine destek olacağına ilişkin olarak yargı uygulamasında on sekiz[784] ve yirmi iki[785] yaşlarının esas alınacağına ilişkin farklı kararlar bulunmaktadır.

---

[775] **EREN**, s. 779; **KILIÇOĞLU**, s. 541.

[776] **KABA**, s. 20; **EREN**, s. 780; **KILIÇOĞLU**, s. 541.

[777] **EREN**, s. 783; **KABA**, s. 20; **KILIÇOĞLU**, s. 541-542.

[778] "*…destekten yoksun kalma tazminatı istemi için resmi bir evlilik bağı ile bağlı olunması gerekmediği gibi, mirasçı olunmasına da gerek yoktur. Önemli olan, düzenli ve eylemli bir birliktelik ve destek ihtiyacının kanıtlanmasıdır*." Yargıtay 17. HD., E. 2009/2960, K. 2009/5414, T. 15.09.2009. Aynı yönde bkz. Ankara BAM, 22. HD., E. 2017/801, K. 2017/1825, T. 14.12.2017.

[779] **KABA**, s. 20; **KILIÇOĞLU**, s. 542; **EREN**, s. 781.

[780] "*Kural olarak kardeşlerin birbirine karşı bakım ödevi yoktur. Ancak eylemli ve düzenli yardım eden kardeş, diğer kardeşin desteği sayılır. Somut olayda, 22 yaşında ölen .. davacı abla .. eylemli olarak destek olduğu ya da ileride destek olacağı iddia ve ispat edilmiş değildir. Mahkemece gerekçesi açıklanmadan destek iliskisinin kabulü ile davacı ... yararına da maddi tazminata hükmedilmesi doğru görülmemiş; kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir*." Yargıtay 4. HD., E. 2015/16395, K. 2016/6079, T. 4.5.2016. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/5888, K. 2016/453, T. 18.1.2016.

[781] Yargıtay İBBGK., E. 2016/5, K. 2018/6, T. 22.6.2018; Yargıtay 17. HD., E. 2013/12023, K. 2014/19279, T. 23.12.2014.

[782] Ankara BAM, 22. HD., E. 2017/1692, K. 2018/959, T. 13.6.2018.

[783] **EREN**, s. 783; **KABA**, s. 21.

[784] Yargıtay 17. HD., E. 2016/12876, K. 2019/6800, T. 27.5.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2015/14592, K. 2018/7575, T. 10.9.2018; Yargıtay 17. HD., E. 2016/10978, K. 2018/5122, T. 16.5.2018; Yargıtay 17. HD., E. 2011/7657, K. 2012/6814, T. 25.05.2012; Trabzon BAM, 4. HD., E. 2022/1223, K. 2022/1088, T. 22.6.2022; İstanbul 4. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2016/1271, K. 2018/150, T. 12.2.2018. Bu kararların bazılarında desteğin erkek çocuk olması hâlinde askerlikte geçecek sürenin hesaplamada destek olunamayacak dönem olarak dikkate alınması gerektiği de belirtilmektedir.

[785] Yargıtay 17. HD., E. 2015/15377, K. 2018/8253, T. 26.9.2018; Yargıtay 17. HD., E. 2013/1711, K. 2014/106, T. 13.1.2014; Yargıtay 17. HD., E. 2013/12023, K. 2014/19279, T. 23.12.2014. Bu kararlardan ilk ikisinde kız çocukları açısından yirmi iki yaşın esas alınması gerektiği ifade edilse de son kararda erkek çocuk hakkında da yirmi iki yaşın esas alınması gerektiği belirtilmektedir.

Çocuk, farazi destek değil de destekten yoksun kalan ise üniversite okuma gibi hâllerin bulunmaması durumunda erkek çocuklar için on sekiz, kız çocukları için yirmi iki yaşın esas alınması gerektiğine karar verilmektedir[786]. Üniversite öğrencisi olan veya olması ihtimali[787] olan destek gören çocuğun, yirmi beş yaşına kadar destek göreceği kabul edilmektedir[788].

Ölen destek kişisinin, bakım gücüne sahip olduğu ve olacağının davacı tarafından ispatı gerekmektedir[789]. Ayrıca destekten yoksun kalanların bakıma ihtiyacı olmalıdır. Bakım ihtiyacından yoksulluk değil destek ölmeden önceki hayat düzeylerinin korunması kastedilmekte olup kişilerin lüks içerisinde yaşamaları da amaçlanmamaktadır[790].

Hesaplamalar açısından destek kişisinin gerçek geliri belirlendikten sonra Yargıtay uygulamasında her yıl için %10 artış ve daha sonra %10 iskonto uygulanmaktadır. Çalışılan aktif dönem ile emekli olunan pasif dönem açısından da ayrı hesaplama yapılmaktadır[791]. Pasif devre açısından hesaplamalar, asgari ücret esas alınarak

---

[786] Yargıtay 17. HD., E. 2019/1047, K. 2020/766, T. 5.2.2020; Yargıtay 17. HD., E. 2019/3279, K. 2020/839, T. 6.2.2020; Yargıtay 4. HD., E. 2021/13822 K. 2022/10501 T. 19.9.2022; Yargıtay 4. HD., E. 2021/7550, K. 2021/10692, T. 21.12.2021.

[787] "*Somut olayda; sosyal ve ekonomik durum araştırmasında davacılardan 2004 doğumlu...'ın orta 1. sınıf, 2008 doğumlu ...'ın ilkokul 1. sınıf öğrencisi olduğu belirtilmiş olup davacı çocukların yüksek öğrenim görecekleri olasıdır. Bu durumda, mahkemece; davacı çocukların halen eğitim görmeleri, bulunduğu sosyal çevreye nazaran öğrenim süresinin 25 yaşına kadar devam edeceği ve 25 yaşına kadar annelerinden destek göreceklerinin kabulü gerekmektedir*." Yargıtay 17. HD., E. 2019/1047, K. 2020/766, T. 5.2.2020.

[788] Yargıtay 17. HD., E. 2018/959, K. 2018/11263, T. 26.11.2018; Yargıtay 17. HD., E. 2018/3562, K. 2020/3541, T. 16.6.2020; Yargıtay 4. HD., E. 2021/13822, K. 2022/10501, T. 19.9.2022.

[789] **KABA**, s. 56; **EREN**, s. 783. "*Bu bakımdan destek olduğu iddia edilen müteveffanın sözü edilen rapor içeriğine göre bakıma muhtaç olup olmadığı, bakıma muhtaç değil ise bakım gücüne sahip olup olmadığı ve yukarıda açıklandığı gibi müteveffanın davacılara hizmet edimleri de dahil olmak üzere destek olup olamayacağının Adli Tıp Kurumu'ndan bu yönde rapor aldırılmak süretiyle araştıralarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ve araştırma ile yazılı olduğu şekilde karar verilmiş olması doğru görülmemiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/4916, K. 2019/935, T. 5.2.2019.

[790] **EREN**, s. 784; **KABA**, s. 60-61. "*Genel olarak bakım ihtiyacı, sosyal düzeye uygun olan yaşamın devamını sağlamak için gerekli olanaklardan yoksun kalmayı anlatır. Eğer ölenin eylemli olarak baktığı davacı, ölüm yüzünden bu bakımın sağladığı yaşama düzeyinin altına düşmüş olursa, ihtiyaç bulunma koşulu gerçekleşmiş sayılır. Burada önemli olan, davacının ve ailesinin temsil ettiği sosyal ve ekonomik düzeye göre normal karşılanan giderlerdir. Somut olayda davacı destekten yoksun kalan eş ... hüküm tarihinden önce 07.03.2014 tarihinde evlenmiş olması gözönüne alınarak yukarıda yapılan açıklamalar gözönüne alındığında bakım ihtiyacının sona erdiği ve yitirilmiş destek ediminin yeni bir destek edimiyle karşılanmış olması nedeniyle davacının bakım ihtiyacının evlilik tarihine kadar hesaplanması gerekirken yazılı olduğu şekilde muhtemel yaşam süresi boyunca hesaplanması doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2018/6431, K. 2019/323, T. 17.1.2019.

[791] "*...destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanırken rapor tanzim tarihine kadar gerçekleşen zararın bilinen veriler nazara alınarak ve iskontoya tabi tutulmadan somut olarak, rapor tanzim tarihinden sonraki zarar da bilinen son gelir nazara alınıp 1/Kn katsayısına göre her yıl %10 oranında artırılmak ve iskonto edilmek suretiyle hesaplanmalıdır (YHGK., 28.06.1995 tarih, 1994/9-628 Esas, 1995/694 Karar). Ayrıca;*

yapılmaktadır[792]. Desteğin gelirinin belirlenmesinden sonra yardım miktarı delillere dayalı olarak, delil yoksa destek kişisi ve davacının durumuna göre hâkimin takdir hakkı kapsamında belirlenir[793]. Ayrıca bakiye ömre ilişkin olarak "TRH 2010" yaşam tablosu esas alınmaktadır[794]. Desteğin süresi açısından da sağ kalan eşin evlenme ihtimali, anne/babanın kalan bakiye ömürleri ve çocuklar için de eğitimlerinin devam edip etmediği vb. hususlar dikkate alınarak destek süreleri belirlenir[795].

Destekten yoksun kalma tazminatı açısından sigorta hukukunu ilgilendiren önemli meselelerden birisi de tek taraflı trafik kazalarında, tam kusurlu sürücünün ölümü hâlinde destek olduğu kişilerin, sigortacıdan destekten yoksun kalma tazminatını talep edip edemeyecekleridir. Yargıtay eski tarihli kararlarında işleten veya sürücünün desteğinden yoksun kalanların, tazminat taleplerinin KTK m.92'de kapsam dışında tutulmadığını,

---

yerleşik Yargıtay uygulamalarına göre 60 yaşına kadar aktif devre kabul edilmekte olup, 60 yaşını tamamladıktan sonra pasif devre zararı hesaplanması gerekmektedir." Yargıtay 17. HD., E. 2020/2628, K. 2021/2552, T. 10.3.2021. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/22338, K. 2022/9290, T. 22.6.2022.

[792] "*...tazminatın hesabında pasif devrede de zararın oluşacağı ve bu zararın asgari ücret düzeyinde bir zarar olacağının kabulünün gerektiği Dairemizin yerleşmiş içtihatlarındandır*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/22338, K. 2022/9290, T. 22.6.2022.

[793] "*Gerçek yardım miktarının yeterli delillerle ispat edilemediği durumlarda yargıç, takdir hakkını kullanarak yardım miktarını belirleyebilecektir. Bu belirlemede, destek ile destek olunan kimse arasındaki yakınlığın derecesi, aralarındaki manevi bağ, davacıların yaşları, dahil oldukları sosyal ve ekonomik çevre, yaşam standartları, cinsiyetleri gibi bakım ilişkisine ve miktarına etkili olabilecek unsurlar da göz önünde bulundurulacaktır. Hayatın olağan akışı içinde, destek sayılan kimsenin, baktığı kimselere gelirini belli paylara bölerek baktığı pek söylenemese de tazminat hesabında bir paylaştırma yapmak zorunlu hale gelmektedir*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/8303, K. 2022/3441, T. 28.2.2022. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/16436, K. 2018/8676, T. 4.10.2018; Yargıtay 17. HD., E. 2016/8042, K. 2019/2602, T. 7.3.2019.

[794] Yargıtay HGK., E. 2018/1027, K. 2021/1708, T. 21.12.2021; Yargıtay 4. HD., E. 2021/15239, K. 2021/10271, T. 14.12.2021; Yargıtay 17. HD., E. 2020/2628, K. 2021/2552, T. 10.3.2021.

[795] "*Tazminat hesaplama teknik ve ilkelerine, denkleştirme kuralına göre; destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanırken, destekten yoksun kalan eş için rapor tarihindeki yaşına göre belirlenecek evlenme olasılığı oranından 18 yaşından küçük her bir çocuk için % 5'er oranda indirim yapılması ve destekten çıkanların paylarının destek süreleri daha uzun olanlara eklenmesi gerekmektedir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/9612, K. 2014/11596, T. 11.09.2014; "*Desteğin evli ve çocuklu olması durumunda desteğe ve eşe 2'şer pay çocuklara 1 pay verilerek gelirin paylaştırılması, çocuklar destekten çıktıkça, çıkan çocuğun payının diğer paydaşlara dağıtılması ve destek tazminatlarının varsayımsal hesabının bu şekilde yapılması Dairemizin yerleşik uygulaması gereğidir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/11122, K. 2019/4616, T. 11.4.2019; "*Destekten yoksun kalma tazminatı, ölenin sağ kalan çocuklarının yaş, cinsiyet, askerlik süreleri, evlenme yaşı ve eğitim durumları gibi bir özel durumları dikkate alınarak, konusunda uzman bilirkişi raporu ile destek ve muhtaçlık yaş sınırı tespit edilmelidir*." Yargıtay 4. HD., E. 2016/14662, K. 2019/864, T. 20.2.2019; "*Gerçek zarar hesaplanması yönteminde, hak sahibi eşin bakiye ömür süresi daha uzun olsa bile, destek süresi, işçinin bakiye ömrü ile sınırlıdır. Erkek çocuklar için 18 yaşla, orta öğretim halinde 20 yaşla, yüksek öğretim halinde 25 yaşla sınırlı tutulması gerekir. Ancak çocukların içinde bulundukları koşullara ve rapor tarihindeki yaşlarına göre, eğitim durumları araştırılarak, yükseköğrenim görebileceklerinin kabulünün gerektiği hallerde 25 yaşına kadar destekten yararlandırılmalarının gerekeceği kabul olunmalıdır*." Yargıtay 10. HD., E. 2016/11283, K. 2017/295, T. 19.1.2017.

işleten veya sürücünün kusurunun davacılara yansıtılamayacağı ve sigortacının bu zarardan sorumlu olduğuna karar vermekteydi[796]. Ancak daha sonra 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren ZMSS doğrultusunda, işletenin ve sürücünün üçüncü kişi olmadığını bu sebeple destek görenlerin zararlarını talep etmelerinin mümkün olmadığı ayrıca destek kişisinin kusuruna karşılık gelen destek tazminatı taleplerinin de teminat dışında olduğuna karar verilmiştir[797].

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A.6'da on dokuz tane teminat dışı hâl sayılmıştır[798]. Genel şartta sayılan bütün teminat dışı hâlleri

[796] Yargıtay HGK., E. 2012/1491, K. 2013/74, T. 16.1.2013; Yargıtay HGK., E. 2011/787, K. 2012/92, T. 22.2.2012.

[797] "*01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Genel Şartların A.2 (d) bendinde sigortalının sorumlu olduğu zarar tanımında, A.3 maddesinde sigortanın sorumluluk kapsamında ve A.5. (ç) maddesinde destekten yoksun kalma teminatı kapsamında sigortacının destekten yoksun kalma zararlarından sorumluluğunu motorlu araçların işletilmesi sonucu üçüncü kişinin ölümü ile sınırlandırılmış olması karşısında gerek işletenin kendisine karşı gerekse işleten adına hareket eden sürücünün işletene göre üçüncü kişi olmadığı göz önüne alındığında davacıların sigortacıdan destekten yoksun kalma zararlarını talep etmeleri mümkün görülmemektedir. Ayrıca Genel Şartlar A.6. (d) maddesinde destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan destek tazminatı talepleri ile destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmakla beraber destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı talepleri teminat kapsamı dışında tutulmuş olması karşısında davacıların desteklerinin sorumluluk riski kapsamında olmayan desteğin tam kusuru ile kendi ölümüne neden olmadan kaynaklanan destekten yoksun kalma zararlarından sigortacıda sorumlu değildir*." Yargıtay HGK., E. 2021/86, K. 2021/516, T. 20.4.2021. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., E. 2021/954, K. 2022/1403, T. 27.10.2022; Yargıtay HGK., E. 2021/953, K. 2022/1402, T. 27.10.2022; Yargıtay 17. HD., E. 2019/5970, K. 2020/8595, T. 17.12.2020.

[798] Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A.6: "*Aşağıdaki haller sigorta teminatı dışındadır:*

a) İşletilme halinde olmayan araçların sebep olacağı zararlar,

b) Hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri,

c) İlgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri,

ç) Sigortalının, eşinin, sigortalının usul ve fürunun, sigortalıya evlat edinme ilişkisiyle bağlı olanların, sigortalının birlikte yaşadığı kardeşlerinin, mallarına gelen zararlar sebebiyle ileri sürebilecekleri talepler,

d) Destekten yoksun kalan hak sahibinin, destek şahsının kusuruna denk gelen tazminat talepleri,

e) Zarar görenlerin beraberinde bulunan bagaj ve benzeri eşya dışında sigortalı araçta veya bu araç vasıtasıyla çekilen römorkta/yarı römorkta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlardan dolayı sigortalıya karşı ileri sürülecek talepler,

f) Manevi tazminat talepleri,

g) Sigortalının, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler,

ğ) Sigortalının aracına veya bu araç vasıtasıyla çekilen römorklara ve yarı römorklara veya çekilen araçlara gelecek zararlar nedeniyle ileri sürülecek talepler,

incelemek yerine uygulama açısından önemli olan teminat dışı hâlleri burada incelemeyi daha uygun buluyoruz.

Sigortalı araç işletilme hâlinde değilse gerçekleşen zararlar teminat kapsamı dışındadır (ZMSS A.6.a). Nitekim bu düzenleme teminat kapsamını belirleyen ZMSS A.3 hükmü ile uyumludur. Zira ilgili hükümde aracın işletilmesi esnasında meydana gelen zararların teminat kapsamında olduğu belirtilmiştir. Duran bir aracın üzerine ağacın düşmesi sebebiyle bir kişinin vefat ettiği davada, İstanbul BAM 8. HD., aracın işletilme hâlinde olmaması sebebiyle ortada bir trafik kazasının bulunmadığına karar vermiştir[799].

Hak sahibini kendi kusuruna karşılık gelen tazminat talepleri teminat kapsamı dışındadır (ZMSS A.6.b, KTK m.92/g). Bu düzenleme hiç kimse kendi kusurundan yararlanamaz ilkesinin de bir tezahürüdür[800]. Benzer şekilde destek şahsının kusuruna denk karşılık

---

h) Çalınan veya gasp edilen araçların sebep oldukları ve Karayolları Trafik Kanununa göre sigortalının sorumlu olmadığı zararlar, aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek binen kişilerin zarara uğramaları nedeniyle ileri sürülecek talepler ile çalan ve gasp eden kişilerin talepleri,

ı) Motorlu bisikletlerin kullanılmasından ileri gelen zararlar,

i) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki terör eylemlerinde ve bu eylemlerden doğan sabotajda kullanılan araçların neden olduğu ve 2918 sayılı Kanuna göre sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri ile aracın terör eylemlerinde kullanıldığını veya kullanılacağını bilerek binen kişilerin zarara uğramaları nedeniyle ileri sürecekleri talepler, terör ve buna bağlı sabotaj eylemlerinde yer alan kişilerin uğradıkları zararlara ilişkin talepleri,

j) Motorlu araç kazalarından dolayı toprak, yeraltı suları, iç sular, deniz ve havanın kirlenmesi ya da kirlenme tehlikesi nedeniyle temizleme, toplanan atıkların taşınması ve bertarafı masrafları ile biyolojik çeşitlilik, canlı kaynaklar ve doğal yaşama verilen zararlar nedeniyle bozulan çevrenin yeniden oluşturulması ile ilgili çevresel zararlardan ileri gelen talepler,

k) Gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi zarar verici olguya bağlı olarak oluşan yansıma veya dolaylı zararlar nedeniyle yöneltilecek tazminat talepleri,

l) İlgili mevzuatla genel hükümlere tâbi kılınan talepler,

m) 2918 sayılı Kanunun 104 üncü ve 105 inci maddelerinde düzenlenen sorumluluklar (Bu maddeler kapsamına dahil durumlar bu amaçla yaptırılan zorunlu mali sorumluluk sigortasına tâbidir.),

n) Cezai kovuşturmadan doğan tüm giderler ile idari ve adli para cezaları,

o) Bu Genel Şartlar ve ekleri ile tanımlanan teminat içeriği dışında kalan talepler.

ö) Hasar sebebiyle trafikten çekme veya hurdaya çıkarılma işlemi görmüş araçların değer kaybı tazminatı talepleri.

Sigortacının bu maddenin birinci fıkrasının (d) bendi kapsamında olmasına rağmen ilgililere yaptığı tazminat ödemeleri için sigortalının terekesine ve tereke borçlusu olan mirasçılarına sigortalının kusuru oranında ve ilgili mevzuat dahilinde müracaat hakkı saklıdır."

[799] İstanbul BAM, 8. HD., E. 2019/2180, K. 2021/763, T. 28.4.2021.

[800] **ÖZKURTELLER**, s. 44. Nemo auditur propriam turpitudinem allegans ilkesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **HELVACI**, Serap/**TOPUZ**, Murat, *Geçmişten Günümüze Özdeyişlerle Hukukun Kadim İlkeleri*, Seçkin Yayıncılık, B.2, Ankara, 2023, s. 121-122.

gelen tazminat talepleri de teminat dışındadır (ZMSS A.6.d, KTK m.92/j). Bu kapsamda tek taraflı trafik kazalarında tam kusurlu sürücünün desteklerinin sigortacıdan tazminat talep edemeyeceği açıktır[801].

Araçta veya römorkta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlar teminat kapsamı dışındadır (ZMSS A.6.e)[802]. Ancak zarar görenin bagaj veya benzeri eşyası teminat kapsamındadır. Fakat sigortalının veya belirli derecede yakınlarının[803] eşyalarının uğradığı zararlar teminat kapsamı dışındadır (ZMSS A.6.ç).

Manevi tazminat talepleri de teminat kapsamı dışındadır (ZMSS A.6.f, KTK m.92/f). Ancak manevi tazminat talepleri motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortasında kararlaştırılacak ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilir.

Motorlu aracı çalan veya gasbedenler tarafından gerçekleştirilen kazadan, işleten ve sigortacısı da motorlu aracı çalan veya gasbedenlerle birlikte sorumludur. Ancak işleten, çalınma ve gasbedilmede kendisinin veya fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru bulunmadığını ispat ederse sorumluluktan kurtulur[804]. Ayrıca motorlu aracın çalındığını veya gasbedildiğini bilen veya bilebilecek durumda olan sürücü de müştereken ve müteselsilen sorumludur. Yolcu, aracın çalıntı veya gasbedilmiş olduğunu biliyorsa sigortacı sorumlu değildir. Zira bu hâlde sorumluluk genel hükümlere tâbi olacaktır (KTK m.107 ve ZMSS A.6/h).

---

[801] "*Genel Şartların A.6. maddesi (d) bendine göre destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmakla beraber, destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı taleplerinin teminat kapsamı dışında tutulması nedeniyle, somut olayda %100 kusuru ile kendi ölümüne neden olan sürücü murisin tam kusuruna isabet eden destek tazminatı sigorta teminatı kapsamında değildir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/15390, K. 2019/2351, T. 4.3.2019. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2016/12177, K. 2018/6439, T. 27.6.2018.

[802] Sigortalı araç ile çekilen römork/yarı römork veya aracın uğradığı zararlar da teminat kapsamı dışındadır (ZMSS A.6.ğ).

[803] ZMSS A.6.ç: "*Sigortalının, eşinin, sigortalının usul ve fürunun, sigortalıya evlat edinme ilişkisiyle bağlı olanların, sigortalının birlikte yaşadığı kardeşlerinin…*"

[804] "*İşletenin kusurlu sayılmaması için, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın gözetimi ve özen görevi yönünden gerekli tedbirleri almış olması gerekir. Örneğin; işleten ve fiillerinden sorumlu olduğu kişiler tarafından aracın kapı ve camlarının kapatılmış olması, kontak anahtarının araç üzerinde veya kolayca elde edilebilecek bir yerde bırakılmaması, sürücü ve yardımcılarını seçmede, talimat vermede, denetlemede, her türlü özeni gösterdiği hususlarının ispat edilmesi gerekir*." Yargıtay HGK., E. 2017/3195; K. 2021/1317; T. 2.11.2021; "*…Kontak anahtarını işyerinden ayrılırken yanına almayan veya kilit altında bulundurmayan araç maliki-sigortalının, aracın alınmaması için her türlü önlemi aldığından söz edilemeyeceğinden, kusurlu olduğunun kabulü gerekir*." Yargıtay HGK., E. 2011/398, K. 2011/434, T. 22.06.2011.

Gelir kaybı/kâr kaybı/iş durması/kira mahrumiyeti gibi dolaylı zararlar[805] teminat kapsamı dışındadır (ZMSS A.6.k, KTK m.92/k)[806]. Dolaylı zarar olmayan değer kaybı tazminatı sigorta teminatı kapsamındadır. Ancak değer kaybı tazminatı, trafikten çekme ya da hurdaya çıkarılma işlemine tabi tutulmuş araçlar açısından istenemeyecektir (ZMSS A.6.ö, KTK m.92/l).

Genel şartlarda belirlenen teminatın dışında kalan (ZMSS A.6.o) ve KTK'nın genel hükümlere tabi tuttuğu talepler[807] (ZMSS A.6.l) teminat kapsamı dışındadır. KTK m.87/1'de genel hükümlere tabi olan en önemli husus, hatır taşıması ve hatır için aracın kullandırılmasıdır[808]. Kanundaki ve genel şartlardaki açık düzenlemeye rağmen Yargıtay, hatır taşıması sonucunda oluşan zararın sigorta teminatı kapsamında olduğuna karar vermektedir[809]. Ancak hatır taşımasının varlığı hâlinde oluşan zarardan hakkaniyet gereği bir indirim yapılması gerektiği kabul edilmektedir[810]. Yargıtay uygulamasında hatır taşıması sebebiyle tazminattan %20 indirim yapılmaktadır[811]. Ancak hatır taşıması indirimi, hatır için taşıyan tarafa uygulanır. Yani iki taraflı kazada A aracındaki hatır için taşınan kişi için B aracının işleteninin sorumluluğu açısından hatır taşıması indirimi uygulanmaz[812]. Bu sebeple hangi durumlarda hatır taşımasının bulunduğunun tespit

---

[805] İkame araç bedeli de dolaylı zarar olarak kabul edilmekte olup sigorta teminatı kapsamında değildir. "*Davacı vekili, araç değer kaybı yanında araç mahrumiyeti zararının da davalılardan tahsilini istemiş; mahkeme tarafından her iki zarar kaleminden tüm davalıların sorumluluğuna ilişkin hüküm tesis edilmiştir. Davacının araç mahrumiyetine ilişkin tazminat talebi, Genel Şartlar ve poliçe özel şartları uyarınca teminat kapsamında bulunmamaktadır. Bu itibarla; dolaylı zarar mahiyetinde olan araç mahrumiyetine yönelik davacı isteminin davalı sigorta şirketi yönünden reddine karar verilmesi gerekirken…*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/3933, K. 2019/796, T. 4.2.2019.

[806] "*Kazanç kaybı, gerçek zarar dışında aracın hasarlanması nedeniyle uğranılan dolaylı bir zarar olması sebebiyle poliçe teminatına dahil değildir. kazaya neden olan aracın zorunlu trafik ... poliçesi ile sigortacısı olduğu davalı ... şirketi gerçek zarardan sorumlu olup, kazanç kaybı gideri teminat kapsamında olmadığından sorumlu tutulamayacaktır. Genel Şartlardaki hükümlerin gözönüne alınmadan karar verilmesi isabetli değildir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/13822, K. 2017/10397, T. 13.11.2017.

[807] Genel hükümlere tabi sorumluluk KTK m.87, m.102, m.105/2 ve m.107/2'de düzenlenmiştir.

[808] Mevcut düzenlemenin toplumsal yardımlaşmaya zarar vereceği yönündeki görüş hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **DURAK**, Yasemin/**ŞAHİN**, Turan, "*Hatır İçin Taşıma*", İÜHFM, 2015, C. 73, S. 1, s. 356.

[809] Yargıtay 17. HD., E. 2014/16599, K. 2017/980, T. 2.2.2017; Yargıtay 17. HD., E. 2014/21650, K. 2017/4324, T. 20.4.2017; Yargıtay 17. HD., E. 2015/17160, K. 2016/2949, T. 9.3.2016; Yargıtay 17. HD., E. 2014/8413, K. 2015/5227, T. 31.03.2015.

[810] **DURAK/ŞAHİN**, s. 340. Bu indirimin hakkaniyete dayandığı yönünde bkz. **ATEŞ**, Hüseyin, "*Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğunun Azaltılması*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2011, S. 97, s. 304.

[811] Yargıtay 17. HD., E. 2019/3044, K. 2020/7926, T. 1.12.2020; Yargıtay 17. HD., E. 2015/17160, K. 2016/2949, T. 9.3.2016; Yargıtay 17. HD., E. 2014/17380, K. 2017/2005, T. 27.2.2017.

[812] **ATEŞ**, s. 313. "*Hatır taşıması indirimi, bizzat hatır için taşınan kişinin ölmesi veya yaralanmasına ilişkin zararlar hakkında uygulanır. Kanun koyucu, indirim imkânını sadece hatır için taşıyan işleten ve*

edilmesi gerekmektedir[813]. Hatır taşımasının varlığının kabul edilmesi için ilk olarak hatır için taşınan/araç kullandırılan kişinin yaralanmış veya ölmüş olması gerekmektedir. Gerçekleşen hatır taşıması hususunda hem işletenin hem de taşınanın rızası bulunmalıdır[814].

Hatır taşıması herhangi bir karşılık alınmaksızın gerçekleştirilmelidir[815]. Her ne kadar ücretsiz olsa da yakın akrabaların taşınması, ailevi yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında değerlendirildiği için hatır taşıması olarak kabul edilmemektedir[816]. Anne-

sürücüye bahşetmiştir. İki taraflı kazalarda diğer aracın işleteni, tehlike esasına göre zarardan sorumlu olup, hatır ilişkisine yaslanarak mahkemeden tazminattan indirime gidilmesini talep edemez." Yargıtay 17. HD., E. 2014/11378, K. 2016/9470, T. 27.10.2016.

[813] "*...davalı tarafın savunması üzerinde durularak, tarafların delilleri toplanmalı, taşımanın hatır için mi, yoksa para karşılığı mı yapılıp yapılmadığı, tarafların yakınlığı, varsa hatır için taşımanın kimin arzusu ve ne amaçla yapıldığı, yani olayın özel şartları gözönüne alınıp araştırılmalıdır. Hakim, tazminattan mutlaka indirim yapmak zorunda değilse de bütün bu hususları kararında tartışması ve nedenlerini göstermesi gerekir*." Yargıtay 17. HD., E. 2011/2644, K. 2012/3516, T. 22.03.2012.

[814] **DURAK/ŞAHİN**, s. 341-342; **ATEŞ**, s. 305. Şirket tarafından gönderilen araca binen kişi açısından hatır taşıması olmadığı yönündeki karar için bkz. **ÇELİK**, Trafik, s. 99 dn. 75. "*Dosya kapsamından ve ceza dosyasındaki ifadelerden, dava dışı motorsiklet sürücüsünün davacının ustası olup birlikte inşaat işinde çalıştıkları ve işten eve dönüşte olayın meydana geldiği, bu nedenle de olayda hatır taşıması olmadığı anlaşıldığından, mahkemece bu konuda indirim yapılmamasında isabetsizlik bulunmamaktadır*." İstanbul BAM, 9. HD., E. 2017/962, K. 2018/434, T. 29.3.2018.

[815] **ATEŞ**, s. 305; **DURAK/ŞAHİN**, s. 342. Manevi bir karşılığın da olmaması gerektiği yönünde bkz. **KESER**, Yıldırım, "*Hatır Taşımacılığından Doğan Zararlardan Hakkaniyet İndirimi*", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2019, C. 21, S. Özel, s. 2398. Önemli miktarda olmayan ivazın hatır taşımasının hukuki niteliğini değiştirmeyeceği yönünde bkz. **DURAK/ŞAHİN**, s. 343; **KESER**, Hatır, s. 2399; **ATEŞ**, s. 305. "*Yani hatır için taşımada taşımanın karşılıksız olması veya alınan karşılığın önemsiz olması gerekir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/9647, K. 2017/6578, T. 8.6.2017.

[816] **DURAK/ŞAHİN**, s. 342. "*...yakın akrabalık bağının bulunduğu hallerde ücretsiz taşıma ahlaki bir ödev niteliğinde bulunduğundan, yerleşmiş yargısal içtihatlara göre böyle bir taşıma hatır taşıması niteliğinde sayılmadığından, belirlenen tazminat miktarından hatır taşıması indirimi yapılamaz*." Ankara BAM, 35. HD., E. 2022/61, K. 2022/51, T. 21.9.2022.

baba[817], eş[818], nişanlı[819], çocuk[820], kuzen[821], yeğen[822], kayınbirader[823] veya baldızın[824] hatır için taşındığı kabul edilmemektedir.

Hatır taşıması, taşıyanın değil taşınan kişinin yararına olmalıdır[825]. Gezme amacıyla arkadaşların taşınması hatır taşıması olarak kabul edilmektedir[826]. Ancak bir ustanın, tamirat işlemi için eve veya iş yerine götürülmesi hatır taşıması olarak kabul edilmemektedir[827].

[817] Yargıtay 17. HD., E. 2015/6713, K. 2018/781, T. 12.2.2018; Yargıtay 17. HD., E. 2016/534, K. 2018/10857, T. 19.11.2018.

[818] Yargıtay HGK., E. 2011/824, K. 2012/134, T. 14.3.2012.

[819] Yargıtay 17. HD., E. 2014/14700, K. 2016/11648, T. 19.12.2016.

[820] Yargıtay 11. HD., E. 1990/825, K. 1990/963, T. 16.02.1990.

[821] Yargıtay 17. HD., E. 2016/1708, K. 2018/12030, T. 11.12.2018; Ankara BAM, 35. HD., E. 2022/61, K. 2022/51, T. 21.9.2022.

[822] Yargıtay 17. HD., E. 2014/13543, K. 2016/11343, T. 8.12.2016.

[823] Yargıtay 17. HD., E. 2014/10136, K. 2016/9127, T. 20.10.2016.

[824] Yargıtay 17. HD., E. 2013/15913, K. 2015/3495, T. 26.02.2015; Ankara BAM, 26. HD., E. 2019/2353, K. 2022/389, T. 17.2.2022.

[825] **DURAK/ŞAHİN**, s. 342. "*Taşıma, işletenin veya sürücünün değil taşınanın yararına olmalıdır*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/9647, K. 2017/6578, T. 8.6.2017; "*Hatır taşımasından ya da kullanmadan söz edebilmek için yaralanan ya da ölen karşılıksız taşınmış olmalıdır. Taşınan veya kullananın yararının söz konusu olduğu durumda hatır taşıması ilişkisi gündeme geleceğinden işletenin sorumluluğu genel hükümlere göre değerlendirilecek ve ödenceden indirim yapılacaktır. Bu bakımdan hatır taşıma ilişkisinin değerlendirilmesinde taşıma ya da kullanmanın kimin çıkar ve yararına olduğunun saptanması önemlidir. Yarar ekonomik olabileceği gibi, ortak toplumsal değerleri de ilgilendirebilir. Ancak taşıma ve kullanmada işletenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin bir çıkarı veya yararının bulunması halinde hatır taşımasından söz edilemeyecektir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/12354, K. 2019/5542, T. 6.5.2019.

[826] Yargıtay 17. HD., E. 2016/4159, K. 2016/7668, T. 23.6.2016; Yargıtay 19. HD., E. 1992/8688, K. 1993/2888, T. 16.04.1993.

[827] **KESER**, Hatır, s. 2399. Bu yöndeki bir karar için bkz. **ÇELİK**, Trafik, s. 99 dn. 75. "*Örneğin, bir iş gördürmek için eve veya iş yerine götürülen kişiler (inşaat ustası, boya badanacı, elektrikçi, doktor) hatır için değil, kendilerinden yararlanılmak için taşımış olurlar.*" İstanbul 13. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2016/561, K. 2019/799, T. 17.10.2019.

Hatır taşımasının varlığını iddia eden sigortacı bu hususu ispatlamalıdır[828]. Hatır taşıması her türlü delil ile ispatlanabilir[829]. Hatır taşımasının ispatı hâlinde tazminattan önce harici ödemeler düşülür daha sonra hatır taşıması ve varsa müterafik kusur indirimi yapılır[830].

b. Yer Bakımından

Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortasıyla ancak Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen rizikoları teminat altına alınmaktadır (ZMSS A.4)[831]. Ancak trafik kazasının Türkiye sınırları içerisinde nerede gerçekleştiği de son derece önemlidir. Çünkü KTK kapsamında kalmayan bir yerde gerçekleşen kaza sebebiyle sigortalı KTK'ya göre sorumlu olmayacağından sigortacısı da sorumlu tutulamayacaktır. KTK m.2'de kanunun karayollarında[832] uygulanacağı düzenlenmiştir. Ancak hükmün devamında aksine kanun hükmü bulunmadığı sürece karayolu olmasa da KTK'nın uygulanacağı yerler de düzenlenmiştir[833]. Hem Yargıtay Hukuk Genel Kurulu[834] hem de Yargıtay 17. HD.[835]

[828] **KESER**, Hatır, s. 2404. Hatır taşımasının varlığını hâkimin re'sen göz önüne alamayacağı yönünde bkz. **ATEŞ**, s. 314. "*Hatır taşımasının varlığı, davalı sigorta şirketi tarafından iddia edilip ispatlanması gereken indirim sebeplerinden olduğundan mahkemece resen indirim yapılması doğru değildir*." Yargıtay 17. HD., E. 2012/3849, K. 2013/3274, T. 12.03.2013. Aynı yönde bkz. Konya BAM, 3. HD., E. 2019/830, K. 2019/1033, T. 31.10.2019.

[829] **KESER**, Hatır, s. 2404.

[830] "*Mahkemece öncelikle hesaplanan 65.537,65 TL tazminatın, davacıya davadan önce davalı tarafından yapılan ödemenin güncellenmiş hali ile ulaşılan 6.064,05 TL'nin düşülmesi, bundan sonra bulunan rakam üzerinden müterafik kusur ve hatır taşıması indirimi yapılması gerekirken, hesaplamaya ilişkin sıralama hatası yapılarak ve yapılan ödeme indirilmeksizin yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş ve bozma nedeni yapılmıştır*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/7294, K. 2018/752, T. 8.2.2018; "*...mahkemece, bilirkişi tarafından belirlenen zarar miktarı üzerinden, %20 oranında hatır taşıması indirimi, daha sonra %20 oranında müterafik kusur indirimi yaparak tazminatı belirlemesi gerekirken…*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/9647, K. 2017/6578, T. 8.6.2017.

[831] Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası da Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen rizikoları teminat kapsamına almaktadır.

[832] KTK m.3: "*...Karayolu: Trafik için, kamunun yararlanmasına açık olan arazi şeridi, köprüler ve alanlardır…*"

[833] KTK m.2: "*…Bu Kanun, karayollarında uygulanır. Ancak aksine bir hüküm yoksa; a) Karayolu dışındaki alanlardan kamuya açık olanlar ile park, bahçe, park yeri, garaj, yolcu ve eşya terminali, servis ve akaryakıt istasyonlarında karayolu taşıt trafiği için faydalanılan yerler ile, b) Erişme kontrollü karayolunda ve para ödenerek yararlanılan karayollarının kamuya açık kesimlerinde ve belirli bir karayolunun bağlantısını sağlayan deniz, göl ve akarsular üzerinde kamu hizmeti gören araçların, karayolu araçlarına ayrılan kısımlarında da, Bu Kanun hükümleri uygulanır*."

[834] Yargıtay HGK., E. 2017/1716, K. 2021/915, T. 6.7.2021.

[835] Yargıtay 17. HD., E. 2012/6996, K. 2012/8005, T. 25.06.2012.

kazanın gerçekleştiği yerin karayolu olup olmadığının tespiti açısından keşif yapılmasının zorunlu olduğuna karar vermektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, fabrikanın ambar kısmında gerçekleşen kazada, fabrika sahasının karayolu ile bağlantısının bulunması sebebiyle kazanın gerçekleştiği yeri karayolu olarak kabul etmiş ve KTK'nın uygulanması gerektiğine karar vermiştir. Ayrıca kararda kazanın gerçekleştiği yerde özel güvenliğin bulunması ve özel izinle giriliyor olmasının da karayolu vasfını değiştirmeyeceği belirtilmiştir[836].

Yargıtay 17. HD. karayolunda olmasa bile karayolu ile bağlantısı bulunan yerlerdeki kazalar açısından da KTK'nın uygulanacağına karar vermiştir. Yargıtay 17. HD. kazanın gerçekleştiği yer olan tarlanın karayolu ile bağlantısı bulunması sebebiyle uyuşmazlık konusu kaza açısından KTK hükümlerinin uygulanması gerektiğine karar vermiştir[837]. Yargıtay 4. HD. de karayolu ile bağlantısı bulunan zeytin bahçesinde gerçekleşen kazanın KTK kapsamında olduğuna karar vermiştir[838].

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 8. HD. köyden 6 km uzakta olan, karayolu ile bağlantısı bulunmayan, stabilize yol bittikten sonra ancak başka bir tarladan yürüyerek varılabilen ormanlık alandaki tarlada gerçekleşen kaza sebebiyle güvence hesabına açılan davanın reddine karar veren sigorta tahkim komisyonu kararı aleyhine başvurulan istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir[839].

c. Zaman Bakımından

Sigorta sözleşmesi, poliçesinde belirtilen tarih ve saatte başlar ve sona erer. Ancak saat açısından böyle bir belirleme yapılmadığı takdirde sigortanın, Türkiye saatine göre 12.00'da başladığı ve 12.00'da sona erdiği kabul edilmektedir (ZMSS A.7). Yargıtay,

---

[836] Yargıtay HGK., E. 2011/499, K. 2011/557, T. 28.09.2011. Aksi yöndeki yerel mahkeme kararı için bkz. "*Dava konusu olay Adli Tıp Kurumu raporunda da belirtildiği üzere; kanunun aradığı anlamda karayolunda değil; özel bir firmanın depo alanı içinde meydana gelmiştir. Bu nedenle dava konusu olay trafik kazası olarak de nitelendirilemez, dolayısıyla Zorunlu Mali Sorumluluk Trafik Sigortası nedeniyle davalı sigorta şirketinin sorumluluğu bulunmamaktadır. Açıklanan nedenle davanın reddine karar verilerek aşağıdaki hüküm kurulmuştur*." İstanbul 9. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2015/392, K. 2019/585, T. 17.4.2019.

[837] Yargıtay 17. HD., E. 2014/2977, K. 2015/8600, T. 11.06.2015. Aynı yönde bkz. İstanbul BAM, 8. HD., E. 2017/2033, K. 2019/1072, T. 30.5.2019.

[838] Yargıtay 4. HD., E. 2021/10603, K. 2022/5291, T. 21.3.2022.

[839] İstanbul BAM, 8. HD., E. 2017/2341, K. 2019/3684, T. 17.10.2019.

poliçenin saat 12.00'dan önce düzenlendiği ve aynı gün saat 12.00'dan önce rizikonun gerçekleştiği durumlar açısından TTK m.1421/1 uyarınca primin ödenip ödenmediğine dikkat etmektedir. Eğer prim veya ilk taksit, riziko gerçekleşmeden önce ödenmişse sigortacının sorumluluğunun başladığı kabul edilmektedir[840].

Poliçe tanzim saatinin, 12.00'dan sonra olması hâlinde sigortacının sorumluluğu, ZMSS genel şartları A.7 hükmü gereği saat 12.00'dan itibaren başlatılamaz. Kural olarak primin ödenmesi koşuluyla tanzim saatinden itibaren sigortacının sorumluluğu başlar.

Türk Ticaret Kanunu m.1484/2'de zorunlu sorumluluk sigortacısının, maddi sigorta süresi sona erdikten sonra zarar görene karşı, bir ay süre ile sorumlu olmaya devam edeceği düzenlenmiştir. ZMSS, zorunlu bir sorumluluk sigortası olması sebebiyle bu hükme tabidir[841].

d. Kişi Bakımından

Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortacısı, motorlu kara aracının işleteni ve işletenin fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin verdiği zararlardan sorumludur. ZMSS ile sorumluluğu sigorta edilen işleten, doktrinde, gerçek işleten ve farazi işleten olarak ikiye ayrılmaktadır. KTK m.3'te tanımlanan işleten, gerçek işleten olarak ifade edilmektedir. KTK'da işleten olarak kabul edilmemekle birlikte, işleten gibi sorumlu tutulan kişiler ise farazi işleten olarak kabul edilmektedir. Kural olarak sigortacı, gerçek işletenin verdiği zararlardan sorumludur. Bu hâlde gerçek işleten ve farazi işletenin tespiti büyük önem taşımaktadır.

Trafik sigortası esas itibariyle işletenin KTK gereği sorumlu olduğu hâlleri teminat altına almaktadır. Bu sebeple işletenin tespit edilmesi gerekmektedir. İşletenin kim olduğu KTK m.3'te tanımlanmıştır. Hükme göre işleten; aracın maliki, mülkiyeti muhafaza kayıtlı

---

[840] Yargıtay 17. HD., E. 2019/5617, K. 2020/3230, T. 8.6.2020; Yargıtay 17. HD., E. 2019/6164, K. 2021/665, T. 3.2.2021. Aksi yönde bkz. "*Poliçede sigorta teminatının başlama ve bitiş saatine yer verilmemiş, yalnızca başlama ve bitiş tarihi (17.02.2012-17.02.2013) yazılmış bulunmaktadır. Bunun yanında tanzim tarihi ve tanzim saati de yazılı bulunmaktadır. Ancak tanzim tarihi ve saatinin sigorta teminatının başlama ve bitmesine ilişkin bir fonksiyonu bulunmamaktadır. Dolayısı ile ilgili poliçe bakımından sigorta teminatının başlangıcı ve bitişi belirsiz bulunmaktadır. Bu halde nasıl hareket edileceği yukarıda da belirtildiği üzere genel şartların A.4 hükmünde düzenlenmiş bulunmaktadır. İlgili hükme göre böyle bir hal söz konusu olduğunda, sigorta teminatı, Türkiye saati ile öğleyin 12.00'de başlayacak ve öğleyin saat 12.00'de sona erecektir*." Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2013/644, T. 10.4.2013.

[841] Zorunlu sorumluluk sigortacısının sonraki sorumluluğu hakkında ayrıntılı bilgi için "*Sözleşmesi Süresi Dışındaki Rizikolar Bakımından Teminatın Kapsamı*" başlığına bakınız.

satışta alıcı gözüken kişi, uzun süreli kiralayan/ariyet alan/rehin alan ve başkasının aracı üzerinde fiili tasarrufu bulunarak kendi hesabına (tehlikesi de kendi hesabına) kullananlardır. Bu kişilere doktrinde "*gerçek işleten*" denilmektedir[842].

Yargıtay, araç malikinin tespitinde, trafik tescilinde alıcı adına tescil işlemi yapılmasını yeterli saymamakta, noter satışıyla aracı devralanın malik olacağına karar vermektedir[843].

Kanunda uzun süreli kiralayan/ariyet alan/rehin alanın işleten olduğu düzenlenmiş ancak hangi sürenin uzun olacağı düzenlenmemiştir. Doktrinde taşınır kirasına ilişkin hüküm olan TBK m.330'u dikkate alarak üç günü geçen sürenin uzun süre olacağını kabul eden bir görüş bulunmaktadır[844]. Yargı kararlarında salt uzun süreli bir kira sözleşmesinin varlığı gerçek işleten sıfatının bulunması için yeterli görülmemektedir. Aracın fiilen teslim edilip edilmediği, ekonomik yararın kime ait olduğu, kira sözleşmesinin vergi dairesine bildirilip bildirilmediği, durumun ticari defterlere işlenip işlenmediği gibi hususlar değerlendirilerek işleten sıfatının tespit edilmesi gerektiğine karar verilmektedir[845]. Bu kriterleri sağlayan uzun süreli kiralamanın varlığı hâlinde aracın maliki, işleten olmadığı için ortaya çıkan zarardan kendisi ve sigortacısı sorumlu olmayacaktır[846].

---

[842] **KILIÇOĞLU**, s. 487-495; **EREN**, s. 706-708.

[843] Yargıtay 17. HD., E. 2016/6167, K. 2019/1692, T. 19.2.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2018/2998, K. 2020/1353, T. 13.2.2020; Yargıtay 17. HD., E. 2016/892, K. 2016/4776, T. 14.4.2016; Yargıtay 11. HD., E. 2004/10862, K. 2005/7174, T. 05.07.2005.

[844] **EREN**, s. 707; **KILIÇOĞLU**, s. 491-492. 30 günlük kiralamanın uzun süreli olduğu yönünde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/13690, K. 2016/10856, T. 24.11.2016.

[845] "*Somut olayda; davalı ..., yargılama aşamasında aracı uzun süreli kiralama sözleşmesi ile dava dışı ... - ... İletişim Hizmetleri Rent a Car şirketine kiraya verildiğini ve işleten sıfatı bulunmadığını ileri sürmüş, mahkeme tarafından 07/11/2012 tarihli Oto Kiralama Sözleşmesi ile olaya neden olan aracın olay tarihini de kapsayacak şekilde davalı ... tarafından dava dışı ... - ... İletişim Hizmetleri Rent a Car şirketine 1 yıl süreli olarak kiraya verildiğinin sabit olması karşısında aracın uzun süreli kiraya verilmesi halinde malikin işleten sıfatının kalmaması nedeniyle davalı ... davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verildiği belirtilmiştir. Eksik inceleme ile hüküm kurulamaz. Bu durumda mahkemece, uzun süreli ve 3.kişileri bağlayacak güçte bir kira sözleşmesinin bulunup bulunmadığı, aracın fiilen teslim edilip edilmediği, ekonomik yararlanmanın kime ait olduğu, kira sözleşmesi ve kira bedelinin maliye ve vergi dairelerine bildirilip bildirilmediği, gerektiğinde işleten ve kiracının ticari defter ve kayıtlar üzerinde bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırılmak suretiyle kira sözleşmesinin fatura, ruhsat ve cari hesap hareketleri gibi yan delillerle desteklenip desteklenmediği, davalının işletenlik sıfatının devam edip etmediği hususları detaylı bir şekilde araştırılarak ve tartışılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile hüküm kurulması isabetli görülmemiştir*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/21145, K. 2022/347, T. 13.1.2022. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2016/1154, K. 2018/10822, T. 15.11.2018; İstanbul BAM, 8. HD., E. 2023/969, K. 2023/1111, T. 22.6.2023; Konya BAM, 3. HD., E. 2022/1707, K. 2022/1870, T. 23.9.2022.

[846] "*Davalı şirket aracı kiraya verdiğini iddia etmektedir. Bu iddiasının doğru olması halinde, 30 gün uzun süreli bir kira sözleşmesi olup davalı ...Tic. Ltd. Şti.'nin işletenlik sıfatı sona erecektir*." Yargıtay 17. HD.,

Motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi hâlinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar (KTK m.85/1)[847]. Yargıtay, motorlu aracın üzerinde su firmasının logosunun bulunduğu ve bu su firmasının bayisine ait olan araç tarafından gerçekleşen kazada, su firmasının da teşebbüs sahibi olarak sorumlu olması gerektiğine karar vermiştir[848]. Kamu tüzel kişileri de motorlu araçları ile sebep oldukları zararlardan dolayı KTK'ye göre sorumludurlar (KTK m.106)[849].

Gerçek işleten olmamalarına rağmen kanunda gerçek işleten gibi sorumlu tutulan kişilere "*farazi işleten*" denilmektedir[850]. Farazi işletenler; motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunanlar (KTK m.104), yarış düzenleyicileri (KTK m.105), motorlu aracı çalan veya gasbeden kişiler (KTK m.107) olarak üçe ayrılır.

Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan işletmelerden olan tamirhaneye, kaportacıya, otoparka[851] veya galericiye[852] aracın verilmesi hâlinde bu işletme sahipleri,

---

E. 2014/13690, K. 2016/10856, T. 24.11.2016; "*Somut olayda, dosya içindeki bilgi ve belgelere göre, davalı ... Finansal Kiralama A.Ş.'nin kazaya karışan aracını Beşiktaş 3.Noterliğinin 27.3.2007 tarih ve 08677 yevmiye nolu Düzenleme Şeklinde Finansal Kira Sözleşmesiyle ve uzun süreli (dört yıllık) olarak sui generis bir kullanımın devri niteliğinde ve yukarıda anılan yasa hükümlerine uygun biçimde diğer davalı ... Turz.Tic.ve ...A.Ş.'ne kiraladığı dosyadaki belgelerden anlaşılmaktadır. O halde mahkemece, davalı ... Finansal Kiralama A.Ş. aleyhindeki davanın husumet (sıfat) yokluğundan reddi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2012/11407, K. 2013/4495, T. 1.4.2013. aynı yönde bkz. Bakırköy 7. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2020/156, K. 2020/389, T. 24.6.2020.

[847] "*Dava, yolcu taşıma sözleşmesine dayalı maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Davalı Ankara C. U. Turizm Ltd. Şti. vekili 20.03.2008 havale tarihli dilekçesinde müvekkilinin K. Ü. C. U. Petrol Ürünleri Ltd. Şti.'ne ait otobüs için bilet sattığını beyan etmiştir. Davalı şirket, yolcuya bilet satmak suretiyle taşıyıcı olarak TTK'nun 806 vd. maddeleri uyarınca sorumlu olduğu gibi, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun değişik 85/1 nci madde ve fıkrası uyarınca da bilet satıcısı firmanın işletenle birlikte doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulması gerekmektedir. Bu itibarla mahkemece dava konusu olay nedeniyle davalı Ankara C. U. Turizm Ltd.Şti'nin de davacıya karşı sorumlu olacağı düşünülmeden, yazılı gerekçeyle adı geçen davalı hakkındaki davanın reddedilmesi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2012/5055, K. 2012/7352, T. 08.05.2012.

[848] Yargıtay 17. HD., E. 2018/594, K. 2019/12532, T. 26.12.2019.

[849] "*Davacı, davalı Milli Savunma Bakanlığının İşleteni olduğu askeri araçta göreve gittiği sırada meydana gelen trafik kazasından dolayı zarar gördüğüne göre açılan davanın adli yargı yerinde görülmesi gerekir. Yerel mahkemece açıklanan yönler gözetilmeden yargı yolu bakımından dava dilekçesinin reddedilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir.*" Yargıtay 4. HD., E. 2007/8057, K. 2007/10408, T. 20.09.2007.

[850] **KILIÇOĞLU**, s. 496; **EREN**, s. 708.

[851] Yargıtay 17. HD., E. 2017/5650, K. 2018/7879, T. 18.9.2018.

[852] "*Somut olayda; davalı tarafından aracın satışı için ...'a verilen vekaletname örneği sunulmuş ise de aracın teslim edildiğine dair herhangi bir yazılı belge sunulmadığı gibi, davalının vekalet verdiği kişilerin*

aracı teslim almalarından[853] başlayıp, gerçek işletene veya temsilcisine teslim edene kadar işleten gibi sorumludurlar[854]. Bu süre zarfında gerçekleşen rizikolardan dolayı gerçek işleten ve sigortacısı, üçüncü kişilerin uğrayacağı zararlardan sorumlu olmayacaktır (KTK m.104)[855]. Kanun koyucu, bu sorumlulukları sebebiyle KTK m.104/2'de teşebbüs sahiplerine zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğu öngörmüştür. Altıncı fıkrada da bu zorunluluğa uymayan teşebbüs sahiplerinin işyerlerinin on beş güne kadar faaliyetten menedilecekleri düzenlenmiştir[856]. Maddede "*menedilebilir*" değil de "*men edilir*" ifadesi kullanıldığı için ilgili makamın yaptırımı uygulayıp uygulamama hususunda bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Eğer sorumluluk sigortası yaptırılmamışsa yaptırım uygulanmak zorundadır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında, tamir için aracı tamirhaneye götüren tamirhane çalışanının, yolda kaza yapması hâlinde gerçek işletenin sorumlu olmayacağına karar vermiştir[857]. Yargıtay 11. HD. 2006 yılında vermiş olduğu bir kararında, tamirhaneye bırakılan araç sebebiyle işletenin ve sigortacısının sorumluluğunun kalkması için aracın, belirli bir organizasyon düzeyinde ve mali güce sahip olan tamirhane işletmesine fiili hakimiyetin verilmesi gerektiği aksi takdirde, işletenin ve sigortacısının sorumluluğunun devam edeceğine karar vermiştir. Kararda ayrıca kısa süreli tamiratların, gerçek işletenin ve sigortacısının sorumluluğunu ortadan

---

galeri işiyle uğraşıp uğraşmadığı da dosya kapsamından anlaşılamamış olup devirden sonra ise 2006 ve 2007 yılı taşıt vergisi 28.12.2012 tarihinde davalı ... (Balcıoğlu) tarafından ödendiği belirlenmiştir. O halde mahkemece H.G.K. Kararında açıklanan ilkeler de gözönüne alınarak davalı tarafından aracın teslim edildiğine dair teslim belgesi, davalının aracı vekaletle devrettiği kişilerin galeri işiyle uğraşıp uğraşmadığının, devrin ticari defterlerine işlenip işlenmediğinin, devirden sonraki idari para cezalarının kim tarafından ödendiğinin araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiştir." Yargıtay 17. HD., E. 2020/8228, K. 2021/1190, T. 11.2.2021.

[853] "*104. maddede sayılan kişilerin farazî işleten olarak sorumlu tutulabilmesi için araç üzerindeki eylemsel egemenliğin kesin biçimde bu yere geçtiğinin kabulü gerekmektedir.*" Yargıtay HGK., E. 2018/78, K. 2018/1957, T. 18.12.2018.

[854] Diğer örnekler için bkz. **EREN**, s. 709; **KARACAN ÇETİN**, s. 102.

[855] "*Karayolları Trafik Kanunu'nun 104. maddesi uyarınca; motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslerin sahibi, gözetim, onarım, bakım, alım – satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan bir motorlu aracın sebep olduğu zararlardan dolayı; işleten gibi sorumlu tutulur. Aracın işleteni ve araç için zorunlu malî sorumluluk sigortası yapan sigortacısı bu zararlardan sorumlu değildir.*" Yargıtay HGK., E. 2019/224, K. 2022/26, T. 20.1.2022.

[856] Bu yaptırım mahallin en büyük mülki amiri tarafından uygulanacaktır.

[857] Yargıtay HGK., E. 2018/78, K. 2018/1957, T. 18.12.2018.

kaldırmadığı belirtilmiştir[858]. Mesleki amaç olmaksızın rıza ile aracın teslimi hâlinde KTK m.104 uygulanmayacak ve gerçek işleten ile sigortacısı gerçekleşen kazadan sorumlu olmaya devam edecektir[859].

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen bir kararda, galericinin farazi işleten olarak kabul edilebilmesi için galericiye genel değil özel vekalet verilmesi ve aracın teslim edildiğine dair yazılı belgenin bulunması gerektiğine hükmedilmiştir[860].

Karayolları Trafik Kanunu m.107'ye göre motorlu aracı çalan ve gasbeden kişi, üçüncü kişilere verdiği zararlardan dolayı KTK hükümlerine göre sorumludur. Hırsızın[861], aracı mal edinme veya kullanma hırsızlığı amacıyla fiili işlemesi durumu değiştirmeyecektir[862]. Failin, zorunluluk hâli içerisinde bulunması sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır[863]. Araç iradesi dışında çalınan gerçek işleten de kural olarak bu kişilerin vermiş olduğu zarardan sorumludur (KTK m.107/1). Gerçek işleten, kendisinin ve fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin hırsızlık açısından kusurlu olmadığını ispat ederse sorumluluktan kurtulur. Burada gerçek işletenin aleyhine olacak şekilde ispat yükünün ters çevrildiği bir kusur sorumluluğu düzenlenmiştir[864]. Aracın camlarının kapatıldığı ve araç anahtarının araçta veya kolayca ulaşılabilecek bir yerde bırakılmadığı gibi hususların ispatı, gerçek işletenin sorumluluktan kurtulması için yeterli görülmektedir[865]. Gerçek işletenin

---

[858] Yargıtay 11. HD., E. 2006/12170, K. 2006/13010, T.11.12.2006.

[859] "*Ceza yargılamasına ilişkin hazırlık soruşturmasında ... ifadesinde; ismini ... olarak bildiği ...'yi bir yıldır oto yıkamacı olması nedeniyle tanıdığını, kaza günü oto yıkamacıya gittiğini, ...'nin işinin olduğunu söyleyerek aracını 10 dakikalık istediğini, kendisinin de bunu kabul edip aracını verdiğini, gelmeyince ...'yi aradığını ve ...'nin 20 dakika içinde geleceğini söylediğini, sonrasında ise eşinin kendisini arayarak polislerin geldiğini bildirdiğine ilişkin beyanlarına göre, somut olay bu şekilde gerçekleşmiştir... işleten ...'ın ...'ye verdiği izin karşısında KTK 104. maddesinin somut olaya uygulanma imkanı görülmemektedir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/3536, K. 2019/521, T. 22.1.2019.

[860] Yargıtay HGK., E. 2013/2197, K. 2015/1302, T. 6.5.2015; Yargıtay HGK., E. 2019/224, K. 2022/26, T. 20.1.2022; Yargıtay 17. HD., E. 2016/18246, K. 2019/9514, T. 16.10.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2020/8228, K. 2021/1190, T. 11.2.2021.

[861] Aracı çalan ve gasbeden kişiler için bundan sonra "*hırsız*" ifadesi kullanılacaktır. Aynı şekilde çalma ve gasbetme için de bundan sonra "*hırsızlık*" ifadesi kullanılacaktır.

[862] **EREN**, s. 710.

[863] **EREN**, s. 710.

[864] **EREN**, s. 711. Aksi yönde bkz. **KILIÇOĞLU**, s. 500.

[865] Yargıtay 17. HD., E. 2016/284, K. 2016/3987, T. 29.3.2016; "*Somut olayda; davalı şirket temsilcisi aracın kontak anahtarını ısınması için dava dışı sürücüye verdiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, davalının kusurunun bulunduğunun kabulü gerekir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/22869, K. 2015/5289, T. 02.04.2015.

sorumlu olduğu hâllerde sigortacı da sorumludur. Ancak genel şartlarda bu hâlde sigortacının, sigortalıya rücu edebileceği belirtilmiştir (ZMSS B.4.e)[866].

Hırsızlığı bilmesine rağmen araca binen kişilere karşı, gerçek işletenin sorumluluğu genel hükümlere tabidir. Gerçek işletenin sorumluluğu genel hükümlere tabi olduğu için sigortacı, zarar görene karşı sorumlu değildir[867].

Hırsız tarafından sigortalı gerçek işletene çarpıldığı takdirde sigortacının, sorumlu olup olmadığı sorusu akla gelebilir[868]. Sigortalı gerçek işleten, aracın çalınmasında kusurlu olsa da olmasa da sigortacı ona karşı sorumlu değildir. Zira sorumluluk sigortacısı, üçüncü kişilerin uğradığı zararlar açısından teminat sağlamaktadır. Ancak verilen örnekte sigortalı gerçek işleten, üçüncü kişi konumunda değildir. Böyle bir durumda hırsız, KTK hükümlerine göre zarar gören gerçek işletene karşı sorumludur. Ancak sigortacının, sigortalı işletene karşı bir sorumluluğu bulunmamaktadır.

İşleten ve araç işleticisi teşebbüs sahibi, sürücü ve aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişilerin fiillerinden sorumludur (KTK m.85/5)[869]. Bu düzenleme sebebiyle bu kişilerin üçüncü kişi sıfatı bulunmayıp ağır kusurları işletenin ve teşebbüs sahibinin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır[870]. Bu sebeple bu kişilerin vereceği zararlardan sigortacı da sorumlu olmaktadır[871].

---

[866] "*Somut olayda, sigortalı araç, iş nedeniyle davalı şirket çalışanı ...'nün zilyetliğinde iken yanında yardımcı olarak bulunan ... tarafından aracın anahtarı ...'nün pantolonunun cebinden gizlice alınmış, araçla trafiğe çıkan ehliyetsiz ... davaya konu kazaya neden olmuştur… mahkemece, aracın çalındığı iddiasının ceza mahkemesi kararıyla sübuta erdiği, olayda davalı şirkete atfedilecek bir kusur bulunmadığı gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/980, K. 2015/3758, T. 2.3.2015.

[867] ZMSS A.1: "*Bu Genel Şartların amacı, 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu uyarınca motorlu araç işletenlerine yüklenen hukuki sorumluluk için düzenlenen Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına yönelik ilgililerinin hak ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasların düzenlenmesidir*."

[868] Araç çalınırken, gerçek işletenin hırsızlığa engel olmaya çalışırken yaralanması örnek olarak verilebilir.

[869] "*Aracın işleteni, kusursuz sorumluluk ilkelerine göre oluşan zarardan sürücüsünün kusuru oranında sorumludur. Bu durumda mahkemece, işin esasına girilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçelerle davanın yargı yolu nedeniyle reddine karar verilmesi doğru değildir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/13855, K. 2016/10497, T. 15.11.2016; "*...kaza tarihinde davalıya ait aracı kullandığı anlaşılan K1, davalı şirketin çalışanı olmasa bile davalı S.F3 Loj.Hizm.A.Ş , KTK.nun 85. maddesi uyarınca meydana gelen hasardan işleten sıfatıyla (kusursuz sorumluluk) sorumludur*." Yargıtay 17. HD., E. 2009/4791, K. 2009/8356, T. 14.12.2009.

[870] **KARACAN ÇETİN**, s. 126.

[871] "*...işleten, sürücünün kusuruyla üçüncü kişilere verdiği zarardan sorumlu olup ZMSS sigortacısı da işletene isabet eden sorumluluğu poliçede öngörülen limit dahilinde teminat altına alır.*" İstanbul BAM,

Karayolları Trafik Kanunu'nda sürücü, karayolunda aracı[872] ve sevk ve idare eden kişi olarak tanımlanmıştır. Şoför ise karayolunda ticari taşıtı süren kişi olarak tanımlanmıştır. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere sürücü, şoför kavramını da içine almaktadır[873].

Aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişiler, KTK m.3'te tanımlanan hizmetli olarak kabul edilmektedir[874]. İlgili tanıma göre araç ve iş makinelerinde sürücü dışında olup araç veya taşıma hizmetlerinde çalışan, aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişidir. Muavin ve usta öğretici, aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişi olarak kabul edilmektedir[875].

3.2. Sigorta Sözleşmesine Göre Teminatın Kapsamı

Sigortacı ve sigorta ettiren, kanunun emredici hükümlerine ve sigorta genel şartlarına aykırı olmamak koşuluyla sigorta sözleşmesinin içeriğini sözleşme özgürlüğü kapsamında belirleyebilirler[876]. Uygulamada bu hükümlere "*özel şartlar*" veya "*kloz*" denilmektedir[877]. Ancak taraflarca kararlaştırılan sigorta özel şartları, genel işlem koşulu niteliği taşıdığı takdirde yazılmamış sayılma yaptırımına tabidir[878].

---

40. HD., E. 2021/1783, K. 2022/1099, T. 10.6.2022; "*Somut olayda; mahkemece, kazanın oluşumunda .... plakalı araç sürücüsünün %100 kusurlu olduğu, davalı ... şirketinin sigortalısı olan .... plakalı araç sürücüsünün kusurunun bulunmadığı kabul edilmiştir. O halde ... plakalı sigortalı araç sürücüsünün kusuru bulunmadığından davalı ... şirketi hakkında açılan davanın reddine karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması isabetli bulunmamıştır*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/12530, K. 2016/1763, T. 16.2.2016.

[872] Hem motorlu hem de motorsuz araç.

[873] **KARACAN ÇETİN**, s. 129.

[874] **KARACAN ÇETİN**, s. 131.

[875] **KARACAN ÇETİN**, s. 131.

[876] **ULAŞ/BEKTAŞ**, s. 74; **DEMİR**, s. 156; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 106; **ÇEKER**, s. 69; **ULAŞ**, s. 46; **ÖZKURTELLER**, s. 18 "*...hukuk sistemimizde emredici hükümlere aykırı olmamak koşuluyla irade hürriyeti ve akit serbestisi ilkesi sınırları içinde tarafların diledikleri gibi sözleşme yapabilmeleri mümkündür. Elbette taraflarca kabul edilen özel şartla, poliçe genel şartlarının ve kanunun emredici hükümlerinin bertaraf edilmesi mümkün değildir.*" Yargıtay HGK., E. 2020/38, K. 2022/335, T. 16.3.2022. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2010/1802, K. 2012/1208, T. 02.02.2012; Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2020/İHK-29020, T. 23.12.2020; Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2018/İHK-2548, T. 13.4.2018. Makina Kırılması Sigortası Genel Şartları m.23: "*Bu Genel Şartlara, varsa bunlara ilişkin klozlara aykırı düşmeyen özel şartlar konulabilir.*". Kanunun emredici hükümlerine aykırı olmamak koşuluyla genel şartlara aykırı özel şartların kararlaştırılabileceği yönünde bkz. **KARA**, s. 145; **SAAT**, s. 83; **KABUKÇUOĞLU ÖZER**, Şerh, s. 152; **AKGÜN**, Evrim, *Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 43.

[877] Özel şartın tanımı için bkz. **SAAT**, s. 81.

[878] Yargıtay 11. HD., E. 2016/14302, K. 2018/5238, T. 12.9.2018. Uygulamada özel şartların, genel işlem şartı gibi kullanılabildiği yönünde bkz. **COŞKUN**, s. 109. Kanunda öngörülen istisnalar dışında genel işlem şartı olduğu yönünde bkz. **ERDEMİR**, s. 32.

Kanun koyucu, sözleşme özgürlüğüne TTK'deki koruyucu hükümler (TTK m.1452, m.1486 ve m.1520) vasıtasıyla birtakım sınırlandırmalar getirmiştir. Koruyucu hükümlere göre sigorta hukukuna ilişkin bazı kanun hükümlerine aykırı sözleşme yapılması hâlinde ilgili sözleşme hükmü veya sigorta sözleşmesi tamamen geçersiz olmaktadır. Ancak koruyucu hükümlerde bazı kanun maddelerinin sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar lehine değiştirilebileceği de düzenlenmiştir. Bunun dışında bazı kanun maddelerinde aksine sözleşme yapılabileceği de açıkça belirtilmiştir. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğünün primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlaması (TTK m.1421/1), nakden tazmin (TTK m.1427/1), kısmi tazminat ödemelerinin sigorta bedelinden düşülmesi (TTK m.1428/1), sigortacının sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden sorumlu olması (TTK m.1429/1), sigorta priminin peşin ödenmesi (TTK m.1430/1), mal sigortalarında kazanç kaybı ve malın ayıbından doğan zararların teminat dışı olması (TTK m.1453/2), üçüncü kişi yararına sigorta sözleşmesinde sigortalının sigortacıya başvurabilmesi (TTK m.1454/1), eksik sigortada orantı/proporsiyon kuralının uygulanması (TTK m.1462), menfaat sahibinin değişmesi hâlinde sigorta sözleşmesinin sona ereceği (TTK m.1470), sorumluluk sigortacısının sözleşme süresi içerisinde gerçekleşen riziko sebebiyle sözleşme süresinden sonra da sorumlu olacağı (olay esası)(TTK m.1473/1), işletme için yapılan sorumluluk sigortasının sigortalının temsilcisi ve çalışanları lehine de yapılmış sayılması (TTK m.1473/2), sigortalının kendisinden talepte bulunulması hâlinde bunu sorumluluk sigortacısına derhal bildirmesine (TTK m.1475/2) ilişkin kanun maddeleri taraflarca sözleşme ile değiştirilebilecektir[879].

3.2.1. Malın Ayıbından Kaynaklanan Zararların Teminat Kapsamında Olup Olmayacağının Belirlenmesi

Türk Ticaret Kanunu m.1453/2'de malın ayıbından doğan zararların aksi kararlaştırılmadığı sürece sigorta teminatı kapsamında olmadığı düzenlenmiştir. Ancak taraflar, sözleşmede malın ayıbından doğan zararların da teminat kapsamında olacağını kararlaştırabilirler. Böyle bir anlaşma olmadığı takdirde sigortacı zarardan sorumlu değildir. Ancak sigortacının, malın ayıbından kaynaklanan zararlardan sorumlu olmaması

[879] Bazı hükümler nispi emredici olup sigorta ettiren ve sigortalı aleyhine değiştirilemez.

için birtakım şartların bir arada bulunması gerekmektedir. Buna göre sigortacının sorumlu olmaması için sigorta konusu maldaki ayıp, maddi nitelikte olmalıdır ve riziko, salt maldaki ayıptan kaynaklı olarak ortaya çıkmalıdır. Sigortacının sorumluluğu açısından sigorta konusu mal üzerindeki ayıbın varlığında sigortalının, kusurunun bulunup bulunmamasının bir önemi yoktur.

3.2.1.1. Malın Ayıbından Kaynaklı Zararlardan Sigortacının Sorumlu Olmamasının Şartları

Sigorta sözleşmesinde aksini kararlaştırılmadıkça malın ayıbından kaynaklanan zararlar teminat kapsamında değildir. Ancak sigortacının sorumlu olmaması için ayıbın maddini nitelikte olması ve rizikonun tamamen malın ayıplı olması sebebiyle meydana gelmesi gerekmektedir. Ayrıca sigortalının kusurunun bulunup bulunmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Bu başlık altında bahsi geçen hususlar incelenmektedir.

a. Malda Maddi Nitelikte Bir Ayıbın Bulunması

Ayıp; malın, kendisinden beklenen veya satıcının vadettiği niteliklere haiz olmamasıdır[880]. Ayıp; hukuki, ekonomik veya maddi olabilir[881]. TTK m.1453/2'deki ayıp ifadesiyle maddi ayıp kastedilmektedir. Buna göre salt hukuki veya ekonomik ayıp, TTK m.1453/2'ye göre ayıp değildir. Zira tek başına hukuki veya ekonomik ayıp, rizikonun gerçekleşmesine sebep olmayacaktır. Ancak hukuki veya ekonomik ayıp aynı zamanda maddi ayıp niteliği de taşıyorsa bu hâlde artık TTK m.1453/2 uygulanabilir. Örneğin bir ev imar mevzuatına aykırı olarak inşa edildiği takdirde hem hukuki hem de maddi ayıp

---

[880] Diğer tanımlar için bkz. **EREN**, Fikret, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Yetkin Yayıncılık, B. 3, Ankara, 2016, s. 102; **TANDOĞAN**, Halûk, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt: I*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 163; **ZEVKLİLER**, Aydın/**GÖKYAYLA**, Emre, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Turhan Kitabevi, B. 19, Ankara, 2019, s. 113; **AKKURT**, Sinan Sami/**ERDOĞAN**, Kemal/**TOKAT**, Hüseyin, Tablolar, *Şemalar, Örnek Olaylar ve Test Sorularıyla Borçlar Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, B. 5, Ankara, 2022, s. 430; **KAYAR**, s. 277; **SERT SÜTÇÜ**, Selin (Ed. Turgut ÖZ), *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 89; **TURGUT**, Cemile, "*Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Satış Sözleşmesinde Ayıp Nedeniyle Bedelde İndirim Hakkı*", İÜHFM, Y. 2017, C. 75, S. 1, s. 454; **POLAT**, Elif, "*Borçlar-Ticaret ve Tüketici Hukuku Bakımından Ayıplı Mal Kavramının İncelenmesi"*, TFM, Y. 2022, C. 8, S. 1, s. 209; **YÜNLÜ,** Semih, "*Türk Borçlar Kanunu Hükümlerince Satıcının Ayıp Sorumluluğu Bakımından Alıcının Külfetleri*", MÜHFHAD, Y. 2019, C. 25, S. 1, s. 330.

[881] Ayrıntılı bilgi için bkz. **TANDOĞAN**, s. 168; **EREN**, Özel, s. 104-106; **GÜMÜŞ**, M. Alper, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 62-63; **AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT**, s. 431-432; **SERT SÜTÇÜ**, s. 90-91; **ERGÜN**, Ömer, *Borçlar Hukuku (Özel Hükümler) Ders Notları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 80-81.

söz konusudur. Bu hâlde artık bu ev heyelanda ayıptan kaynaklı olarak yıkıldığı takdirde aksine sözleşme yoksa TTK m.1453/2 gereği sigortacı sigorta tazminatı ödemekle yükümlü değildir. Ancak ev kaçak olmasına rağmen bilim ve fenne uygun olarak yapılmışsa burada artık maddi ayıptan söz edilemeyeceği için sigortacı TTK m.1453/2 hükmüne dayanarak rizikonun teminat kapsamında olmadığını iddia edemez[882].

b. Rizikonun Tamamen Malın Ayıplı Olması Sebebiyle Gerçekleşmesi

Malın ayıplı olması tek başına zararın teminat dışında kalmasını gerektirmez. Zararın malın ayıplı olması sebebiyle gerçekleşmiş olması gerekir. Eğer mal ayıplı olmasaydı da zarar gerçekleşecekti diyebiliyorsak zarar teminat kapsamındadır[883]. Yerel mahkeme tarafından binanın onaylı projeye aykırı yapıldığı ancak çökmenin zeminden kaynaklı olduğu yönündeki bilirkişi raporuna dayanarak verdiği davanın kısmen kabulü kararı Yargıtay 11. HD. tarafından hukuka uygun bulmuştur[884]. Yine Yargıtay 11. HD. rizikonun kar ağırlığından mı yoksa binanın ayıbından dolayı mı gerçekleştiğinin tartışma konusu olduğu bir dosyada, ilgili yapı konusundan uzman bir bilirkişinin heyette bulunması gerektiği ve mümkünse keşif suretiyle incelemenin yapılarak, davaya konu rizikonun, sigortalı yapının ayıbından kaynaklanıp kaynaklanmadığının araştırılması

[882] Kaçak yapının sigorta edilip edilemeyeceği TTK m.1404 bağlamında tartışma konusu edilebilir. "*Yine; mahkemece yapı kullanma izin belgesinin bulunmaması (kaçak yapı) nedeniyle davacının talebinde haklı olmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş ise de karar bu yönüyle de hatalı olup bozmayı gerektirmiştir. Şöyle ki; poliçe tanzimi sırasında yapı kullanma izin belgesi bulunmamasına rağmen sigorta poliçesinin düzenlenerek konutun dask poliçesi kapsamında güvence altına alındıktan ve riziko gerçekleştikten sonra hasar gören binanın yapı kullanma izin belgesinin bulunmadığının savunulması ve bu savunmaya itibar edilerek davanın sırf binanın yapı kullanma izin belgesi bulunmadığından reddine karar verilmesi dürüstlük kuralı ve hakkaniyet ile bağdaşmamaktadır.*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/1556, K. 2019/2251, T. 28.2.2019.

[883] "*Davalı vekili tarafından, davacıların taşınmazlarında ruhsatsız ve projeye aykırı olarak tadilat yaptıklarını iddia etmiştir. Davaya konu 45 ada 2 ve 9 nolu parsellerin yapı ruhsatı, yapı kullanım izin belgesi ve imar çapı belgelerinin dosya içerisinde rastlanılmamış olup ekspertiz raporunda, yapılan tadilatın projesiz olduğu belirtilmiştir. Sigorta poliçesi ile güvence altına alınan binadaki zararın münhasıran projeye uygun olarak inşa edilmemesi nedeniyle oluştuğuna dair bilgi belge olmadığına göre bu husus zarar görenin müterafik kusuru kapsamında değerlendirilebilecek bir hususdur.*" Yargıtay 17. HD., E. 2017/4985 K. 2020/3186 T. 4.6.2020. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/15561 K. 2021/7822 T. 1.11.2021; Yargıtay 17. HD., E. 2018/5156 K. 2019/5039 T. 18.4.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2016/1556, K. 2019/2251, T. 28.2.2019.

[884] Yargıtay 11. HD., E. 2007/10571, K. 2007/15512, T. 07.12.2007. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2004/5583, K. 2005/3579, T. 12.04.2005.

gerektiğine karar vermiştir[885]. Yargıtay 17. HD. de dava konusu araçtaki yangına sebep olan ilave elektrik kablolarının, aynı model diğer araçlarda da bulunması sebebiyle ilave kabloların sonradan takılıp takılmadığının bilirkişi marifetiyle tespit edilmesi gerektiğine karar vermiştir[886].

Zararın malın ayıbından kaynaklandığının tespiti hâlinde sigortacının, zararı tazmin etme yükümlülüğü bulunmayacaktır[887]. Ancak zarar salt ayıptan kaynaklanmıyorsa buna göre bir belirleme yapılmak suretiyle ayıptan kaynaklanmayan zarar için sigortacı sorumlu olmalıdır. Nitekim Yargıtay, zararın salt sigorta konusu malın ayıbından kaynaklanmadığı davada; mal ayıplı olmasaydı meydana gelecek zarar ve müterafik kusur belirlenerek bir karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir[888].

6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nda zararın, projeye aykırı ve taşıyıcı sistemi olumsuz etkileyecek değişiklikler sebebiyle oluşması hâlinde sigorta tazminatının ödenmeyeceğini düzenlenmiştir (ASK m.12/2). Benzer olarak zorunlu deprem sigortası genel şartlarında, baştan taşıyıcı sistemi olumsuz yönde etkileyecek şekilde yapılan veya sonradan değiştirilen ya da zayıflatılan binaların sigorta kapsamı dışında kaldığı düzenlenmiştir (ZDSGŞ A.2.5).

c. Sigortalının Kusurlu Olması Aranmaz

Sigorta konusu malın ayıplı olmasında sigortalının kusurunun bulunup bulunmaması önemli değildir[889]. Bu sebeple sigortalı maldaki ayıbın üreticiden kaynaklı olması veya

---

[885] Yargıtay 11. HD., E. 2003/326, K. 2003/6154, T. 10.06.2003. Bilirkişi raporunun ayıba ilişkin somut tespitler içermesi gerektiği yönünde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2016/6541, K. 2017/5254, T. 11.10.2017; İzmir BAM, 11. HD., E. 2017/923, K. 2018/1281, T. 5.11.2018.

[886] Yargıtay 17. HD., E. 2013/10390, K. 2014/16848, T. 25.11.2014.

[887] "*Dosyadaki yazılara, mahkemece uyulan bozma kararı gereğince hüküm verilmiş olmasına ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına, davalı tarafça sigortalanan havuzda meydana gelen zararın, havuz imalatındaki yetersiz malzeme ve hatalı uygulama/işçilik dolayısıyla oluşan aderans yetersizliğinden kaynaklanmasına ve bu halin poliçe genel şartlarının A/4.4 maddesi uyarınca teminat dışında bırakılmış olmasına göre davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir*." Yargıtay 11. HD., E. 2012/16172, K. 2014/5595, T. 21.3.2014. Aynı yönde bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2016/32283, T. 14.11.2016; Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2014/2114, T. 30.6.2014.

[888] Yargıtay 17. HD., E. 2016/1556, K. 2019/2251, T. 28.2.2019.

[889] "*Mahkemece gerek keşif sonrası alınan bilirkişi raporlarında, gerekse dosya üzerinden alınan bilirkişi raporlarında, istinat duvarının güçlendirilmesi ile ilgili olarak neler yapılması gerektiği vurgulanmış, ancak istinat duvarında yapım hatası olup olmadığı konusunda açık bir görüş belirtilmemiştir. Mahkemenin karar gerekçesinde de, "istinat duvarının yapımında davacının kusurlu olup olmadığının belirlenemediği" gerekçesiyle davalı vekilinin bu yöndeki itirazları cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Ancak,*

sigortalı tarafından yapılan değişikliklerden kaynaklanması arasında bir fark bulunmamaktadır[890]. Ancak sigortalı tarafından sigorta konusu malda yapılan her türlü değişiklik de ayıp olarak değerlendirilemez. Sigortalı tarafından yapılan değişikliğin (örneğin araç modifiyesi) ayıp niteliği taşıdığının belirlenmesi hâlinde TTK m.1453/2 hükmü işlerlik kazanacaktır[891].

3.2.1.2. Ayıplı Mal Sebebiyle Gerçekleşen Rizikonun Sigortalı Olan Diğer Malların Teminatına Etkisi

Ayıbı dolayısıyla rizikonun gerçekleşmesine sebep olan mal, diğer malların da zarar görmesine sebep olabilir. *Ünan*, ayıplı olan mal sebebiyle zarar gören diğer sigortalı malların da sigorta teminatı dışında kalacağı görüşündedir[892]. Burada malın ayıbı sebebiyle ortaya çıkan rizikonun teminat kapsamında olup olmadığına bakılmalıdır. Eğer malın ayıbı sebebiyle ortaya çıkan riziko, sigorta teminatı kapsamında ise sigortalı olan diğer malların uğradığı zarardan sigortacı sorumludur. Örneğin elektrikli şofbendeki ayıp sebebiyle çıkan yangında, yangın sigortası teminatı altında olan diğer malların uğradığı zarar tazmin edilecektir. Zira sigortalı olan diğer mallar açısından bir ayıp söz konusu değildir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da çatı aşıklarının[893] ayıplı olması sebebiyle çöken çatının sebep olduğu diğer zararların teminat kapsamında olduğuna ilişkin özel daire kararına direnen yerel mahkeme kararını bozmuştur[894]. Ancak Sigorta

istinat duvarındaki hasarın teminat kapsamında olabilmesi için, duvarın yapımında davacının kusurlu olmaması değil, duvarın ayıplı yapılmamış olması gerekmektedir. Bu durumda mahkemece, dosya içerisindeki tüm kanıtların da dikkate alınacağı uzman bilirkişi heyetinden, dava konusu istinat duvarındaki hasarın, istinat duvarının kendi ayıbından kaynaklanıp kaynaklanmadığı, buna göre hasarın sigorta kapsamında kalıp kalmadığının belirlenmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bu nedenle davalı yararına bozulması gerekmiştir." Yargıtay 11. HD., E. 2003/12357, K. 2004/9662, T. 12.10.2004.

[890] Sigortacının, ayıptan kaynaklanan zarardan sorumlu olduğu uyuşmazlıklarda halefiyet gereği üretici/satıcıya başvuracağı haller açısından kusur önem taşır.

[891] "*Somut uyuşmazlıkta da, sigortalı aracın sadece modifiye edilmiş olmasının, hasarı teminat harici bırakacağına dair poliçede bir kayıt olmadığına göre, mahkemece anılan yasa maddesi kapsamında bir ayıbın söz konusu olup olmadığının araştırılması ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır.*" Yargıtay 11. HD., E. 2007/6285, K. 2008/7927, T. 16.06.2008.

[892] **ÜNAN**, C. II, s. 2.

[893] Çatı aşığı, çatı yüzey yükünü taşıyan kirişlerdir.

[894] Yargıtay HGK., E. 2013/1990, K. 2015/1294, T. 29.4.2015. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2013/21421, K. 2014/3326, T. 10.3.2014; Yargıtay 11. HD., E. 2010/7000, K. 2012/7291, T. 08.05.2012.

Tahkim Komisyonu, ayıplı binanın sigortalı mallar üzerine devrildiği olayda, diğer mallar açısından rizikonun meydana geliş şeklinin teminat kapsamında olmadığı gerekçesiyle başvurunun reddine karar vermiştir[895].

3.2.1.3. Ayıplı Malın Sebep Olduğu Rizikodan Kaynaklanan Zararı Ödeyen Sigortacının Halefiyeti ile İlgili Hususlar

Aksine sözleşme yoksa sigortacı, malın ayıbından doğan zararları ödemekle yükümlü değildir. Sigortacı aksine sözleşme olmamasına rağmen malın ayıbından doğan zararı öderse bu ödeme için sigortalının haklarına halef olmaz. Çünkü halefiyette geçerli bir sigorta sözleşmesine dayalı olarak teminat kapsamında olan zarar için sigorta tazminatının ödenmesi gerekmektedir[896]. Sigorta teminatı kapsamında olmamasına rağmen zarar için yapılan ödemelere lütuf/hatır ödemesi (ex gratia) denilmektedir[897]. Buna göre sigortacı aksine sözleşme olmamasına rağmen malın ayıbından kaynaklanan zararı ödediği takdirde halefiyet ilkesi gereğince sorumlulara rücu edemeyecektir[898]. Ancak uygulamada sigortacılar, sigortalılarına alacağın devri karşılığında ödeme yaparak halefiyetin şartları gerçekleşmese de sorumlulardan ödedikleri miktarı talep edebilmektedirler[899].

---

[895] Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2011/628, T. 25.7.2011.

[896] **KENDER**, s. 407-408; **ÜNAN**, C. II, s. 237; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 285; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 93; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 197; **BOZKURT**, s. 281; **KAYIHAN**, s. 1600-1601; **KIZILSÜMER**, s. 55; **DAMAR**, s. 146; **TAŞDEMİR**, s. 44. "*...Davacının davacısını halefiyet ilkesi uyarınca açtığı, ödemelerini kapsar şekilde dava dışı sigorta ettirenden verilme temlikname sunmadığı, zararın taşınan emtianın istifleme yetersizliği ve uygunsuzluğundan kaynaklandığı, yapılan ödemenin hatır ödemesi (ex gratia) olduğu, davacıya rücu hakkı vermeyeceği dikkate alınmadan, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2012/8130, K. 2014/197, T. 7.1.2014.

[897] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 285 dn. 188; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 197; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 94; **KANER**, s. 66; **KIZILSÜMER**, s. 57. "*Sigortacı tarafından sigortalısına, poliçe hükümlerine uygun olmayan bir ödeme yapılması durumu ise öğreti ve uygulamada "ex gratia ödeme" yani "hatır ödemesi" olarak adlandırılmaktadır.*" Yargıtay HGK., E. 2018/156, K. 2020/868, T. 10.11.2020.

[898] "*Davacının davacısını halefiyet ilkesi uyarınca açtığı, ödemelerini kapsar şekilde dava dışı sigorta ettirenden verilme temlikname sunmadığı, zararın taşınan emtianın istifleme yetersizliği ve uygunsuzluğundan kaynaklandığı, yapılan ödemenin hatır ödemesi (ex gratia) olduğu, davacıya rücu hakkı vermeyeceği dikkate alınmadan, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2012/8130, K. 2014/197, T. 7.1.2014.

[899] **KIZILSÜMER**, s. 86; **KAYIHAN BAĞCI**, s.94; **ÇEKER**, s. 167. "*...dava dışı sigortalı, hasarla ilgili olarak uğradığını iddia ettiği zarar nedeniyle davalıdan talep edebileceği alacağını somut olaya uygulanması gereken BK'nın 162 ve devamı maddeleri uyarınca davacı şirkete temlik etmiştir. "İbraname, Mutabakatname ve Tazminat Makbuzu" başlıklı belgede ..."nın 1301.maddesi gereğince temlik edildiğinin*

Sigortacının, sigortalısına yaptığı ödeme için halefiyet[900] veya alacağın devri[901] hükümlerine göre rücu edebilmesi için rücu edilecek kişilerin ayıptan sorumlu olması gerekmektedir. Sigortacı, sigortalısı ile sorumlular arasında olan ilişkinin (satım, eser, haksız fiil vb.) hükümlerine göre rücu edecektir[902]. Bu hâlde ayıp sebebiyle üçüncü kişiye hangi hâllerde rücu edilebileceğinin bilinmesi gerekmektedir. Zira ayıptan sorumluluk taraflar arasındaki ilişkiye göre değişmektedir. Bu sebeple ayıptan sorumluluğa ilişkin bazı bilgilere değinmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Satım sözleşmesinde satıcının ayıptan sorumlu olması için kural olarak ayıbın açık olmaması gerekir (TBK m.222/2). Ayrıca sorumsuzluk anlaşması yapılmamış olması gerekmektedir (TBK m.221)[903]. Ayıptan sorumluluk açısından satıcının, ayıbın varlığını bilmemesi sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır (TBK m.219/2).

Satıcının ayıptan sorumluluğu için alıcı da işlerin olağan akışına uygun bir zamanda satılanı gözden geçirmeli ve ayıp varsa bunu TMK m.2'ye uygun bir sürede satıcıya bildirmelidir[904]. Aksi hâlde ayıbı kabul etmiş sayılır. Böyle bir gözden geçirmeyle ortaya çıkmayan ayıp daha sonra ortaya çıktığında derhal satıcıya bildirilmelidir (TBK m.223).

Satıcının, ayıptan kaynaklanan sorumluluğu kural olarak satılanın, alıcıya devrinden itibaren başlamak üzere iki yıllık zamanaşımına tabidir. Ancak satıcı, ayıplı malı satmakta ağır kusurlu ise iki yıllık zamanaşımı süresi uygulanmaz (TBK m.231). Sigorta konusu ayıplı mal, trampa ile elde edilmiş olsa da satım sözleşmesindeki ayıba ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır (TBK m.284). Her iki tarafın da tacir olduğu satım ve trampa

---

belirtilmesi de temlikin geçerliliğini etkilemez. Bu durumda, davacı tarafın sigorta ilişkisi dışında alacağın temliki hükümlerine göre de talep hakkı bulunmaktadır. O halde, davacının, alacağın temliki hükümlerine göre dava hakkının bulunduğunun kabulü ile işin esasına girilerek bir karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle hüküm kurulması doğru görülmemiş, kararın bozulması gerekmiştir." Yargıtay 11. HD., E. 2017/2006, K. 2018/7657, T. 5.12.2018. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/12585, K. 2014/10353, T. 01.07.2014.

[900] Konumuz açısından malın ayıbının ek sözleşme ile teminat altına alındığı hâller açısından halefiyet söz konusu olacaktır.

[901] Konumuz açısından malın ayıbından doğan zararların lütuf ödemesi olarak ödendiği haller açısından alacağın devri söz konusu olabilecektir.

[902] "*Davacı ..., bu davayı sigortalısının halefi olarak açtığına göre, zamanaşımı süresinin tayininde sigortalı ile davalı arasındaki ilişkinin hukuki mahiyeti nazara alınır.*" Yargıtay 17. HD., E. 2019/2952, K. 2021/2938, T. 18.3.2021.

[903] Satıcının ağır kusuru varsa sorumsuzluk anlaşması TBK m.221 gereği geçersizdir.

[904] 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m.10/1 gereği tüketici işlemlerinde kural olarak teslimden itibaren altı ay içerisinde ortaya çıkan ayıbın, teslim anında var olduğu kabul edilmektedir.

sözleşmelerinde, alıcı açık ayıpları iki, gizli ayıpları ise sekiz gün içerisinde ihbar etmelidir (TTK m.23/1-c). Sigortacı da ayıplı mal için sigortalıya yaptığı ödemeden dolayı zamanaşımı süreleri içerisinde satıcıya başvurmalıdır[905]. Satıcının ağır kusuru hâlinde iki yıllık zamanaşımı süresi rücu davalarında da uygulanmayacaktır[906].

Bağışlama sözleşmelerinde bağışlayan, sözleşme ile ayrıca üstlenmiş olmadıkça bağışlananın ayıbından sorumlu olmayacaktır[907]. Bu sebeple sigortalı, sigorta konusu ayıplı malı bağışlama ile edinmiş ise sigortacı ödediği tazminatı için bağışlayana kural olarak rücu edemeyecektir. Ancak bağışlayan ayıptan kaynaklanan sorumluluğu ayrıca üstlenmiş ise sigortacı, bağışlayana rücu edebilecektir.

Eser sözleşmesinde iş sahibi, hayatın olağan akışına göre en kısa sürede eseri gözden geçirerek ayıpları yükleniciye bildirmelidir (TBK m.474/1). Eser sözleşmelerinde eser; taşınır yapı niteliğinde ise iki yıl, taşınmaz yapı niteliğinde ise beş yılın geçmesi ile yüklenicinin ayıptan doğan sorumluluğu zamanaşımına uğramaktadır. Yüklenici, ağır kusurlu ise eserin niteliğine bakılmaksızın sorumluluk yirmi yılda zamanaşımına uğramaktadır (TBK m.478)[908]. Ayıplı mal için sigorta tazminatını ödeyen sigortalı da bu süreler içerisinde yükleniciye başvurmalıdır.

---

905 "*Mahkemece, iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre, dava konusu makinenin imalat ve sigortalıya teslim tarihinden 12 yıl sonra hasarın meydana geldiği, arızanın makinenin kullanım ömrünü doldurmasından ve yıpranmasından kaynaklandığı, hasardan dolayı davalının ihmal ya da kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir…hükmün ONANMASINA…*" Yargıtay 11. HD., E. 2016/13138, K. 2018/749, T. 5.2.2018; "*Davaya konu makinanın teslim tarihinin 17/07/2014 olduğu, 03/04/2017 tarihinde bu cihazın arızalandığı anlaşılmıştır. İcra takibinin açılış tarihi 09/11/2018 olup teslim tarihi gözetildiğinde 6098 sayılı TBK.'nun 231/1 maddesinde öngörülen 2 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu anlaşılmaktadır. Somut olayda; elde ki davanın alıcı sigortalıya halefen açıldığı,teslimden itibaren 2 yıllık süreden sonra makine arızasının ortaya çıktığı, garanti süresinin de 2 yıl olduğu ,satıcı davalının ağır kusurlu bulunduğuna yönelik delil sunulmadığı ,TBKnun 231.maddesinde yazılı 2 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu anlaşılmakla davanın zamanaşımı nedeniyle reddine ilişkin hükümde isabetsizlik olmadığından davacı vekilinin istinaf nedenleri yerinde görülmemiş, istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.*" İstanbul BAM, 12. HD., E. 2021/1779, K. 2021/1537, T. 21.10.2021. Aynı yönde bkz. İstanbul BAM, 12. HD., E. 2017/859, K. 2019/20, T. 10.1.2019; Bakırköy 6. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2019/958 K. 2021/200, T. 3.3.2021.

906 Yargıtay 17. HD., E. 2015/19111, K. 2016/6928, T. 6.6.2016; Bakırköy 5. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2017/670, K. 2018/415, T. 11.4.2018.

907 **ZEVKLİLER/GÖKYAYLA**, s. 178; **GÜMÜŞ**, s. 161; **AKKURT/ERDOĞAN/TOKAT**, s. 464.

908 "*Somut olayda, davalı yüklenici tarafından ilk tadilata ilişkin hasar tesbiti 25.05.2009 tarihinde yapılmıştır. Hasar nedeni üst kattaki ebeveyn banyosundaki temiz su borusunun patlayararak sızan suyun alt katın tavan ve parkelerin zarar gördüğü şeklinde belirtilmiştir. İkinci tesbit ise 25.05.2012 tarihinde yapılmıştır. Hasar sebebinin ebeveyn banyosundaki pis su devresinin yanlış montajı sonucu 4 ayrı yerden su sızması nedeniyle alt kat salon tavanı, banyo tavanı ve duvarları zarar gördüğü şeklinde belirtilmiştir. Mahkemece alınan 07.07.2014 tarihli raporda da ikinci hasarın davalı şirketin ilk arızanın sıhhı tesisat işleri teknik şartlarına uygun yapmaması ve işin bitiminde gerekli test sonuçları yapılmadan banyo*

Kullanım ödüncü sözleşmelerinde ödünç veren, ayrıca üstlenmedikçe ödünç verilendeki ayıplardan sorumlu değildir[909]. Bu sebeple kural olarak sigortacının, ödünç verene rücu etmesi de söz konusu değildir[910]. Ancak sigortacı, ödediği sigorta tazminatı için 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu gereğince üreticiye veya ithalatçıya rücu edebilecektir[911].

Finansal kiralama sözleşmelerinde sözleşme konusu mal, kiracıdan veya kiracının seçimi ve talebi[912] ile başka bir kişiden edinilmiş ise kiralayan ayıptan sorumlu değildir (6361 S.K. m.24/6). Dolayısıyla maldaki ayıp sebebiyle sigortacının da kiralayana rücu söz konusu değildir. Ancak kiralayanın envanterindeki bir mal, finansal kiralama sözleşmesine konu edilmiş ise bu hâlde kiralayan ayıptan sorumlu olacaktır[913].

---

kaplamasının kapatılmasından kaynaklandığı ve garanti süresinde tekrar hasarın meydana geldiği belirtilmiştir. 25.05.2012 tarihinde sigortalı konutta meydana gelen zararın davalı şirketin ilk arızayı gereği gibi yapmamasından dolayısı ile kusurundan kaynaklandığı sabit oluştur.TBK'nun 477.son fıkrasına göre de sonradan çıkan ayıp için dava dışı sigortalı konut sahibi tarafından davalı firma yetkilinin çağrıldığı ancak sorumluluk kabul etmediğini belirttiği gibi ikinci tamiri yapan firma tarafından tutulan tutanakta da davalı firma yetkilinin çağrıldığı ve hatalı bölümler gösterildiği halde kabul etmediği bildirilmiştir.Bu maddi ve hukuki olgular dikkate alındığında mahkeme kabulünün aksine dava dışı şigortalının ayıbı zamanında bildirmediğinden bahsetmek mümkün olmayıp zarardan davalı şirketin sorumlu olduğundan davanın kabulü yerine reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır." Yargıtay 17. HD., E. 2015/2763, K. 2017/10220, T. 7.11.2017.

[909] **ZEVKLİLER/GÖKYAYLA**, s. 377.

[910] "*…Soğutucudan kaynaklandığı düşünülse dahi davalı taraf ürünü imal eden ya da satıcı konumunda olan bir konumda olmayıp ariyet sözleşmesi kapsamında tedarik eden sıfatını haiz olup ariyet verenin ayrıca ve açık biçimde üstlenmedikçe ariyet konusu malın ayıbından sorumlu olmayacağı dikkate alınmış olup yanan dolabın markası ihbar olunan firma olup bu noktada davanın market tipi soğutucu dolap üreticisinin ürünün ayıplı imal edip edilmeyeceğinin tartışılması gerekmekte olup davalı yönünden sözleşme hükümleri ve dosyaya yansıyan teknik bilirkişi tespitleri de dikkate alınarak tüm bu nedenlerle; davanın reddine ilişkin aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir.*" Bakırköy 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2018/495, K. 2019/1347, T. 19.12.2019. Aynı yönde bkz. Bakırköy 5. Asliye Ticaret Mahkemesi, E. 2019/613 K. 2021/762, T. 5.10.2021.

[911] "*…Soğutucunun kendi koruma sisteminin bulunmaması, ariyet veren davalı tarafça gizlenen bir ayıp olarak değerlendirilemez. Üretimli ilgili varsa kusurlardan bundan üretici firma sorumludur. Ariyet veren davalı, söz konusu soğutucunun üretimle ilgili bir hatası olduğunu biliyorsa o zaman sorumluluğu söz konusu olacaktır. Ancak, davalının soğutucunun üretimle ilgili bir hatası olduğunu bildiği ve bunu dava dışı ariyet alan davacının sigortalısından sakladığı dava konusu edilmediği gibi ispatlanamadığından davacının tüm istinaf nedenleri yerinde görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle ilk derece mahkemesince verilen karar esas ve usul yönünden hukuka uygun olduğu anlaşıldığından davacı vekilinin istinaf başvurusunun HMK'nun 353/1-b.1 maddesi uyarınca esastan reddine karar verilmesi gerektiği…*" İstanbul BAM, 45. HD., E. 2020/70, K. 2020/347, T. 15.12.2020.

[912] Finansal kiralama konusunun, kiracı tarafından talep edildiği ancak seçilmediği durumlarda kiralayanın ayıptan sorumlu olduğu yönünde bkz. **TOPUZ**, Murat, *Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi*, Adalet Yayınevi, B. 2, Ankara, 2017, s. 372. Aksi yönde yöndeki görüş için bkz. **KÖKTÜRK**, Barışcan, "*Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Borçları*", İzmir Ekonomi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2018, s. 77.

[913] Aynı yönde bkz. **TOPUZ**, s. 372; **KÖKTÜRK**, 77; **KOCAAĞA**, Köksal, *Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi*, Yetkin Yayınları, B. 2, Ankara, 2021, s. 189; **POLAT**, Sefa, *Finansal Kiralama Sözleşmesinde*

Dolayısıyla ancak bu son hâlde sigortacının, kiralayana rücu etmesi söz konusu olabilecektir.

3.2.2. Sigortalının Rizikonun Gerçekleşmesi Sebebiyle Uğradığı Kazanç Kaybının Teminat Kapsamında Olup Olmayacağının Belirlenmesi

Sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturan riziko gerçekleştiği takdirde çoğu zaman sigortalı, sigorta konusundan belirli bir süre fayda elde edememektedir. Makine kırılma sigortasında makinenin çalışmaması sebebiyle üretimin yapılamaması, kaskolu taksinin kaza nedeniyle kullanılamaması veya kira geliri getiren evin kullanılamaz hâle gelmesi buna örnek olarak verilebilir. Rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle gelirden mahrum kalınması hâlinde kazanç kaybı, kâr kaybı veya iş durması tazminatı denilen zarar talep edilebilmektedir. Mal sigortaları açısından özel düzenlemeler getiren TTK m.1453/2'de kazanç kaybının kural olarak sigorta teminatı kapsamında olmadığı ancak bu yönde bir sözleşmenin varlığı hâlinde teminat kapsamında olacağı düzenlenmiştir. Ayrıca yangın sigortası genel şartları A.3'te kira kaybının, ek sözleşme ile teminat altına alınabileceği düzenlenmiştir. Sorumluluk sigortaları açısından TTK m.1485'te, TTK m.1453/2'ye atıf yapılmamıştır.

Türk Ticaret Kanunu m.1453/2 hükmünün devamında kazancın makul sınırı aşan kısmının sigorta edilemeyeceği açıkça düzenlenmiştir. TTK m.1486/1'de kazancın makul sınırı aşan kısmın sigorta edilmesi hâlinde, ilgili sigorta sözleşmesi hükmünün değil bütün sigorta sözleşmesinin geçersiz olacağı düzenlenmiştir[914]. Kanun koyucu bu düzenleme ile gerçek zarardan daha çok sigorta tazminatı alınmak suretiyle sigortanın zenginleşme vasıtası olarak kullanılmasının önüne geçmek istemiştir[915]. Yangına bağlı kâr kaybı sigortası genel şartları A.7'de makul sınırın nasıl belirleneceği düzenlenmiştir[916].

Tarafların Borçları ve Sözleşmeden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 60.

[914] Makul sınırı aşan fazla kısım için sigortanın geçersiz olduğu yönünde bkz. **ERİŞ**, s. 555.

[915] **ÜNAN**, C. II, s. 2.

[916] Yangına Bağlı Kâr Kaybı Sigortası Genel Şartları A.7: "*Sigorta bedeli veya sigortacının zarar dolayısıyla ödemeyi kararlaştırdığı miktarın, brüt kar oranının senelik ciroya veya tazminat süresi 12 aydan fazla ise standart ciroya uygulanması sonucu elde edilen miktarı aşması halinde, sigortanın bu miktarı aşan kısmı geçersizdir*."

Kazanç kaybının nasıl hesaplanacağı hususunda taraflar arasında farklı anlaşmalar olabilir[917]. İşin durduğu her gün başına belirli bir bedelin ödenmesi[918] kararlaştırılabileceği gibi uğranılan bütün zararın belirli bir oranın[919] kazanç kaybı zararı olarak ödenmesi de kararlaştırılabilir. Ancak taraflar arasında böyle bir anlaşma olmadığı takdirde kazanç kaybı; sigorta ettirenin ticari defterlerine[920] ve muhasebe kayıtlarına[921], göre uzman bilirkişilerce[922] giderler düşülmek suretiyle elde edilen net kazanca göre belirlenecektir[923]. Keza tam bir belirleme yapılamadığı takdirde hâkim, TBK m.50/2 gereği hakkaniyete uygun olarak bu miktarı belirleyecektir[924]. Yargıtay kararlarında salt ilgili meslek odasından bildirilen ortalama kazanç esas alınarak hesaplama yapılamayacağı belirtilmektedir[925]. Resmi ve ticari kayıtlara yansımayan gelirler, her

[917] Yangına bağlı kâr kaybı sigortası genel şartları B.6'da kazanç kaybının nasıl hesaplanması gerektiği düzenlenmiştir.

[918] Yargıtay 11. HD., E. 2006/12142, K. 2008/5134, T. 17.04.2008.

[919] "*…iş durmasının hasar bedelinin %10'u oranında teminat altına alındmasından dolayı da 6.744,40 TL daha bu klozdan ödeme yapılması gerektiği,… hakem kararının ONANMASINA…*"Yargıtay 11. HD., E. 2011/15833, K. 2013/633, T. 14.1.2013. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2016/9939, K. 2019/7149, T. 10.6.2019; İstanbul BAM, 17. HD., E. 2017/2484, K. 2019/2243, T. 5.12.2019.

[920] "*…davalı ... gerçek hasar bedelini ödemekle yükümlü olup gerçek zararın DSİ verilerine göre hesap edileceğine dair sigorta sözleşmesinde hüküm olmadığı gibi bu konuda iddiada yoktur. Gerçek zararın, üretim ve maliyet giderleri, satış gelirleri ve kar payı ancak davacı ticari defterleri ile tesbiti mümkündür*." İstanbul BAM, 13. HD., E. 2019/676, K. 2021/220, T. 18.2.2021.

[921] "*Bu durumda mahkemece, kazaya karışan davacı otobüsünün, makul tamir süresi olan 23 günlük süredeki kazanç kaybı hesabında esas alınacak maliyet bedellerinin, davacının ticari defter ve kayıtları ile muhasebe kayıtları incelenmek suretiyle net olarak saptanması, belirlenen bu maliyet bedelinin 23 günlük sürede aracın elde edeceği gelir olarak saptanan bedelden düşülmesi suretiyle, davacının talep edebileceği net kazanç kaybı hesabı yapılması…*" Yargıtay 17. HD., E. 2015/17177, K. 2016/4901, T. 18.4.2016.

[922] "*…mahkemece elektrik mühendisi ve inşaat sigortaları konusunda bir uzmanın da bilirkişi kuruluna eklenerek, göçüğün temizlenmesi, by-pass tünelinin açılması için yapılan giderlerin poliçedeki şartlar dikkate alınarak tarafların itirazları karşılanacak şekilde belirlenmesi ve özellikle gerçekleşen riziko sonucu inşaatta meydana gelen objektif gecikme süresi belirlenerek, faaliyete geçecek santralin kurulu gücüne göre kâr kaybının poliçedeki muafiyet şartları dikkate alınarak denetime elverişli bir şekilde belirlenmesi gerekir*." İstanbul BAM, 14. HD., E. 2019/1334, K. 2022/79, T. 3.2.2022.

[923] "*Açıklanan vakıalar karşısında mahkemece; konusunda uzman mali müşavir bilirkişiden, tacir olan davacının ticari defter ve kayıtları üzerinde inceleme yapılması ile kazanın meydana geldiği Ağustos ayından önceki ayda (turizm sezonu olan Temmuz ayı olduğundan menfaat dengesine uygun düşeceğinden) davacının günlük ortalama kazancının ne kadar olduğu (tüm maliyetler düşüldükten sonra) konusunda rapor alınıp oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeyle, yazılı biçimde hüküm tesisi doğru olmamıştır*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/10675, K. 2019/8237, T. 18.9.2019. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/5003, K. 2014/4952, T. 3.4.2014.

[924] Barajın faaliyetinin durmasından kaynaklı bir uyuşmazlıkta, hesaplama yapılacak verilere ulaşılamaması hâlinde TBK m.50 hükmünün uygulanması gerektiği yönündeki Yargıtay kararı için bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2021/4113, K. 2023/1950, T. 30.3.2023.

[925] "*Davacının kazanç kaybının hesaplanması yönünden ise, davacının ticari defterlerinin getirtilmesi ve yine minübüsün çalıştırılmasından kaynaklı amortisman, yakıt vb. giderler de düşüldükten sonra minübüsün ortalama günlük net gelirinin tespit edilmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde ... Şoförler ve*

nasılsa ispat edilse bile kazanç kaybı hesabında dikkate alınmamalıdır. Zira kayıt dışı bu gelirler, hukuka aykırı şekilde elde edilmektedir. Keza sigortacı da prim hesabını bu gelirlere göre yapmamıştır. Bu sebeple hukuka aykırı bir kazançtan sigortacının sorumlu tutulmaması gerekmektedir.

3.2.3. Rizikonun Teminat Kapsamında Olup Olmaması Açısından Başka Şartların Aranıp Aranmayacağının Belirlenmesi

Sigorta sözleşmesi vasıtasıyla sigorta ettirene, TTK m.1449'a göre kanunun yüklediklerinin dışında da yükümlülükler yüklenebilir[926]. TTK dışında, uygulama ve genel şartlar ile bazı yükümlülüklerin ortaya çıkması ihtimali için TTK m.1449 hükmü düzenlenmiştir[927]. Sigortalı, kusurlu[928] olarak kararlaştırılan yükümlülüklerini yerine getirilmezse sigortacı, kural olarak durumu öğrenmesinden itibaren bir aylık hak düşürücü sürede[929] sözleşmeyi kısmen veya tamamen feshedebilir (TTK m.1449). Sözleşme ile yüklenen yükümlülüğün ihlali, rizikonun gerçekleşmesine ve sigortacının edim yükümlülüğüne etki etmediği takdirde fesih hakkı doğmaz (TTK m.1449/3). Madde metninde geçen "*etki*" ifadesi ile neyin kastedildiği açık değildir. Ancak gerekçeden "*etki*" kavramı ile illiyet bağının ifade edilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu m.1449'da sigortacının sadece ihlali öğrenmesi hâlinde fesih hakkının bulunduğu düzenlenmiştir[930]. Ancak riziko gerçekleştikten sonra ihlalin öğrenilmesi hâlinde sigortacının sorumluluğuna ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır.

Otomobilciler Esnaf Odasının bildirdiği miktar üzerinden hesaplama yapılan ve giderlerin düşülmediği bilirkişi raporunun hükme esas alınması da isabetli bulunmamıştır." Yargıtay 17. HD., E. 2016/4775, K. 2019/383, T. 21.1.2019. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2014/7828, K. 2014/9273, T. 9.6.2014.

926 **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 72. TTK m.1449/1 düzenlemesinin eski VVG § 6(1)'de yanlış ve eksik esinlenilerek düzenlendiği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 531. eTTK'da bu yönde bir düzenleme bulunmamaktaydı. Hırsızlık Sigortası Genel Şartları A.2: "*...Sigorta sözleşmesine, teminat altına alınacak kıymetlerin muhafazası için özel hükümler konabilir. Bu takdirde sigortacı, söz konusu kıymetlerin sigorta sözleşmesinde öngörülen şekillerde saklanmadığını ispat etmedikçe tazminat ödemekten kaçınamaz*."

927 Bkz. TTK m.1449 gerekçesi.

928 Kusur bulunmadığı takdirde sigortacının, fesih ile ifadan kurtulamayacağı yönünde bkz. **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 72.

929 TTK m.1449/2'de geçen "*…fesih hakkı düşer.*" ifadesinden bir aylık sürenin hak düşürücü nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

930 Maddenin eleştirisi, ihlalin sonuçları ve çözüm önerileri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 525 vd.

Riziko gerçekleştikten sonra öğrenilen ihlal sebebiyle sigortacı tarafında yapılan fesih beyanının, gerçekleşen riziko açısından da sonuç doğurarak sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırması gerektiği kanaatindeyiz[931]. İhlale rağmen sigortacı sorumlu tutulmaya devam edildiği takdirde TTK m.1449 hükmünün uygulanabilirliği kalmamaktadır. Çünkü ihlaller genellikle riziko gerçekleştikten sonra yapılan incelemeler neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda sigortacının fesih hakkı, işlevini büyük oranda yitirmiş olmaktadır. Keza TTK m.1449 düzenlemesi olmasaydı da sigortacı kısmi tazminat ödemesi sebebiyle TTK m.1428/2 gereği sigorta sözleşmesini feshedebilirdi. Bu sebeple riziko gerçekleştikten sonra TTK m.1449'a uygun yapılan feshin sigortacıyı sorumluluktan kurtardığı kabul edilmelidir.

Yargıtay tarafından poliçede, sigortalanan alanın etrafının çit ile çevirme ve yirmi dört saat güvenlik bulundurma koruma önlemlerinin kararlaştırdığı olayda, bu önlemlerin alınmaması sebebiyle açık alanda çalınan kablolardan kaynaklanan zararın sigorta teminatının kapsamına girmediğine karar verilmiştir[932].

Yargıtay tarafından sürücünün mevzuata göre gerekli belgelere sahip olması gerektiğinin aksi hâlde sigortacının hasarı reddetme hakkının bulunduğu belirtilen nakliyat emtia sigortası poliçesinden kaynaklanan uyuşmazlıkta, SRC- 4 belgesine sahip olmayan sürücünün yaptığı kazanın teminat kapsamı dışında kaldığına karar verilmiştir[933].

Poliçede binanın etrafında iki metre yüksekliğinde tel çit/panel bulunması ve binanın 24 saat bekçi gözetiminde tutulması yönünde şart bulunan inşaat all risk sigortasından kaynaklanan uyuşmazlıkta, Sigorta Tahkim Komisyonu bu şartların sağlanmadığını gözeterek başvuruyu reddetmiştir. Yargıtay tarafından bu karar onanmıştır[934].

---

931 "*…başvuru sahibinin sigorta sözleşmesinin özel şartlarıyla kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getirdiğini kanıtlayacak delil sunmadığı ve kendisine verilen kesin mehile rağmen var olduğunu ileri sürdüğü delilleri dosyaya ibraz etmediği ve rizikonun sigorta kapsamı dışında kaldığı anlaşılmış olup başvurunun reddine karar vermek gerekmiştir*." Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2015/2091, T. 17.3.2016; Aynı yönde bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2016/25070, T. 7.9.2016; Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2014/2988, T. 15.9.2014. Sigorta sözleşmesinde ihlalin yaptırımı olarak "*fesih + edim yükümlülüğünden kurtulma*" öngörüldüğü takdirde sigortacının edim yükümlülüğünden kurtulacağı yönünde bkz. **ÜNAN,** C. I, s. 534.

932 Yargıtay 11. HD., E. 2012/13704, K. 2013/11457, T. 3.6.2013. Benzer karar için bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2015/9002, K. 2016/3914, T. 11.4.2016.

933 Yargıtay 11. HD., E. 2017/2586, K. 2018/7822, T. 11.12.2018.

934 Yargıtay 11. HD., E. 2020/7866, K. 2022/4626, T. 8.6.2022.

Sigorta Tahkim Komisyonun önüne gelen bir uyuşmazlıkta başvurucu "*marketim paket poliçesi*" yaptırmıştır. İlgili poliçe hırsızlık sigortası teminatı da sağlamaktadır. Ancak TTK m.1449 uyarınca özel şartlarda; kalın cam takılması, gece bekçisi veya özel güvenlik önleminin alınması, kilitli kepenk veya demir parmaklık yapılması ve asma kilit ile kilitlenmesi yükümlülükleri sigorta ettirene yüklenmiştir. Sigortalı işyerinin kapısında normal kilidin dışında bir asma kilit bulunmaktadır. Hırsızlık rizikosu, kapının normal kilidinin levye ile eğilmesi ve asma kilidin de levye vasıtasıyla kırılarak gerçekleştirilmiştir. Komisyon tarafından verilen kararda, hırsızlığın cam kırılması suretiyle yapılmadığı için kalın cam şartının sağlanmaması ile rizikonun gerçekleşmesi arasında nedensellik ilişkisi bulunmadığı tespit edilmiştir. Kilitli kepenk veya demir parmaklık yapılsaydı da yine asma kilit kırılacağı için bu şart sağlansaydı da rizikonun gerçekleşmesinin önüne geçemeyeceği belirtilmiştir. Bakkal niteliğindeki işletme için gece bekçisi veya özel güvenlik önleminin alınmasının sigortalıdan istenmesinin hayatın olağan akışına ve TMK m.2'ye aykırı olduğu belirtilmiş bu hususta kusurlu olmadığına karar verilmiştir[935].

Poliçede hırsızlık rizikosu için alarm bulunması şartı öngörülen olayda; hırsızlar iş yerine yan cepheye bakan apartman giriş kapısının camının kırılması yoluyla önce apartmana sonra apartmanın bodrum katına inilmesi ve oradaki kapı ve kapakların sert bir cisim ile kırılması suretiyle alarm ve kamera sistemi kurulu olmayan depo ve sundurmalık alanına girmiştir (Marketin diğer yerlerinde alarm sistemi bulunmaktadır). Girişin markete dahil olmayan bir yerden yapılmış olduğu olayda, Sigorta Tahkim Komisyonu tarafından ilgili yerlerdeki alarm sisteminin vaki olayı önleyemeyeceği değerlendirilmiştir[936]. Ancak Yargıtay, hırsızlık teminatının alarm sisteminin varlığı hâlinde geçerli olduğu bir poliçede aktif alarm sistemi bulunmayan depoya girilmesi suretiyle hırsızlığın gerçekleştiği uyuşmazlıkta, zararın poliçe teminatı dışında kaldığına karar vermiştir[937].

Gıda ürünlerinin tüzel kişi olan nakliyeci tarafından taşınması hâlinde meydana gelecek zararların teminat kapsamında olduğunun belirtildiği taşıyıcı sorumluluk sigortasından kaynaklanan uyuşmazlıkta, nakliyecinin gerçek kişi olması sebebiyle hırsızlık sebebiyle

[935] Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2014/2988, T. 15.9.2014.

[936] Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2016/25070, T. 7.9.2016.

[937] Yargıtay 11. HD., E. 2010/1802, K. 2012/1208, T. 02.02.2012.

ortaya çıkan zararın teminat kapsamında olmadığına ilişkin yerel mahkeme kararı Yargıtay tarafından onanmıştır[938]. Ancak aşağıda izah edeceğimiz gerekçelerle bu kararı doğru bulmamaktayız. Zira nakliye sözleşmesinin karşı tarafı, gerçek veya tüzel kişi olsa da ürünü taşıyacak olan her hâlükârda gerçek kişi olacaktır. Sigorta şirketinin, bu yükümlülüğü öngörmesinin sebebi kanaatimizce rücu neticesinde alacağını kolay elde etmek istemesidir. Ancak yukarıda da izah ettiğimiz üzere, yükümlülüğün ihlalinin rizikonun gerçekleşmesinde etkili olması gerekmektedir. Fakat dava konusu olayda, sözleşmesel yükümlülüğün ihlal edilmesinin rizikonun gerçekleşmesine etkisi bulunmamaktadır. Bu sebeple davanın kabulü yönünde karar verilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

3.2.4. Sigortacının Gerçek Zarardan Fazlasını Ödeyip Ödemeyeceğinin Belirlenmesi (Yeni Değer Sigortası)

Sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi hâlinde kural olarak sigortacı, sigortalının uğradığı gerçek zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Bu kural TTK m.1461/1'de düzenlenen zenginleşme yasağından (tazmin ilkesi) kaynaklanmaktadır. Ancak TTK m.1461/2'de bu hükmün istisnası olan yeni değer sigortaları düzenlenmiştir[939]. Yeni değer sigortalarında sigortacı, zarar gören malın riziko tarihindeki değerini değil, o malın riziko tarihindeki yenisinin değerini ödemekle yükümlüdür[940]. Yeni değer sigortaları istisnai bir nitelik taşımaları sebebiyle sigorta sözleşmesinden bu hususun açıkça anlaşılması gerekmektedir[941]. Aksi hâlde sigorta sözleşmesinin, yeni değer sigortası olduğu ileri sürülemeyecektir.

Yeni değer sigortasının yapılmasındaki amaç, sigorta ettirenin sigorta konusu malı enflasyondan etkilenmeksizin tekrar yerine koyabilmesidir[942]. Malın gerçek değerinden

---

938 Yargıtay 11. HD., E. 2015/697, K. 2015/13615, T. 17.12.2015.

939 **ÜNAN**, C. II, s. 144; **ÇEKER**, s. 149. TTK m.1459'a da istisna oluşturduğu yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 144.

940 **KUBİLAY**, Huriye, *Yeni Değer Sigortası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları*, Ankara, 1994, s.9; **ÇEKER**, s. 149.

941 "*Yeni değer sigortasından söz edilebilmesi için sigorta değeri olarak rizikonun gerçekleştiği andaki malın yeni değerinin kararlaştırıldığının sözleşmede açıkça belirtilmesi gerekir*." Yargıtay HGK., E. 2008/318, K. 2008/307, T. 09.04.2008.

942 **KUBİLAY**, Yeni Değer, s. 9; **ÜNAN**, C. II, s. 145; **KENDER**, s. 375. Eşyanın yenisini yerine koyma menfaatinin sigorta edildiği yönünde bkz. **KUBİLAY**, Yeni Değer, s. 13.

daha fazla bir değerin teminat altına alması sebebiyle yeni değer sigortalarının hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır[943].

Türk Ticaret Kanunu m.1461/2'de her ne kadar aynen tazminden bahsedilmişse de aynen tazmin olmaksızın da yeni değer sigortası yapılabilmektedir. Uygulama da bu yönde gelişmiştir[944].

Yeni değer sigortası için sigorta konusu malın yeni olması zorunlu değildir[945]. Ancak yeni değer sigortasının işlerlik kazanabilmesi için sigorta konusu malın zayi olması gerekmektedir[946]. Onarımla giderilecek zararlar açısından zarar sigortalarına ilişkin diğer hükümler olduğu gibi uygulanmaya devam edecektir[947]. Yeni değer sigortasının varlığı hâlinde rizikonun gerçekleştiği anda, sigorta konusu malın sıfır değeri ödenecektir[948]. Ancak ülkemizde ikinci el araç fiyatlarının sıfır araçtan daha pahalı olduğu bir dönem

---

[943] Yeni değer sigortalarının hukuki niteliği hakkındaki görüşler için bkz. **KUBİLAY**, Yeni Değer, s. 43-83; **BORA**, s. 522. Pasif sigortası olduğu yönünde bkz. **KENDER**, s. 375.

[944] **BORA**, s. 521-522; **ÜNAN**, C. II, s. 145.

[945] "*Davalı ... şirketinin sigorta poliçesi ekini tanzim ederken, davacının aracın ilk tescil maliki olmadığına ve ilk tescil tarihinden itibaren 1 ayın geçtiğine vakıf olarak poliçe ekine böyle bir klozu eklemesine göre sigorta poliçe ekine eklenen "eskisi yerine yenisi" klozunun geçerli olduğunun ve yine kasko poliçelerinde tazminat bedelinin kural olarak aracın hasar tarihi itibari ile rayiç değerine göre belirlenmekle birlikte tarafların rayiç değer esası yerine "yeni değer" esasını kabul etmelerine göre 6102 Sayılı TTK 1461/2 md. gereği davalı ... şirketine poliçe limiti üzerinde yükümlülük yüklenebileceğinin kabulünde bir usulsüzlük bulunmamaktadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/18441, K. 2019/6157, T. 15.5.2019.

[946] "*...poliçe süresi içerisinde meydana gelen kasko hasarı nedeniyle tam hasarlı sayılması durumunda ödenecek tazminat miktarı aracın marka, model, tip, aksesuar gibi özellikleri aynı olan yenisinin piyasada ilan edilmiş olan anahtar teslim satış fiyatı üzerinden belirlenecektir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/1350, K. 2016/3250, T. 15.3.2016.

[947] "*Bu durumda, davalının tazmin sorumluluğu, oluşan kısmi hasarın onarılması veya o kısmın eski hale getirilmesinin gerektirdiği giderlerden ibarettir.Sigorta ettireni enflasyona karşı korumayı amaçlayan söz konusu klozla davacının haksız zenginleşmesi veya kısmi hasar fırsat bilinerek ilkel ve bilimsel gereklere aykırı düşük standartlı istinat duvarı yerine, ideal ölçülerde yeni istinat duvarı inşa ettirilerek maliyetinin sigortadan sağlanması sigorta hukuku ilkeleri ve özel olarak değinilen klozun özüne uygun düşmez. Açıklanan olgular ve ilkeler ışığında istenebilecek tazminatın hesaplanması yerine, yeni değer klozunun değinilen biçimde yanılgılı yorumu bozmayı gerektirmiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2002/11478, K. 2003/2866, T. 27.03.2003.

[948] **KUBİLAY**, Yeni Değer, s. 10; **ÜNAN**, C. II, s. 116. "*...sigorta poliçe ekine eklenen "eskisi yerine yenisi" klozunun geçerli olduğu ve davalı ... şirketinin "yeni değer" üzerinden sorumlu olduğunun kabulüyle, hasara uğrayan sigortalı aracın kazanın gerçekleştiği tarihteki sıfır km değeri konusunda gerekli araştırma yapılarak belirlenecek bu değerin kaza tarihindeki kur üzerinden TL karşılığına göre hesaplama yapılması gerekirken, eksik araştırma sonucu poliçedeki kasko sigorta bedelinin satın alma tarihindeki Euro karşılığını aracın sıfır km değeri olarak belirleyerek bu değerin kaza tarihindeki kur üzerinden TL karşılığını esas alan bilirkişi raporuna göre hüküm kurulması doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/18441, K. 2019/6157, T. 15.5.2019; "*YSGŞ ile temin edilen rizikolar için yeni değer klozu ile binaların ... değeri, rizikonun gerçekleştiği tarih ve yerdeki rayiçlere göre yeniden inşa kıymetidir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/6779, K. 2017/10905, T. 23.11.2017.

yakın tarihte yaşanmıştır. Bu hâlde otomobil bayilerinin liste fiyatının mı yoksa ikinci el fiyatının mı esas alınacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce tarafların iradelerine uygun olarak yüksek olan değerin esas alınması gerekmektedir. Zira bu ilgili dönemde ülkemizde, otomobil bayilerinde sıfır araç bulunamamaktaydı. Bu hâlde tek çare ikinci el araç satın almaktır. Mahkemece, amaca uygun olarak otomobil bayilerinin düşük liste fiyatı üzerinden değil piyasadaki gerçek fiyatlar üzerinden karar verilmesi gerekmektedir. Aksi kabulde sigorta ettiren, elde ettiği sigorta tazminatı ile araç satın alamayacaktır. Yine benzer şekilde otomobil bayilerinde sıfır araç satışı gerçekleşmekle birlikte fiilen zorunlu opsiyon[949] uygulaması bulunduğu takdirde yine bu bedeller üzerinden hesaplama yapılmalıdır. Aksi hâlde sigorta ettiren yine elde ettiği sigorta tazminatı ile aracına kavuşamayacaktır. Böyle bir iddianın varlığı hâlinde mahkemece ilgili kuruluşlardan ilgili dönemdeki araç satış faturaları ve donanım özellikleri istenmesi suretiyle uyuşmazlık çözülebilecektir.

Yeni değer sigortalarında hesaplama yapılırken, sigorta konusu malın hurdasının sigortacı da kalması istenmediği takdirde hurda bedeli düşülmelidir. Taraflar hurdanın kimde kalacağını kararlaştırmadığı takdirde seçim hakkı sigorta ettirene aittir[950]. Hurda bedeli mahsup edilmeden karar verildiği takdirde araç hurdasının da sigortacıya teslimine karar verilmesi gerektiği yönünde Yargıtay kararı da bulunmaktadır[951].

Sigorta konusu malın, o marka açısından satışı Dünya genelinde sona ermişse eşdeğer malların fiyatı esas alınmalıdır. Sözleşme konusu malın o marka açısından satışı sadece Türkiye'de sona ermişse de Türkiye'deki eşdeğer malların fiyatları esas alınmalıdır. Zira hayatın olağan akışı içerisinde yurt içerisinden mal satın alma eğilimi daha fazladır. Hatta bazı mallar açısından gümrük ve diğer mevzuat gereği yurt dışından mal alımı bazı zorlukları da barındırmaktadır.

---

[949] Cam tavan alınmadığı takdirde aracın satılmaması zorunlu opsiyon uygulamasına örnek olarak verilebilir.

[950] "*Dosya kapsamına göre sigortalı aracın hurdasının, davacı sigortalıda mı, yoksa davalı sigorta şirketi uhdesinde mi bırakıldığı hususu anlaşılmamaktadır. Bu konuda tercih hakkı davacı sigortalıda bulunduğundan, davacı taraftan aracın hurdasının kimde bırakılacağı hususunun sorularak sonucuna göre bilirkişiden ek rapor alınması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi yerinde görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/10714, K. 2014/9920, T. 24.6.2014.

[951] Yargıtay 17. HD., E. 2016/2184, K. 2016/6143, T. 23.5.2016.

3.2.5. Sigortacının Zararın Belirli Bir Kısmından Sorumlu Olmayacağının Belirlenmesi (Muafiyet Klozu)

Sigorta sözleşmelerinde sigortacı, kural olarak rizikonun gerçekleşmesi ile sigorta bedeli ile sınırlı olarak gerçek zararı ödemekle yükümlüdür. Ancak taraflar sigorta sözleşmesindeki muafiyet klozu vasıtasıyla sigortacının zararın belirli bir kısmından sorumlu olmayacağını kararlaştırabilirler[952]. Ancak kural gerçek zararın ödenmesi olduğu için muafiyetlerin, poliçeden açıkça anlaşılması gerekmektedir[953]. Muafiyet klozları, sigorta ettirenin, malın sigortalı olmasından kaynaklanabilecek olan özensiz davranışlarının[954] önüne geçmekte ve primin daha düşük olmasını sağlamaktadır[955]. Muafiyet; sigortacının, belirli bir miktarın altında kalan zararlardan sorumlu olmaması (entegral muafiyet/basit muaflık/eklenen muafiyet) veya zararın belirli bir yüzdelik kısmından sorumlu olmaması (tenzili muafiyet/mutlak muaflık) şeklinde kararlaştırılabilmektedir[956]. Entegral muafiyet, maktu bir bedel olarak ya da sigorta bedelinin yüzdesel bir oranı olarak belirlenebilmektedir[957]. Entegral muafiyette, belirlenen miktarın aşılması hâlinde sigortacı sorumlu olmaya başlamaktadır[958]. Bu iki muafiyeti basit birer örnekle açıklamak faydalı olacaktır. Sigortacının; beş bin TL'nin veya sigorta bedelinin yüzde beşinin altındaki zararlardan sorumlu olmayacağı yönündeki özel şart entegral muafiyeti[959], uğranılan zararın %70'inden sigortacının, %30'undan ise

---

[952] **BORA**, s. 181. "*Sigortacılıkta muafiyet uygulaması, rizikonun oluşması halinde sigortacının ödemesi gereken sigorta tazminatından, bir bölümünün sigorta teminatı dışında bırakılması amacını taşımaktadır*." Yargıtay 11. HD., E. 2002/4941, K. 2002/8497, T. 03.10.2002. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2016/22, K. 2016/3894, T. 11.4.2016; Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2017/1389, T. 12.1.2017; İzmir BAM, 11. HD., E. 2020/819, K. 2023/39, T. 11.1.2023. Muafiyet klozunun varlığının olağan zararları değil önemli zararların teminat altına alınmak istendiğini gösterdiği yönünde bkz. **KUBİLAY**, s. 40.

[953] **KENDER**, s. 339. "*Muafiyet, bir sigorta hukuku terimi olup sigortalının riskin bir bölümünü üstlenmesi anlamına gelir. Muafiyet genel olarak sigortacı ve sigortalı arasında anlaşılarak belirlenir. Bu belirlemeler sonrasında poliçe üzerine yazılarak resmi hale getirilir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/12606, K. 2015/11007, T. 21.10.2015.

[954] Ahlaki davranış sorunu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **KUBİLAY**, s. 17-18.

[955] Küçük miktardaki zararlar için sigortacının, zarardan daha fazla masrafa girmesini de önlediği yönünde bkz. **HACIÖMEROĞLU**, s. 234.

[956] **NAZLIER**, Mustafa, *İnşaat, İnşaat Sigortaları ve Hasar Uygulamaları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 42, 50-51; **HACIÖMEROĞLU**, s. 233 vd.

[957] **NAZLIER**, s. 42.

[958] **HACIÖMEROĞLU**, s. 233.

[959] "*Geçerli bulunan poliçe hükmüne göre, davacının 295.429.05 USD olan zararından 59.544.00 USD'lik kısmının zarar veren tarafından tazmin edilmesi nedeniyle bakiye zarar 250.000.00 USD muafiyet sınırının altında bulunduğundan davalının sorumluluğundan sözedilemeyeceğinden davanın reddi gerekirken yazılı*

sigorta ettirenin sorumlu olduğu yönündeki özel şart ise tenzili muafiyeti ifade etmektedir[960]. Hem entegral hem de tenzili muafiyetin bir arada olması da mümkündür.

Sigorta genel şartlarında da muafiyete ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları A.6, Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları A.6[961], Yangına Bağlı Kar Kaybı Sigortası Genel Şartları A.8, Hırsızlık Sigortası Genel Şartları A.8 ve Yangın Sigortası Genel Şartları A.7 örnek olarak gösterilebilir.

Sigorta poliçelerinde bütün rizikolar açısından muafiyet öngörülebileceği gibi sadece belirli hâller açısından da öngörülebilmektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, yetkili serviste onarım yapılmaması hâlinde yüzde otuz oranında muafiyet uygulanacağı yönündeki özel şartı geçerli kabul etmiştir[962]. Yine hususi aracın kiralanması hâlinde uğranılan zararın yüzde ellisinin sigortacı tarafından ödeneceği yönündeki özel şart da geçerli sayılmıştır[963]. Yargıtay 11. HD. önüne gelen bir uyuşmazlıkta, kâr kaybı açısından faaliyetin durduğu otuz gün için muafiyet uygulanacağı yönündeki sözleşme hükmünü uygulamıştır[964].

Yargıtay 17. HD. muafiyet klozunun bulunduğu bir kasko sigortasında hesaplama yapılırken, zarardan önce eskime payı ve hurda indirimi ile muafiyetin düşülmesini daha sonra kusur oranına göre miktarın tespit edilmesini akabinde de daha önce sigortacı tarafından ödenen bedelin mahsup edilerek karar verilmesi gerektiği belirtmiştir[965]. Yargıtay 17. HD. muafiyet klozunun geçersizliği ileri sürülmediği takdirde, mahkeme

---

gerkçe ile kabulü doğru görülmemiş, kararın davalı yararına bozulması gerekmiştir." Yargıtay 11. HD., E. 2017/1956, K. 2018/7548, T. 3.12.2018; "*...dava değeri olan 3.170,00-TL, muafiyet uygulanarak belirlenen 5.000,00-TL'nin altında kalmaktadır. Mahkemece; muafiyet klozu dikkate alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/9722, K. 2014/8889, T. 03.06.2014.

960 "*...dava değeri olan 3.170,00-TL, muafiyet uygulanarak belirlenen 5.000,00-TL'nin altında kalmaktadır. Mahkemece; muafiyet klozu dikkate alınarak davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2014/9722, K. 2014/8889, T. 03.06.2014.

961 Zorunlu deprem sigortası açısından %2'lik muafiyet özel şart değil sigorta genel şartının bir parçasıdır.

962 Yargıtay HGK., E. 2020/38, K. 2022/335, T. 16.3.2022.

963 Yargıtay 17. HD., E. 2016/13962, K. 2017/10445, T. 13.11.2017.

964 Yargıtay 11. HD., E. 2021/4113, K. 2023/1950, T. 30.3.2023.

965 Yargıtay 17. HD., E. 2013/6272, K. 2013/9407, T. 20.06.2013.

tarafından muafiyet klozu uygulanmak suretiyle hüküm verilmesi gerektiğini belirtilmiştir[966].

Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlardan, muafiyet klozunun geçersizliği açısından TTK m.1423/2'deki on dört günlük itiraz süresini esas aldığı ve bu süre içerisinde itiraz edilmediği takdirde muafiyet klozunu geçerli saydığı anlaşılmaktadır. İlgili kararlardan on dört günlük süre içerisinde itiraz edilmediği takdirde haksız şart veya genel işlem koşulunun bulunduğu savunmasının kabul görmeyeceği anlaşılmaktadır. Ancak özellikle muafiyet klozunun varlığına rağmen sigorta primi, muafiyete uygun olarak azalmamışsa, on dört günlük süre içerisinde itiraz edilmediği gerekçesine dayanılarak, muafiyet klozunun geçerli olduğuna karar verilmemesi gerektiği kanaatindeyiz.

3.2.6. Tazmin Türünün Belirlenmesi

Sigorta sözleşmesinde teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesi hâlinde TTK m.1427/1 gereği sigortacı, sigortalının zararını kural olarak nakden tazmin etmektedir. Ancak ilgili hükümde, tarafların aynen tazmini kararlaştırabilecekleri açıkça düzenlenmiştir[967]. Aynen tazminin kararlaştırılması hâlinde zarar gören malın yerine aynısı sigortacı tarafından sağlanmalıdır. Cam kırılmasına karşı sigorta genel şartlarında sigortacının, nakden ödeme yerine kırılan cam ve aynaların ikamesi sağlamayı seçebileceği düzenlenmiştir[968]. Hırsızlık sigortası genel şartlarında da para ve kıymetli evrak açısından aynen ikame ile tazmin yükümlülüğünün yerine getirebileceği düzenlenmiştir[969].

Aynen tazminin kararlaştırılabilmesi için sigorta edilen menfaatin niteliğinin aynen tazmine elverişli olması gerekmektedir. Örneğin kişi, yaralandığında veya öldüğünde

---

[966] Yargıtay 17. HD., E. 2016/6230, K. 2016/8769, T. 11.10.2016. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., E. 2020/38, K. 2022/335, T. 16.3.2022.

[967] Uygulamada aynen ifanın hiç kararlaştırılmadığı yönünde bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 277. Uygulaması olmamakla birlikte kasko sigortalarında "*sıfır araç şartı*" olarak bulunabildiği yönünde bkz. **BORA**, s. 194.

[968] Cam kırılmasına karşı sigorta genel şartları B.4: "*Sigorta edilen cam ve aynaların halinde sigortacı, sigorta bedelini geçmemek üzere hasar anındaki zaran tazmin eder. Sigortacı dilerse kırılan cam ve aynaları aynen ikame edebilir. Bu durumda kırılan cam ve aynalar sigortacının malı olur*."

[969] Hırsızlık sigortası genel şartları B.5: "*Sigortacı, parayı ve kıymetli evrakı aynen ikame suretiyle de tazmin edebilir. Ancak, hisse senedi ve tahvillerle diğer kıymetli evrakta ikame masrafları söz konusu ise sigortalı ikame işlerini takip ederek bu işlemin en kısa zamanda yapılmasını sağlar. Aksi takdirde doğacak zarardan sigortalı sorumlu olacaktır*."

bunun aynen tazmini mümkün değildir. Ancak bir zarar söz konusudur. Bunun tazmini ancak nakden olabilecektir. Sorumluluk sigortaları açısından zarar görenin, malının zarar görmesi hâlinde ise sigorta ettiren ile sigortacı arasında yapılan sözleşmenin zarar görene karşı ileri sürülebilmesi nispilik ilkesi gereği mümkün değildir. TTK m.1427/1 düzenlemesi sigorta hukukuna ilişkin genel hükümlerde yer alsa da mal sigortaları açısından uygulanması kanaatimizce daha yerinde olacaktır.

Aynen tazmin bazı durumlarda sigortacı açısından da faydalı olabilir. Örneğin araçlarda toptan yedek parça alımı veya yetkili servis ile anlaşılması hâlinde işçilik maliyetinin azalması gibi sebepler sigortacı açısından aynen tazmini cazip kılabilir.

Rizikonun gerçekleştiğinin belgeleriyle birlikte sigortacıya ihbarından sonra araştırmalar bitince ve herhâlde ihbardan itibaren kırk beş gün[970] geçicince sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcu muaccel olur (TTK m.1427/2). Sigortacı, borcun muaccel hâle gelmesiyle ihtara ve süre verilmesine gerek kalmaksızın temerrüde düşer (TTK m.1427/4). Para borçları açısından borçlu temerrüdünün en önemli sonuçlarından birisi borçlunun temerrüt faizi ödemek zorunda kalmasıdır. Aynen tazminin kararlaştırıldığı sigorta sözleşmeleri açısından sigorta ettirenin temerrüt faizi talep edilebilmesi mümkün değildir. Zira temerrüt faizi ancak para borçları açısından talep edilebilir[971]. Bu sebeple aynen tazminin kararlaştırıldığı sigorta ilişkisinde, sigortacının temerrüdü hâlinde sigorta ettiren, temerrüt faizi değil TBK m.118'e göre gecikme tazminatı talep edebilecektir.

Aynı nitelikteki birden fazla ürünün sigorta edilmesi hâlinde TTK m.1427/3 hükmü gereğince avans uygulaması aynen tazmin şartının bulunduğu sigortalar açısından da uygulanabilir. Örneğin sigortalı iş yerinde çalışanların kullandığı aynı nitelik, marka ve modele sahip ofis masa-sandalyelerinin veya makinelerin rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle zayi olduğu durum böyledir. Bu durumlarda genellikle kaç adet masa-sandalyenin veya makinenin zayi olduğu uyuşmazlığa sebep olmaktadır. Böyle bir uyuşmazlıkta tarafların anlaştıkları veya mahkeme tarafında alınan ön ekspertiz raporuna göre belirlenen adedin yarısı avans olarak sigorta ettirene ifa edilmelidir. Ancak sigorta

---

[970] Süre hakkındaki kanunî istisnalar için bkz. KTK m.98 ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu m.6/3.

[971] **EREN**, s. 1127; **KILIÇOĞLU**, s. 896; **KILIÇ ÖZTÜRK**, Gizem, *Borçlar Hukukunda Borçlunun Temerrüdü*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 92; **TÜMERDEM**, Murat, *Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü ve Sonuçları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 179.

konusu menfaat birden fazla değilse bu hâlde avans söz konusu olmayacaktır. Örneğin sigortalı aracın, zayi olması veya kısmen zarara uğraması hâlinde avansa ilişkin hükümlerinin uygulanması fiilen mümkün değildir.

4. SİGORTACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ YERİNE GETİRMEMESİNİN SİGORTA TEMİNATI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

4.1. Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlali

Kişiler, bir menfaatlerini sigorta ettirdikleri takdirde sigortanın, o menfaatlerine zarar verecek bütün rizikolara karşı koruma sağladığı zannına kapılmaktadırlar. Ancak sigorta vasıtasıyla bütün rizikoların teminat altına alınması hem hukuken hem de fiilen mümkün değildir. Bu algının önüne geçmek sigortacının, sigorta ettireni aydınlatması ile mümkün olacaktır. Nitekim kanun koyucu, TTK m.1423'te ve SK m.11/3'te sigortacıya, aydınlatma yükümlülüğünü yüklenmiştir. Fakat uygulamada sigortacılar ve acenteler, sigorta ettireni gereği gibi aydınlatmamaktadır. Sigortalı, riziko gerçekleştikten sonra sigorta tazminatını almak için sigortacıya başvurduğu zaman sigorta teminatının kapsamı hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bu başlık altında sigortacının, aydınlatma yükümlülüğünden ve bu yükümlülüğünü ihlalinin neticelerinden bahsedilecektir.

4.1.1. Genel Olarak Aydınlatma Yükümlülüğü

Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü, TTK m.1423[972], SK m.11/3 ve Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelikte[973] düzenlenmiştir[974]. Doktrinde, yan yükümlülük[975] niteliğinde olan aydınlatma yükümlülüğü düzenlenmeseydi de sigortacının, dürüstlük kuralı ve culpa in contrahendo sorumluluğu gereğince sigorta ettireni aydınlatmak ile yükümlü olacağı ifade edilmektedir[976].

---

[972] Danışmanlık verme ve uyarma yükümlülüğü düzenlemediği için eksik bir düzenleme olduğu yönünde bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 187.

[973] Bundan sonra sigorta sözleşmelerinde bilgilendirmeye ilişkin yönetmelik, "*SSBİY*" olarak anılacaktır.

[974] Bazı sorunlara sebep olsa da TTK m.1423'ün SK m.11/3'ü ilga etmediği ve birlikte uygulanmaları gerektiği yönünde bkz. **YETİŞ ŞAMLI**, s. 2983.

[975] **ÖZDAMAR**, s. 129; **KARA**, s. 200; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 210; **YETİŞ ŞAMLI**, s. 2981; **DOLAR**, s. 90-91.

[976] **YETİŞ ŞAMLI**, s. 2980; **ASLAN**, Adem, "*Sigortacının Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü*", Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2022, C. 12, S. Özel, s. 341. Aydınlatma yükümlülüğünün bu kurumlar ile doğrudan bir ilişki içerisinde olduğu yönünde bkz. **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, İrem, "*6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2012, C. 18, S. 1, s. 384; **ER**, s. 119. Genel hukuk ilkelerinin böyle durumlar açısından yeterli olmadığı yönünde bkz. **ÜNAN**, Samim, "*Insurer's Pre-contractual Duties to Inform and Warn/Advise*", Insurer's Precontractual Information Duty, Sigorta Hukuku Türk Derneği (Turkish Chapter of AIDA), Y. 2013, s. 9-28. (https://aidainsurance.org/files/2020-03/IPID%20Booklet%20Lisbon%202013.pdf)

Türk Ticaret Kanunu m.1423/1, SK m.11/3 ve SSBİY m.6'da sigortacının veya acentesinin, sigorta ettireni aydınlatmakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Sigorta ettireni, sigortacı veya acentesinden birinin aydınlatması yeterli olacaktır[977]. Türk Ticaret Kanunu m.1423/1'e göre aydınlatma yükümlülüğü, sigorta ettiren ve sigortalıya karşı yerine getirilecektir[978].

Türk Ticaret Kanunu m.1423'te aydınlatmanın yazılı şekilde yapılacağı düzenlenmiştir[979]. Sigortacılık Kanunu'nda ise aydınlatmanın şekline ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. SSBİY'nin 5.maddesinde bilgilendirmenin yazılı yapılmasının esas olduğu düzenlenmiştir. Ancak sigorta sözleşmesinin mesafeli sözleşme şeklinde akdedilmesi hâlinde kayıtlı veri saklayıcı aracılığıyla ve kayıt altına alınmak şartıyla telefonla sözlü olarak da aydınlatmanın yapılabileceği belirtilmiştir[980]. SSBİY m.11'e göre sözleşmenin kurulmasından sonraki aydınlatma yükümlülüğü, SSBİY m.10'da sayılan hâllerde bakanlık tarafından uygun gördüğü takdirde basın ve yayın kuruluşları vasıtasıyla yerine getirilebilir[981].

---

[977] Kanun koyucu, aydınlatma yapma yükümlülüğü açısından sözleşme yapmaya yetkili ve aracı acente arasında bir ayrım gözetmemiştir. Bu sebeple hem sözleşme yapmaya yetkili acentenin hem de aracı acentenin, sigorta ettireni aydınlatmakla yükümlü olduğu yönünde bkz. **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 105-106. Acente, aydınlatma yükümlülüğü açısından sigortacının ifa yardımcısı olup aydınlatmadaki kusurundan dolayı sigortacının da sorumlu olduğu yönünde bkz. **ÇEKER**, s. 81; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 208; **KARA**, s. 204. Sigorta aracılarının, sigortacıya karşı sorumlu olduğu yönünde bkz. **AVCI**, s. 1341.

[978] Sigorta sözleşmesi, sigorta ettirenin temsilcisi tarafından yapıldığı takdirde aydınlatma yükümlülüğü temsilciye karşı da yerine getirilebileceği yönünde bkz. **AVCI**, s. 1342; **ÖZDAMAR**, s. 130. Broker tarafından sözleşmenin akdedilmesi hâlinde aydınlatmanın brokera karşı yapılması gerektiği yönünde bkz. **KARA**, s. 203; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 106-107. Grup sigortaları açısından ise sigorta ettirenin, sigortalı olup olmadığının tespit edilmesi gerekir. Eğer sigorta ettiren, sigortalı değilse sadece sigorta ettirenin aydınlatılması yeterlidir. Ancak her sigortalı aynı zamanda sigorta ettiren ise her biri ayrı ayrı aydınlatılması gerektiği yönünde bkz. **AVCI**, s. 1342; **KARA**, s. 204.

[979] Yazılı şeklin, geçerlilik değil ispat şekli olduğu yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 215.

[980] SSBİY m.5: "(*1) Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğü, sigortacı tarafından sigorta ettirene ve sigorta sözleşmesine taraf olmak isteyen kişilere sözlü ve yazılı şekilde yerine getirilir. Bilgilendirmenin yazılı olarak yapılması esastır. Bilgilendirme yükümlülüğü, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce başlar ve sözleşmenin geçerli olduğu süre içinde devam eder. (2) Tarafların, fiziki olarak karşı karşıya gelmesinin söz konusu olmadığı hallerde veya işin mahiyetinin gerektirdiği durumlarda kalıcı veri saklayıcısı aracılığı ile bilgilendirme yapılabilir. (3) Sigortacının çağrı merkezi veya telefon aracılığıyla yapacağı bilgilendirme, görüşmenin manyetik veya dijital ortamda kayıt altına alınmış olması şartıyla sözlü olarak yapılabilir…*"

[981] SSBİY m.10: "*Sigortacı, sözleşmeye konu sigortaya ilişkin mevzuatta meydana gelen değişiklikler başta olmak üzere; iflâs veya tasfiyesini, ilgili branşlarda yapılan ruhsat iptallerini, tüm branşlarda sözleşme yapma yetkisinin kaldırıldığını ve sigorta sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkabilecek, sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmeyi, sigorta ettirene veya sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere, en geç on iş günü içinde bildirir*."

Türk Ticaret Kanunu m.1423 ve SK m.11/3'e göre aydınlatma hem sigorta sözleşmesi kurulmadan önce hem de sözleşmenin devamı boyunca yapılmalıdır. TTK m.1423'e göre sözleşme öncesi aydınlatma, sözleşme kurulmadan makul bir süre önce yapılmalıdır[982]. Zira sigorta poliçesi ile aydınlatma metninin birlikte verilmesi hâlinde sigorta ettirenin, düşünme ve değerlendirme yapma imkânı bulunmayacak olup, gerçek anlamda bir aydınlatmadan söz etmek mümkün olmaz[983]. Aydınlatma, sigorta sözleşmesi kurulmadan, riziko altına alınan teminat sayısı ve parasal olarak teminat miktarı da dikkate alınarak dürüstlük kuralına uygun bir süre önce yapılmalıdır.

Özellikle sözleşme öncesi aydınlatmanın içeriğine ilişkin olarak TTK m.1423/1'de sözleşmeden kaynaklanan haklar, dikkat edilmesi gereken maddeler ve sözleşmeye ilişkin tüm bilgilerin verilmesi gerektiği düzenlenmiştir[984]. SSBİY m.5/4'e göre aydınlatma, dürüstlük kuralına uygun olarak, sigortanın özelliklerini anlatan, teknik hususları açıklayan ve teminata ilişkin bilgileri sunan bir şekilde olması gerekmektedir[985]. Ayrıca SSBİY m.8'de aydınlatma metninde asgari olarak bulunması gereken hususlar belirtilmiştir[986].

---

[982] TTK m.1423/1 hükmünde bu husus "…*gerekli inceleme süresi de tanınmak şartıyla*…" şeklinde ifade edilmiştir.

[983] **YETİŞ ŞAMLI**, s. 2984.

[984] TTK m.1423/1: "*...sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirir. Ayrıca, poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklar*."

[985] SSBİY m.5/4: "*Sigortacı, dürüstlük ilkeleri çerçevesinde; sigorta ettirene, sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi sağlamak ve sigorta ettireni yanıltıcı her türlü hâl ve davranıştan kaçınmak zorundadır*."

[986] SSBİY m.8: "*(1) Bilgilendirme Metninin asgari olarak aşağıdaki hususları içermesi zorunludur:*

a) Sigortacı ile acenteye ilişkin unvan ve iletişim bilgilerini,

b) Akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarıları,

c) Sözleşme ile verilen teminatları,

ç) Sigorta teminatının istisnaları ile her bir sigorta türü için teminat kapsamı dışında olup da, poliçede ayrıca belirtilmesi kaydıyla ek sözleşme ile teminat kapsamına alınabilecek kıymetleri, rizikoları veya sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlara ilişkin bilgileri,

d) Tazminata ilişkin genel bilgiler ile tazminat ödeme kurallarını,

e) Şikayet ve bilgi talepleri ile tahkim üyeliğine ilişkin bilgileri,

f) Bakanlıkça talep edilecek diğer bilgi ve belgeleri.

Her ne kadar aydınlatmanın içeriğine ilişkin olmasa da aydınlatma metninin uzunluğu, yazı karakteri, punto büyüklüğü de aydınlatmaya elverişli olmalıdır. Çok uzun, küçük puntolu ve poliçenin tekrarı niteliğinde olan aydınlatma metinlerinin, sigorta ettiren tarafından okunması ve anlaşılması beklenemez. Bu sebeple aydınlatma kısa, net ve sıradan insanların anlayabileceği düzeyde olmalıdır[987].

Aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilirken sigorta teminatı kapsamına giren ve girmeyen hâllerin açık ve anlaşılır bir şekilde ortaya konması gerekmektedir. Sigorta ettiren, akdedeceği sigorta sözleşmesinin sağladığı sigorta teminatı hakkında bilgi sahibi olduğu takdirde ödeyeceği sigorta primi karşılığında hangi rizikoların sigortacı tarafından taşınacağını bilecektir. Aydınlatma yükümlülüğü sayesinde sigorta ettiren, ihtiyaçlarına uygun olmayan bir sigorta sözleşmesini akdetmeyecektir. Yahut sigorta sözleşmesini değiştirerek akdedecektir. Bu sebeple sigorta ettirenin aydınlatılarak sigorta sözleşmesini akdetmesi, teminata ilişkin olarak buraya kadar izah etmeye çalıştığımız hususlar kadar önemlidir.

Yargıtay, teminat dışı hâller açısından genel şartlara ve klozlara bakılması yönündeki bilgilendirme formu ile aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiğine karar vermiştir[988]. Makine kırılması sigortasından kaynaklanan bir uyuşmazlıkta, Sigorta Tahkim Komisyonu'nda uyuşmazlık ve itiraz hakem heyetleri tarafından, uyuşmazlık konusu iş makinesi sürücüsünün, iş makinesine ilişkin kullanım belgesi olmaması sebebiyle zararın teminat kapsamı dışında kaldığına karar verilmiştir. Yargıtay, bu uyuşmazlıkta, sigorta sözleşmesinin akdedildiği tarihte mevzuatta sertifikasyonun nasıl yapılacağı hususunda boşluk olduğu ve resmi sertifikasyon programının kazadan kısa bir süre önce başladığını, bu sebeple sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmediğini belirterek zararın teminat kapsamında kaldığına karar vermiştir[989].

---

(2) Sigortacının bilgilendirme yükümlülüğünü mevzuata ve usulüne göre ifa etmiş sayılabilmesi için Bilgilendirme Metnindeki bilgilerin eksik, yanlış veya yanıltıcı olmaması gerekir.

(3) Bakanlık, Bilgilendirme Metninin kapsam ve içeriğini belirlemeye yetkilidir."

[987] **ASLAN**, s. 347; **AVCI**, s. 1342.

[988] Yargıtay 11. HD., E. 2014/10970, K. 2014/18507, T. 27.11.2014.

[989] Yargıtay 11. HD., E. 2021/5515, K. 2021/6713, T. 30.11.2021.

4.1.2. Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlali ve Sonuçları

Türk Ticaret Kanunu m.1423'e göre aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiğini sigortacının ispat etmelidir. Hükümde ayrıca aydınlatma yapılmaması hâlinde on dört gün içerisinde itiraz edebileceği, itiraz edilmediği takdirde sigorta sözleşmesinin poliçede yazan şartlarla yapılmış olacağı düzenlenmiştir. Ancak hükümde eksik veya hatalı aydınlatmadan bahsedilmemektedir. Doktrinde ağırlıklı olarak yanlış veya gereği gibi yapılmayan aydınlatmanın da TTK m.1423/2 kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmektedir[990].

İtiraz hakkının, hukuki niteliği ve doğuracağı sonuçlar doktrinde tartışmalıdır. Ayhan/Çağlar/Özdamar'a göre TTK m.1423/2'deki itiraz, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmediğinin ihbarı niteliğindedir. Yoksa sigorta sözleşmesinden dönme, fesih veya cayma niteliğinde değildir. Aydınlatma yükümlülüğünün ihlali hâlinde TTK m.1423, SK m.11 ve SSBİY m.7 gereği uğranılan zararın tazmini talep edilebilecektir. Tazminat talebinin dışında primin indirilmesi de talep edilebilir. Yazarlar ayrıca culpa in contrahendo sorumluluğunun da söz konusu olduğu ifade etmektedirler[991].

Çeker ve Kayıhan/Bağcı'ya göre ihlal sigorta ettirenin kararında etkili olmuşsa, sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini feshedebilir. Ayrıca uğradığı zararların tazminini de talep edebilir[992].

Özdamar'a göre itirazın, sigorta sözleşmesinin feshi veya poliçedeki şartların değiştirilmesi sonucunu doğuracak şekilde anlaşılması daha doğru olacaktır. Ayrıca süresi içerisinde itiraz edilmese de TMK m.2 gereği uğranılan zararın tazmini talep edilebilecektir[993].

Ünan'a göre itiraz ile sigorta sözleşmesi geriye etkili olarak sona ermektedir[994]. Yetiş Şamlı'ya göre itiraz hakkı, Türk Borçlar Kanunu'nda irade bozukluğu hâlleri için öngörülen iptal hakkı niteliğindedir. Ancak sigortacı, itiraz hakkı kullanılmadan önce

---

[990] **ÜNAN**, C. I, s. 239; **YETİŞ ŞAMLI**, s. 2991; **AVCI**, s. 1348; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 114. Aydınlatma yükümlülüğünün ihlali sayılabilecek hâller için bkz. **ER**, s. 395-402; **DOLAR**, s. 186 vd.

[991] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 216-217.

[992] **ÇEKER**, s. 82; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 210.

[993] **ÖZDAMAR**, Yaptırım, s. 356-357.

[994] **ÜNAN**, C. I, s. 239.

rizikoyu taşımaya başlamışsa sözleşme ileri etkili olarak ortadan kalkacaktır[995]. Yargıtay kararlarında aydınlatma yükümlülüğünün ihlali hâlinde uğranılan zararın sigortacıdan talep edilebileceği kabul edilmektedir[996].

Türk Ticaret Kanunu m.1423/2'de itiraz hakkının, on dört günlük hak düşürücü[997] süre içerisinde kullanılabileceği düzenlenmiştir. Ancak on dört günlük bu sürenin hangi tarihten itibaren başlayacağı tartışmalıdır. Doktrinde on dört günlük sürenin; poliçenin teslimiyle[998], sigorta sözleşmesinin kurulmasıyla[999] ve aydınlatma yükümlülüğüne aykırılığın öğrenilmesi[1000] ile başlayacağı yönünde görüşler bulunmaktadır. Yargıtay'ın sürenin poliçe tanzim tarihinden itibaren başlayacağı yönünde kararları bulunmaktadır[1001]. Ancak 2020 yılında Yargıtay, on dört günlük sürenin, poliçenin sigortalıya tesliminden itibaren başlayacağına karar vermiştir[1002].

Yargıtay kararlarında esas itibariyle on dört günlük süre içerisinde itiraz edilip edilmediğine dikkat edilmektedir. Eğer on dört günlük süre içerisinde itiraz hakkı kullanılmamış ise sigorta poliçesinde sayılan teminat kapsamındaki ve dışındaki hâllerin geçerli olduğu kabul edilmektedir[1003]. Ancak TMK m.2'ye açık aykırılıkların bulunduğu hâllerde Yargıtay aydınlatma yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle sigortacıyı sorumlu tutmaktadır.

---

[995] **YETİŞ ŞAMLI**, s. 2994-2996.

[996] "*…poliçenin içeriğine ilişkin aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davrandığının sabit olduğu ve emtiasını sigortalayan şirkete herhangi bir kusur izafe edilemeyeceği, sigorta şirketinin doğan zararın tamamından sorumlu olması gerektiği gerekçesiyle başvurunun kabulü ile 57.286,39 EURO tazminatın sigorta şirketinden alınarak başvurana ödenmesine karar verilmiştir… hükmün ONANMASINA…*" Yargıtay 11. HD., E. 2017/4761, K. 2017/6982, T. 6.12.2017. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/10782, K. 2016/1632, T. 15.2.2016.

[997] **ASLAN**, s. 353. On dört günlük sürenin kısa olduğu yönünde bkz. **ÖZDAMAR**, Mehmet, "*6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlâl Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu*", İÜHFM, Y. 2013, C. 71, S. 2, s. 356.

[998] **ARAL ELDELEKLİOĞLU**, Aydınlatma, s. 398; **DEMİR**, s. 249; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 115; **DOLAR**, s. 218-219; **ER**, s. 455.

[999] **ÖZDAMAR**, s. 364; **ÜNAN**, C. I, s. 239; **ASLAN**, s. 350.

[1000] **YETİŞ ŞAMLI**, s. 2996.

[1001] - Yargıtay 17. HD., E. 2016/18373, K. 2017/9923, T. 1.11.2017; Yargıtay 17. HD., E. 2015/10782, K. 2016/1632, T. 15.2.2016.

[1002] Yargıtay 17. HD., E. 2018/1213, K. 2020/1723, T. 19.02.2020.

[1003] Yargıtay 11. HD., E. 2020/6094, K. 2021/5119, T. 16.6.2021. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2019/1676, K. 2019/8202, T. 16.12.2019. Aksi yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2013/11089, K. 2014/8643, T. 07.05.2014.

Sigorta Tahkim Komisyonuna intikal eden bir olayda; davacı yurtdışına aşılı karpuz fidesi ihraç ettiğini, bu kapsamda davalı tarafından nakliyat emtia sigorta poliçesi düzenlendiğini, ancak fideler uygun sıcaklık şartlarında taşınmadığından varma yerinde yapılan kontrollerde yandığının, canlılığını yitirdiğinin ve tarımda kullanılamayacağının tespit edildiğini, oluşan zarardan davalının poliçe gereği sorumlu olduğunu ileri sürerek zararının tazmini talep etmiştir. Davalı ise davacı tarafından taşınacak malın canlı fide olduğunun söylenmediğini, bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davranıldığını, taşımanın dar kamyon klozuna göre yapıldığını, buna göre gerçekleşen hasarın genel şartlarda sayılan hâllerden olmadığından teminat dışı olduğunu savunarak başvurunun reddini istemiştir. Hakem heyeti, davacının taşınan malın canlı fide olduğunu sigorta şirketine bildirmediği, davalının da buna göre teminatı belirlediği ancak teminatın kapsamına dair akidine yeterli bilgi vermediği bu sebeple her iki tarafın da %50 kusurlu olduğuna karar vermiştir. İtiraz hakem heyeti de tarafların itirazlarını reddetmiştir. Karar temyiz edilmiştir. Yargıtay, poliçede sigorta konusu emtia cinsi olarak "*muhtelif canlı ürünler-fide*" açıklaması bulunduğunu belirterek, davacının ihtiyaçlarını karşılayacak poliçenin düzenlenmediği ve gerekli aydınlatılmanın yapılmadığı gerekçesiyle taraflar arasında kusur paylaştırması yapılmasını hukuka aykırı bulmuştur[1004].

On yaşının üstünde olup makine kırılması sigorta ile sigortalanan makinenin hasarlanmasından kaynaklanan bir uyuşmazlıkta, yerel mahkeme her ne kadar poliçede on yaşının üstündeki makinelerin teminat dışında olduğu belirtilse de sigortacının aydınlatma yükümlülüğüne aykırı davranması sebebiyle sigortacının zarardan sorumlu tutulması gerektiğine karar vermiştir. Karar Yargıtay tarafından onanmıştır[1005].

Kanun koyucu, TTK m.1423/2 hükmüyle belirsizlikleri içeren bir düzenleme yapmıştır. Zira itirazın, hangi neticeleri doğuracağı ne kanun metninde ne de gerekçede belirtilmemiştir. SSBİY'de aydınlatma yükümlülüğünün ihlalinin sonuçlarını düzenlese de yönetmelik ile kanun hükmünün genişletilmesi mümkün değildir. Ayrıca on dört günlük hak düşürücü süre de sigortacıları aydınlatma yapmamaya teşvik etmektedir. Bu sebeplerle aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin olarak kanunda yeni bir düzenleme

[1004] Yargıtay 11. HD., E. 2016/8210, K. 2016/8157, T. 17.10.2016.

[1005] Yargıtay 11. HD., E. 2016/14860, K. 2017/649, T. 7.2.2017.

yapılması gerekmektedir. Yeni düzenlemede, ihlalin ileri sürülebilmesinin belirli bir süreye bağlanmaması ve ihlalin yaptırımının açıkça düzenlenmesi gerekmektedir.

4.1.3. Sigorta Sözleşmesine veya Teklifnameye Aykırı Poliçe Düzenlenmesinin Aydınlatma Yükümlülüğü ile İlişkisi

Kanun koyucu sigorta sözleşmesini şekle tabi tutmamıştır[1006]. Nitekim uygulamada da genellikle yazılı bir sigorta sözleşmesi akdedilmemektedir. Ancak sigorta poliçesi tanzim edilmektedir. Bu sebeple tarafların hak ve borçları, sigorta poliçesiyle ispat edilmektedir[1007]. Bu sebeple sigortacı veya acentesi tarafından verilen poliçenin, sigorta sözleşmesinin tarafları arasındaki anlaşmaya uygun olması gerekmektedir. Poliçede, sigorta ettiren veya sigortalının aleyhine ve teklifnameye[1008] veya anlaşmaya aykırı olan hükümler geçersizdir (TTK m.1425/2)[1009]. Kanun koyucu sadece ilgili poliçe hükümlerini açısından geçersizlik yaptırımını öngörmüş olup bunun için TTK m.1423/1'deki on dört günlük süre içerisinde itiraz edilmesi şartı aranmaz[1010]. Zira burada aydınlatma yükümlülüğüne aykırılık bulunmamaktadır. Ancak sigorta ettiren poliçenin teklifnameye veya anlaşmaya aykırı olarak düzenlendiği ispat edemiyorsa[1011], on dört günlük süre

---

[1006] **ULAŞ/BEKTAŞ**, s. 11; **KENDER**, s 191; **ÇEKER**, s. 57; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 153; **KARA**, s. 134; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 137; **DEMİR**, s. 170.

[1007] **KARA**, s. 219; **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 164; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 137; **ALHAN**, s. 823. "*Sigorta poliçesi, sigortacının, sigorta sözleşmesinin kurulmasından sonra Kanunda öngörülen süre içerisinde düzenlemekle yükümlü olduğu; sözleşmenin yapıldığını ispat eden bir belgedir… Sigorta sözleşmelerinde de özellikle sigortacının koruma yükümlülükleri yoğun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu itibarla sigortacı veya acentesi sigorta sözleşmesi kurulmadan önce sigorta ettirene gerekli bilgileri vermesi ve ona gerekli uyarılarda bulunması, ayrıca gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte sigortacı veya acentesi, sigorta poliçesi düzenlerken de poliçenin içeriğinin sözleşmenin içeriğine uygun olması noktasında gerekli dikkat ve özeni göstermelidir.*" Yargıtay HGK., E. 2017/1301, K. 2020/878, T. 11.11.2020. Sigorta poliçesinin teslim edilmediği durumlarda sigorta sözleşmesi genel hükümlere göre ispat edilir (TTK m.1424/3).

[1008] Sigorta uygulamasında riziko hakkında bilgi edinmek amacıyla verilen soru listesine teklifname denildiği yönünde bkz. **KENDER**, s 192; **ULAŞ/BEKTAŞ**, s. 64. Teklifname açısından hükme getirilen eleştiri için bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 252-253.

[1009] Sigorta genel şartlarının, anlaşmaya aykırı düzenleme olarak kabul edilemeyeceği yönünde bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 255.

[1010] "*Dava konusu istem, teklifnamede hırsızlık teminatı bulunmasına karşın poliçede teklifnameye aykırı olarak teminat dışı bırakılan hırsızlık nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemine ilişkindir. Bu nedenle TTK'nın 1423. maddesinin dava konusu olayda uygulama yeri bulunamamaktadır*." Ankara BAM, 23. HD., E. 2017/1830, K. 2019/564, T. 3.4.2019. Bu hususta başka bir değerlendirme için bkz. **YETİŞ ŞAMLI**, s. 2997- 2998.

[1011] Poliçenin aksini ispatın da ancak yazılı delille mümkün olduğu yönünde bkz. **KARA**, s. 219.

içerisinde itiraz etmek suretiyle aleyhe hükümler hakkında aydınlatılmadığını iddia edebilecektir[1012]. Zira bu hâlde sigortacı, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiğini ispat etmelidir.

Teklifname veya anlaşmada olmamasına rağmen poliçede yer alan, sigorta ettiren veya sigortaları lehine sigortacının aleyhine olan hükümlerin geçerli kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz[1013]. Zira poliçeyi düzenleyen zaten sigortacının kendisidir. Bu hâlde sigortacının aleyhe hükümlerin aslında sözleşmede yer almadığını ileri sürmesi dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir[1014]. Bu sebeple ilgili hükümler geçerliliğini koruyacaktır. Ancak bu durum acentenin kusurundan kaynaklanmış ise sigortacı, uğradığı zarara için acentesine daha sonra rücu edebilecektir. Sigorta sözleşmelerinde kabul gören sigortalı lehine yorum ilkesi de görüşlerimizi destekler niteliktedir[1015].

[1012] "*Somut olayda taraflar arasındaki kasko ... poliçesi 19.08.2013 tarihinde yapılmıştır. Davacı vekili, müvekkilinin uluslararası nakliye işi yaptığı, yurt dışı terör olaylarını kapsar şekilde poliçe yapılmasını talep ettiği ancak ... şirketinin sadece yurt içi terör olaylarını kapsar şekilde poliçe tanzim ederek davacıyı yanlış bilgilendirdiği iddiası ile talepte bulunmuştur. Taraflar arasında düzenlenen kasko poliçesi Türkiye sınırları içerisinde geçerlidir. Genişletilmiş Kasko Poliçesine göre "Yurt dışında uğranılan (terör olayları nedeni ile zararın teminat kapsamında sayılması için poliçeye özel şart konulması gerekmektedir." Poliçenin özel şartı ve kullanıcı başlıklı madde uyarınca Irak ülkesi için hırsızlık rizikosu teminat dışı bırakılmıştır. Açıklanan bu maddi ve hukuksal olgulara göre, TTK'nın 1423/2. maddesi uyarınca bilgilendirme açıklamasının yapılmaması halinde, sigortalının 14 gün içinde itiraz etmesi gerektiği, anılan sürede itiraz edilmemesi halinde poliçenin yazılı şartlarda geçerli olacağının benimsendiği, davaya konu hasarın taraflar arasındaki kasko poliçesi ile verilen ek teminatın kapsamına girecek şekilde gerçekleşmediği, sigortalının poliçe tanziminden sonraki 14 gün içinde itiraz ettiğine dair iddia ve delil de dosyaya sunulmadığı gözönüne alınarak davanın reddine…*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/17231, K. 2017/8624, T. 04.10.2017.

[1013] Sigorta priminin taksitlendirilmesinin kararlaştırıldığı ancak taksit tarihlerinin poliçede, sözleşme veya teklifnameye aykırı ancak sigortalı lehine olarak daha sonraki bir tarih belirtilmişse bunun geçerli olduğu yönünde bkz. **TÜZEMEN ATİK/YOLAL**, s. 85.

[1014] "*Mahkemece, iddia, savunma, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre; davalı sigorta şirketinin elindeki poliçede bulunan muafiyet indirimine ilişkin şart ile ehliyetsiz kişilerin kullanımına ilişkin şartın davacı sigortalının elindeki poliçede bulunmadığı, TTK'nın 1425/2 maddesi gereğince sigorta konusu teknede meydana gelen 19.800,00 TL zararın sigorta poliçesi teminatı kapsamında olduğu, gerekçesiyle 19.800,00 TL'nin 26/12/2012 tarihinden itibaren işleyece avans faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmiştir…ONANMASINA*" Yargıtay 11. HD., E. 2015/5034, K. 2015/12732, T. 30.11.2015.

[1015] Kanunda açıkça düzenlenmese de sigortalı lehine yorum ilkesine TTK m.1413, m.1425, 1452, m.1494 ve m. 1514'in gerekçelerinde yer verilmiştir. "*TTK 1425. Maddesinde ise sigorta poliçesinin içeriği ve ne şekilde hazırlanması gerektiği düzenlenmiştir. Bu maddenin gerekçesinde de "sigortalı lehine yorum ilkesinin" esas alındığı açıkça anlaşılmaktadır. 6102 sayılı TTK Sigorta Hukukuna ilişkin düzenlemelerinin tamamında "sigortalı lehine yorum ilkesi" esas alınmıştır.*" Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2016/29745, T. 20.10.2016. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2023/503, K. 2023/2633, T. 28.2.2023; Yargıtay 11. HD., E: 2018/354, K. 2018/5031, T. 11.07.2018. Sigortalı lehine yorum ilkesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **DOĞAN**, Beşir Fatih/**SELÇUK**, Ahmet, "*Sigorta Sözleşmelerinin Yorumu Meselesi ve Makul Beklentiler Doktrini*", Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Y. 2023, S. 2, s. 421-442.

Teklifnameden farklı ve sigortalı aleyhine olarak düzenlenen poliçenin, teklifnameye uygun olarak düzenlenmesinin talep edildiği davada, yerel mahkemenin vermiş olduğu davanın kabulü yönündeki karar Yargıtay tarafından onanmıştır[1016].

4.2. Poliçe Verme Yükümlülüğünün İhlali

Daha önceki bölümlerde de izah edildiği üzere sigortacının, rizikoyu taşıma yükümlülüğü kural olarak primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlamaktadır. Ancak sigorta prim borcunun muaccel hâle gelmesi için sigorta poliçesinin[1017] düzenlenerek sigorta ettirene teslim edilmesi gerekmektedir (TTK m.1431/1)[1018]. TTK m.1424'te sigorta sözleşmesinin, sigortacı veya acentesi tarafından yapılması hâlinde yirmi dört saat, diğer ihtimallerde on beş gün içerisinde poliçenin[1019] sigorta ettirene verilmesi gerektiği aksi hâlde doğan zarardan sigortacının sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Bu düzenleme sayesinde poliçeyi zamanında teslim etmeyen sigortacı, primin veya ilk taksitin ödenmemesi sebebiyle sorumlu olmadığını ileri süremeyecektir[1020].

[1016] Yargıtay 17. HD., E. 2015/17376, K. 2018/7489, T. 06.09.2018.

[1017] Sigorta poliçesinin, kıymetli evrak niteliğine haiz olmadığı yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 218.

[1018] **BOZKURT**, s. 189; **KENDER**, s. 276; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 64. "*Sigorta poliçesinin verilmesinin sigorta sözleşmesinin kurulması üzerinde bir etkisi bulunmamakta, sadece sigorta ettirenin prim ödeme borcunun muaccel olmasını sağlamaktadır*." Yargıtay HGK., E. 2017/1301, K. 2020/878, T. 11.11.2020; "*Somut uyuşmazlıkta; taksitle ödenmesi kararlaştırılan 12/06/2017 başlangıç tarihli kasko poliçesi gereğince davalı sigortalı tarafından hiçbir ödemenin yapılmadığı, davaya konu kazanın 11/11/2017 tarihinde gerçekleştiği, ödemenin kazadan sonra 13/11/2017 tarihinde yapıldığı hususunda taraflar arasında herhangi bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. Dosyada bulunan sigorta poliçesinin 5. sayfasında, sigorta priminin tamamının taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksitin (peşinatın) akit yapılır yapılmaz ve en geç poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerektiği, prim veya peşinat ödenmediği takdirde poliçe teslim edilmiş olsa dahi sigortacının sorumluluğunun başlamayacağı da belirtilmiştir. Bu durumda, Mahkemece davanın reddine karar verilmiş olmasında usul ve yasa açısından herhangi bir hata bulunmamaktadır.*" İstanbul BAM, 40. HD., E. 2020/1160, K. 2022/917, T. 17.5.2022. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (VVG) § 33'te sigorta ettirenin prim borcunu (tek bir primi veya tekrarlayan primler kararlaştırılmışsa ilk primi) sigorta poliçesini aldıktan sonra 14 günün bitiminde derhal ödeyeceği düzenlenmiştir.

[1019] Sigorta poliçesinde bulunması gereken hususlar TTK m.1425/1'de düzenlenmiştir.

[1020] **TORAMAN**, Barış, "*Sigorta Davaları*", (Ed. Kemal Şenocak), Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk, Ankara, 2021, s. 177. "*Dava konusu olayda davalı sigorta şirketi poliçesinin davacının rızasıyla iptal edildiğini kanıtlayamadığından ve poliçe davacıya teslim edilmediğinden prim ödenmeden rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle davalı sigorta şirketi TTK'nın 1267. maddesinin son cümlesi uyarınca davacı, davalı sigorta şirketinden tazminat talep etme hakkını haizdir*." Yargıtay 11. HD E. 2007/8812, K. 2008/12196, T. 03.11.2008.

Poliçeyi teslim ettiğini iddia eden sigortacı bunu ispat etmekle yükümlüdür. Doktrinde teslimin fiili bir olgu olması sebebiyle tanık da dahil olmak üzere her türlü delil ile ispat edilebileceği ifade edilmektedir[1021].

Sigortacının, poliçe düzenlenmemesi sebebiyle oluşan zarardan sorumlu olması için kanunda öngörülen sürelerin geçmiş olması gerekmektedir[1022]. Sigortacının poliçe düzenleme yükümlülüğü sebebiyle sorumlu olması için sigorta ettirenin, poliçe düzenlenmesini beklediği sürenin dürüstlük kuralına uygun olması gerekmektedir[1023]. Beklenen süreye ilişkin değerlendirme yapılırken sigorta ettirenin, sigortaya olan ihtiyacı göz önüne alınmalıdır. Zira gündelik aracına kasko sigortası yaptırmak isteyen bir tüketici ile işletmesi için makine kırılma sigortası yaptırmak isteyen tacirin bekleme sürelerinin aynı olması beklenemez. Yargıtay 11. HD. iki ay boyunca poliçeyi talep etmeyen davacının müterafik kusurunun bulunduğuna karar vermiştir[1024].

[1021] **ÜNAN**, C. I, s. 246; **YÜCE**, s. 159. Tanıkla ispatın mümkün olup olmadığı yönündeki HGK kararı için bkz. "*...Sigorta şirketi poliçeyi sigortalıya götürdüğünü, imzalamasını istediği halde imzalamadığını ve primi veya ilk taksidi sigortalının ödemediği iddiasını nasıl kanıtlayabilir.? Sigortalının bu hususları kabul etmesi halinde bir güçlük söz konusu değildir. Fakat inkar halinde, ancak TTK.nun 1297. madde gereğince primin istendiği halde ödenmediğini, 30 günlük süre veren resmi bir ihtarname keşide etmiş olmakla veya taahhütlü mektup göndermiş olmakla kanıtlayabilir. Bu ihtarı keşide etmemiş olan sigortacı primin ödenmesinin istendiğini ve fakat sigortalı tarafından ödenmediğini başka şekilde isbat imkanından mahrum kalır. (Ali Bozer Mal Sigortasında Aktin Yürürlük Tarihini ve Sigortacının Mesuliyetinin Başlangıcını Tayin Eden Sigorta Mukavelesi Hükümleri - Batider - 1961 - C. I. Sayı 2, Sh. 223) (İ. Doğanay - Age - Sh. 855). Bu görüş kabule şayandır; çünkü, prim borçlusunun (sigortalının) temerrüdü sonucu sigortacının verilen süre sonunda fesih hakkı doğacaktır. Tacirler arasında ise (olayda iki taraf da tacirdir), diğer tarafı temerrüde düşürmek veya mukaveleyi fesih yahut ondan rücu maksadıyla yapılacak ihbar veya ihtarların noter marifetiyle veya iadeli taahhütlü bir mektupla yahut telgrafla yapılması lazımdır (TTK. 20/3). Daire kararında ve bu karara iştirak eden Genel Kurul azınlık görüşünde, sigortacının, TTK.nun 1265 ve 1267. maddeleri gereğince, poliçeyi sigortalıya teslimi işleminin maddi bir olay oluşu nedeniyle bu hususun, yani poliçenin götürüldüğü ve sigortalı tarafından alınmadığı eyleminin tanıkla isbatına olanak bulunduğu ve sigortacının dinlettiği tanıklarla bu hususu kanıtladığı benimsenmiştir. Oysa davalı sigorta şirketinin savunması sadece poliçenin alınmadığı değil, alınmadığı gibi imzalanmadığı ve primin de ödenmediği şeklindedir. Yukarda değinildiği üzere, bu üç işlem aynı anda gerçekleşmesi gereken hususlardır. Birbirinden ayrı mütalaa edilmeleri olanaksızdır. Poliçeyi almayan sigortalı, aynı zamanda bunun bir suretini imzalayıp vermek mükelleftiyetinden ve primi ödemek borcundan da temerrüde düşmüş sayılmak gerekir. Bu temerrüt ise, ancak TTK. 20/3 ve 1297. maddelerde öngörülen şekilde kanıtlanabilir*." Yargıtay HGK., E. 1982/11-929, K. 1983/853, T. 28.09.1983.

[1022] **CAN**, s. 267; **HACIÖMEROĞLU**, s. 118.

[1023] **HACIÖMEROĞLU**, s. 120-121. "*Davacının da poliçenin düzenlendiği 5.5.2009 tarihinden 1.8.2009 riziko tarihine kadar davalı sigortacıya veya acenteye poliçenin kendisine teslimi hususunda müracaatı yoktur. Aradan geçen sürenin makul olduğu düşünülemez. Bu durumda taraflar arasında geçerli bir sigorta sözleşmesi bulunduğu, kabul edilemez. Ayrıca, poliçe aslı davacıda olmadığı gibi riziko tarihine kadar primlerde ödenmemiştir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2011/8908, K. 2012/4497, T. 11.04.2012.

[1024] Yargıtay 11. HD., E. 2002/13161, K. 2003/5691, T. 29.05.2003. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2006/8442, K. 2007/15691, T. 11.12.2007.

Sigortacının[1025] poliçe düzenlenmeme sebebiyle sorumluluğu sigorta sözleşmesindeki sigorta bedeli ile sınırlıdır[1026]. Ancak Yargıtay vermiş olduğu bazı kararlarında zararın Borçlar Kanunu hükümlerine göre belirleneceğini belirtmiştir[1027]. Ancak bu hâlde zararın sigorta bedelinden fazla olması ihtimali bulunmaktadır. Böyle bir kabul hâlinde sigortacı, sigorta sözleşmesi ile üstlendiğinden daha büyük bir sorumluluk altına girer ki bu da dürüstlük kuralına aykırı olur. Bu sebeple sigortacının TTK m.1424/1'e aykırılık sebebiyle en fazla sigorta sözleşmesindeki teminat limitleri ile sınırlı olarak sorumlu olması gerektiği kanaatindeyiz. Ancak sigortalı, salt sigorta poliçesinin teslim edilmemesi sebebiyle uğradığı zararı teminat limitini aşsa da TBK m.112 gereği talep edebilir. Sorumluluk sigortasına ilişkin poliçenin teslim edilmemesi sebebiyle üçüncü kişinin uğradığı zararı kredi çekerek ödemek zorunda kalan sigortalının, bankaya olan faiz borcu buna örnek olarak gösterilebilir. Ancak sigortacının sorumlu olacağı faiz miktarı, sigorta teminat miktarına denk gelen faiz ile sınırlıdır. Bu hususu somut bir örnek ile açıklamak gerekmektedir. Sorumluluk sigortasına ilişkin poliçenin teslim edilmediği bir olayda, poliçenin tesliminin beklenmesinin dürüstlük kuralına uygun olduğu süre içerisinde riziko gerçekleşmiştir. Sigortalı, üçüncü kişinin zararı olan yedi yüz bin lirayı kredi çekmek suretiyle ödemiştir. Tarafların anlaştığı ancak sigortacının poliçe düzenlemediği sigorta teminatı da beş yüz bin liradır. Bu hâlde sigortacı, beş yüz bin liranın haricinde beş yüz bin lira için bankaya ödenecek olan faizden de sorumludur. Ancak teminat kapsamı dışında kalan iki yüz bin liradan ve faizinden sigortacı sorumlu değildir.

[1025] Kredi sözleşmesiyle birlikte yapılan hayat sigortalarında sigorta acentesi olan bankanın, talimata rağmen sigorta yaptırmamaktan dolayı sorumluluğu da gündeme gelebilir. "*Mahkemece murisin hayat sigortası bilgilendirme formu ve hayat sigortası taahhütnamesi olduğu halde hayat sigortası poliçesi düzenlenmemesi nedeniyle oluşan zarardan davacı bankanın sorumlu bulunduğu, davalıların icra takibine itirazlarının haklı olduğu gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken yanılgılı gerekçe ile yazılı şekilde karar verilmesinde bir isabet görülmemiştir*." Ankara BAM, 21. HD., E. 2019/751, K. 2020/989, T. 14.10.2020.

[1026] **ÜNAN**, C. I, s. 246; **HACIÖMEROĞLU**, s. 121; **KARAARSLAN**, s. 184. "*…davacı, poliçe zamanında düzenlenip kendisine gönderilseydi yangın teminatında öngörülen poliçe koşullarına tâbi olacağından, davacının talep edebileceği tazminat miktarı da, sigorta ilişkisinin geçerli olması ve rizikonun gerçekleşmesi halinde poliçe kapsamında hak kazanacağı sigorta bedelini geçmemelidir. Dosyada mevcut poliçede ise kâr kaybı teminatı bulunmamaktadır. Bu durum karşısında mahkemece davacı yararına kâr kaybı tazminatına da hükmedilmiş olması doğru görülmemiş, kararın bu nedenle davalılar yararına bozulması gerekmiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2007/7897, K. 2009/2421, T. 03.03.2009.

[1027] Yargıtay 11. HD., E. 2007/13113, K. 2009/8071, T. 30.06.2009; Yargıtay 11. HD., E. 2006/8442, K. 2007/15691, T. 11.12.2007.

5. TEMİNATINA İLİŞKİN UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

Sigorta uyuşmazlıkları da diğer uyuşmazlıklar gibi esas itibariyle dava yoluyla çözülmektedir. Ancak sigorta uyuşmazlıkları tahkim ve arabuluculuğa da elverişlidir. Bu kapsamda sigorta teminatına en kısa sürede ulaşılabilmesi için usul hatası yapılması gerekmektedir. Bu sebeple usule ilişkin meselelere değinmek gerekmektedir. Ayrıca bu başlık altında zamanaşımına ilişkin hususlar da incelenmektedir.

5.1. Dava Yoluyla Çözümü

Bu başlık altında sigorta uyuşmazlıklarının dava yoluyla çözümü bakımında görev, yetki ve ispat hususları incelenmektedir.

5.1.1. Görevli Mahkeme

Adli yargı teşkilatı içerisinde özel hukuk uyuşmazlıklarına bakan birden çok mahkeme bulunmaktadır. Bu mahkemelerden hangisinin, dava veya çekişmesiz yargı işi hakkında karar vereceği görev kurallarına göre belirlenmektedir[1028]. Görev kurallarına göre belirlenen mahkemenin uyuşmazlık hakkında karar vermesi HMK m.114/1-c gereği dava şartıdır. Eğer görevli olmayan bir mahkeme tarafından karar verilirse karar, esas açısından doğru olsa da kanun yollarında kaldırılır veya bozulur (HMK m.353, HMK m.371/1-b). Görevli olmayan mahkemede dava açılması davanın yıllarca sürüncemede kalmasına sebep olabileceği için görevli mahkemenin tespiti büyük önem arz etmektedir. Aksi takdirde uzun süren yargılamalar sebebiyle kişiler büyük hak kayıplarına uğrayacaktır. Sigortalılar veya hak sahipleri de riziko gerçekleşmesine rağmen sırf görevsiz mahkemede dava açılmış olması sebebiyle sigorta teminatını geç elde ederse zararı zamanında karşılanmayacak olup sigortadan beklenen faydayı elde edemeyecektir. Özellikle Türkiye'de enflasyonun sürekli yüksek seyrettiği düşünüldüğünde sigorta tazminatının bir gün dahi geç elde edilmesi sigortalının veya hak sahibinin aleyhinedir.

[1028] **KURU**, Baki, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2019, s. 44; **PEKCANITEZ**, Hakan/**ATALAY**, Oğuz/**ÖZEKES**, Muhammet, *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, On İki Levha Yayıncılık, 8. Bası, İstanbul, 2020, s. 61-62; **GÖRGÜN**, L. Şanal/**BÖRÜ**, Levent/**TORAMAN**, Barış/**KODAKOĞLU**, Mehmet, *Medenî Usûl Hukuku*, Yetkin Yayınları, B. 8, Ankara, 2019, s. 142.

Görev her ne kadar bir usûl hukuku meselesi olsa da sigorta teminatının işlevini yerine getirebilmesi için görevli mahkeme hususuna da değinilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Türk Ticaret Kanunu m.5 gereği ticari dava ve çekişmesiz yargı işlerinde kural olarak asliye ticaret mahkemeleri görevlidir. Ticari dava ise TTK m.4'te tanımlanmıştır. Hükme göre; her iki taraf da tacir ve uyuşmazlık ticari işletmesini ilgilendiriyorsa, TTK'dan veya TTK m.4/1'de sayılan kanunlarda öngörülen hususlardan kaynaklanıyorsa ya da ticari işletmeyi ilgilendiren havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğuyorsa işbu davalar, ticari dava niteliğindedir. Sigorta sözleşmesi de TTK'da düzenlendiği için sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, ticari dava olup kural olarak ticaret mahkemeleri görevlidir[1029]. Bu kuralın en önemli istisnası ise tüketici işlemi niteliğindeki sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklardır. Zira tüketici işleminden kaynaklanan uyuşmazlıklarda TKHK m.73 gereği tüketici mahkemeleri görevlidir[1030].

Sigortacı tarafından sigorta ettirene, prim borcu sebebiyle açılan davalarda kural olarak asliye ticaret mahkemesi görevlidir. Zira uyuşmazlık TTK'da düzenlenmiş olan sigorta sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Sigortalı idare dahi olsa asliye ticaret mahkemesinde görülecektir. Zira sigorta sözleşmesi bir özel hukuk sözleşmesi olup işbu sözleşmede idare üstün hak ve yetkiler ile hareket etmemektedir. Ancak eğer sigorta ettiren, tüketici sıfatına sahip ise TKHK m.73 gereği tüketici mahkemesi görevlidir.

[1029] "*Somut olayda uyuşmazlık, davacı ile davalı şirket arasında düzenlenen kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanmaktadır. Sorumluluk sigortaları TTK'nın 1473 vd maddelerinde düzenlenmiştir. Davacı, tüketici sıfatına haiz bulunmadığına göre, TTK'nın 4/1-a maddesi uyarınca mutlak ticari dava niteliğindeki uyuşmazlığın asliye ticaret mahkemesi tarafından incelenip sonuçlandırılması gerekmektedir*." Yargıtay 20. HD., E. 2015/5084, K. 2015/9252, T. 15.10.2015.

[1030] Tüketici işlemi ancak bir tüketicinin bulunması ile söz konusu olur. Bu sebeple ticari veya mesleki amaçla hareket etmeksizin işlem gerçekleştiren tüketicinin ve karşısında ticari veya mesleki amaçla hareket eden kişinin varlığı, görevli mahkemenin tespiti açısından büyük önem taşımaktadır. Tüketici kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **BAHTİYAR**, Mehmet/**BİÇER**, Levent, "*Adi İş/Ticari İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2016, C. 22, S. 3, s. 395-436; **BERBER**, Bahaeddin, "*Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı*", Konya Barosu Dergisi, Y. 2023, C. 1, S. 1, s. 41-72. Sigorta sözleşmelerine ilişkin olarak tüketici mahkemesinin görevli olduğu hâller için bkz. **YERKAYA**, s. 57 vd. "*Dava, kredi kartı işsizlik sigortasından kaynaklanan tazminat talebine ilişkin olup… mahkemece tüketici konumundaki davacı tarafından açılan işbu davada tüketici mahkemesinin görevli olduğu ancak, mahalde ayrı bir tüketici mahkemesi bulunmadığından, mahkemenin tüketici mahkemesi sıfatıyla görevli olduğu nazara alınarak karar verilmesi gerekirken, bu konuda bir inceleme yapılmaksızın işin esasına girilerek karar verilmesi doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2016/14452, K. 2018/6382, T. 17.10.2018.

Sigortacı tarafından sigorta ettirene rücu edilecek olan davalarda da yukarıdaki açıklamalarımız geçerlidir. Zira taraflar arasındaki uyuşmazlık da sigorta ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Bu uyuşmazlıklar kural olarak ticari dava[1031] olmakla birlikte taraflar arasındaki ilişki tüketici işlemi ise sigortacı tarafından açılacak rücu davasında TKHK m.73 gereği tüketici mahkemesi görevlidir[1032].

Sigortalı ve sigortacı arasında tüketici işlemi varsa sigortalı tarafından açılacak davada, tüketici mahkemesi görevlidir. Ancak sigortalı tüketici sıfatına haiz değilse asliye ticaret mahkemesi görevlidir[1033].

Sorumluluk sigortalarında hak sahibi, TTK m.1478 gereği sigortacıya doğrudan dava açabilmektedir. Ancak hak sahibi, bu hakkı kullanmak zorunda değildir. Yani zarar gören hak sahibi sadece zarar veren sigortalıya karşı dava açabilir. Bu hâlde görevli mahkeme zarar veren ile zarar gören arasındaki ilişkiye göre belirlenecektir. Örneğin bir memurun bir öğrencinin aracına çarpması ile oluşan trafik kazasından kaynaklanan uyuşmazlık asliye hukuk mahkemesinde görülecektir. Ancak iki turizm şirketinin otobüsünün çarpışması nedeniyle meydana gelen uyuşmazlıkta asliye ticaret mahkemesi görevlidir. Zira her iki tacirin de ticari işletmesini ilgilendirmesi sebebiyle nispi ticari dava niteliğinde olup asliye ticaret mahkemesi görevlidir. Eğer zarar gören hak sahibi sadece

---

1031 "*Somut uyuşmazlıkta davalı şirketin, kendisine ait aracın zorunlu mali mesuliyet sigorta poliçesi ile davacı sigorta şirketince sigortalandığını, sigortalı aracın karıştığı trafik kazası sonucu aracı hasar gören üçüncü kişi için ödenen bedelin, aracın alkollü ve ehliyetsiz sürücüye kullandırıldığı iddiası ile sigortalıdan rücuan tahsilini talep ettiği anlaşılmıştır. Buna göre davalı şirket olup mesleki amaç ile hareket ettiği, taraflar arasında tüketici işlemi bulunmayıp sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlığın Bakırköy 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde görülerek sonuçlandırılması gerekmektedir*." Yargıtay 20. HD., E. 2016/2798, K. 2016/4683, T. 18.4.2016.

1032 **MİSİLİ**, s. 583-585; **TORAMAN**, s. 154; **TAŞDEMİR**, s. 124; **DAMAR**, s. 261-262. "*Somut olayda, davacıya zorunlu mali mesuliyet sigortası ile sigortalı bulunan davalıya ait aracın karıştığı kaza sebebi ile dava dışı 3. kişiye ödenen maluliyet tazminatının davalının sürücüsünün ehliyetsiz olması sebebi ile ZMMS yan şartları uyarınca rücuen davalıdan tahsiline karar verilmesi talep edilmektedir. Dava, sözü edilen Yasa'nın yürürlüğünden sonra açılmıştır. Yukarıda açıklanan yasa maddeleri ve düzenlemeler ışığında, davacı ... şirketi ile davalı sigortalı arasında akdedilen sigorta sözleşmesi bir tüketici işlemidir. O halde, tüketici işleminden kaynaklanan bu uyuşmazlığın Tüketici Mahkemesi tarafından görülmesi gerekir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/7889, K. 2019/3084, T. 18.3.2019. Aynı yönde bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/19490, K. 2021/6732, T. 13.10.2021.

1033 **TORAMAN**, s. 153-154. "*Açılan somut davada davalılar arasında kasko sigortacısı da bulunmaktadır. Sigorta hukuku 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 6. kitabında 1401 ve devamı maddelerinde, zorunlu sorumluluk sigortası ise 1483 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Bu durumda Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlardan olması nedeniyle dava ticari dava olup Asliye Ticaret Mahkemesi görev alanı içinde bulunduğundan mahkemece görevsizlik kararı verilmesi gerekirken…*" Yargıtay 17. HD., E. 2017/1403, K. 2019/9851, T. 23.10.2019.

sigortacıya dava açarsa asliye ticaret mahkemesi görevlidir[1034]. Zarar gören hak sahibi hem zarar verene hem de sigortacıya dava açarsa bu hâlde görevli mahkeme özel mahkeme olan asliye ticaret mahkemesidir[1035]. Ancak hak sahibi ile zarar gören arasında tüketici işlemi varsa bu hâlde asliye ticaret mahkemesi değil tüketici mahkemesi görevlidir[1036].

Sigorta hukuku açısından halefiyet, sigortacının ödediği sigorta tazminatı açısından sigortalı yerine geçerek zarar sorumlusuna başvurmasıdır[1037]. Tanımdan da anlaşılacağı üzere sigortacının halef sıfatıyla açtığı davalarda, sigortalının yerine geçmektedir. Bu hâlde görevli mahkeme de sigortalı ve zarar sorumlusu arasındaki ilişkiye göre belirlenecektir[1038]. Bu kapsamda sigortacı tarafından halefiyet göre açılacak olan rücu davasında; taraflar arasında kira ilişkisi varsa sulh hukuk mahkemesi[1039], zarar veren

---

[1034] **KARA**, s. 478; **TORAMAN**, s. 156. Trafik sigortasının KTK'de düzenlenmesi sebebiyle trafik sigortası sebebiyle zarar gören tarafından sigortacıya karşı açılacak davalarda ticaret mahkemesinin görevli olmayacağı yönünde bkz. **ÜNAN**, Samim, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt 4: Yargıtay Kararları*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 72; **KARA**, s. 478-479; **AKKANAT ÖZTÜRK**, Elif Beyza, "*Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı*", TAAD, Y. 2020, S. 42, s. 487. Tüketici mahkemesinin görevli olup olmayacağı hususundaki değerlendirilmeler için bkz. **YEŞİLOVA ARAS**, Ecehan, *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 139-141.

[1035] **TORAMAN**, s. 156. "*...uyuşmazlık her ne kadar haksız eyleme dayalı ise de, ihtiyari dava arkadaşı olan davalı Z. Sigorta AŞ. nin sorumluluğu sigorta hukukundan kaynaklanmakta olduğundan, eldeki ticari davaya bakmakla görevli mahkeme, ticaret mahkemesidir*." Yargıtay 3. HD., E. 2015/911, K. 2015/1971, T. 09.02.2015. Aynı yönde bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2016/1733, K. 2016/6462, T. 8.6.2016. Böylesi durumlarda özel mahkemenin görevli olduğu yönündeki benzer bir karar için bkz. Yargıtay 20. HD., E. 2016/11639, K. 2017/78, T. 16.1.2017. Trafik kazası neticesinde ölüm veya yaralanma gerçekleşmiş ise davalı veya davalıların kim olduğuna bakılmaksızın asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu yönünde bkz. **ÇELİK**, Çelik Ahmet, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 398.

[1036] Yargıtay 13. HD., E. 2016/18842, K. 2019/10784, T. 4.11.2019.

[1037] **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 283; **ÇEKER**, s. 162; **ÜNAN**, C. II, s. 225; **KAYIHAN/BAĞCI**, s. 91; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 195; **KORKMAZ**, s. 559; **KENDER**, s. 405; **KUBİLAY**, s. 3; **TAŞDEMİR**, s. 36; **BORA**, s. 571; **KIZILSÜMER**, s. 17.

[1038] **KIZILSÜMER**, s. 68; **BOZKURT**, s. 286; **KARA**, s. 470; **TORAMAN**, s. 154; **DAMAR**, s. 257. YİBHGK., E. 1939/37, K. 1944/9, T. 22.03.1944.

[1039] "*Somut olayda; davacı sigorta şirketinin sigortalısının halefi olarak açtığı davada, davalı ...'nin, dava dışı sigorta ettiren ... maliki olduğu konutu kiracı sıfatıyla kullandığı; davacı sigortalısı ile davalı ... arasındaki temel hukuki ilişkinin kira sözleşmesi olduğu tüm dosya kapsamından anlaşıldığı gibi, bu husus mahkemenin de kabulündedir. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında; görev kurallarının kamu düzenine ilişkin olduğu ve yargılamanın her aşamasında re'sen gözetilmesi gerektiği, davada Sulh Hukuk Mahkemesi'nin görevli olduğu gözetilerek...*" Yargıtay 17. HD., E. 2020/1024, K. 2020/5802, T. 19.10.2020.

idare[1040] ise idare mahkemesi[1041], taraflar arasında tüketici ilişkisi varsa tüketici mahkemesi, ticari dava varsa asliye ticaret mahkemesi[1042] görevlidir. Taraflar arasında tüketici ilişkisi bulunmakla birlikte uyuşmazlık miktar bakımından tüketici hakem heyetinin görevine giriyorsa sigortacı da tüketici hakem heyetine başvurmalıdır[1043]. Keza taraflar arasında tahkim sözleşmesi varsa sigortacı tarafından tahkime başvurulması gerekmektedir[1044]. Tahkim sözleşmesinin varlığına rağmen devlet yargısında dava açılması hâlinde davalının ilk itiraz olarak tahkim sözleşmesini ileri sürmesi gerekmektedir (HMK m.116/1-b). Aksi takdirde yargılamanın ilerleyen aşamalarında tahkim sözleşmesinin varlığı ileri sürülemeyecek ve mahkeme uyuşmazlığı çözecektir[1045].

5.1.2. Yetkili Mahkeme

Taraflar arasındaki uyuşmazlığa hangi yerdeki mahkemenin bakacağını belirleyen kurallara yetki kuralları denilmektedir. Yetki kuralları HMK m.5 vd. ile özel kanunlarda

---

[1040] KTK m.110 gereği idarenin Karayolları Trafik Kanunu'ndan doğan sorumluluğuna ilişkin uyuşmazlıklar adli yargıda görülür. Bu hâlde idarenin KTK'dan doğan sorumluluğu için halefiyete dayalı olarak rücu edecek sigortacı davayı adli yargıda açmalıdır. Aksi yöndeki kararlar için bkz. "*…davacıya kasko sigorta poliçesi ile sigortalı aracın davalı … Belediyesinin trafik güvenliği bakımından yolun yapımı ve onarımı sırasında gerekli önlemleri almaması nedeni ile hasara uğradığını iddia etmiş olması bakımından KTK'nın 85 ve devamı maddelerinde düzenlenen işletenin hukuki sorumluluğuna değil, davalı idare tarafından görevlerinin tam ve eksiksiz yerine getirilmediği yani yürütülen kamu hizmetinin kusurlu işletildiği, meydana gelen kazada hizmet kusuru bulunduğu iddiasından kaynaklandığından uyuşmazlığın çözümünün idari yargının görevinde bulunduğu anlaşılmaktadır*." Yargıtay HGK., E. 2014/731, K. 2015/2366, T. 4.11.2015. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/5374, K. 2015/12865, T. 26.11.2015; Yargıtay 17. HD., E. 2014/20203, K. 2014/17048, T. 27.11.2014.

[1041] **DAMAR**, s. 259. Danıştay 15. D., E. 2015/8694, K. 2016/1428, T. 7.3.2016.

[1042] "*…uyuşmazlık haksız fiilden kaynaklanıyor ise de; davacının sigortalısı Demirhan İnşaat Taahhüt Ticaret A.Ş. ile davalı İSKİ Genel Müdürlüğü tacirdirler Ticarethane, fabrika yada ticari şekilde işletilen diğer bir müesseseyi ilgilendiren bütün muamele, fiil ve işler ticari işlerdendir. Davada sigortalı ve davalı tacir olduğundan tüm fiil ve işlemleri ticari iş mahiyetindedir. Bu nedenle aradaki ilişkiye ticari hükümler uygulanacaktır. Davaya konu olay tacirler arası haksız eylemden kaynaklandığından, davaya bakma görevi Asliye Ticaret Mahkemelerine aittir. Bu durumda eldeki dava T.T.K. Hükümlerine göre ticari dava olup Asliye Ticaret Mahkemesi görev alanı içinde bulunmakta olup mahkemece görevsizlik kararı verilmesi gerekirken…*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/15995, K. 2019/6963, T. 29.5.2019.

[1043] Tüketici işleminden kaynaklanan uyuşmazlıklarda, satıcı ve sağlayıcının da tüketici hakem heyetine başvurması gerektiği yönünde bkz. **TUTUMLU**, Mehmet Akif, *Türk Hukuk Sisteminde Tüketici Hakem Heyetleri*, Seçkin Yayıncılık, B. 3, Ankara, 2019, s. 131-132.

[1044] **AĞIRMAN**, Doğan, *Milli & Milletlerarası Tahkim*, Adalet Yayınları, Ankara, 2022, s. 265; **DAMAR**, s. 261.

[1045] **KURU**, s. 671-672; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, s. 257-258; **DAMAR**, s. 261; **GÖRGÜN/BÖRÜ/TORAMAN/KODAKOĞLU**, s. 267.

düzenlenmiştir. Ancak bu yetki kurallarına başvurmadan önce taraflar arasında yetki sözleşmesinin olup olmadığına bakılması gerekmektedir. Zira yetki sözleşmesi ile kararlaştırılan yer mahkemeleri uyuşmazlığı çözmekle yetkilidir. Ancak herkes yetki sözleşmesi yapamaz. Yetki sözleşmesi akdedecek kişilerin, tacir veya kamu tüzel kişisi olması gerekmektedir (HMK m.17). Aksi takdirde yetki sözleşmesi geçersizdir. Bu hâlde sigorta ettiren, tacir veya kamu tüzel kişisi ise yetki sözleşmesi yapabilir[1046]. Geçerli bir yetki sözleşmesi olmadığı takdirde kanunda düzenlenen yetki kuralları uygulanacaktır. Görev meselesine ilişkin yaptığımız açıklamalara benzer şekilde sigortalının veya hak sahibinin sigorta tazminatına en kısa sürede ulaşabilmesi adına yetkili mahkemede dava açması gerekmektedir. Yetkisiz mahkemede dava açıldığı takdirde davanın esası açısından haklı olunsa bile yetkisizlik sebebiyle sigorta tazminatı geç elde edilecektir. Bu sebeple yetkili mahkeme hususuna da değinilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Sigortalının, sigortacıya karşı açacağı davada yetki sigorta konusu malın taşınır veya taşınmaz olmasına göre değişiklik göstermektedir. Sigorta konusu taşınmaz veya bir yerde sabit olan taşınır ise bulunduğu yer mahkemesi, eğer sigorta konusu bir yerde sabit bulunması gerekmeyen bir taşınır ise rizikonun gerçekleştiği yer mahkemesi yetkilidir (HMK m.15/1). Ancak deniz sigortalarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda bu kural yetki kuralı uygulanmaz (HMK m.15/3). Eğer sigortalı tüketici ise TKHK m.73/5 gereği sigortalının yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir. Ayrıca HMK m.14/1 gereği sigorta işlemlerine aracılık eden şubenin bulunduğu yer mahkemesi de yetkilidir.

Prim borçlarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda, TTK m.1432[1047] gereği sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde yazan adresindeki yer mahkemesi yetkilidir[1048]. Ancak sigorta ettiren tüketici sıfatına haiz ise tüketicinin yerleşim yerindeki mahkeme de yetkilidir (TKHK m.73/5).

Sigortacının, sigorta ettirene rücu edeceği davalarda yetkili mahkeme HMK'daki yetki kurallarına göre belirlenecektir. Ancak sigorta ettiren tüketici ise sigorta ettirenin

---

[1046] Zarar görenini doğrudan dava hakkı açısından sigorta sözleşmesinin tarafları arasında yapılan yetki sözleşmesinin bağlayıcılığı hususundaki değerlendirmeler için bkz. **YEŞİLOVA ARAS**, s. 141-143.

[1047] TTK m.1432: "*Sigorta primi, sigorta ettirenin, sözleşmede gösterilen adresinde ödenir. Sözleşmede başka bir ödeme yeri gösterilmiş olmasına rağmen, sigorta primi fiilen sigorta ettirenin gösterdiği adreste ödenegelmekte ise, bu ödeme yerine ilişkin söz konusu şart yok sayılır*."

[1048] Kanun koyucunun bu hüküm ile prim borcunu aranılacak borç hâline getirdiği yönünde bkz. **BORA**, s. 225.

yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir[1049]. Geçerli yetki sözleşmesinin varlığı hâlinde ise sigortacı, sözleşmede kararlaştırılan yerdeki mahkemede rücu davasını açmalıdır[1050].

Hak sahibi tarafından sigortacıya karşı açılacak davalarda genel yetki kuralıyla birlikte eğer zarar haksız fiil sebebiyle ortaya çıkmışsa HMK m.16 da geçerlidir. HMK m.16'ya göre hak sahibi; haksız fiilin işlendiği, zararın ortaya çıktığı veya çıkma tehlikesinin bulunduğu yer veya kendi yerleşim yerinde dava açabilir[1051]. KTK m.110/2'te motorlu araç kazalarından doğan uyuşmazlıkların; sigortacının merkezinin, şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu veya kazanın gerçekleştiği yer mahkemesinde görüleceği düzenlenmiştir. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları C.7'ye göre zarar görenin ikamet ettiği yer mahkemesi de yetkilidir. Genel şart ile yetkili mahkemenin belirlenmesi Anayasa m.142 gereği mümkün değildir. Ancak zarar görenin ikamet yeri mahkemesinin görevli olduğunu sonucuna HMK m.16 gereği de ulaşılabilir[1052]. Bunlara ek olarak Yargıtay'ın sigortacının bölge müdürlüğünün bulunduğu yer mahkemesinin de yetkili olduğu yönünde kararları bulunmaktadır[1053].

Sigortacının, halefiyet gereği zarar sorumlusuna karşı açtığı dava, zarar sorumlusu ile sigortalı arasındaki ilişkiye göre belirlenecek yetkili mahkemede görülür[1054]. Eğer zarar sorumlusu ile sigortalı arasında geçerli bir yetki sözleşmesi yapılmış ise bu sözleşme sigortacıyı da bağlayacaktır[1055].

[1049] **TAŞDEMİR**, s. 126.

[1050] **TAŞDEMİR**, s. 127.

[1051] "*Davacılar, HMK'nin 16. maddesi gereğince kendi ikametgah mahkemesinde dava açarak seçimlik hakkını kullandığına göre, uyuşmazlığın ... Asliye Ticaret Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/1359, K. 2016/2724, T. 3.3.2016.

[1052] KTK'nın HMK'ya göre özel kanun olması sebebiyle trafik kazalarından kaynaklanan bedensel zararlar açısından görülecek davalarda yetkinin KTK hükümlerine göre belirlenebileceği yönünde bkz. **ALSANCAK**, Muhammed İkbal, *Trafik Kazası Sonucu Oluşan Bedensel Zararlar*, Seçkin Yayıncılık, B.3, Ankara, 2024, s. 210.

[1053] "*Haksız fiile dayalı olarak açılan davada yetki kesin olmayıp, davacı seçimlik hakkını kullanarak davayı, davalının şubesinden veya acentasından daha yetkili organı olan Bölge Müdürlüklerinin bulunduğu ...'da açtığı gözetilerek yetki itirazının reddi ile işin esasına girilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/1366, K. 2016/3103, T. 10.3.2016. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., E. 2017/17-1087, K. 2020/125, T. 11.02.2022. Aksi yönde bkz. Yargıtay HGK., E. 2017/1092, K. 2018/463, T. 14.3.2018.

[1054] **TORAMAN**, s. 159; **DAMAR**, s. 264.

[1055] **DAMAR**, s. 264; **TORAMAN**, s. 159. "*...konşimentonun İngilizce aslının ve Türkçe tercümesinin incelenmesinde konşimentonun 10.3 maddesinde yetkili yargı yeri belirlenmiş olup, dava konusu emtianın*

5.1.3. İspat

Sigortacı ve sigorta ettiren arasında akdedilen sigorta sözleşmesi ile sağlanan sigorta teminatı yukarıda izah edilmeye çalışılan şekilde belirlenmektedir. Ancak riziko gerçekleştiği takdirde rizikonun teminat kapsamında olup olmadığı hususu taraflar arasında çekişmeli hâle gelmektedir. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümü için mahkemeye veya tahkime başvurduğu takdirde sigorta teminatının kapsamının belirlenmesi dışında gerçekleşen rizikonun sigorta teminatının kapsamında kalıp veya kalmadığının ispatı da gerekmektedir. Eğer ispat yükü üzerinde olan taraf iddiasını ispatlayamazsa dava aleyhine sonuçlanacaktır. Bu sebeple çalışma konumuzla bağlantılı olan meselelerin ispatı hususuna değinmenin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

5.1.3.1. Rizikonun Teminat Kapsamında Olup Olmadığının İspatı

Sigorta sözleşmesinin tarafları, sigorta teminatının kapsamını daha önceki bölümlerde izah edilen sınırlar kapsamında belirleyebilirler. Ancak gerçekleşen rizikonun teminat kapsamında kalıp kalmadığının ispatı ise başlı başına bir sorundur. Zira bir uyuşmazlıkta iddia ispat edilemediği takdirde daha önceki bölümlerde açıklanan hususların hiçbir önemi kalmamaktadır. Zira önceki açıklarımız ispat sorununun bulunmadığı durumlar açısından geçerlidir. Fakat somut bir uyuşmazlık söz konusu olduğu takdirde öncelikle iddianın ispat edilmesi gerekmektedir.

Bütün uyuşmazlıklarda söz konusu olan ispat, hakkın dayandırıldığı hukuk kuralının uygulanması için gereken şartların gerçekleştiğine hâkimin inandırılmaya çalışılmasıdır[1056]. Hâkimi inandırmaya çalışacak yani ispat yükü üstünde olan taraf ise 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.190[1057] gereği iddiasından lehine hak çıkaran kişidir. Karşı taraf da ileri sürülen bu iddiaların doğru olmadığı hususunda delil sunarak karşı ispat faaliyetinde bulunabilir (HMK m.191).

---

taşınmasından doğan ihtilaflarda Londra Yüksek Mahkemesi'nin yetkili olduğu, konşimentoda gösterilen yargı yeri düzenlemesinin yetki sözleşmesi niteliğinde bulunduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir…ONANMASINA…" Yargıtay 11. HD., E. 2014/4830, K. 2014/7414, T. 15.4.2014; Yargıtay 11. HD., E. 2023/495, K. 2023/7397, T. 14.12.2023.

[1056] **GÖRGÜN/BÖRÜ/TORAMAN/KODAKOĞLU**, s. 456.

[1057] HMK m.190/1: "*İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir*."

Sigorta hukukunda ispata ilişkin olarak TTK m.1409/2'de bir düzenleme yapılmıştır. İlgili hükme[1058] göre gerçekleşen rizikonun teminat dışında kaldığını ispat etme yükümlülüğü sigortacıya aittir[1059]. Buna göre sigortacı; riziko gerçekleştikten sonra sigorta poliçesinin düzenlendiği[1060], rizikonun maddi sigorta süresi içerisinde gerçekleşmediği[1061], rizikonun karşı tarafın iddia ettiği gibi gerçekleşmediği[1062], rizikonun gerçekleşme şeklinin teminat kapsamında olmadığı[1063] iddiasında bulunuyor ise bunu ispat ile yükümlüdür.

[1058] TTK m.1409/2: "*Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir*."

[1059] "*Dava konusu olayda davacının aracını otopark niteliği taşımayan alana park ederek bırakmış daha sonra park edilen yere geldiğinde aracının park edilen alanda bulunmaması nedeniyle çalındığı belirtilerek yetkili mercilere müracaatta bulunulmuştur. Mahkemece rizikonun gerçekleştiğinin ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş ise de ispat yükü davalı sigorta şirketinde olup davacının aracının çalındığı iddiasının aksini davalı sigorta şirketi ispatlamakla yükümlüdür. Mahkemece, ispat yükünün davacıda bulunduğu kabul edilerek yazılı şekilde yanılgılı gerekçe ve eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle bozulmasına karar vermek gerekmiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2017/1246, K. 2017/5072, T. 04.05.2017.

[1060] "*Rizikonun sözleşme yapılmadan önce gerçekleştiğine ilişkin iddianın sigortacı tarafından kanıtlanması gerekmekte olup davalı ... şirketi buna ilişkin somut delil sunulmalıdır.*" Yargıtay 17. HD., E. 2019/653, K. 2020/6779, T. 10.11.2020. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2015/17006, K. 2016/4217, T. 4.4.2016.

[1061] "*Bu durumda, 26.11.2011 tarihinde yapılan zorunlu deprem sigortası sözleşmesinden önce dava konusu gayrımenkulün hasarlanmış olduğunu ispat yükü davalı DASK'a aittir. Davalı tarafça da dava konusu gayrımenkulün 26.10.2011 tarihli sözleşmeden önce hasarlı olduğu somut delillerle ispat edilmemesine rağmen mahkemece hesaplanan hasar bedelinden, aynı sitenin farklı bloklarına ilişkin hasar dosyalarının bulunması, 23.10.2011 tarihli tarihli ilk deprem sonucu konutta hasar meydana gelmiş olacağının zorunlu olarak kabul edilmesi gereği tazminat bedelinden taktiri %20 indirim yapılması doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/17874, K. 2018/7735, T. 13.09.2018.

[1062] "*Eldeki davada ispat yükü üzerinde olan sigortacı; sigortalının doğru ihbar mükellefiyetini yerine getirmediğini, kasten ve iyiniyet kurallarına aykırı olacak biçimde sigorta teminatı kapsamı dışında kalan bir hususu sigorta teminatı kapsamı içinde imiş gibi ihbar ettiğini iddia etmiştir. Hemen belirtilmelidir ki, soyut gerekçelerle, araçlardaki hasarların uyumlu olmadığı kabul edilemez. Kazanın oluş şekline göre, her kazada aynı hasarların meydana gelmesi mutlak anlamda beklenemez. Araçların hızı, çarpma noktaları, çarpma sebebiyle savrularak başka cisimlere çarpmaları sonucu araçların özellikleri de gözetildiğinde, bazen kaza nedeniyle araçlarda teknik olarak açıklanamayan hasarlar da oluşabilir. Bu nedenle sigortacının kazanın ihbar edilenden farklı bir biçimde gerçekleştiği yönündeki iddiasını somut ve bilimsel verilerle kanıtlayıp kanıtlayamadığı her olayın özelliğine göre titizlikle değerlendirilmelidir*." Yargıtay HGK., E. 2018/1083, K. 2020/259, T. 5.3.2020.

[1063] "*Neticen, ağır olan motor, teknenin kıç tarafını suya batırmış, yağan yağmur ile birlikte ağırlaşmış ve tahliye deliğinden deniz suyu içeri girerek batmasına sebep vermiştir. Dolayısla batmaya sebep olan doğrudan etken, teknenin tahliye deliğinden giren deniz suyudur. Bir başka anlatım ile, yağan yağmur tek başına teknenin batmasına sebebiyet verecek nitelikte ve yoğunlukta değildir. Aynı barınakta yer alan teknelerin batmadığı dosyaki bilgi ve fotoğraflardan açıktır. Eğer tahliye deliğinden deniz suyu girmeseydi, batma olayının da gerçekleşmeyeceği ortadır. Olay niteliği itibariyle, bir deniz tehlikesidir. Ayrca, mezkur, sigorta poliçesinde "batmanın tahliye deliğinden giren deniz suyu neticesinde teminat kapsamında olmadığına" ilişkin bir klozda yer almamaktadır. Teminat dışında bırakılmayan bir klozun, riziko gerçekleştikten sonra teminat kapsamında olduğunu iddia etmek Medeni Kanunun 2. Maddesi uyarınca iyiniyet niyet kurallarına ve sigorta hukukun temel prensiplerine aykırılık teşkil eder. Neticen meydana*

Kural olarak bir rizikonun teminat dışında kaldığını ispat yükü, sigortacıya ait olsa da TTK m.1446/2'ye aykırı olarak ihbar mükellefiyeti kasten yerine getirilmez veya iyi niyet kurallarına aykırı olarak teminat kapsamı dışındaki bir riziko teminat kapsamında imiş gibi ihbar edilirse ispat yükünün yer değiştirdiği kabul edilmektedir[1064].

Sürücünün olay yerini terk ettiği kasko sigortasından kaynaklanan uyuşmazlıklarda; üç kişinin yaralandığı ağır trafik kazasında sürücü olduğunu iddia eden kişide herhangi bir lezyonun olmaması[1065], sürücü olduğunu iddia eden kişinin yanan araçla ile ilgili olarak hastaneye gitmeyip dört gün sonra karakola başvurması[1066], sürücünün can güvenliği

gelen hasar, temiat kapsamında olup Hakem Heyeti Kararı'nda usul ve yasaya aykırılık görülmediğinden Sigorta Şirketi'nin itirazının reddine karar verilmemiştir." Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2018/İHK-10438, T. 29.11.2018.

[1064] "*Kasko Sigortası Genel Şartları'nın A.5. maddesi ve TTK 1446/2 maddesi uyarınca rizikonun gerçekleştiğine dair doğru ihbar mükellefiyetini kasten yerine getirmez veya iyiniyet kurallarına açıkça aykırı şekilde sigorta teminatı dışında kalan bir hususu sanki bu oluşan riziko teminat içindeymiş gibi ihbar ederse ispat yer değiştirip oluşan rizikonun teminat içinde kaldığını ispat yükü sigortalıya geçer*." Yargıtay 4. HD., E. 2022/1070, K. 2022/12563, T. 19.10.2022. Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD., E. 2019/3280, K. 2020/3295, T. 9.6.2020; Yargıtay 17. HD., E. 2016/5922, K. 2016/7426, T. 20.6.2016.

[1065] "*İstanbul Bölge Adliye Mahkemesince; davacının kendi iddiasına göre, ifade ettiği kazanın oluş şekli ile aracın ağır hasara uğraması ve kazada üç kişinin yaralanması değerlendirildiğinde, daha sonra sürücü olduğunu ileri sürerek kolluk güçlerine müracaatı bulunan...'un dosya içerisinde mevcut ifadesinde herhangi bir yaralanmasının olmadığını belirtmesi ve aynı gün yapılan muayenesinde de herhangi bir cebir izine ve lezyona rastlanmadığının tespit edildiği gözetildiğinde, kazanın sigortalının ileri sürdüğü biçimde gerçekleştiği ve doğru ihbarda bulunduğu konusunda ciddi tereddüt meydana geldiğinden ispat yükünün yer değiştirdiği, bu nedenle araç sürücüsünün gerçekte kim olduğunu ve olay yerini zarureten terkettiği geçerli ve somut delillerle ispat edemediğine göre…ONANMASINA…*" Yargıtay 17. HD., E. 2019/2295, K. 2020/3289, T. 9.6.2020.

[1066] "*…araç sürücüsü olduğu ileri sürülen dava dışı ...'ın, olaydan 4 gün sonra karakola giderek verdiği ifadesinde aracın yanması nedeniyle arkadaşlarının kendisini olay yerinden uzaklaştırdığını, döndüğünde ise aracın yerinde olmadığını belirttiği görülmüştür. Kaza tespit tutanağında da sürücünün firari olduğu yazılmıştır. ...'ın olaydan sonra olay yerine gelmesine karşılık aracın yerinde olmaması üzerine en yakın karakola gitmeyerek olaydan 4 gün sonra ifade verdiği ve hastane müracaatının da bulunmadığı dosya kapsamında sabittir. Bu haliyle hasarın teminat içinde olduğunun ispat yükümlülüğü sigortalıdadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2018/6246, K. 2019/12031, T. 16.12.2019.

tehlikede olmamasına rağmen bu sebeple olay yerini terk etmesi[1067] hâllerinde ispat yükü sigortalıdadır[1068].

5.1.3.2. İspat Konusundan Üzerinde Durulması Gereken Bazı Özel Hususlar

İspat yükünün kimin üzerinde olduğuna ilişkin genel açıklamaları yukarıda yapmış olmakla birlikte bu başlık altında ispata ilişkin bazı özel hususlar ayrıca incelenmektedir.

a. Primin Ödenip Ödenmediğinin İspatı

Sigorta teminatı kural olarak primin veya ilk taksitin ödenmesi ile başlamaktadır (TTK m.1421/1). Bu sebeple teminatın henüz başlamadığı yönündeki itirazlar karşısında primin veya ilk taksitin ödendiğinin ve bu sayede sigorta teminatının başladığının ispat edilmesi gerekmektedir. Primin veya ilk taksitin ödendiği ispat edilemediği takdirde sigortacının, rizikoyu taşımaya başlamaması sebebiyle sigorta teminatına ilişkin diğer meselelerin bir önemi kalmamaktadır. Bu sebeple primin veya ilk taksitin ödendiğinin ispatı çok önemli olup sigorta priminin ödenip ödenmediğine ilişkin bir uyuşmazlık olduğu takdirde primin ödendiğini sigorta ettiren ispat etmelidir[1069]. Prim ödemesi her türlü delil ile ispat edilebilir[1070]. Ancak primin miktarı gereği senetle ispat zorunluluğu olabilir. Yargıtay kararlarında; davacı ve davalının ticari defterlerin incelenmesi ve poliçe aslının kimde olduğunun tespitinden sonra primin ödenip ödenmediğine karar verilmesi gerektiği belirtmektedir[1071]. Davacı defter tutmak ile yükümlü ise onun defterleri de

---

[1067] "*Somut olayda; kamyon sürücüsü ..., kazadan bir gün sonra karakola teslim olması üzerine alınan ifadesinde "olay yerindekilerden korktuğunu, şoka girdiğini ve kaza yerinden uzaklaştığını" belirtmiştir. Dosyada mevcut soruşturma belgelerinde kazanın sabah saat 04.30 civarında, emniyet şeridine park eden iki araçtan arkadakine kamyonun çarpması suretiyle gerçekleştiği, öndeki araçta bir kişinin olduğu, kaza sonrası çevredekilerin araçta şıkışanlara yardım etmeye çalıştıkları, sürücüye yönelik bir saldırının gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, kamyon sürücüsünün can güvenliğini tehdit eder bir durumun oluşmadığı dosya kapsamında sabittir. Bu haliyle hasarın teminat içinde olduğunu ispat yükümlülüğü sigortalıdadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/19837, K. 2019/8021, T. 16.9.2019.

[1068] "*...somut olayın özellikleri gereği, davacıya ait araç sürücüsünün olay yerini haklı nedenle terk ettiği iddia ve zararın poliçe teminatı kapsamında kaldığını ispat yükünün, davacı sigortalıya geçtiği dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/12754, K. 2023/7392, T. 1.6.2023.

[1069] **TÜZEMEN ATİK/YOLAL**, s. 77.

[1070] **ÇEKER**, s. 103.

[1071] "*…davacı şirketin ticari defterlerinin yanı sıra, kasko poliçesinin tarafı olan davalı ... Sigorta AŞ'nin ticari defter ve kayıtları üzerinde de bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle, poliçe aslı ve ödemeye ilişkin tüm deliller de toplanarak, poliçenin teslim edilip edilmediğini, aslının kimde olduğu, peşinatın ya da ilk primin davacı sigortalı tarafından davalıya ödenip ödenmediği, dolayısıyla davalı ... Sigorta AŞ'nin kaza*

incelenecektir[1072]. Davalı sigorta şirketi haricinde uyuşmazlıkla ilgili acentesinin de ticari defterleri incelenmelidir[1073]. Uyuşmazlıkta tali acentenin de bulunması hâlinde tali acentenin kayıtları da incelenmelidir[1074]. Yargıtay kararlarında poliçede prim ödemesine ilişkin olarak peşin ibaresinin yer almasının prim borcunun ödendiğini göstermeyeceği kabul edilmektedir[1075].

Primin veya ilk taksitin ödenip ödenmediğinin çekişmeli olduğu bir davada, sigortacı, önce ödeme belgesinde imzası bulunan acente çalışanın prim tahsiline yetkili olmadığını daha sonra da ilgili kişinin sigortalı[1076] olmaması sebebiyle acente çalışanı olmadığı yönünde savunma yapmıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, dosyada ilgili kişinin imzasına itiraz edilmediği ve diğer poliçelerde de ilgili kişinin imzası bulunması sebebiyle kişinin sigortasız olmasının çalışan olduğu gerçeğini değiştirmeyeceğini belirterek sigorta himayesinin başladığına karar vermiştir[1077].

Yargıtay prim ödemesi karşılığında verilen makbuzun ait olduğu makbuz koçanında boşluklar ve düzensizlikler bulunması sebebiyle ilk taksitin ödendiğinin ispat edilemediği

---

tarihini de kapsayacak şekilde sorumluluğunun başlayıp başlamadığı hususları araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekmektedir." Yargıtay 17. HD., E. 2019/4477, K. 2020/9011, T. 23.12.2020.

[1072] "*…davada her iki taraf da tacir olduğuna ve ticari defterlere dayanıldığına göre her iki tarafın defterlerinin birlikte incelenerek sonuca varılması gerekirken sadece davalının defterlerinin incelenmesi suretiyle eksik incelemeyle karar verilmesi doğru olmamıştır.*" Yargıtay 11. HD., E. 2019/4547, K. 2019/7183, T. 13.11.2019.

[1073] "*...davalı şirket ve ilgili acentanın defter kayıtları ve belgeleri üzerinde konusunda uzman bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırılarak davacı tarafından poliçe priminin ödenip ödenmediği hususunda ayrıntılı rapor alınarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken bu yönde araştırma yapılmaksızın eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir*." Yargıtay 17. HD., E. 2010/4942, K. 2010/7913, T. 07.10.2010.

[1074] "*TTK.'nun 1282. ve 1295. maddeleri hükümlerine göre, sigortacının sorumluluğunun başlayabilmesi için primin veya ilk taksitin ödenmiş olması zorunludur. Davalı sigorta şirketi ve acentesi B. Sigorta Aracılık Hiz. Ltd. Şti.'nin yasal defterlerinde poliçe peşinat ve taksitlerine ilişkin ödeme kayıtlarına rastlanılmamış ise de, tali acente ödeme belgesi, poliçe ve iptal zeyilnamesindeki prim bedelleri ve tüm dosya kapsamından, poliçe prim peşinatının ve bir kısım taksitlerin kazadan önce ödendiği, sigortacının sorumluluğunun başladığı anlaşılmaktadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2012/165, K. 2012/6116, T. 14.05.2012.

[1075] "*Kasko sigorta poliçesinde ödeme şeklinin peşin yazması, primin ödendiğini göstermez*." Yargıtay 17. HD., E. 2010/4942, K. 2010/7913, T. 07.10.2010. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2016/2084 K. 2017/2406 T. 25.4.2017.

[1076] Sigortalı ifadesinden sosyal güvenlik hukuku anlamında sigortalı anlaşılmalıdır.

[1077] Yargıtay HGK., E. 2007/250, K. 2007/250, T. 09.05.2007.

yönündeki yerel mahkeme kararını, davalı acentenin ticari defter, belge ve kayıtlarında inceleme yapılmaması sebebiyle bozmuştur[1078].

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m.91/2'de zorunlu mali sorumluluk sigortası primlerinin peşin ödeneceği ancak bakanlığın taksitle ödemeye ilişkin olarak düzenleme yapabileceği belirtilmiştir. Bu doğrultuda Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları C.1'de primin peşin ödeneceği ancak primin dörtte biri peşin olmak üzere taksit yapılmasının mümkün olduğu düzenlenmiştir. Taksit hâlinde sigortacının fesih hakkını kaybettiği de düzenlenmiştir. Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları C.1'de primin veya ilk taksitin, poliçe teslimi karşılığında ödeneceği ve aksi kararlaştırılmadığı sürece ödeme yapılmadığı takdirde sigortacının sorumluluğunun başlamayacağının poliçenin ön yüzünde yazacağı düzenlenmiştir. Zorunlu Deprem Sigortası Genel Şartları C.1'de poliçe tesliminde primin ödenmesi gerektiği ancak poliçe teslimi karşılığında prim veya ilk taksit ödenmediği takdirde sorumluluğun başlamayacağı düzenlenmiştir. Benzer düzenlemeler Hırsızlık Sigortası Genel Şartları C.1'de, Makina Kırılması Sigortası Genel Şartları m.9'da ve Yangın Sigortası Genel Şartları C.1'de de bulunmaktadır. Yargıtay tarafından verilen kararlarda; zorunlu trafik sigortası[1079], kasko sigortası[1080] ve zorunlu deprem sigortalarında[1081] yukarıda sayılan mevzuat hükümlerine dayanılarak poliçe aslının verilmiş olmasını, primin ödendiğine

[1078] Yargıtay 17. HD., E. 2016/4838, K. 2019/3114, T. 18.3.2019.

[1079] "*…davacı sigorta ettiren tarafından sunulan poliçe aslı makbuz hükmünde olup, sigorta priminin peşin ödendiğine karine teşkil edeceğinden…*" Yargıtay 17. HD., E. 2013/19940, K. 2014/885, T. 3.2.2014. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2020/1096, K. 2020/5141, T. 17.11.2020; Yargıtay 11. HD., E. 2019/4547 K. 2019/7183 T. 13.11.2019; Yargıtay 17. HD., E. 2014/14148, K. 2016/8277, T. 27.9.2016; Yargıtay 11. HD., E. 2008/8600, K. 2010/398, T. 18.01.2010.

[1080] "*T.T.K.nun 1265, 1267 ve 1295/1 maddeleri birlikte incelendiğinde, sigorta şirketinin kendileri tarafından imzalanmış bulunan poliçenin bir örneğini sigortalının ikametgahına götürerek ona vermek, dilerse bir suretini sigortalıya imzalattırarak almak ve özellikle primi ve ilk taksiti de poliçenin teslimi karşılığı tahsil etmekle yükümlü olduğu görülecektir. Bu üç işlem birbirinden ayrılması mümkün olmayan işlemlerdir. Bu durumda somut olayda davacının, poliçeleri davalıya teslim ettiğini ve priminde ödenmediğini ispat etmesi gerekmektedir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2007/688, K. 2008/2500, T. 03.03.2008.

[1081] "*…dava konusu edilen primlerden zorunlu deprem sigorta poliçesi kapsamında olanların Sigorta Genel Şartları C.1, 2.fıkrası gereğince, sigorta priminin sözleşme yapılır yapılmaz poliçenin teslimi karşılığında peşin olarak ödenmesi şart olup, sigortalıya verilen poliçe aynı zamanda ödemenin sigortalı tarafından yapıldığına dair karine oluşturduğundan, bu karinenin aksini ispat yükü davacının kendisindedir. Bu durumda mahkemece, anılan poliçeler kapsamında davacının ispat yüküne ilişkin varsa deliller toplanıp sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, bu karinenin aksine yazılı gerekçe ile davalı aleyhine karar verilmesi doğru olmamış ve kararın bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2020/1318, K. 2021/1379, T. 17.2.2021.

karine teşkil ettiği kabul edilmektedir[1082]. Doktinde poliçenin tesliminin prim ödemesinin yapıldığına karine teşkil ettiğini ifade bir görüş[1083] bulunduğu gibi bunun kesin bir delil olmadığı yönünde bir görüş[1084] de mevcuttur.

b. Geçmişe Etkili Sigorta ve Subjektif Belirsizliğin İspatı

Sigorta sözleşmelerinin ileriye etkili olması kural olduğu için sigorta sözleşmesinin geçmişe etkili olduğunu iddia eden taraf da bunu ispatlamalıdır[1085]. Ayrıca geçmişe etkili sigorta sözleşmesinde, olağan (ileriye etkili) sigorta sözleşmelerinden farklı olarak objektif değil subjektif belirsizlik aranmaktadır[1086]. Subjektif belirsizlik; rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediğinin veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığının sigortacı, sigorta ettiren ve sigortadan haberdar olan sigortalı tarafından bilinmemesidir[1087]. İşte bu subjektif belirsizliğin arandığı geçmişe etkili sigortalarda, rizikoya ilişkin bilginin bilindiğini iddia eden bunu ispat ile yükümlüdür[1088]. Ancak uygulamada açısından genellikle aleyhine dava açılan sigortacının bunu ispat etmesi gerekecektir[1089]. Zira TTK m.1409/2 gereği rizikonun teminat dışında kaldığını ispat

---

[1082] "*Poliçe aslı, makbuz hükmünde olup primin peşin olarak ödendiğine karine teşkil eder.*" Yargıtay 17. HD., E. 2018/4420, K. 2018/12921, T. 27.12.2018.

[1083] Poliçenin teslim alınmış olması primin veya ilk taksitin tahsil edildiğine ilişkin bir karine oluşturduğu yönünde bkz. **DEMİRSATAN**, s. 367 dn. 41.

[1084] **KENDER**, s. 276 dn. 192.

[1085] **ATAMER**, s. 233. Sigorta sözleşmesine ilişkin teklifnamede sigorta himayesinin başlayacağı süre için önceki bir tarihin belirtilmesinin geçmişe etkili sigortanın ispatı için yeterli olduğu ancak kapıdan kapıya kaydının tek başına geçmişe etkili sigortanın varlığını ispata elverişli olmadığı yönünde bkz. **ATAMER**, s. 232-233.

[1086] **YOLAL**, s. 102; **BOZKURT**, s. 131; **ÇAPA**, s. 350-351; **DEMİRAYAK ÜNAL**, s. 62; **HACIÖMEROĞLU**, s. 138.

[1087] Objektif ve subjektif belirsizlik hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **YOLAL**, s. 103; **ŞENOCAK**, Geçici, s. 62.

[1088] **ATAMER**, s. 241; **ÇAPA**, s. 352; **YOLAL**, s. 223-224.

[1089] "*6102 sayılı TTK 1458. maddesi gereğince mukavele yapıldığı sırada sigorta ettiren veya sigortalı rizikonun gerçekleşmiş olduğunu bilmekte iseler sigorta mukavelesinin geçersiz olduğu belirtilmiştir. Rizikonun sözleşme yapılmadan önce gerçekleştiğine ilişkin iddianın sigortacı tarafından kanıtlanması gerekmekte olup davalı ... buna ilişkin somut delil ortaya koyamamıştır. 30.10.2014 tarihli bilirkişi raporunda bilirkişinin 12.12.2011 tarihli ilk kazada hasarlanan yerlerle 21.12.2012 tarihli ikinci kazadaki hasarlı bölümlerin uyuşmadığını belirtmesi karşısında, davacı kasko şirketinin eldeki davada riziko gerçekleştikten sonra poliçenin yaptırıldığını ve geçersiz olduğunu somut delillerle ispat edemediği anlaşılmasına göre davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesi doğru değildir.*" Yargıtay 17. HD., E. 2015/17006, K. 2016/4217, T. 4.4.2016.

yükü sigortacının üzerindedir[1090]. Rizikoya ilişkin bilginin bilindiğini ispat her türlü delil ile mümkündür[1091].

c. Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirildiğinin İspatı

Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiğini TTK m.1423/2 gereği sigortacı ispat etmelidir[1092]. Yargıtay, aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiğinin ispatı açısından bilgilendirme formu verilmesini yeterli kabul etmektedir[1093]. Hatta Yargıtay 17. HD. bir kararında, sigorta ettiren tarafından imzalanmış, poliçe aslı veya bilgilendirme formu bulunması hâlinde aydınlatmanın ispatlanmış olacağına hükmetmiştir[1094]. Poliçe aslının, sigorta ettiren tarafından imzalanmış olmasının aydınlatmanın ispatı açısından yeterli olmadığı kanaatindeyiz. Zira poliçeler de teknik ifadeler içermekte olup sigorta ettirenin aydınlatılması ihtiyacını ortadan kaldırmamaktadır. Bu sebeple sigorta ettiren tarafından imzalanmış poliçe asılları değil gerçek anlamda bir aydınlatma metninin imzalanmış olması gerektiği kanaatindeyiz.

Yargıtay 11. HD. sigorta sözleşmesinin internet üzerinden akdedildiği davada, sigortacının internet sitesinde aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin bilgileri bulundurduğu gerekçesiyle aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiğine karar vermiştir[1095].

[1090] "*…kural olarak rizikonun teminat dışında kaldığına ilişkin iddianın sigortacı tarafından kanıtlanması gerekmekte olup davalı sigorta şirketinin rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığına dair somut delil ortaya koyamamış olmasına göre davalı ... vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun bulunan hükmün ONANMASINA…*" Yargıtay 17. HD., E. 2014/17248, K. 2015/870, T. 22.1.2015.

[1091] **ATAMER**, s. 241; **YOLAL**, s. 225.

[1092] Acente aracılığıyla akdedilen sigorta sözleşmelerinde de aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiğini sigortacının ispat etmesi gerektiği yönünde bkz. **ÖZDAMAR**, s. 255; **DOLAR**, s. 185.

[1093] Yargıtay 11. HD., E. 2014/10970, K. 2014/18507, T. 27.11.2014.

[1094] Yargıtay 17. HD., E. 2014/25229, K. 2015/5264, T. 02.04.2015.

[1095] Yargıtay 11. HD., E. 2012/873, K. 2013/11916, T. 05.02.2013.

5.2. Tahkim veya Arabuluculuk Yoluyla Çözümü

5.2.1. Tahkim

5.2.1.1. Genel Olarak

Tahkim, taraflar arasındaki uyuşmazlığın, devlet yargısı vasıtasıyla değil hâkim sıfatına haiz olmayan uzman kişi veya kişiler tarafından tarafları bağlayıcı şekilde çözümlenmesidir[1096]. Tahkim kural olarak[1097] ihtiyaridir[1098]. Ancak ihtiyari tahkime başvurulabilmesi için kural olarak taraflar arasında akdedilmiş yazılı bir tahkim sözleşmesinin bulunması gerekmektedir[1099]. Ayrıca tahkime konu olacak uyuşmazlığın; tarafların iradesine tâbi olması[1100] ve taşınmazın aynına ilişkin olmaması gerekmektedir (HMK m.408)[1101] [1102]. Bu kapsamda kalmayan bir uyuşmazlık tahkime elverişli değildir. Tahkime elverişli olmayan bir uyuşmazlık hakkında her nasılsa tahkimde karar verilmesi hâlinde bu karar, HMK m.439/2-g gereği iptal edilir.

[1096] Diğer tanımlar için bkz. **KAYIHAN/SELANİK**, s. 43; **AĞIRMAN**, s. 35; **KURU**, s. 666; **GÖRGÜN/BÖRÜ/TORAMAN/KODAKOĞLU**, s. 767; **CAN**, Hacı/**EKİN** Tuna, *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 33; **ÇAKAN**, Oya, *Sigorta Tahkim Yargılaması ve Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, Seçkin Yayıncılık, B. 2, Ankara, 2022, s. 61; **GÖKSU**, Mustafa, *Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Tahkim*, Seçkin Yayıncılık, B. 5, Ankara, 2023, s. 129; **ATALI**, Murat/**ERMENEK**, İbrahim, *Medenî Usûl Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, B. 5, Ankara, 2023, s. 386; **ÖZDAMAR**, Mehmet, "*Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi*", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2013, C. 17, S. 2, s. 833.

[1097] Uyuşmazlığın tahkime başvurmak suretiyle çözüleceği kanun tarafından düzenlenmiş ise zorunlu tahkimin söz konusu olduğu yönünde bkz. **GÖRGÜN/BÖRÜ/TORAMAN/KODAKOĞLU**, s. 768; **ÖZDAMAR**, Tahkim, s. 838; **KURU**, s. 667.

[1098] **ÖZDAMAR**, Tahkim, s. 833; **ATALI/ERMENEK**, s. 387; **KURU**, s. 667.

[1099] Yazılı şeklin geçerlilik şartı olduğu yönünde bkz. **KURU**, s. 670; **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, s. 604; **AĞIRMAN**, s. 233. Kanun koyucu tarafından tahkim sözleşmesinin yapılmış sayıldığı hâller için bkz. HMK m. 412/3. Zorunlu tahkimde taraflar arasında akdedilmiş bir tahkim anlaşması aranmayacağı yönünde bkz. **GÖRGÜN/BÖRÜ/TORAMAN/KODAKOĞLU**, s. 768. Tahkim sözleşmesinin tanımı için bkz. **KAYIHAN/SELANİK**, s. 49.

[1100] Uyuşmazlık konusu üzerinde serbestçe tasarruf edebilmelerinin anlaşılması gerektiği yönünde bkz. **KURU**, s. 670. Tarafların sulh olamayacakları uyuşmazlıkların tahkime elverişli olmadığı yönünde bkz. **PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES**, s. 602.

[1101] Burada açıklanan objektif olarak tahkime elverişliliktir. Objektif ve subjektif tahkime elverişlilik hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **AĞIRMAN**, s. 157-158.

[1102] Kanun koyucu, tahkime elverişlilik açısından HMK m.408'de genel belirlemeyi yapmış olmakla birlikte TBK m.262 ve TTK m.1271/2'deki özel hâller açısından da tahkim sözleşmesi yapılamayacağını düzenlemiştir.

Sigorta sözleşmesinden kaynaklanacak uyuşmazlıklar hakkında sigorta ettiren ile sigortacı da tahkim sözleşmesi akdedebilecektir. Zira sigortaya ilişkin uyuşmazlıklar, sözleşme taraflarının serbestçe üzerinde tasarruf edebileceği haklardandır. Sigorta konusu taşınmaz bir mal olsa dahi sigorta sözleşmesi ile sigorta konusu üzerindeki menfaat sigorta edilmektedir. Yani taşınmaz üzerindeki ayni hakka etki edecek nitelikte değildir. Bu sebeple sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklar, tahkime elverişlidir[1103]. Ancak sigorta uyuşmazlığından doğan HMK hükümlerine göre yapılacak tahkimde hakemler, sigorta tahkim komisyonu hakemi olması için aranan niteliklere haiz olmalıdır (SK m.30/24).

Tüketici işlemi niteliği taşıyan sigorta uyuşmazlıkları hakkında tahkim sözleşmesi yapılıp yapılamayacağı tartışma konusu olabilir. Zira TKHK m.68/1'de 2025 yılı için 149.000 TL'nin altındaki uyuşmazlıklar açısından THH'ye başvurunun zorunlu olduğu düzenlenmiştir. Fakat TKHK m.68/5'te "*Bu madde tüketicilerin ilgili mevzuatına göre alternatif uyuşmazlık çözüm mercilerine başvurmasına engel değildir.*" şeklinde bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme sebebiyle tüketici işlemi niteliği taşıyan sigorta uyuşmazlıkları hakkında tahkim sözleşmesi yapılabileceği düşünülebilir. Ancak hükümde geçen "*...ilgili mevzuatına göre...*" ifadesi sebebiyle özel bir mevzuat düzenlemesi olması hâlinde THH'ye başvurunun zorunlu olmaktan çıktığı kanaatindeyiz. SK m.30'da düzenlenen sigorta tahkim komisyonu buna örnek olarak verilebilir. Nitekim TKHK m.68/5'in gerekçesinde "*...bankacılık sektöründeki müşteri şikayetleri hakem heyeti gibi alternatif uyuşmazlık yolları...*" örnek olarak gösterilmiştir. İlgili hakem heyetine ilişkin de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m.80-j'de kanuni düzenleme bulunmaktadır. İşbu sebeplerle THH'nin görevi kapsamında kalan tüketici uyuşmazlıkları hakkındaki tahkim sözleşmelerinin, TKHK m.66 vd. maddelerinde düzenlenen zorunlu tahkim sebebiyle geçerli olmadığı kanaatindeyiz[1104]. Ancak uyuşmazlık miktar itibariyle tüketici mahkemesinin görevine girmekteyse taraflar arasındaki tahkim sözleşmesinin geçerli olduğu kanaatindeyiz.

[1103] **BULUT YAMAÇ**, Tuğba, *Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 66.

[1104] Aksi yönde bkz. **KURTULAN**, Gökçe, "*Türk Hukukunda Tüketici Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2017, S. 131, s. 251-255. Zorunlu tahkimde kanunda öngörülen hakemlere başvurmanın zorunlu olduğu yönünde bkz. **KAYIHAN/SELANİK**, s. 54; **GÖRGÜN/BÖRÜ/TORAMAN/KODAKOĞLU**, s. 768.

5.2.1.2. Sigorta Tahkim Komisyonu

Tahkime ilişkin olarak Türk hukuku'ndaki temel düzenlemeler HMK ve MTK'de yer almaktadır. Ancak Sigorta Tahkim Komisyonuna ilişkin temel düzenlemeler SK m.30'da sigortacılıkta tahkim başlığı altında düzenlenmiştir. SK'de hüküm bulunmaması hâlinde ise HMK hükümleri uygulanacaktır (SK m.30/23). Çalışmamızda sigorta tahkim komisyonuna ilişkin açıklamalara yer vermememizin sebebi ise son dönemde mahkemelerdeki uzun süren yargılamalar sebebiyle sigortalıların ve hak sahiplerinin sigorta tahkim komisyonuna başvurmasıdır. Sigortalılar ve hak sahipleri sigorta teminatını daha çabuk elde etmek amacıyla sigorta tahkim komisyonuna başvurmaktadır. Ancak doğal olarak sigorta tahkim komisyonunun devlet yargısından farklı bir işleyişi bulunmaktadır. Sigorta tahkim komisyonunun işleyişini bilmeden yapılacak başvurular, sigorta teminatının geç elde edilmesine sebep olarak başvurudan beklenen faydayı ortadan kaldırabilir. Bu sebeple sigorta tahkim komisyonuna ilişkin açıklamalarda bulunmanın yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Sigorta tahkim komisyonu[1105], sigortalı veya hak sahibinin[1106], güvence hesabı veya sigortacıdan[1107] olan talepleri[1108] sebebiyle ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözmekle görevli kurumsal[1109] bir tahkim merkezidir[1110]. STK'de sigorta uyuşmazlığı, SK m.30/8'de

---

[1105] Bundan sonra sigorta tahkim komisyonu, "*STK*" olarak anılacaktır.

[1106] "*...sigortalının şahsına ait olan sigorta tahkim komisyonuna başvuru hakkının alacağın temliki yoluyla sigorta tahkim komisyonuna başvurabilecek şahıslar arasında sayılmayan kişilere devrinin mümkün bulunmadığı, davacının sigortalının şahsına bağlı hakkı temlik yoluyla devralarak sigorta tahkim komisyonuna başvuramayacağı, uyuşmazlığın niteliği itibariyle tahkim komisyonunun görevi ve yetkisi dahilinde çözümlenebilir olmadığı sonucuna varılmaktadır*." Yargıtay 11. HD., E. 2016/58, K. 2016/693, T. 25.1.2016.

[1107] Acenteler aleyhine STK'ye başvurulamayacağı yönünde bkz. **YAŞAR**, Tuğçe Nimet, "*Sigorta Hukukunda Tahkim*", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 2018, S. 36, s. 221; **ÖZDAMAR**, Tahkim, s. 846; **KAYIHAN/SELANİK**, s. 73-74.

[1108] Sigortacı veya güvence hesabı tarafından STK'ye başvurulamayacağı yönünde bkz. **KAYIHAN/SELANİK**, s. 74. STK'ye başvuru hakkı sadece sigortalı veya hak sahibine tanındığı için asimetrik tahkim olduğu yönünde bkz. **KARA**, s. 493; **KAYIHAN/SELANİK**, s. 81. Bazı sigorta hakemleri manevi tazminat talepleri açısından genel mahkemelerin görevli olduğu yönünde karar verse de itiraz hakem heyeti ve Yargıtay bu görüşte değildir. İlgili kararlar için bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2018/İHK-4733, T. 13.6.2018; Yargıtay 11. HD., E. 2023/4567, K. 2023/5338, T. 26.9.2023.

[1109] **YAŞAR**, s. 215; **KARA**, s. 486; **KAYIHAN/SELANİK**, s. 64.

[1110] Sigorta tahkiminin ihtiyari olduğu yönünde bkz. **KARA**, s. 485; **KAYIHAN/SELANİK**, s. 64; **YAŞAR**, s. 221. Zorunlu sigortalar dışında ihtiyari bir tahkim olduğu yönünde bkz. **ULAŞ/BEKTAŞ**, s. 155. Zorunlu veya ihtiyari olmayıp kendine özgü bir yapısı olması sebebiyle karma niteliğe haiz olduğu yönünde bkz. **ÖZDAMAR**, Tahkim, s. 839-840; **SAAT**, Dursun, "*Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü*", Marmara Üniversitesi Hukuk

belirtilen niteliklere haiz ve komisyon tarafından seçilen[1111] sigorta hakemleri[1112] tarafından karara bağlanır[1113]. Ancak STK'ye başvurabilmek için aleyhine başvurulacak olan sigortacının, sigorta tahkim sistemine üye[1114] olması gerekmekte olup bir tahkim sözleşmesinin varlığı aranmaz[1115]. Zorunlu sigortalardan kaynaklanan uyuşmazlıklarda ise sigortacının, sigorta tahkim sistemine üye[1116] olması zorunluluğu bulunmamaktadır (SK m.30/1)[1117].

Sigorta uyuşmazlığının STK'ye taşınabilmesi için özel bazı dava şartlarının yerine getirilmiş olması gerekmektedir. Bu şartlar sigortacıya[1118] başvurulmuş olması ve mahkemeye veya tüketici hakem heyetine başvurulmamış olmasıdır.

Sigorta uyuşmazlığının çözümü için STK'ye başvurulacak ise bu hâlde SK m.30/13 gereği özel dava şartı[1119] olarak sigortacıya[1120] başvurulması[1121] gerekmektedir. Başvuru üzerine sigortacı, kısmen veya tamamen olumsuz bir cevap verir ya da on beş iş günü[1122]

Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2016, C. 22, S. 3, s. 2462. Sigortacı açısından zorunlu, başvurucu açısından ihtiyari olması sebebiyle nispi zorunlu tahkim olduğu yönünde bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 118; **COŞKUN**, Yaşar/ **GÖNCÜ DÖNER**, Munise Seray, "*Tıbbi Uygulama Kaynaklı Tüketici Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuğun Sigorta Şirketlerine Etkisi*", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2021, C. 29, S. 4, s. 2966.

[1111] **KARA**, s. 484; **KAYIHAN/SELANİK**, s. 82.

[1112] STK'de hakemlik yapamayacak kişiler SK m.30/19'da belirtilmiştir.

[1113] Sigortacılık Kanununun 30 uncu Maddesinin On İkinci ve On Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ m.2/3 gereği elli bin (50.000) TL ve üzerindeki uyuşmazlıklarda heyet hâlinde karar verilir.

[1114] Hem rizikonun gerçekleştiği anda hem de STK'ye başvurulduğu anda üye olunması gerektiği yönünde bkz. **YAŞAR**, s. 225; **KAYIHAN/SELANİK**, s. 91. Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik m.15/1 gereği sigortacı STK'ye üye değilse taraflar arasında yapılacak tahkim sözleşmesi ile STK'ye başvurulamayacağı yönünde bkz. **YAŞAR**, s. 222.

[1115] **KAYIHAN/SELANİK**, s. 75. Sigorta ettirenin STK'ye başvuru hakkından daha önce feragat edemeyeceği yönünde bkz. **ÖZDAMAR**, Tahkim, s. 840.

[1116] Güncel olarak STK'ye üye 46 kuruluş bulunmaktadır. Bu 46 kuruluşun sektördeki payı ise %73,76'dır.

[1117] Bu durumun güvence hesabı açısından da geçerli olduğu yönünde bkz. **KAYIHAN/SELANİK**, s. 75.

[1118] Sigortacı ifadesiyle güvence hesabı da dahil olmak üzere SK m.30'da geçen "*riski üstlenen taraf*" ifade edilmektedir.

[1119] **SEVEN**, s. 115.

[1120] Güvence hesabına ile olan uyuşmazlıklarda güvence hesabına başvuru yapılması gerektiği yönünde bkz. **ÖZDAMAR**, Tahkim, s. 847.

[1121] Başvurunun noter vasıtasıyla yapılmasının ispat şartı olmadığı yönünde bkz. **SEVEN**, Vural, "*Mahkemeye - Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu*", İzmir Barosu Dergisi, Y. 2018, S. 2, s. 98 dn. 7.

[1122] On beş günlük süre, KTK m.97'de gün, SK m.30/13'te ise iş günü olarak hesaplanacaktır.

boyunca sessiz kalırsa bu durumda sigorta tahkim komisyonuna başvurulabilir. Başvuru şartı sağlanmadan yapılan başvurular usulden reddedilir. Bu şart sigorta tahkim komisyonuna başvurulacak olan bütün sigorta türleri için geçerlidir. Bu dava şartı hem sigortalı hem de hak sahibi açısından geçerlidir.

Sigortacılık Kanunu m.30/13 düzenlenmesine ek olarak KTK m.97'de zarar gören tarafından trafik sigortacısı[1123] aleyhine dava açılabilmesi veya sigorta tahkim komisyonuna başvurabilmesi, sigortacıya yazılı başvuruda bulunulması şartına bağlanmıştır. 15 gün içerisinde sigortacı tarafından başvuruya cevap verilmez veya talep karşılanmaz ise bu hâlde dava açılabilecek veya sigorta tahkim komisyonuna başvurabilecektir. Bu şart sağlanmadan açılan dava veya STK başvurusu reddedilecektir[1124]. Sigortacıya yapılacak başvuruda birtakım belgelere de yer verilmesi gerekmektedir. Sigortacıya yapılacak başvuruda bulunması gereken belgeler, KTK m.99 gereği zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında belirlenmiştir[1125]. Bu belgeler olmadan yapılan başvuru, dava şartını karşılanmadığı gerekçesiyle dava/başvuru usulden reddedilmektedir[1126]. Ancak üçüncü kişilerden edinilmesi gereken belgelerin sunulmaması sebebiyle ret kararı verilmemeli ve STK'nin üçüncü kişilerden ilgili belgeleri temin etmesi gerekmektedir[1127].

[1123] KTK m.100 gereği karayolları motorlu araçlar ihtiyari mali sorumluluk sigortacısına yapılacak başvurular açısından da bu dava şartı bulunmaktadır.

[1124] "*Sigorta şirketine yapılan başvurudan itibaren beklenmesi gereken 15 günlük sürenin beklenilmemesi üzerine Sigorta Tahkim Komisyonuna iletilen başvurunun usulden reddine karar verilmesi gerekmektedir*." Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2023/185789, T. 17.6.2023.

[1125] Bu belgeler olmadan yapılan başvuru sebebiyle sigortacının ödeme yapma mecburiyetinin olmadığı yönünde bkz. **SEVEN**, s. 106; **SEVEN**, Vural, "*Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğunda Sunulacak Belgelerin (özellikle sağlık kurulu raporu) Dava Şartı ve Temerrüt ile İlişkisi*", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2022, C. 12, S. Özel, s. 145.

[1126] **SEVEN**, Başvuru, s. 164. Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2023/388403, T. 17.11.2023; Yargıtay 4. HD., E. 2021/17736, K. 2022/14535, T. 14.11.2022. Başvurudaki belgelerin, eksik veya usule aykırı olması hâlinde bu eksikliğin daha sonra tamamlanabileceği yönündeki kararlar için bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/3042, K. 2021/1562, T. 24.5.2021; Yargıtay 4. HD., E. 2021/5765, K. 2021/6799, T. 13.10.2021; Yargıtay 4. HD., E. 2021/20894, K. 2022/17689, T. 22.12.2022; İstanbul BAM, 9. HD., E. 2020/60, K. 2020/166, T. 31.1.2020.

[1127] "*...hakem heyetinin, uyuşmazlığın çözümü için gereken bilgi ve belgeleri, HMK'nun 195 ve 216-221. maddeleri çerçevesinde ilgili kişilerden sorarak temin etmesi gerekirken, davacıya kesin süre vermek suretiyle bu bilgi ve belgeleri de davacıdan istemesi ve kesin süre içerisinde istenen belgelerin davacı tarafından tamamlanmadığı gerekçesiyle davanın dava şartı yokluğundan reddine karar vermesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2020/5312, K. 2021/3814, T. 19.4.2021.

İzah edildiği üzere KTK m.97'ye göre de trafik sigortacısına[1128] başvuru dava şartı olarak kabul edilmiştir. Ancak bu süre KTK m.97'de on beş gün iken, SK m.30/13'te on beş iş günüdür. Bu farklılık sebebiyle trafik sigortacısı aleyhine sigorta tahkim komisyonuna başvuruda bulunacak olan zarar gören açısından hangi sürenin uygulanacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Sadece zarar görenin trafik sigortacısına yapacağı başvuru için düzenleme getiren KTK m.97 hükmünün özel hüküm olması sebebiyle SK m.30/13 hükmü uygulanmamalıdır[1129]. Ancak trafik sigortacısı aleyhine Sigorta Tahkim Komisyonuna başvuruda bulunacak olan sigortalıya SK m.30/13'teki süre uygulanacaktır. Zira KTK m.97'de sadece zarar görenin başvurusundan bahsedilmiştir.

Sigorta uyuşmazlığı hakkında STK'ye başvurmadan önce mahkemede dava açılmış veya THH'ye başvurulmuşsa STK'ye başvurulamaz (SK m.30/14)[1130]. Böyle bir başvurunun varlığına rağmen STK'ya başvurulması hâlinde dava şartı yokluğundan başvurunun usulden reddine karar verilir[1131]. Mahkemeye başvurulmasına rağmen davanın geri alınması gibi davanın açılmamış sayılması sonucunu doğuran hâllerde SK m.30/14 hükmünün uygulanamayacağı kanaatindeyiz. Zira davanın açılmamış sayıldığı hâllerde mevcut bir talepten söz edilemez (HMK m.150/7). Bu hâlde STK'ye yapılacak başvuruya engel bir durumun bulunmadığı kanaatindeyiz[1132].

Devlet yargısından dava açılırken dava şartı olarak aranan zorunlu arabuluculuğun STK'ye yapılacak başvurularda da zorunlu olup olmadığı akla gelebilir. HUAK m.18/A-18 hükmü gereği STK'ye yapılacak başvurularda arabulucuya başvuru zorunlu olmayıp dava şartı niteliğinde değildir[1133].

Sigorta tahkim komisyonuna yapılan başvurular ilk olarak ön inceleme için raportörün önüne gelmektedir. Raportör, sigortacıya başvuru şartının sağlanıp sağlanmadığı ve

---

[1128] Hem ihtiyari hem de zorunlu trafik sigortacısına yapılacak başvurular açısından geçerlidir.

[1129] Aynı yönde bkz. **SEVEN**, s. 109-110.

[1130] Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik m.16/2-b: "*Uyuşmazlığın mahkemeye, (Ek ibare:RG-7/6/2023-32214) İcra ve İflas Kanununa göre icra takibine, Hukuk (Mülga ibare:RG-19/1/2016-29598) (...) Muhakemeleri Kanununa göre tahkime ya da Tüketici Sorunları Hakem Heyetine intikal edip etmediğinin ilgilinin beyanı esas alınarak tespiti*."

[1131] Yargıtay 4. HD., E. 2021/21855, K. 2023/61, T. 9.1.2023.

[1132] Aynı yöndeki karşı oy yazısı için bkz. Yargıtay 4. HD., E. 2021/13565, K. 2022/12694, T. 20.10.2022.

[1133] **KAYIHAN/SELANİK**, s. 163.

uyuşmazlık konusu için daha önce mahkemeye, icra takibine, THH[1134] de dahil olmak üzere tahkime başvurulup başvurulmadığını inceler (STİY m.16/2). Ön inceleme olumsuz sonuçlanırsa, başvuru ücretinin yarısı iade edilir (STİY m.16/3). Ön inceleme aşaması olumlu sonuçlanan başvuru için komisyon tarafından hakem veya hakem heyeti atanır. Komisyon tarafından hakem mi yoksa hakem heyetinin mi atanacağı uyuşmazlığın miktarına göre belirlenmektedir. Elli bin (50.000) TL'nin altındaki uyuşmazlıklar için hakem, elli bin (50.000) TL ve üzerindeki uyuşmazlıklar için hakem heyeti atanır.

Usulüne uygun olarak STK'ye yapılan başvurularda, tarafların süreyi uzatmaya yönelik muvafakati olmadığı sürece hakem veya hakem heyetinin dört ay[1135] içerisinde karar vermesi gerekmektedir[1136]. Muvafakat verilmez ve dört aylık süre içerisinde de karar verilemez ise uyuşmazlık mahkeme tarafından çözümlenir (SK m.30/16). Ancak doktrinde HMK m.427/2 gereği taraflardan birinin mahkemeye başvurmak suretiyle sürenin uzatılmasını talep edebileceği ifade edilmektedir[1137].

STK'deki hakemler, uyuşmazlık hakkında dosya üzerinden karar verir (SK m.30/15)[1138]. Hakem heyetlerinin karar verebilmesi için oybirliği aranmayıp oy çokluğu yeterlidir (SK m.30/15). Kararda yargılama gideri kapsamında vekalet ücretine de hükmedilecektir. SK'de başvurucunun (davacının) reddedilen talepleri açısından aleyhine hükmedilecek vekalet ücretinin, AAÜT[1139] hükümlerine göre belirlenecek olan ücretin beşte biri olacağı düzenlenmiştir (SK m.30/17)[1140]. Ancak Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik

---

[1134] Bundan sonra Tüketici Hakem Heyeti, "*THH*" olarak anılacaktır.

[1135] HMK tahkiminde bu süre bir yıldır.

[1136] Bu sürenin hakemin dosya üzerinde tasarruf edebildiği yani taranmış dosyaya ilişkin aktif linkin mail atılması ile başlaması gerektiği yönündeki karşı oy yazısı için bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2020/2016, K. 2021/3024, T. 29.3.2021.

[1137] **YAŞAR**, s. 231; **KAYIHAN/SELANİK**, s. 111.

[1138] Hakemin belli hâllerde duruşma yapabileceği yönünde bkz. **KAYIHAN/SELANİK**, s. 120. Duruşma yapılmasına herhangi bir engelin bulunmadığı yönünde bkz. **YAŞAR**, s. 229-230. Hakemlerin duruşma yapabileceği, tanık dinleyebileceği ve bilirkişiye başvurabileceği yönünde bkz. **KABUKÇUOĞLU ÖZER**, Şerh, s. 512. Hakem heyetinin bilirkişi atayabileceğine ve keşif yapabileceğine yönündeki kararlar için bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2019/2312, K. 2019/5017, T. 1.7.2019; Yargıtay 11. HD., E. 2018/4259, K. 2019/2849, T. 10.4.2019.

[1139] AAÜT, Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesini ifade etmektedir.

[1140] Genellikle düşük miktardaki uyuşmazlıklar için STK'ya başvurulması sebebiyle başvurucu (davacı) aleyhine yüksek yargılama giderine hükmedilmesini önlemek adına böyle bir düzenleme yapıldığı yönünde bkz. Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile İstanbul Milletvekili Aydın Ağan Ayaydın'ın; 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi; Kayseri

m.16/13'te her iki taraf açısından da AAÜT hükümlerine göre belirlenecek olan ücretin beşte birine hükmedileceği düzenlenmiştir. Normlar hiyerarşisi gereği kanun hükmüne aykırı bir düzenleme getiren yönetmelik hükmü dikkate alınmamalıdır[1141]. Beşte bir kuralının sadece başvurucu (davacının) aleyhine hükmedilecek olan karşı vekalet ücretlerinde esas alınması gerekmektedir. Başvurucu (davacının) lehine olan karşı vekalet ücretlerine tam bir şekilde hükmedilmelidir. STK'nin görüşümüz doğrultusunda kararları[1142] olsa da Yargıtay[1143] ısrarla yönetmelik hükmünün uygulanması gerektiğine karar vermektedir. Yargıtay'ın hukuka aykırı kararları sebebiyle temyiz edilemeyen kararlar açısından başvurucu (davacı) tam karşı vekalet ücretine hak kazanmaktayken, temyiz edilebilen kararlar açısından başvurucu (davacı) beşte bir karşı vekalet ücretine hak kazanmaktadır.

Kanun koyucu, STK tarafından verilen hakem kararlarını miktar açısından bir ayrıma tabi tutmuştur. Buna göre uyuşmazlığın miktarına göre hakem kararı, kesin olabileceği gibi itiraz veya temyiz yoluna da başvurulabilir. On beş bin (15.000) TL'nin altındaki uyuşmazlıklar hakkında verilen hakem kararları kesindir. On beş bin (15.000) TL ve üzerindeki uyuşmazlıklarda hakem kararlarına karşı STK nezdinde itiraz edilebilir[1144]. Eğer uyuşmazlık iki yüz otuz sekiz bin yedi yüz otuz (238.730) TL'nin üzerinde ise itiraz

Milletvekili Ahmet Öksüzkaya ve 5 Milletvekilinin; Bazı Kanunlar ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu.

[1141] **KAYIHAN/SELANİK**, s. 154-156. "*Gerek Anayasa'da ve gerekse kanunlarımızda yönetmelikle kanunun çatışması halinde bunun bekletici sorun sayılması gerektiği hususunda bir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca, adli yargı içinde ceza ve hukuk ayırımı yapılarak sonuca varılması da isabetli değildir. Yorum yaparken yargı yolunu bir bütün olarak kabul zorunludur. Yargıtay'ın süregelen uygulamalarında ayırım yapılmaksızın yönetmeliğin kanuna aykırı olması halinde, kanuna değer verilerek uyuşmazlıkların çözümlenmesi ilkesi benimsenmiştir. Yönetmeliğin kanuna bağımlı olması açıklanan şekilde yorum ve uygulama yapılmasını gerektirmektedir*." YİBBGK., E. 1993/5, K. 1996/1, T. 22.3.1996.

[1142] Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2023/451667, T. 28.12.2023; Sigorta Tahkim Komisyonu, K. 2022/210904, T. 25.8.2022.

[1143] Yargıtay 4. HD., E. 2021/5880, K. 2021/9264, T. 29.11.2021; Yargıtay 4. HD., E. 2022/3581, K. 2022/10971, T. 28.9.2022; Yargıtay 4. HD., E. 2021/4670, K. 2021/7389, T. 25.10.2021.

[1144] İtiraz hakem heyetinin, istinaf mahkemesi gibi hakem kararını kaldırarak yeniden hüküm kurduğu yönünde bkz. **KAYIHAN/SELANİK**, s. 137.

hakem heyeti kararı[1145] temyiz edilebilir[1146]. İstinaf sisteminin varlığına rağmen STK kararları, istinafa tabi olmayıp doğrudan temyize (atlamalı temyiz) tabidir[1147]. Kanun koyucu, temyiz hakkı için kural olarak parasal sınır öngörülmüş olsa da SK m.30/12'de sınırlı sayıda belirtilen hâllerde parasal sınır dikkate alınmaksızın temyiz yoluna başvurulabilir[1148]. STK kararına itiraz SK m.30/12 gereği on gün içerisinde, temyiz ise HMK m.361/1 gereği iki hafta içerisinde yapılmalıdır. İki haftalık temyiz süresi, kararı saklayacak olan mahkeme tarafında yapılacak usulüne uygun tebligat ile başlayacaktır[1149]. Temyiz incelemesi neticesinde verilen bozma kararına karşı hakemler direnme kararı veremez[1150].

STK bünyesinde verilen hakem kararları, ilamlı icraya konulabilecektir. Hakem kararına itiraz edilmesi hâlinde ise kararın icrası durur (SK m.30/12)[1151]. Bu hüküm hakem kararından sonra ancak itirazdan önce başlatılan takipler açısından geçerlidir[1152]. Zira

---

[1145] "*Davacı, Sigorta Tahkim Komisyonu Uyuşmazlık Hakemince verilen karara karşı itiraz yoluna başvurmamış, karara karşı doğrudan temyiz isteminde bulunmuştur. Ancak anılan madde hükmü gereği itiraz üzerine verilen kararların temyizi kabil olduğundan davacı vekilinin Sigorta Tahkim Komisyonu Uyuşmazlık Hakem Kararına karşı yapmış olduğu temyiz isteminin reddine karar vermek gerekmiştir*." Yargıtay 11. HD., E. 2020/1742, K. 2021/3344, T. 6.4.2021.

[1146] İtiraz ve temyiz edilebilecek hakem kararlarına ilişkin düzenleme SK m.30/12'de yer almaktadır. Ancak tebliğ ile parasal sınırlar değiştirilmektedir.

[1147] **KARA**, s. 504. "*5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesi ile kurulan Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyetinin bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başladığı 20.07.2016 tarihinden sonra itiraz üzerine verilen kararları temyiz kanun yoluna tabidir*." YIBHGK., E. 2019/4, K. 2020/1, T. 19.6.2020.

[1148] SK m.30/12: "*...Ancak, tahkim süresinin sona ermesinden sonra karar verilmiş olması, talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmiş olması, hakemlerin yetkileri dahilinde olmayan konularda karar vermesi ve hakemlerin, tarafların iddiaları hakkında karar vermemesi durumlarında her hâlükarda temyiz yolu açıktır...*"

[1149] "*... hakem kararı kendisine verilen mahkeme, hakem kararının kendisine verildiğini ve kararın neden ibaret olduğunu iki tarafa da yazılı olarak tebliğ etmelidir. Her iki taraf hakkında da temyiz süresi ancak bu tebliğ tarihinden itibaren işlemeye başlar*." Yargıtay 17. HD., E. 2018/392, K. 2019/12088, T. 17.12.2019.

[1150] **ULAŞ/BEKTAŞ**, s. 200. "*...hakem heyetinin direnme kararı veremeyeceği, bozma ilamının davalı lehine usulü kazanılmış hak teşkil ettiği, direnmeye ilişkin hakem kurulu kararının bu nedenlerle usul ve yasaya aykırı olup, bozma ilamına uyularak karar verilmek üzere bozulması gerektiği, sonucuna oybirliğiyle varılmıştır*." Yargıtay HGK., E. 2005/728, K. 2006/1, T. 25.01.2006. Hakemler tarafından direnme kararı verilip verilemeyeceği yönündeki tartışmalar için bkz. **KÖKSAL**, Bahadır, "*Sigortacılıkta Tahkimde İtiraz Hakem Heyetinin Direnme Hakkı*", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2023, S. 166, s. 139-149.

[1151] Hakem kararına itiraz edildiğine dair icra dairesine sunulacak derkenar yazısının, komisyon tarafından mail ile itiraz eden tarafa iletildiği yönünde bkz. **KAYIHAN/SELANİK**, s. 138.

[1152] "*Somut olayda borçlunun Sigorta Tahkim Komisyonu'na 05.05.2016 tarihinde itiraz başvurusu yaptığı takibin ise daha önce 02.05.2016 tarihinde başlatıldığı anlaşılmaktadır. O halde, Mahkemece; itiraz başvurusunun takip başlatıldıktan sonra yapılması nedeniyle, takibin durdurulmasına karar verilmesi*

hakem kararına itirazdan sonra yapılan ilamlı icra takipleri, şikâyet üzerine iptal edilmektedir[1153].

5.2.2. Arabuluculuk

Kişiler arasındaki uyuşmazlıkları çözme yetkisi kural olarak Devlet'e aittir[1154]. Ancak kişiler, Devlet yargısının masraflı olması ve yargılamaların uzun sürmesi sebebiyle yeni çözüm yolları aramıştır[1155]. Bu kapsamda alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri[1156] ve bunun bir türü olarak da arabuluculuk ortaya çıkmıştır[1157]. Arabuluculuk, aralarında uyuşmazlık olan tarafların arabulucu vasıtasıyla müzakere etmek için bir araya gelmelerini ve çözüm önerilerini üretmelerini sağlayan kural olarak ihtiyari bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir[1158]. 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanuna göre arabuluculuk tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği özel hukuk uyuşmazlıkları hakkında mümkündür (HUAK m.1/2). Sigorta uyuşmazlıkları da tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği uyuşmazlıklardan olması sebebiyle arabuluculuğa elverişlidir.

Her ne kadar arabuluculuğun ihtiyari olması kural olsa da iş uyuşmazlıkları ile hayatımıza giren zorunlu arabuluculuk bugün neredeyse kural haline gelmiştir[1159]. Nitekim TTK

---

gerekirken yazılı gerekçeyle şikayetin reddine karar verilmesi doğru değildir." Yargıtay 8. HD., E. 2016/17475, K. 2017/1227, T. 7.2.2017.

[1153] "*Somut olayda; Sigorta Tahkim Komisyonu'nun kararına karşı borçlu vekili tarafından takip tarihinden önce 07/03/2014 tarihinde itiraz başvurusunda bulunulmuş ve itiraz başvurusunun usulüne uygun olarak yapıldığı kabul edilerek itirazın hakem heyetine tevdine karar verilmiştir. O halde, Mahkemece takip tarihinden önce yapılan bu Yasa değişikliği ve usulüne uygun itiraz birlikte değerlendirildiğinde şikayetin kabulüne karar vermek gerekirken yazılı gerekçe ile ret kararı verilmesi isabetli değildir*." Yargıtay 8. HD., E. 2014/25812, K. 2016/10514, T. 15.6.2016.

[1154] **ÇİÇEK**, Mustafa, *İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk*, Seçkin Yayıncılık, B. 2, Ankara, 2019, s. 23; **GÖRGÜN/BÖRÜ/TORAMAN/KODAKOĞLU**, s. 806.

[1155] **GÖRGÜN/BÖRÜ/TORAMAN/KODAKOĞLU**, s. 806. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin faydaları hakkında bkz. **GÖKSU**, s. 19-21.

[1156] Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin, devlet yargısına bir alternatif olmadığı yönünde bkz. **GÖKSU**, s. 19; **COŞKUN/GÖNCÜ DÖNER**, s. 2955. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **KIYAK**, Emre, *Dönüştürücü Arabuluculuk – Problem Çözücü Arabuluculuk ile Uyumlaştırılması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 23-39.

[1157] Diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine sulh sözleşmesi (HMK m.313), uzlaşma (1136 sayılı Avukatlık Kanunu m.35/A) ve uzlaştırma (5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu) örnek olarak verilebilir.

[1158] Kanuni tanım için bkz. 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m.2/1-b.

[1159] Zorunlu arabuluculuğa ilişkin eleştiriler için bkz. **ÇİÇEK**, s. 70-75.

m.5/A[1160] gereği sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan; alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davaları da zorunlu arabuluculuğa tabidir[1161]. Keza doğrudan[1162] tüketici mahkemesinde açılan uyuşmazlıklar da 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m.73/A'da sayılan istisnalar haricinde zorunlu arabuluculuğa tabidir. Zorunlu arabuluculuğa tabi uyuşmazlıklarda arabulucuya başvurmak dava şartıdır. Zorunlu arabuluculuğa tabi uyuşmazlıklarda, arabulucuya başvurmadan dava açıldığı takdirde dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmektedir (HUAK m.18/A-2). Yargıtay dava şartı eksikliğinin dava açıldıktan sonra ancak hükümden önce giderilmesine ilişkin HMK m.115/3 hükmünü kural olarak dava şartı zorunlu arabuluculuk açısından uygulamamaktadır[1163]. Ancak Yargıtay görevsizlik kararı verilen davalarda görevli mahkemede dosyanın esasına girilene kadarki süreçte arabuluculuk şartının sağlanması hâlinde davanın usulden reddedilmemesi gerektiğine karar vermektedir[1164].

Zorunlu arabuluculuk, konumuz özelinde sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan davalar açısından da söz konusudur. Ancak tüketici hakem heyeti, tahkim ve sigorta tahkim komisyonuna[1165] yapılan başvurular açısından zorunlu arabuluculuk söz konusu değildir (HUAK m.18/A-18, TKHK m.73/A-1)[1166].

Arabuluculuk başvurusunu sadece sigortacıdan talepte bulunacak olan sigortalı veya zarar gören yapmaz. Sigortacı da sigorta ettirene rücu edeceği hâllerde dava açmadan

---

[1160] TTK m.5/A: "*Bu Kanunun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar para olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır*."

[1161] TTK m.1427/3'deki avans talebinin de zorunlu arabuluculuğa tabi olduğu kanaatindeyiz.

[1162] Tüketici Hakem Heyetine yapılacak başvurulan ile Tüketici Hakem Heyeti tarafından verilecek kararlara yapılan itiraz sebebiyle Tüketici Mahkemesinde görülen uyuşmazlıklarda TKHK m.73/A gereği zorunlu arabuluculuk söz konusu değildir.

[1163] Yargıtay 11. HD., E. 2021/1480, K. 2022/5897, T. 15.9.2022; Yargıtay 6. HD., E. 2022/4534, K. 2023/3417, T. 23.10.2023.

[1164] Yargıtay 4. HD., E. 2022/2757, K. 2022/17299, T. 20.12.2022; Yargıtay 17. HD., E. 2020/3187, K. 2021/762, T. 4.2.2021.

[1165] "*Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru için dava şartı olarak sigorta şirketine başvuru şartı düzenlenmiş olup ayrıca arabuluculuğa gidilmesinin zorunlu olmadığı ve arabulucuya gidilmiş olmasının bir dava şartı olmadığı hususu açıktır*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/8181, K. 2022/1358, T. 1.2.2022.

[1166] Sigorta tahkim komisyonuna yapılacak başvurular açısından HUAK m.18/A-18 hükmünün uygulanmaması gerektiği yönünde bkz. **COŞKUN/GÖNCÜ DÖNER**, s. 2965.

önce arabulucuya başvurmak zorundadır[1167]. Sigortacının, halef sıfatıyla üçüncü kişilere rücu edeceği uyuşmazlıklar açısından ise sigortalı ve üçüncü kişi arasındaki ilişkinin arabuluculuğa tabi olup olmadığına göre dava şartı arabuluculuk söz konusu olacaktır[1168]. Sigortalı veya sigortacı tarafından doğrudan açılacak davalarda olduğu gibi icra takibine yapılan itiraz neticesinde açılacak olan itirazın iptali davasında da zorunlu arabuluculuğun dava şartı olduğu unutulmamalıdır. Yargıtay'ın güvence hesabına karşı açılan davaları ticari dava[1169] olarak kabul etmesi sebebiyle güvence hesabına karşı dava açılmadan önce de dava şartı arabuluculuğa başvurulması gerekmektedir.

Yargıtay 4. HD. bir kararında KTK m.97'de düzenlenen sigortacıya başvurma zorunluluğunu, HUAK m.18/A-18 kapsamında değerlendirerek dava şartı arabuluculuğun bu uyuşmazlıklarda uygulanmayacağına karar vermiştir[1170].

Arabuluculuk görüşmeleri neticesinde anlaşma veya anlaşmama son tutanağı düzenlenir. Anlaşma belgesi düzenlenmesi hâlinde bu belge taraflar[1171] ve arabulucu tarafından imzalanır. Anlaşma belgesi arabulucu ile her iki taraf ve her iki tarafın avukatı tarafından imzalanırsa anlaşma belgesi ilam niteliğinde belgedir (HUAK m.18/4). Ticari uyuşmazlıklar açısından ise arabulucu ile taraf avukatlarının imzasının bulunması ilam niteliğinde belge sayılması açısından yeterlidir (HUAK m.18/4)[1172].

[1167] "*6102 sayılı TTK'nın 5/A maddesi ile getirilen düzenlemede arabulucuya başvurulması bir dava şartı olarak kabul edilmiş ise de eldeki dava ticari dava olmayıp tüketici davası olduğundan somut olayda zorunlu arabuluculuğa ilişkin uygulanması gereken yasal düzenleme 6102 sayılı TTK'nın 5/A maddesi olmayıp uygulanması gereken düzenleme; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 73/A maddesidir. Bu maddenin yürülük tarihi ise 22.07.2020'dir. Buna göre dava açıldığı tarihte zorunlu arabuluculuğa ilişkin dava şartı yürürlükte olmadığından davanın dava şartı yokluğu nedeni ile usulden reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, işin esasına girilerek karar verilmek üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/17176, K. 2021/4361, T. 8.7.2021. **YALÇINKAYA**, s. 102.

[1168] Aynı yönde bkz. **ORBAY ORTAÇ**, Nurdan, "*Sigortacının Halefiyet Hakkına Dayalı Tazminat Davasından Önce Arabuluculuk Yoluna Başvurunun Dava Şartı Olup Olmadığına İlişkin Değerlendirmeler*", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2023, C. 27, S. 1, s166.

[1169] Yargıtay 17. HD., E. 2015/13175, K. 2018/8845, T. 9.10.2018; Yargıtay 20. HD., E. 2015/16697, K. 2016/12333, T. 19.12.2016.

[1170] Yargıtay 4. HD., E. 2021/23273, K. 2022/901, T. 20.1.2022.

[1171] Anlaşma belgesi, tarafın kanuni temsilcisi veya avukatı tarafından da imzalanabilir.

[1172] Taraflar anlaşmış olmasına rağmen HUAK m.18/4'teki şartlar sağlanmıyorsa kural olarak sulh hukuk mahkemesinden icra edilebilirlik şerhi alınması ile anlaşma belgesine ilam niteliğinde belge vasfı kazandırılabilir. İcra edilebilirlik şerhi vermekle görevli ve yetkili mahkeme hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ÖZBEK**, Mustafa Serdar, "*Arabuluculuk Sonunda Düzenlenen Anlaşma Belgesine İcra Edilebilirlik Şerhi Verilmesinde Görevli*", Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2017, C. 3, S. 2, s. 69-85.

5.3. Zamanaşımı

Sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan rizikolar gerçekleştiği takdirde sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü de ortaya çıkmaktadır. Sigortacının tazminat yükümlülüğünün ortaya çıkması bunun herhangi bir süre sınırlandırması olmaksızın sonsuza kadar talep edilebileceği anlamına gelmemektedir. Bu talep, zamanaşımı süresi ile sınırlıdır. Borçlar hukuku açısından zamanaşımı, kanunda belirlenen sürenin geçmesi ile alacağın artık kamu gücü vasıtasıyla tahsil edilememesini ifade etmektedir[1173]. Zamanaşımı süresinin geçmesi ile alacak hakkı sona ermemekte ancak bu alacağa ilişkin dava ve takip hakkı sınırlandırılmaktadır[1174]. Bu sınırlandırma mutlak olmayıp borçlunun, dava veya takipte zamanaşımı def'isini ileri sürmesi gerekmektedir[1175].

Usûl hukuku açısından zamanaşımı def'i kural olarak dilekçeler aşamasında ileri sürülebilir. Zira zamanaşımı def'inin tahkikat aşamasında ileri sürülmesi hâlinde, iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı ile karşılaşılır[1176]. Islah ile zamanaşımı def'inin ileri sürülüp sürülemeyeceği hususunda ikili bir ayrıma gitmek gerekmektedir. Cevap dilekçesi süresi içerisinde verilmişse zamanaşımı def'i tahkikat aşamasında yapılacak ıslah ile ileri sürülebilir[1177]. Ancak cevap dilekçesi süresi içerisinde

---

[1173] "*Sonuç olarak, zamanaşımı en basit anlatımla, yasanın öngördüğü belli bir sürenin geçmesiyle, bir hakkın kullanılmasına veya bir borçtan kurtulmaya olanak veren bir hukuki müessesedir. Borçtan kurtulma olanağı tanıyan yönüyle zamanaşımı, maddi hukuka ilişkin bir müessese değildir. Borçluya borçtan kurtulmasını sağlayacak savunma vasıtalarını sunsa da, bizatihi kendisi borcu ortadan kaldırmaz, sadece, alacağın istenebilmesi hakkını zaman itibariyle sınırlar*." Yargıtay 10. HD., E. 2015/21030, K. 2018/5469, T. 4.6.2018. Doktrindeki tanımlar için bkz. **KILIÇOĞLU**, s. 1100; **KAYIHAN/ÜNLÜTEPE**, s. 437; **ÜNLÜTEPE**, s. 306-307; **BAĞCI**, Ömer, "*Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımı*", Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, S. 11, s. 160. Ahde vefa (Pacta Sunt Servanda) ilkesinin istisnası olduğu yönünde bkz. **EREN**, s. 1311.

[1174] Borcun nisbi olarak sona erdiği yönünde bkz. **EREN**, s. 1311. Dava ve takip hakkının ortadan kalktığı yönünde bkz. **KILIÇOĞLU**, s. 1100. Borcu sona erdirmediği yönünde bkz. **BAĞCI**, s. 161.

[1175] **EREN**, s. 1311-1312. Zamanaşımı, borçlu tarafından def'i olarak ileri sürülmediği takdirde hâkim bu hususu re'sen gözetemez (TBK m.161). "*Somut olayda, davalı tarafından borca ilişkin zamanaşımı def'inde bulunulmamış olmasına rağmen Mahkemece zamanaşımı hususunun resen gözetilerek buna göre davanın reddedilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir*." Yargıtay 10. HD., E. 2015/21030, K. 2018/5469, T. 4.6.2018.

[1176] **GÖRGÜN/BÖRÜ/TORAMAN/KODAKOĞLU**, s. 269.

[1177] "*Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen ve davalı tarafın, esasa cevap süresi içinde ileri sürülemediğinden davacı tarafın savunmanın genişletilmesi yönündeki itirazı ile karşılaşması mümkün olan zamanaşımı defi'ni, sonradan ıslah yoluyla ileri sürebileceğine işaret eden Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır*." Yargıtay HGK., E. 2010/629, K. 2011/70, T. 6.4.2011; "*Hem Dairemiz hem de Hukuk Genel Kurulu'nca cevap dilekçesinin ıslahı yolu ile zamanaşımı savunmasında bulunulabileceği kabul edilmektedir. Ancak bu usulün işletilebilmesinin ön*

verilmemişse artık ıslah ile zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi mümkün değildir[1178]. Sonuç olarak usûlüne uygun bir şekilde, zamanaşımı def'inin ileri sürmesi ile borçlunun, borcunu ödeme zorunluluğu ortadan kalkmaktadır[1179] [1180]. Ancak zamanaşımı süresinin geçmesi, borçlu tarafında dürüstlük kuralına aykırı olarak sağlanmışsa, zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi, borçlu lehine sonuç doğurmayacaktır[1181].

Türk hukuku açısından zamanaşımına ilişkin temel düzenlemeler TBK m.146 vd. ile yapılmıştır. Ancak TTK m.1420 ve m.1484 hükümleri ile sigorta hukuku'nda zamanaşımına ilişkin olarak özel düzenlemeler yapılmıştır. TTK m.1420'ye göre sigorta sözleşmesinden kaynaklanan tüm taleplerin, muacceliyetten[1182] itibaren iki yıl ve sigorta tazminatının da herhâlde rizikonun vukuundan itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına

---

koşulu usulüne uygun verilmiş bir cevap dilekçesinin varlığıdır." Yargıtay 9. HD., E. 2014/28583, K. 2016/927, T. 18.1.2016.

[1178] "*...hiç yada süresinde cevap dilekçesi verilmeyen hallerde cevap dilekçesinin ıslahı suretiyle zamanaşımı definin ileri sürülmesi de mümkün değildir*." Yargıtay 9. HD., E. 2017/10242, K. 2019/10112, T. 7.5.2019. Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK., E. 2017/1093, K. 2017/1090, T. 7.6.2017; Yargıtay 9. HD., E. 2014/21101, K. 2014/27015, T. 17.09.2014; Yargıtay HGK., E. 2017/2782, K. 2020/87, T. 6.2.2020; Yargıtay HGK., E. 2016/1212, K. 2017/1078, T. 7.6.2017.

[1179] **ÜNLÜTEPE**, s. 307. Zamanaşımına uğrayan borcun eksik borç niteliğine haiz olduğu yönünde bkz. **KILIÇOĞLU**, s. 1102; **EREN**, s. 1311; **DEMİR**, s. 265; **ÜNLÜTEPE**, s. 307; **BAĞCI**, s. 161. "*Zamanaşımına uğrayan borç, eksik bir borçtur*." Yargıtay 10. HD., E. 2015/21030, K. 2018/5469, T. 4.6.2018. Zamanaşımı def'inin, kesin nitelikte bir defi olduğu yönünde bkz. **ÜNLÜTEPE**, s. 312. "*…mahkemece, dava tarihi olan 23.09.2014 tarihi itibariyle alacağın zamanaşımına uğradığı gözetilip, davalı sigorta şirketinin zamanaşımı def'inin kabulüne karar verilerek davalı sigorta şirketine karşı açılan davanın zamanaşımından reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış, kararın davalı ....yararına bozulması gerekmiştir.*" Yargıtay 11. HD., E. 2016/7951, K. 2018/1416, T. 26.2.2018.

[1180] Zamanaşımı sebebiyle davanın esastan reddi hâlinde, reddedilen kısım açısından nispi vekalet ücretine hükmedilmesi gerektiğine karar verilmektedir. "*...eldeki davada alacağın zamanaşımına uğramış olması gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir... Bu durumda mahkemece verilen karar esastan verilmiş bir ret kararı niteliğinde olduğundan, yargılamada kendisini vekil ile temsil ettirmiş davalı yararına hüküm tarihindeki Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi gereğince nispi vekâlet ücreti verilmesi gerekir.*" Yargıtay HGK., E. 2017/3013, K. 2018/47, T. 17.1.2018. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2018/1608, K. 2019/3470, T. 6.5.2019; Yargıtay 4. HD., E. 2013/14974, K. 2013/16473, T. 28.10.2013.

[1181] Ayrıntılı bilgi için bkz. **TOK**, Ozan, "*Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesinin Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı Çerçevesinde Sınırlandırılması*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2015, C. 21, S. 1, s. 239-260. "*Sigorta şirketinin, oyalama kastı ile sigorta tazminatını ödeyeceği konusunda sigortalısında bir inanç yaratarak zamanaşımı süresinin bitimini müteakip zamanaşımı def'inde bulunmasının iyi niyet kurallarına aykırı bir davranış olduğu aşikar olduğu gibi bunun varlığının tespiti halinde MK 2.maddesi uyarınca zamanaşımı def'ine dayanma hakkının da yitirilmesi sonucu doğacaktır*." Yargıtay 4. HD., E. 2021/10156 K. 2021/6728 T. 13.10.2021. Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD., E. 2020/1537, K. 2021/130, T. 19.1.2021; Yargıtay 13. HD., E. 2006/14233, K. 2007/2558, T. 23.02.2007.

[1182] TBK m.146'da zamanaşımının, muacceliyet ile başlayacağı düzenlemesine rağmen TTK m.1420'de bunun özel olarak belirtilmesinin gereksiz olduğu yönünde bkz. **ÜNAN**, C. I, s. 158.

uğrayacağı düzenlenmiştir[1183]. Hüküm sigorta sözleşmesinden kaynaklanan bütün talepler açısından bir düzenleme getirildiği için sigortacının prim alacağı da iki yıllık zamanaşımına tabidir[1184]. Ancak fazla ödenen primin iadesi açısından sebepsiz zenginleşmeye ilişkin zamanaşımı süreleri uygulanır[1185]. Prim alacağında olduğu gibi sigortacının, sigorta ettirene rücu hakkı da iki yıllık zamanaşımına tabidir[1186].

İki yıllık zamanaşımı süresinin başlaması için sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün muaccel hâle gelmiş olması gerekmektedir. Sigorta tazminatının ne zaman muaccel hâle geleceği ise TTK m.1427/2'de düzenlenmiştir[1187]. Hükme göre riziko gerçekleştikten ve rizikoya ilişkin belgeler sigortacıya verildikten sonra sigortacı, rizikoya ilişkin araştırmalarını bitirdiğinde sigorta tazminatı muaccel olacaktır[1188]. Sigorta tazminatı en geç ihbardan itibaren kırk beş gün geçince muaccel olur[1189]. Eğer sigortacı, kırk beş günden daha önce araştırmalarını bitirirse artık borç o anda muaccel olur.

Türk Ticaret Kanunu m.1420'de iki yıllık zamanaşımından ayrı olarak, rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle herhâlde sigorta tazminatının zamanaşımına uğrayacağı düzenlenmiştir. Altı yıllık zamanaşımı[1190] süresinin

---

[1183] TTK m.1420: "*(1) Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. (2) Diğer kanunlardaki hükümler saklıdır.*"

[1184] **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 178; **MEMİŞ**, Tekin, "*Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler ve Değerlendirmeler*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 2016, C. 22, S. 3, s. 1932; **DEMİR**, s. 267; **ÜNAN**, C. I, s. 160.

[1185] **KARA**, s. 183; **MEMİŞ**, Zamanaşımı, s. 1940; **ÜNAN**, C. I, s. 160; **DEMİR**, s. 267.

[1186] "*Temyize konu dava, haksız fiil faili aleyhine açılan bir tazminat davası olmayıp trafik sigortası poliçesine dayalı olarak sigorta şirketinin kendi akdinin aleyhine açılmış olduğundan yeni TTK'nın 1420.maddesi (eski TTK 1268. maddesi) gereğince bu davada zamanaşımı süresi ödeme tarihinden itibaren 2 yıldır.*" Yargıtay 17. HD., E. 2016/18808, K. 2017/1276, T. 09.02.2017.

[1187] KTK m.99/1'e göre hak sahibi, gerekli belgeleri sigortacıya bildirdiği tarihten itibaren sekiz iş günü içerisinde alacak muaccel hâle gelmektedir.

[1188] Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez (TTK m.1427/2).

[1189] Can sigortaları açısından bu süre on beş gündür (TTK m.1427/2).

[1190] eTTK m.1268'te sadece altı yıllık zamanaşımı süresi düzenlenmiş idi. Bu sebeple eTTK döneminde, azami süre açısından genel zamanaşımı süresinin uygulandığı yönünde bkz. **BAĞCI**, s. 164.

düzenlenme sebebi, sigortacının, uzun süre tazminat ödeme yükümlülüğü altında kalmasını engellemek ve menfaatler dengesini sağlamaktır[1191].

Kanun koyucu, sorumluluk sigortalarındaki zamanaşımı açısından TTK m.1482'de özel bir düzenleme yapmıştır. Hükme göre sorumluluk sigortacısına karşı olan tazminat talepleri on yıllık zamanaşımına tabidir[1192]. Ayrıca hükümde on yıllık sürenin, muacceliyetten itibaren değil rizikonun gerçekleşmesinden itibaren başlayacağı düzenlenmiştir[1193].

Türk Ticaret Kanunu m.1420'de, TTK m.1484 hükmü saklı tutulmuştur. Ancak TTK m.1484'ün iki yıllık süre için mi yoksa altı yıllık süre için mi istisna oluşturduğu belirli değildir. TTK m.1484'ün gerekçesinde, sorumluluk sigortaları açısından iki yıllık sürenin kısa olduğu için bu düzenlemenin yapıldığı belirtilmiştir. Bu hâlde sorumluluk sigortalarında, zarar görenin, sigortacıdan olan taleplerinin on yıllık zamanaşımına tabi olduğunu kabul etmek gerekir[1194]. Ancak zarar görenin, sigortalıya karşı olan alacak hakkının zamanaşımına uğramamış olması gerekmektedir. Eğer zarar görenin, sigortalıya karşı olan alacağı zamanaşımına uğramışsa sigortacı artık zamanaşımı definde bulunabilir[1195]. Zira sigortacı, zarar görene karşı ancak sigortalının sorumlu olması koşuluyla sorumlu olacaktır[1196].

TTK m.1482'de sigortacıya yönelik tazminat talebinden bahsedildiği için sigortalının, sorumluluk sigortacısından talep edeceği alacaklar açısından on yıllık zamanaşımı süresi uygulanmayacaktır[1197].

[1191] Bkz. TTK m.1420 gerekçesi.

[1192] "*6102 sayılı TTK'da sorumluluk sigortasının düzenlendiği ve bu sigortalardaki zamanaşımı süresinin TTK 1482. maddesinde olay tarihinden itibaren 10 yıl olduğunun ifade edildiği gerekçesiyle, davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir…ONANMASINA*" Yargıtay 11. HD., E. 2016/14304, K. 2017/2644, T. 4.5.2017.

[1193] **BAĞCI**, s. 165.

[1194] **KARASU**, Rauf, "*6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi*", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2015, C. 6, S. 4, s. 698. TTK m.1420'deki iki yıllık sürenin geçerli olmaya devam ettiği ancak azami sürenin on yıl olduğu yönünde bkz. **MEMİŞ**, Zamanaşımı, s. 1942-1943; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 179.

[1195] Aynı yönde bkz. **SOPACI ÖZTUNA**, s. 709.

[1196] **AKKANAT ÖZTÜRK**, s. 481.

[1197] **ÜNAN**, C. II, s. 384-385. Aksi yönde bkz. **DEMİR**, s. 268; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 179. Güvence hesabının sorumluluğunun tabi olduğu zamanaşımına ilişkin olarak Sigortacılık Kanunu'nda bir

Türk Ticaret Kanunu m.1420'de diğer kanunlardaki zamanaşımına ilişkin hükümler saklı tutulmuştur. KTK m.109'daki iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri buna örnek olarak gösterilebilir[1198]. KTK, iki yıllık süreyi, rizikonun gerçekleşmesi ile değil zararın ve zarar verenin öğrenilmesinden itibaren başlatmaktadır[1199]. Ayrıca sorumluluk konusu olay, bir suça vücut veriyorsa ceza kanunlarındaki zamanaşımının, maddi tazminatlar[1200] açısından uygulanacağı düzenlenmiştir[1201]. KTK m.109/2'deki "*...ceza kanunu bu fiil için daha uzun bir zaman aşımı süresi öngörmüş bulunursa...*" ifadesinden, dava zamanaşımının mı yoksa ceza zamanaşımının mı anlaşılması gerektiği açık değildir. Ancak bu ifadeden, dava zamanaşımının anlaşılması gerektiği kabul edilmektedir[1202]. Ceza kanununa göre belirlenecek dava zamanaşımı, hem iki hem de on yıllık iki zamanaşımı süresini de uzatabilir[1203]. Örneğin ceza davası zamanaşımı süresi, sekiz yıl ise iki yıllık kısa zamanaşımı süresi sekiz yıla uzayacaktır[1204]. Eğer ceza davası zamanaşımı süresi, on yıldan uzun ise her iki süre de uzayacaktır[1205]. Ancak ceza davası zamanaşımı süresi, fiilin

---

düzenleme bulunmadığı için ilgili zorunlu sorumluluk sigortasının, tabi olduğu zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği yönünde bkz. **KARASU**, s. 705.

[1198] KTK m.109: "*Motorlu araç kazalarından doğan maddi zararların tazminine ilişkin talepler, zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde, kaza gününden başlayarak on yıl içinde zamanaşımına uğrar.Dava, cezayı gerektiren bir fiilden doğar ve ceza kanunu bu fiil için daha uzun bir zaman aşımı süresi öngörmüş bulunursa, bu süre, maddi tazminat talepleri için de geçerlidir...*"

[1199] **ÜNAN**, C. I, s. 165.

[1200] Zorunlu mali sorumluluk sigortacısı, KTK m.92/f gereği manevi tazminat taleplerinden sorumlu değildir.

[1201] "*...sözleşmeye dayanılarak açılan davalarda ceza zamanaşımı uygulanmaz*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/4497, K. 2016/4393, T. 7.4.2016.

[1202] "*...kazanın meydan geldiği 06.04.2007 tarihi itibariyle 5237 sayılı TCK'nun 66. maddesi uyarınca ceza zamanaşımı süresi 8 yıldır*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/7116, K. 2015/6924, T. 7.5.2015; "*Buradaki ceza kanunlarındaki zamanaşımı ifadesinden anlaşılması gereken ise ceza kanunlarındaki dava zamanaşımıdır*." Yargıtay 11. HD., E. 2021/7341, K. 2023/762, T. 13.2.2023.

[1203] **SAVAŞ**, Fatma Burcu, "*Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı*", TBB Dergisi, Y. 2008, S. 74, s. 141-142. Yargıtay kararları doğrultusunda oluşan bu görüşün eleştiriye açık olduğu yönünde bkz. **MEMİŞ**, Zamanaşımı, s. 1935 dn. 7.

[1204] **SAVAŞ**, s. 142.

[1205] "*Ceza davası zamanaşımı süresinin amacı gözetildiğinde, daha uzun olmak şartıyla bu sürenin hem bir yıllık nispi zamanaşımı süresi hem de on yıllık mutlak zamanaşımı süresi açısından uygulanması gerekir. On yıldan fazla ceza davası zamanaşımı süresinin söz konusu olduğu bir durumda artık nispi ve mutlak zamanaşımı süresi dikkate alınmayacaktır. Bu durumda ceza davası zamanaşımı süresi hem bir yıllık nispi zamanaşımı süresinin hem de on yıllık mutlak zamanaşımı süresinin yerini alacak, tazminat davası en geç bu sürenin sonuna kadar açılabilecektir. Öte yandan ceza davası zamanaşımı süresi bir yıllık nispi zamanaşımı süresinden uzun ancak on yıllık mutlak zamanaşımı süresinden kısa ise bu durumda sadece nispi zamanaşımı süresinin yerine uygulanma imkanına sahip olacaktır.*" Yargıtay 11. HD., E. 2021/7341, K. 2023/762, T. 13.2.2023.

ve failin öğrenildiği andan itibaren değil suçun gerçekleştiği andan itibaren başlar[1206]. Ceza davası zamanaşımı süresinin uygulanabilmesi için mahkûmiyet kararı verilmesi veya ceza davasının açılmış olması gerekmemektedir[1207]. Ayrıca ceza davası zamanaşımı süresi, sadece sürücü açısından değil diğer sorumlular açısından da geçerli kabul edilmektedir[1208].

Zamanaşımına ilişkin sürelerin, TBK m.148 ve TTK m.6 gereği sigorta sözleşmesi ile değiştirilemez. Zamanaşımı sürelerini değiştiren sözleşme maddeleri TTK m.1452/2 ve m.1486/2 gereği geçersizdir. Sözleşmede kanuna aykırı bir zamanaşımı kararlaştırıldığı takdirde kanunda belirlenen zamanaşımı süreleri geçerli olmaya devam edecektir.

[1206] "*...ceza davası zamanaşımının uygulandığı durumlarda zamanaşımı süresi, zararın ve failin öğrenildiği tarihten itibaren değil, suç teşkil eden fiilin işlendiği (veya fiilin tamamlandığı) tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır*." Yargıtay 11. HD., E. 2021/7341, K. 2023/762, T. 13.2.2023.

[1207] "*Ceza zamanaşımının uygulanabilmesi için eylemin aynı zamanda bir suç oluşturması yeterli olup bunun dışında fail hakkında ceza davasının açılması ya da mahkumiyet kararının verilmesi gibi herhangi bir koşul bulunmamaktadır*." Yargıtay 17. HD., E. 2016/5995, K. 2016/5913, T. 12.5.2016.

[1208] "*...söz konusu hükümde, ceza zamanaşımının uygulanması bakımından sürücü ve diğer sorumlular arasında bir ayrım da yapılmamış, böylece kuralın bunların tümü için geçerli olduğu, hepsi için aynı zamanaşımı süresinin uygulanacağı öngörülmüştür*." Yargıtay 17. HD., E. 2015/7116, K. 2015/6924, T. 7.5.2015.

6. SONUÇ

Modern anlamda sigorta, deniz ticaretinden kaynaklı olarak deniz sigortaları ile ortaya çıkmıştır. Büyük Londra yangını da kara sigortalarının gelişmesini sağlamıştır. Özellikle refah ve eğitim düzeyinin artmasıyla teknolojide yaşanan gelişmeler kişilerin, malvarlıklarını artan rizikolara karşı koruma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda kişilerin sigortaya olan talebi de artmıştır. Ancak rizikoların sayısı çok olsa da bütün rizikolara karşı sigorta sözleşmesi ile teminat sağlanması teknik olarak mümkün değildir. Bu sebeple sigorta teminatının sınırlandırılması ve kapsamının belirlenmesi gerekmektedir. Türk hukuku açısından bu belirleme TTK, sigorta genel şartları ve sigorta sözleşmesine göre yapılacaktır. Ancak TTK'nin sigorta hukuku başlıklı altıncı kitabı kanunun en sorunlu kitabı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca sigorta genel şartları ve sigorta sözleşmesi vasıtasıyla sigorta teminatına ilişkin hangi hususların belirlenebileceği de ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Sigorta teminatına ilişkin olan bu karmaşık durumun açıklığa kavuşturulması amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Sigorta sözleşmesi ile bütün rizikoların teminat altına alınması mümkün değildir. Ancak sigorta ettirenler, sigorta teminatına ilişkin bu sınırlamalardan habersiz bir şekilde, sigorta sözleşmesini akdetmek ile sigorta konusu menfaatlerini bütün rizikolara karşı korudukları fikrine sahiptir. Zira sıradan vatandaşlar, hayatın içerisinde ne kadar çok ve çeşitli riskin olduğunun farkında değildir. Bu sebeple sıradan vatandaşların bu fikre sahip olması oldukça doğaldır. Keza sigortanın oldukça teknik bir alan olması da sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesi ile sağlanan teminatı ve teminat dışı hâlleri anlamasını zorlaştırmaktadır. Bunları gözeten kanun koyucu, TTK m.1423'te ve SK m.11/3'te sigortacıya, aydınlatma yükümlülüğünü yüklenmiştir. Aydınlatma yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle yaptırım uygulanabilmesi ancak aydınlatılmamış sigorta ettirenin kendi kendine aydınlanarak on dört gün içerisinde yapacağı itirazı ile mümkün olacaktır. Keza aydınlatma yükümlülüğüne aykırılığın yaptırımı da muğlak bir şekilde düzenlemiştir. Kanun koyucunun, aydınlatma yükümlülüğüne aykırılık hâli için açık ve caydırıcı bir yaptırım düzenlemelidir.

Teminatın kapsamının belirlenmesine ilişkin olarak bütün rizikolar esası ve belirli rizikolar esası olmak üzere iki esas bulunmaktadır. Türk sigorta hukuku açısından sorun, SK m.11/3'de bütün rizikolar esasının, TTK m.1409/1'de ise belirli rizikolar esasının

düzenlenmiş olmasıdır. Sonraki tarihli TTK m.1409/1'de düzenlenen belirli rizikolar esasının Türk sigorta hukuku açısından gereçli olduğu kanaatindeyiz. Ancak kanun koyucu tarafından bu iki başlı düzenlemeye bir son verilmesi gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu m.1404'te sigorta teminatı altına alınamayacak rizikolar genel olarak ifade edilmiştir. Her ne kadar özel sayılmasa da yaptırımı belirli bir miktarda paranın ödenmesi olan adli ve idari para cezalarını teminat altına alan bir sigorta sözleşmesi yapılamaz. Adli ve idari para cezalarını hakkında sigorta sözleşmesi yapıldığı takdirde cezanın, ıslah etme ve caydırıcılık işlevini ortadan kalkacaktır. Ayrıca bu kabul cezanın şahsiliği ilkesine de aykırıdır. Bu sebeple adli ve idari para cezaları gibi belirli bir miktarda paranın ödenmesi şeklinde cezai yaptırımlar için sorumluluk sigortası ile sigorta teminatı sağlanamaz.

Sigorta teminatı, kural olarak primin ödendiği tarihten sigorta sözleşmesinin sona erdiği tarihe kadar meydana gelen rizikolar açısından söz konusudur. Mal sigortaları açısından zaman bakımından teminatın kapsamı belirlemek sorumluluk sigortalarına göre daha kolaydır. Zira sorumluluk sigortalarında sorumluluğu doğuran olayın gerçekleşmesi, zararın ortaya çıkması ve zarar sorumlusunun zarardan haberdar olması farklı zamanlarda gerçekleşebilmektedir. Rizikonun bu anlardan hangisinde gerçekleştiği belirsizdir. İşte bu yüzden sorumluluk sigortalarında rizikonun gerçekleştiği anı tespit eden farklı teoriler ortaya konmuştur. Olay esasına (sebep olayı teorisi) göre riziko, sigortalının sorumluluğuna neden olan olayın vuku ile gerçekleşmektedir. Zarar esasına (zarar olayı teorisi) göre rizikonun gerçekleşme anı, zararın vuku bulduğu andır. Talep esasına göre rizikonun gerçekleştiği an, zarar görenin tazminat talebinde bulunduğu andır. TTK m.1473'te olay esasını kabul etmiştir. Ancak taraflar sigorta sözleşmesi diğer bir esası belirleyebileceği gibi karma esası kabul etmeleri de mümkündür.

Türk Ticaret Kanununda m.1458'de geçmişe etkili sigorta açıkça düzenlenmiştir. Ancak geçici sigortaya ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Pratik ihtiyaçlar sebebiyle uygulamada ortaya çıkan geçici sigortaya ilişkin düzenlemenin kanun düzeyinde yapılması gerekmektedir.

Sigorta teminatı, kural olarak primin veya ilk taksitin ödenmesiyle başlamaktadır. Primin nakden ödenmesini kural olmakla birlikte taksitle ödeme hâlinde ilk taksitten sonraki taksitler için kambiyo senedi verilebilir. Kanun koyucunun prim ödemesine ilişkin

düzenlemesi böyle olmakla birlikte banka/kredi kartı, eft gibi ödeme yöntemleri hakkında bir düzenleme yapılmamış olmasının eksiklik olduğu kanaatindeyiz.

Türk Ticaret Kanunu m.1429/1'de sigorta ettiren ve sigortalının hukuken fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin fiillerinden kaynaklanan rizikolardan da sigortacının sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Ancak ne hükümde ne de gerekçede hukuken fiillerinden sorumlu olunana kişiler hakkında bir açıklama bulunmamaktadır. Bu önemli bir eksikliktir. Keza özellikle halefiyet de göz önüne alındığında, aile bireyleri tarafından gerçekleştirilen rizikolar açısından da sigorta himayesinin sağlanması gerektiği doktrinde haklı şekilde ileri sürülmektedir. Sigortalının eşi tarafından gerçekleştirilen riziko sebebiyle aldığı sigorta tazminatını daha sonra sigortacıya faizi ile birlikte ödemesi sigortanın amacına ters düşmektedir. Bu sebeple fiillerinden hukuken sorumlu olunan kişilerin kimler olduğu ve sigortacının halefiyete dayalı olarak kimlere rücu edemeyeceği hususunda hakkaniyete uygun ve daha açık bir kanuni düzenlemenin yapılması elzemdir.

Sigorta konusu malın malikinin sigortalı olduğu sigortalarda, sınırlı ayni hak sahiplerinin hakları TTK m.1456 gereği sigorta tazminatı üzerinde devam etmektedir. Ancak bütün sınırlı ayni haklar bu düzenlemenin uygulanması açısından elverişli değildir. Sükna hakkı bu düzenlemeye uygun olmayan sınırlı ayni hakka örnek olarak verilebilir. TTK m.1456'da geçen sınırlı ayni hak ifadesi daraltılarak kapsamı belirli hâle getirilmelidir.

Türk Ticaret Kanunu m.1420'de sigorta sözleşmesinden kaynaklanan talepler açısından iki ve altı yıllık zamanaşımı süreleri düzenlenmiştir. Ancak sorumluluk sigortalarına ilişkin olarak TTK m.1482'de sigortacıya yönelik tazminat talepleri açısından on yıllık zamanaşımı süresi düzenlenmiştir. On yıllık zamanaşımı süresinin sadece zarar gören açısından geçerli olduğu kanaatindeyiz. Doktrinde aksi yönde görüşler de bulunmaktadır. Hükmün gerekçesi de bu hususta bir açıklama getirmemektedir. Bu sebeple kanun koyucu tarafından daha sarih bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

Zarar sigortaları ile ilgili olarak TTK m.1452 ve TTK m.1486'de koruyucu hükümler düzenlenmiştir. İlgili maddelerin birinci fıkralarında sayılan kanun hükümlerine aykırı sözleşme şartları, sigorta sözleşmesinin tamamen geçersiz olmasına sebep olmaktadır. Ancak çoğu zaman sigorta sözleşmesinin geçersiz sayılması sigortalının menfaatleri açısından uygun ve orantılı bir yaptırım değildir. Bu sebeple ilgili koruyucu hükümlerin yeniden düzenlenmesi yerine olacaktır.

Sigortacı ve sigorta ettiren arasındaki sigorta sözleşmesine sadece TTK değil ilgili sigorta genel şartları da uygulanmaktadır. Sigorta sözleşmeleri açısından büyük öneme haiz olan sigorta genel şartlarının hukuki niteliğinin genel işlem koşulu olduğu doktrinde esas itibariyle kabul edilmektedir. Ancak aşağıda izah edeceğimiz gerekçelerle bu görüşe katılmamaktayız. Zira TBK m.20'de genel işlem koşulu "*…düzenleyenin,…tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleri*" olarak tanımlanmıştır. Ancak sigorta genel şartları, trafik sigortası açısından KTK m.93 gereği bizzat idare tarafından düzenlenmekte diğer sigortalar açısından ise idare tarafından onaylandıktan sonra uygulanmaktadır. Bu hâlde sigortacının, genel şartları tek başına hazırlayarak sigorta ettirene dikte ettiği söylenemez. Çünkü sigorta genel şartları sigortacı tarafından hazırlanmamaktadır. Ayrıca sigortacının, sigorta genel şartlarına sigorta sözleşmesinde yer vermeme imkânı bulunmamaktadır. Çünkü SK m.11/1'de sigorta sözleşmesinin, sigorta genel şartlarına uygun olarak düzenlemesi gerektiği emredici şekilde belirtilmiştir. Keza bu hükme aykırılık halinde SK m.34/2-f'de idari para cezası yaptırımının uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu hâlde sigortacının, sözleşmede yer vermekle yükümlü tutulduğu ve sigorta ettiren ile müzakere ederek değiştiremeyeceği sigorta genel şartlarının, genel işlem koşulu olarak değerlendirilmesi kanaatimizce yerinde değildir.

Kara araçları kasko sigortası genel şartlarında değer kaybı tazminatı açısından açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple Yargıtay, sadece araçta meydana gelen gerçek zararın kasko sigortasının teminatı kapsamında olduğunu ancak ek sözleşme ile teminat altına alındığı takdirde kasko sigortacınısının, değer değer kaybından sorumlu olacağına karar vermektedir. Kasko sigortasında sigorta edilen araç değil sigortalının araç üzerindeki menfaatidir. Riziko gerçekleştiği takdirde sigortalının malvarlığında meydana gelen eksilme sadece aracın onarım masrafı değil aynı zamanda kazasız emsal araca göre düşen değeridir. Bu sebeple sigortalının malvarlığının aktif kısmında meydana gelen azalmaya dahil olan değer kaybı tazminatının da kasko sigortası teminatına dahil olduğu kanaatindeyiz.

Sigorta sözleşmesinde aksi kararlaştırılmadığı sürece malın ayıbından kaynaklanan zararlar sigorta teminatı kapsamında değildir. Ancak ayıp sebebiyle sigortacının sorumlu olmaması için malda maddi nitelikte bir ayıbın bulunması ve rizikonun tamamen malın ayıplı olması sebebiyle gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Sigortalının kusurlu olup olmaması sigortacının sorumluluğunu etkilemez. Ayrıca ayıplı maldan kaynaklı olarak

ortaya çıkan riziko, sigorta teminatı kapsamında ise sigortalı olan diğer malların uğradığı zarardan sigortacı sorumludur. Zira sigortalı olan diğer mallar açısından bir ayıp söz konusu değildir.

Taraflar TTK m.1449 gereği sigorta sözleşmesi ile sigorta teminatının kararlaştırılan yükümlülüğün yerine getirilmesi şartına bağlayabilir. İlgili hükme göre sigortalı yükümlülüğü kusurlu bir şekilde yerine getirilmez ve yükümlülüğün ihlaliyle riziko arasında illiyet bağı bulunursa sigortacı öğrenmeden itibaren bir ay içerisinde sigorta sözleşmesini feshedebilir. Ancak kanun koyucunun riziko gerçekleştikten sonra ihlalin öğrenilmesi hâlinde diğer şartlar da bulunduğu takdirde sigortacının sorumlu olmadığını açıkça düzenlemesi yerinde olacaktır.

KAYNAKLAR

Ağırman, D. (2022). *Milli & Milletlerarası Tahkim*, Ankara, Adalet Yayınları.

Akgün, E. (2017). *Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık. (Kaza).

Akgün, E. (2017). Sigorta Sözleşmelerinde Teminatın Kapsamına Genel Bir Bakış, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(153-154), s. 89-103.

Akkanat Öztürk, E. B. (2020). Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, TAAD, 42, s. 471-498.

Akkurt, S. S. & Erdoğan, K. & Tokat, H. (2022). *Tablolar, Şemalar, Örnek Olaylar ve Test Sorularıyla Borçlar Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Akyılmaz**,** B. & Sezginer**,** M. & Kaya, C. (2023). *Türk İdare Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Alhan, Y. (2023). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18(2), s. 807-855.

Alkan, O. Nuri. (2021). *Trafik Kazalarında Sigortacının Sorumluluğu*, Ankara, Adalet Yayınevi.

Alsancak, M. İ. (2024). *Trafik Kazası Sonucu Oluşan Bedensel Zararlar*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Aral Eldeleklioğlu, İ. (2012). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22, s. 203-222. (Prim)

Aral Eldeleklioğlu, İ. (2012). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 18(1), s. 383-402. (Aydınlatma).

Aral Eldeleklioğlu, İ. (2016). Yangın Sigortalarında Yapı Malikine Rücu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3), s. 985-1023. (Yangın).

Aral Eldeleklioğlu, İ. (2022). *Şematik Sigorta Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Artuk, M. E. & Gökcen, A. & Alşahin, M. E. & Çakır, K. (2018). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Adalet Yayınevi.

Aslan Düzgün, Ü. (2013). Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 29(3), s. 189-216.

Aslan, A. (2022). Sigortacının Bilgilendirme ve Aydınlatma Yükümlülüğü, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(Özel), s. 338-359.

Aşık Zerdali, S. (2021). *Müteselsil Sorumlulukta Zarar Verenlerin Birbirine Karşı Rücu İlişkisi*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Atalı, M. & Ermenek, İ. (2023). *Medenî Usûl Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Atamer, K. (2017). *Deniz Ticareti Hukuku Cilt I*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık. (C. I)

Atamer, K. (2019). "Geçmişe Etkili Sigorta", Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 223 – 243.

Atay, E. E. (2022). *İdare Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Ateş, H. (2011). Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğunun Azaltılması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 97, s. 301-320.

Avcı, Z. (2019). Sigorta Sözleşmesinde Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü, THD, 14(155), s. 1338-1351.

Aydemir, E. (2013). *Hukuksal Uyuşmazlıklar Yönünden Banka Kartları ve Kredi Kartları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Aydoğdu, M. (2014). *Türk Borçlar Hukuku'nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukuku'nda Haksız Şartların Denetimi*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Aydoğmuş, H. (2020). *Ürün Sorumluluk Sigortasında Teminatın Kapsamı ve Riziko*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Ayhan, R. & Çağlar, H. & Özdamar, M. (2020). *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Ankara, Yetkin Yayınları.

Ayli, A. (2012). *İnşaat Bütün Riskler Sigortasında Riziko*, Ankara, Yetkin Yayınları.

Bağcı, Ö. (2016). Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımı, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11, s. 159-171.

Bağrıaçık, S. N. (2016). Sigorta Sözleşmesinde Sigorta Edilen Menfaatin Sahibinin Değişmesi Durumu, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,15(1), s. 743-751.

Bahtiyar, M. & Biçer, Levent. (2016). Adi İş/Ticari İş/Tüketici İşlemi Ayrımı ve Bu Ayrımın Önemi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3), s. 395-436.

Balduğ, E. Y. (2021). Zarar Sigortalarında Sigortacının Lütuf (Ex-Gratia) Ödemesi Kavramı ve Sonuçları, Terazi Hukuk Dergisi, 16(173), s. 108-116.

Battal, A. (1992). Ticari İşletme Kıstasları Karşısında Genelevlerin Durumu, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5, s. 207-224.

Bayer, Ç. (2018). Danıştay Kararları Işığında Sosyal Risk İlkesi, Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, 1(1), s. 35-80.

Bayrak, A. (2013). *Denetimli Serbestlik Kapsamındaki Seçenek Yaptırımlar*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Berber, B. (2023). Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı, Konya Barosu Dergisi, 1(1), s. 41-72.

Biten, B. Y. (2022). *Kasko Sözleşmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Bora, E. (2020). *Sigorta Hukuku*, Ankara.

Bozer, A. (2007). *Sigorta Hukuku*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Bozkurt, T. (2022). *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Ankara, Yetkin Yayınları.

Can, M. (2009). *Türk Özel Sigorta Hukuku*, Ankara, İmaj Yayıncılık.

Cebe, M. S. (2018). *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, Ankara, Adalet Yayınevi.

Coşkun, M. (2024). *Sigorta Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Coşkun, Y. & Göncü Döner, M. S. (2021). Tıbbi Uygulama Kaynaklı Tüketici Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuğun Sigorta Şirketlerine Etkisi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 29(4), s. 2933-2973.

Çağa, T. (1991). Özel Hüküm Genel Hükmü Daima Bertaraf Eder Mi?, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s. 366-375.

Çakır, A. (2023). *Mal Sigortalarında Temsilen Sigorta*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Çapa, S. (2014). Geçmişe Etkili Sigorta, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18(3-4), s. 341-362.

Çeker, M, (2022). *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*, Adana, Karahan Kitabevi.

Çeker, M. (2006). Sigortacının Rücu Hakkı, Legal Hukuk Dergisi, 4(48), s. 3707-3718. (Rücu).

Çelik, Ç. A. (2021). *Bedensel Zararlar*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Çelik, Ç. A. (2023). *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk Ve Ceza Sorumluluğu*, Ankara, Seçkin Yayıncılık. (Trafik).

Çetintürk, E. & Töngür, A. R. (2020). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Adalet Yayınevi.

Çiçek, M. (2019). *İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Damar, C. (2019). Sigortacının Rücu Hakkından İstisnalık Meselesi, Terazi Hukuk Dergisi, 14(160), s. 2302-2310. (Rücu).

Damar, C. (2022). *Sigortacının Kanuni Halefiyeti ve Rücu Hakkı*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Demir, İ. (2023). *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Ankara, Yetkin Yayınları.

Demir, R. (2017). Aşkın Sigorta, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(2-3), s. 463-486. (Aşkın).

Demirağ, A. İ. (2016). Aynı İşletene Ait Birden Fazla Aracın Çarpışması Sonucu Bu Araçlardan Birinde Meydana Gelen Hasarın Diğer Aracın Zorunlu Trafik Sigortasından Talep Edilip Edilemeyeceği Konusunda Bir Değerlendirme, İstanbul Barosu Dergisi, 90(6), s. 45-50.

Demirayak Ünal, E. B. (2021). *Sigorta Sözleşmesi Hukuku*, Ankara, (Ed. Kemal Şenocak), Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk, s. 45-149.

Demirsatan, B. (2017). Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcunda Temerrüdü, İÜHFM, 75(1), s. 359-392.

Doğan, B. & Azizağaoğlu, H. T. (2022). Zarar Sigortalarına İlişkin Hileli Sigorta Taleplerinin İngiliz Hukuku Nazarında Değerlendirilmesi, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(1), s. 426-480.

Doğan, B. (2022). Kara Araçları Kasko Sigortası Genel Şartları ve Yürülükte Bulunan Mevzuat Hükümleri Kapsamında Yargıtay'ın Alkollü Araç Kullanımı Sırasında Meydana Gelen Zararlara İlişkin Yerleşik Kararları Üzerine Bir İnceleme, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26(1), s. 107-140.

Doğan, B. F. & Selçuk, A. (2023). Sigorta Sözleşmelerinin Yorumu Meselesi ve Makul Beklentiler Doktrini, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 2, s. 421-442.

Doğan, D. Ç. (2021). *Hapis Cezasına ve İnfazına Seçenek Kurumlar*, Ankara, Seçkin Yayıncılık. (Hapis Cezası).

Doğan, M. & Şahan, İ. & Atamulu, G. (2021). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Doğu, H. M. (2023). *Kanuna Karşı Hile*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Dolar, N. F. (2023). *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü (TTK m. 1423)*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Durak, Y. & Şahin, T. (2015). Hatır İçin Taşıma, İÜHFM, 73(1), s. 339-362.

Dural, M. & Sarı, S. (2016). *Türk Özel Hukuku Cilt I*, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Duran, O. (2023). Sigortalı Malın Haczi, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 9(1), s. 17-36.

Dursun, H. (2011). Fuhşa ve Fuhuş Hakkındaki Temel Türk Hukuk Normlarına Genel Bir Bakış, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 93, s. 405-442.

Elgün Toğrul, E. Ş. (2022). Hayat Sigortaları Kapsamında Haciz Hakkı, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(Özel), s. 415-439.

Er, S. (2023). *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü*, Ankara, Adalet Yayınevi.

Erdemir, M. A. (2017). *Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Eren, F. (2016). *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara, Yetkin Yayıncılık. (Özel).

Eren, F. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Yetkin Yayınları.

Ergün, Ö. (2018). *Borçlar Hukuku (Özel Hükümler) Ders Notları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Eriş, G. (2022). *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Fidan, İ. (2005). Sorumluluk Sigortalarında Rizikonun Gerçekleşmesi, Ankara Barosu Dergisi, 2005/2, s. 33-56.

Genç, M. (2015). *İmar Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Gökcan, H. T. (2018). *Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukukî Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Görgün, L. Ş. & Börü, L. & Toraman, B. & Kodakoğlu, M. (2019). *Medenî Usûl Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları.

Güleryüz, M. T. & Zorluoğlu Yılmaz, A. (2019). Bir Anglo – Amerikan Hukuku Müessesesi Olarak Cezalandırıcı Tazminatın [Punıtıve Damages] Bazı Türk Hukuku Müesseseleri ile Mukayesesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 141, s. 325-362.

Gümüş, M. A. (2015). *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı*, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Günay, M. B. (2013). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1470. ve 1471. Maddelerine İlişkin Değerlendirmeler, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17(2), s. 683-706. (Değerlendirmeler).

Günay, M. B. (2022). *Sigorta Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayınları.

Gürgen, O. (2020). Trafik Sigortası Genel Şartlarının Hukuki Mahiyeti ve Yargıtay'ın Konuya İlişkin Kararının Eleştirisi, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (41), s. 463-482.

Hacıömeroğlu, A. O. (2020). Zorunlu Sorumluluk Sigortacısının Sonraki Sorumluluğu, BATİDER, 36(2), s. 165-192. (Sonraki Sorumluluk).

Hacıömeroğlu, A. O. (2022). *Sorumluluk Sigortasında Sigorta Himayesinin Kapsamı*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Helvacı, S. & Topuz, M. (2023). *Geçmişten Günümüze Özdeyişlerle Hukukun Kadim İlkeleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Hızır, S. (2009). Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 86, s. 268-312.

İmre, Z. (1946). Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 12(1), s. 280-301.

Kaba, G. (2017). *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Kabukçuoğlu Özer, F. D. (2005). *Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Kabukçuoğlu Özer, F. D. (2012). *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık. (Şerh).

Kalabalık, H. (2021). *Türk İdare Hukuku Dersleri Cilt-II*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Kalabalık, H. (2023). *İmar Hukuku Dersleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık. (İmar).

Kaner, İ. D. (2021). *Sigorta Hukuku*, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Kara, E. (2020). Sigorta Genel Şartlarının Hukuki Niteliği, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(19), s. 153-174. (Genel Şartlar).

Kara, E. (2020). *Sigortalanabilir Menfaat İlkesi*, Ankara, Yetkin Yayınları. (Menfaat).

Kara, H. (2021). *Sigorta Hukuku*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Kara, H. (2021). Yargıtay ve Hakem Kararlarına Göre Hekimin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (152), s. 255-304. (Sorumluluk)

Karaarslan, T. A. (2024). Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karacan Çetin, H. (2016). *Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Karasu, R. (2015). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6(4), s. 683-706.

Karayalçın, Y. (1984). *Risk – Sigorta - Risk Yönetimi (Özel Sigorta Hukukuna Giriş),* Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

Kayar, İ. (2019). *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Kayıhan, Ş. & Bağcı, Ö. (2018). *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, Kocaeli, Umuttepe Yayınları.

Kayıhan, Ş. & Selanik, A. A. (2022). *Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Kayıhan, Ş. & Ünlütepe, M. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Kayıhan, Ş. & Ünlütepe, M. (2019). *Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık. (Medeni Hukuk).

Kayıhan, Ş. (2016). Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti, MÜHFHAD, 22(3), s. 1595–1624.

Kender, R. (2021). *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Keser, Y. (2019). Hatır Taşımacılığından Doğan Zararlardan Hakkaniyet İndirimi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21(Özel), s. 2395-2413. (Hatır).

Keser, Y. (2021). Karayolları Trafik Kanunu Kapsamında Geçici İş Göremezlik Tazminatı, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18(2), s. 1037-1055.

Kılıç Öztürk, G. (2016). *Borçlar Hukukunda Borçlunun Temerrüdü*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Kılıçoğlu, A. M. (2018). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* Ankara, Turhan Kitabevi.

Kırkayak, G. (2009). *Sigorta Sözleşmesinin Kurulmasına İlişkin Hukuki Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kıyak, E. (2018). *Dönüştürücü Arabuluculuk – Problem Çözücü Arabuluculuk ile Uyumlaştırılması*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Kızılsümer, B. (2019). Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Koca, M. & Üzülmez, İ. (2022). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Kocaağa, K. (2021). *Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi*, Ankara, Yetkin Yayınları.

Korkmaz, E. (2021). Bir Kanunî Rücu Aracı Olarak Halefiyetin Türk Borçlar Hukuku ve İsviçre Borçlar Hukukunda Geçerli Olan Rücu Sistemlerindeki Yeri, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1), s. 441-515. (Kanunî Rücu).

Korkmaz, E. (2021). Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Köksal, B. (2023). Sigortacılıkta Tahkimde İtiraz Hakem Heyetinin Direnme Hakkı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 166, s. 129-154.

Köktürk, B. (2018). *Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Borçları*, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Köroğlu Ölmez, B. (2020). *Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı*, Doktora Tezi, Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (Zenginleşme Yasağı)

Köroğlu Ölmez, B. (2022). Sigorta Sözleşmelerinde Ahlâka Aykırılık: Genelev Örneği, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(2), s. 1047-1074.

Köse, Y. (2020). *Hekimlik Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Kubilay, H. (1994). *Yeni Değer Sigortası*, Ankara, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları. (Yeni Değer).

Kubilay, H. (1999). *Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku*, İzmir, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.

Kubilay, H. (2013). Oto Kiralama Klozlu Kasko Sigortası ile Güvence Altına Alınan Araçlarda Sigorta Ettirenin Sözleşme Süresi İçinde Beyan Yükümlülüğü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17(4), s. 53-80. (Kiralama).

Kurtulan, G. (2017). Türk Hukukunda Tüketici Uyuşmazlıklarının Tahkime Elverişliliği, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 131, s. 239-260.

Kuru, B. (2019). *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, Ankara, Yetkin Yayınları.

Küçük, D. (2015). Borçluya Halefiyet, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(1), s. 55-90. (Halefiyet).

Küçük, D. (2020). Kara Taşıtları Kasko Sigortası Bağlamında, Türk Ticaret Kanunu'nun 1429/1.maddesinde Geçen "Sigorta Ettiren veya Sigortalının Fiilinden Sorumlu Olduğu Kişiler" Kavramına İlişkin Kısa Bir Değerlendirme, İnÜHFD, 11(1), s. 39-55.

Maraşlı Dinç, Y. (2021). *Miras Hukukunda Külli Halefiyet İlkesi*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Memiş, T. (2016). Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımına İlişkin Eleştiriler ve Değerlendirmeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2016, 22(3), s. 1931–1943. (Zamanaşımı).

Misili, S. (2017). Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 30(133), s. 577-648.

Müderrisoğlu, Ü. (2020). *Kasko Sigortası*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Nazlıer, M. (2022). *İnşaat, İnşaat Sigortaları ve Hasar Uygulamaları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Nomer, H. N. (1997). Halefiyet ile Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar ile Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 55(3), s. 243-260. (Rücu)

Omağ, M. K. (2019). *Özel Sigorta Hukukuna Hakim İlke ve Kurumlar (1975-2016) Makaleler – Tebliğler*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Orbay Ortaç, N. & Köroğlu Ölmez, B. (2024). *Sigorta Hukuku Uygulama Kitabı*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Orbay Ortaç, N. (2021). Sigortalanan Olaya Kusur ile Sebebiyet Verilmesinin Sigorta Teminatına Etkisi, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(2), s. 81-138.

Orbay Ortaç, N. (2023). Sigortacının Halefiyet Hakkına Dayalı Tazminat Davasından Önce Arabuluculuk Yoluna Başvurunun Dava Şartı Olup Olmadığına İlişkin Değerlendirmeler, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 27(1), s. 151-171. (Başvuru).

Ölmez, F. (2020). *Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Özbek, M. S. (2017). Arabuluculuk Sonunda Düzenlenen Anlaşma Belgesine İcra Edilebilirlik Şerhi Verilmesinde Görevli, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3(2), s. 69-85. (Arabuluculuk).

Özbek, M. S. (2018). Yeni İcra ve İflâs Kanunu İçin Öneriler Işığında İlâmlı İcrada İcranın Ertelenmesi, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, 1, s. 9-124.

Özbek, V. Ö. & Doğan, K. & Bacaksız, P. (2022). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Özboyacı, A. (2019). Kartlı Ödeme Sistemlerinde Kartın Kötüye Kullanılmasından Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Özdamar, M. & Doğan, B. (2020). *Sigorta Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Özdamar, M. (2009). *Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü*, Ankara, Yetkin Yayınları.

Özdamar, M. (2013). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlâl Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu, İÜHFM, 71(2), s. 347-360. (Yaptırım).

Özdamar, M. (2013). Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17(2), s. 831–856. (Tahkim).

Özdemir, S. S. (2023). Zarar Sigortalarında "Lütuf Ödemesi" (Ex Gratıa) Kavramı ve Halefiyet İlişkisi ile Reasürans Sözleşmeleri Açısından Başlıca Hukuki Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 31(3), s. 1431-1464.

Özgenç, İ. (2022). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Özkan, A. (2018). *Kasko Sigortası Sözleşmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. (Kasko)

Özkan, A. (2020). Rizikonun Genelliği/Özelliği Perspektifinden Covid-19'un Sigorta Sözleşmelerine Etkisi, Yaşar Hukuk Dergisi, 2(2), s. 71-79.

Özkurteller, G. (2022). *Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Trafik Sigortasında Riziko*, Ankara, Yetkin Yayıncılık.

Pekcanıtez, H. & Atalay, O. & Özekes, M. (2020). *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Polat, E. (2022). Borçlar-Ticaret ve Tüketici Hukuku Bakımından Ayıplı Mal Kavramının İncelenmesi, TFM, 8(1), s. 207-231.

Polat, S. (2020). *Finansal Kiralama Sözleşmesinde Tarafların Borçları ve Sözleşmeden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Saat, D. (2016). Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22(3), s. 2453-2471. (Tahkim).

Saat, D. (2017). *Makina Kırılması Sigortasında Riziko*, Ankara, On İki Levha Yayıncılık.

Sancakdar, O. (2024). *İmar Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Savaş, F. B. (2008). Haksız Fiil Tazminatının Tabi Olduğu Zamanaşımı Süresinin İşlemeye Başlama Anı, TBB Dergisi, 74, s. 121-148.

Sert Sütçü, S. (Turgut Öz) (2023). *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Seven, V. (2018). Mahkemeye - Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu, İzmir Barosu Dergisi, 2, s. 95-129.

Seven, V. (2022). Mahkemeye-Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğunda Sunulacak Belgelerin (özellikle sağlık kurulu raporu) Dava Şartı ve Temerrüt ile İlişkisi, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(Özel), s. 142-164. (Başvuru).

Sopacı Öztuna, B. (2012). 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484.Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü, MÜHFHAD,18(2), s. 699-723.

Sopacı Öztuna, B. (2012). Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi, BATİDER, 28(3), s. 117-152. (Halefiyet).

Soytürk, M. (2022). *Zorunlu Trafik Sigortasında Bedensel Zararlar Yönünden Zenginleşme Yasağı İlkesi ve Gerçek Zararın Belirlenmesi*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Sümer, H. H. (2022). *Hukuka Giriş*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Şenocak, K. (2000). Menfaat Değeri Altında Sigorta, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1), s. 57-93. (Menfaat).

Şenocak, K. (2003). Geçici Sigorta Himayesi (Geçici Güvence), BATİDER, 22(1), s. 51-76. (Geçici).

Şenocak, K. (2009). Takseli Sigorta, BATİDER, 25(2), s. 177 - 207. (Takseli).

Şenocak, K. (2013). "Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Sözleşmesinde İlk Primin Ödenmesi" Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXVII, Bildiriler – Tartışmalar, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü. s. 163 – 185.

Şenocak, K. (2018). "Sorumluluk Konusu Olaya Kasten Neden Olma (TTK m. 1477)", Sigorta Hukuku Sempozyumları Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1–2 Aralık 2017 İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2–3 Şubat 2018 Bursa, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 173-180. (Kasıt).

Şükür, G. (2021). *Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortalarında Riziko*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Tandoğan, H. (2008). *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt: I*, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Taşdemir, O. (2022). *Sigorta Hukukunda Halefiyet ve Rücu*, Ankara, Adalet Yayınevi.

Taşkın, M. (2017). Zarar Sigortalarında Menfaat Eksikliği, BATİDER, 33(1), s 261-289.

Tekin, U. (2021). "*Sigorta Hukukuna İlişkin Temel Bilgiler*", Ankara, (Ed. Kemal Şenocak), Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk, s. 13-43.

Tok, O. (2015). Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesinin Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı Çerçevesinde Sınırlandırılması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 21(1), s. 239-260.

Topçuoğlu, H. (1950). *Kanuna Karşı Hile (Kanundan Kaçınma Yolları)*, İzmit, Selüloz Basımevi.

Topsoy, F. (2015). Başkasının Hayatı Üzerine Yapılan Sigorta Sözleşmelerinde Menfaat, BATİDER, 31(2) s. 131-163.

Topuz, M. (2017). *Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi*, Ankara, Adalet Yayınevi.

Toraman, B. (2021). *Sigorta Davaları*, Ankara, (Ed. Kemal Şenocak), Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk, s. 151-188.

Turgut, C. (2017). Türk Borçlar Kanunu Uyarınca Satış Sözleşmesinde Ayıp Nedeniyle Bedelde İndirim Hakkı, İÜHFM, 75(1), s. 453 – 468.

Tutumlu, M. A. (2019). *Türk Hukuk Sisteminde Tüketici Hakem Heyetleri*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Tuzcuoğlu, T. (2020). *Avrupa Birliği Normları ve 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Işığında Genel İşlem Şartları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Tümerdem, M. (2018). *Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü ve Sonuçları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Tüzemen Atik, E. & Yolal, O. (2020). *Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcunun Muacceliyeti*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Ulaş, I. & Bektaş, İ. (2023). *Ulaş Sigorta Hukuku Birinci Cilt Zarar Sigortaları I,* Ankara, Turhan Kitabevi.

Ulaş, I. (2002). *Uygulamalı Sigorta Hukuku Mal ve Sorumluluk Sigortaları*, Ankara, Turhan Kitabevi.

Uluğ Cicim, İ. & Alhan, Y. (2016). Alman Sorumluluk Sigortaları ile İlgili Hükümlerin Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6(2), s. 85-102.

Uluğ, İ. (2004). Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler. *Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği*, İstanbul.

Ünan, S. (2013). "*Insurer's Pre-contractual Duties to Inform and Warn/Advise*", Insurer's Precontractual Information Duty, Sigorta Hukuku Türk Derneği (Turkısh Chapter of AIDA), s. 9-28. (Aydınlatma). (https://aidainsurance.org/files/2020-03/IPID%20Booklet%20Lisbon%202013.pdf)

Ünan, S. (2013). "*Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin Araç Üzerindeki Rehin, Alkollü Araç Kullanılması ve Araçtaki Değer Kaybı Sorunlarını Ele Alan Kara Araçları Kasko Sigortası ile İlgili 2.5.2013 Gün ve 2013/1998-6148 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi*", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXVII, Bankacılık Enstitüsü, Ankara, s. 124-127. (Karar Değerlendirmesi).

Ünan, S. (2016). *Sigorta Tüketici Hukuku*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık. (Tüketici).

Ünan, S. (2016). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt 1: Genel Hükümler (Madde 1401-1452)*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık. (C. I)

Ünan, S. (2017). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku: Cilt III: Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler: İkinci Bölüm: Can Sigortaları (Madde 1487-1520)*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık. (C. III)

Ünan, S. (2018). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt II: Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm: Zarar Sigortaları (Madde 1453-1486)*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık. (C. II)

Ünan, S. (2019). *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt 4: Yargıtay Kararları*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık. (C. IV)

Ünlütepe, M. (2021). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Ünsal, O. (2021). *Rehinli Eşya Üzerindeki Menfaatlerin Sigortalanması ve Hukuki Sonuçları*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Yalçınkaya, A. (2019). *Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Kapsamında Sigortacının, Sigorta Ettirene Rücu Hakkı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yaşar, T. N. (2018). Sigorta Hukukunda Tahkim, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 36, s. 211-240.

Yazıcıoğlu, E. & Şeker Öğüz, Z. (2022). *Sigorta Hukuku*, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Yazıcıoğlu, E. (2017). TTK'nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(2-3), s. 331-363. (Halefiyet).

Yazıcıoğlu, E. (2018). "Sorumluluk Sigortalarında Riziko", Sigorta Hukuku Sempozyumları Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1–2 Aralık 2017 İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2–3 Şubat 2018 Bursa, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 423-465. (Riziko).

Yeğrim, K. (2024). Dolandırıcılık Suçunun Sigorta Bedelini Almak Maksadıyla İşlenmesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9(1), s. 29-70.

Yener, M. İ. (2020). *Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Yener, M. İ. (2021). *Sorumluluk Sigortaları*, (Ed. Kemal Şenocak), Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk, s. 95-129. (Sorumluluk Sigortaları)

Yerkaya, K. (2018). *Tüketici Mahkemelerinin Görev Alanı ve Yargılama Usulü*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Yeşil, İ. (2010). *Ceza Hukuku Genel İlkelerinin İdari Cezalara Uygulanabilirliği*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yeşilova Aras, E. (2013). *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı*, Ankara, Yetkin Yayınları.

Yetiş Şamlı, K. (2016). Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler, MÜHFHAD, 22(3), s. 2977-3004.

Yetiş Şamlı, K. (2018). "Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin / Sigortalının Rizikonun Gerçekleşmesine Bağlı Görevleri", Sigorta Hukuku Sempozyumları Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1–2 Aralık 2017 İstanbul / Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2–3 Şubat 2018 Bursa, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, s. 557-590. (Görev).

Yetiş Şamlı, K. (2020). Geçici İşgöremezlik Zararlarının Zorunlu Trafik Sigortası Teminatı Kapsamında Olup Olmadığının Değerlendirilmesi, İstanbul Hukuk Mecmuası, 78(4), s. 1763-1781. (Geçici).

Yıldırım, R. & Çınarlı, S. (2019). *Türk İdare Hukuku Dersleri Cilt:II*, Ankara, Astana Yayınları.

Yılmaz, S. (2009). *Sigorta Hukuku'nda Abonman Sözleşmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (Abonman).

Yılmaz, S. (2011). *Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Yaptırımlar*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yolal, O. (2022). *Geçmişe Etkili Sigorta*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Yolal, O. (2023). TTK m. 1429/1 Kapsamında Sigorta Ettirenin veya Sigortalının Hukuken Fiillerinden Sorumlu Bulundukları Kişilerin Tespiti, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 9(2), s. 339-361. (Sorumlu).

Yongalık, A. (2011). İstisnalar Dar Yorumlanır Kuralı ve Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60(1), s. 1-15.

Yüce, A. A. (2023). *Kara Araçları Kasko Sigortası*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Yünlü, S. (2019). Türk Borçlar Kanunu Hükümlerince Satıcının Ayıp Sorumluluğu Bakımından Alıcının Külfetleri, MÜHFHAD, 25(1), s. 329-359.

Zevkliler, A. & Gökyayla, E. (2019). *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Ankara, Turhan Kitabevi.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Bahaeddin BERBER

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2021, KTO Karatay Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk

Yüksek Lisans Öğrenimi :

Bildiği Yabancı Diller :

Bilimsel Faaliyetleri :

Berber, B. (2024). Süresi İçerisinde Yenilenmeyen Markanın Akıbeti. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 32(4), 2561-2580. https://doi.org/10.15337/suhfd.1538351

Berber, B. (2024). Anonim Şirketler Hukukunda Kaçış Klozuna İlişkin Bazı Sorunların Değerlendirilmesi. Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(1), 291-304. https://doi.org/10.54699/andhd.1390226

Berber, B. (2023). Yargı Kararları Işığında Tüketici Kavramı. Konya Barosu Dergisi, 1(1), 41-72.

İŞ DENEYİMİ

Stajlar : 2021-2022, Stajyer Avukat, Konya Barosu

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar :

Tarih: 30 Aralık 2024